

UNIVERZITET U BEOGRADU
FILOLOŠKI FAKULTET

Danijela D. Đorđević

OGRADE U NAUČNIM RADOVIMA NA
ENGLESKOM I SRPSKOM JEZIKU

doktorska disertacija

Beograd, 2016.

UNIVERSITY OF BELGRADE
FACULTY OF PHILOLOGY

Danijela D. Đorđević

HEDGES IN ENGLISH AND SERBIAN RESEARCH ARTICLES

Doctoral Dissertation

Belgrade, 2016

БЕЛГРАДСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ФИЛОЛОГИЧЕСКИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Даниела Д. Джёрджевич

РЕЧЕВОЕ ОТГОРАЖИВАНИЕ В
АНГЛОЯЗЫЧНЫХ И
СЕРБСКОЯЗЫЧНЫХ НАУЧНЫХ ТРУДАХ

Докторская диссертация

Белград, 2016 г.

Mentor:

dr Ivana Trbojević Milošević, docent
Univerzitet u Beogradu, Filološki fakultet

Članovi komisije:

dr Vesna Polovina, redovni profesor
Univerzitet u Beogradu, Filološki fakultet

dr Zorka Kašić, redovni profesor
Univerzitet u Beogradu, Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

Datum odbrane:

IZJAVE ZAHVALNOSTI

Posebnu zahvalnost dugujem svojoj mentorki, doc. dr Ivani Trbojević Milošević, koja me je sve ove godine rada na disertaciji podsticala, usmeravala, strpljivo i pažljivo slušala i pomagala korisnim sugestijama, smernicama i savetima.

Takođe, veliku zahvalnost izražavam i doc. dr Katarini Rasulić i prof. dr Borisu Hlebecu, čiji su mi razgovori i stručna pomoć bili veoma značajni tokom izrade ove disertacije. Zahvalna sam i svim profesorima Filološkog fakulteta čije sam predmete slušala i koji su direktno ili indirektno pomogli i omogućili da rad na doktorskoj disertaciji privedem kraju.

Ogromnu zahvalnost dugujem dragim drugaricama i koleginicama, Dragani Raičević, dr Mariji Koprivici Lelićanin i dr Dragani Ratković za stalna ohrabrenja, smisao za humor i interesovanje za moj rad.

Veliko hvala svim prijateljima i kolegama koji su bili uz mene.

Najveću zahvalnost dugujem svojoj porodici za neizmernu podršku, strpljenje i razumevanje.

U Beogradu, 2016. godine

Danijela D. Đorđević

OGRADE U NAUČNIM RADOVIMA NA ENGLISKOM I SRPSKOM JEZIKU

REZIME

Predmet ovog istraživanja predstavlja upotreba ograda u engleskim i srpskim naučnim radovima iz četiri naučne discipline (građevinarstvo, lingvistika, medicina i poljoprivreda). Sam pojam ograde teško je definisati jer je kategorija ograda veoma složena, i često se u ovu kategoriju ubrajaju različita jezička sredstva. Prilikom postavljanja osnova za ovo istraživanje uzeta je u obzir bogata literatura i veliki broj istraživanja o ogradama, posebno na engleskom jeziku. Pored istraživanja ograda u engleskom akademskom diskursu, smatramo da je veoma bitno da se ova jezička pojava istraži i u srpskom akademskom diskursu. Ukazivanje na međujezičke sličnosti i razlike može biti od pomoći naučnicima i istraživačima, koji dolaze iz srpskog govornog područja, a radove pišu na engleskom jeziku.

U radu se analiziraju semantička i pragmatička obeležja leksičkih jedinica, nosilaca značenja i funkcije ograđivanja, koje se javljaju samostalno ili u okviru konstrukcija u proučavanom materijalu. U ovom radu ograde predstavljaju leksičke jedinice koje umanjuju ili ublažavaju snagu iskaza bilo nepotpunim opredeljenjem autora naučnog rada prema istinitosti propozicije ili unošenjem nejasnosti u samu propoziciju. Glavni cilj ovog rada jeste ispitivanje upotrebe i frekvencije ograda u engleskim i srpskim naučnim radovima iz četiri discipline, odnosno utvrđivanje međujezičkih i međudisciplinarnih sličnosti i razlika.

Metodologija istraživanja obuhvata rad na korpusu. Korpus engleskih i srpskih naučnih radova se sastoji od osam potkorpusa. U radu je korišćena kvantitativna i kvalitativna analiza.

Rezultati ovog istraživanja pokazuju da su ograde zabeležene u naučnim radovima pisanim i na engleskom i na srpskom jeziku. Dalje, određene sličnosti i razlike su uočene imajući u vidu kako različite jezike tako i naučne discipline.

Pored toga, navedene su smernice za moguću primenu rezultata ovog istraživanja u nastavi jezika struke, posebno za potrebe pisanja naučnih radova. Takođe, navedena su ograničenja ovog istraživanja, kao i moguće polazne osnove za buduća istraživanja.

Ključne reči: ograde, engleski jezik, srpski jezik, građevinarstvo, lingvistika, medicina, poljoprivreda, jezik struke, akademski diskurs, naučni rad

NAUČNA OBLAST: NAUKA O JEZIKU

UŽA NAUČNA OBLAST: PRAGMATIKA, SEMANTIKA

UDK BROJ: 811.111'37:811.163.41'37(043.3)

HEDGES IN ENGLISH AND SERBIAN RESEARCH ARTICLES

SUMMARY

This research aims to investigate the usage of hedges in English and Serbian research articles taking into account four scientific disciplines (civil engineering, linguistics, medicine and agriculture). It is difficult to define the notion of hedge, because the category of hedges is very complex, frequently comprising of different linguistic devices. When setting the basis for this research, a rich literature and a large number of studies on hedges, particularly in English, were considered. Apart from researching hedges in English academic discourse, we believe that it is important to investigate this phenomenon in Serbian academic discourse as well. Revealing cross-linguistic similarities and differences may help scientists and researchers who are native Serbian speakers when writing research articles in English.

We analysed semantic and pragmatic features of lexical units, carriers of meaning and function of hedging, that can be found independently or within phrases in the studied material. In this study, hedges represent lexical units that diminish or mitigate the strength of a proposition either by research article author's/authors' incomplete commitment towards the truth of a proposition or by introducing vagueness in a proposition. The main aim of this research was to investigate the usage and frequencies of hedges in English and Serbian research articles, that is, to establish cross-linguistic and cross-disciplinary similarities and differences.

The methodology of this research included work with the corpus. The corpus of English and Serbian research articles consisted of eight smaller corpora. Quantitative and qualitative analyses were used in the paper.

The results of this research indicate that hedges were found both in English and Serbian research articles. Furthermore, some similarities as well as differences were observed regarding different languages and scientific disciplines.

In addition, guidelines for the possible application of these research results in teaching English for Specific Purposes have been given, in particular for the purpose of

academic writing. Similarly, some delimitations of this research were indicated as well as possible starting points for future research.

Key words: hedges, English, Serbian, civil engineering, linguistics, medicine, agriculture, English for Specific Purposes, academic discourse, research article

SCIENTIFIC FIELD: LINGUISTICS

SPECIFIC SCIENTIFIC FIELD: PRAGMATICS, SEMANTICS

UDC NUMBER: 811.111'37:811.163.41'37(043.3)

Sadržaj

Lista tabela	i
Lista grafikona	v
1. UVOD	1
1.1. Uvodne napomene	1
1.2. Pojam ograde u rečnicima engleskog i srpskog jezika	2
1.3. Kategorizacija	5
1.4. Teorija prototipa	10
1.5. Teorija rasplnutih skupova	13
1.6. Pojam ograde u lingvistici	14
1.6.1. Pojam ograde: Lejkofovo istraživanje	16
1.6.2. Razvoj pojma ograde posle istraživanja Lejkofa	27
1.6.3. Ograde i modalnost	32
1.6.4. Ograde i evidencijalnost	40
1.6.5. Ograde i učtivost	44
1.6.6. Ograde i nejasnost	45
1.7. Radna definicija ograda u naučnim radovima i semantičko-pragmatički model.....	46
2. OGRADE U AKADEMSKOM DISKURSU	53
2.1. Akademski diskurs	54
2.2. Diskursna zajednica	55
2.3. Žanr	56
2.3.1. Originalni naučni rad	57
2.4. Upotreba ograda u naučnim radovima	59
3. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	64
3.1. Ciljevi i osnovne hipoteze istraživanja	64
3.2. Način prikupljanja i analiza podataka	66
3.3. Opis korpusa	67
4. OGRADE U NAUČNIM RADOVIMA NA ENGLESKOM JEZIKU	70
4.1. Glagolske ograde	70
4.1.1. Epistemičke modalne glagolske ograde	70
4.1.1.1. Epistemičke modalne glagolske ograde sa markerom <i>may</i>	71
4.1.1.2. Epistemičke modalne glagolske ograde sa markerom <i>might</i>	75
4.1.1.3. Epistemičke modalne glagolske ograde sa markerom <i>can</i>	77
4.1.1.4. Epistemičke modalne glagolske ograde sa markerom <i>could</i>	79
4.1.1.5. Epistemičke modalne glagolske ograde sa markerom <i>should</i>	82

4.1.1.6.	Epistemičke modalne glagolske ograde sa markerom <i>will</i>	84
4.1.1.7.	Epistemičke modalne glagolske ograde sa markerom <i>would</i>	86
4.1.2.	Leksičke glagolske ograde	90
4.1.2.1.	Glagolske ograde govora	95
4.1.2.2.	Glagolske ograde mentalnog stanja	98
4.1.2.3.	Kopulativne glagolske ograde	101
4.1.2.4.	Glagolske ograde namere	103
4.2.	Pridevske ograde	107
4.3.	Priloške ograde	111
4.3.1.	Aproksimativne priloške ograde	114
4.3.2.	Epistemičke priloške ograde	117
4.3.3.	Istinitosne priloške ograde	121
4.3.4.	Neodređene priloške ograde	122
4.4.	Imeničke ograde	126
4.4.1.	Nefaktivne imeničke ograde	127
4.4.2.	Epistemičke imeničke ograde	128
4.4.3.	Kognitivne imeničke ograde	129
4.5.	Epistemičke modalne ograde	133
4.5.1.	Vrednosti epistemičkih modalnih ograda	134
4.5.2.	Orijentacije epistemičkih modalnih ograda	137
4.6.	Ograde nejasnosti	139
5.	OGRADE U NAUČNIM RADOVIMA NA SRPSKOM JEZIKU	142
5.1.	Glagolske ograde	142
5.1.1.	Epistemičke modalne glagolske ograde	142
5.1.1.1.	Epistemičke modalne glagolske ograde sa markerom <i>moći</i>	142
5.1.2.	Leksičke glagolske ograde	146
5.1.2.1.	Glagolske ograde govora	146
5.1.2.2.	Glagolske ograde mentalnog stanja	147
5.1.2.3.	Kopulativne glagolske ograde	148
5.1.2.4.	Glagolske ograde namere	149
5.2.	Pridevske ograde	152
5.3.	Priloške ograde	154
5.3.1.	Aproksimativne priloške ograde	156
5.3.2.	Epistemičke priloške ograde	158
5.3.3.	Istinitosne priloške ograde	159
5.3.4.	Neodređene priloške ograde	160
5.4.	Imeničke ograde	162
5.4.1.	Nefaktivne imeničke ograde	162
5.4.2.	Epistemičke imeničke ograde	162
5.4.3.	Kognitivne imeničke ograde	163
5.5.	Epistemičke modalne ograde	166
5.5.1.	Vrednosti epistemičkih modalnih ograda	167

5.5.2. Orijentacije epistemičkih modalnih ograda	169
5.6. Ograde nejasnosti	172
6. KONTRASTIRANJE OGRADA PREMA RAZLIČITIM JEZICIMA I DISCIPLINAMA.....	174
6.1. Glagolske ograde u naučnim radovima na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	174
6.2. Pridevske ograde u naučnim radovima na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	176
6.3. Priloške ograde u naučnim radovima na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	178
6.4. Imeničke ograde u naučnim radovima na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	180
6.5. Epistemičke modalne ograde u naučnim radovima na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	185
6.5.1. Vrednosti epistemičkih modalnih ograda u naučnim radovima na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	187
6.5.2. Orijentacije epistemičkih modalnih ograda u naučnim radovima na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	188
6.6. Ograde nejasnosti u naučnim radovima na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	191
6.7. Ograde u naučnim radovima na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	193
7. ZAKLJUČAK	196
7.1. Zaključna razmatranja	196
7.2. Ograničenja	199
7.3. Perspektive	199
LITERATURA	201
PRILOG 1	209
Korpus naučnih radova na engleskom jeziku	209
Građevinarstvo	209
Lingvistika	209
Medicina	209
Poljoprivreda	210
Korpus naučnih radova na srpskom jeziku	210
Građevinarstvo	210
Lingvistika	211
Medicina	211
Poljoprivreda	212
BIOGRAFIJA AUTORA	213

Lista tabela

Tabela 1. Sadržaj i veličina korpusa i potkorpusa	68
Tabela 2. Normalizovane frekvencije epistemičkih modalnih glagolskih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	89
Tabela 3. Normalizovane frekvencije leksičkih glagolskih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	105
Tabela 4. Normalizovane frekvencije glagolskih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	106
Tabela 5. Normalizovane frekvencije pridevskih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	111
Tabela 6. Normalizovane frekvencije priloških ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	125
Tabela 7. Normalizovane frekvencije imeničkih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	131
Tabela 8. Normalizovane frekvencije ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	132
Tabela 9. Normalizovane frekvencije epistemičkih modalnih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	134
Tabela 10. Normalizovane frekvencije vrednosti epistemičkih modalnih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	135
Tabela 11. Normalizovane frekvencije orijentacija epistemičkih modalnih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	138

Tabela 12. Normalizovane frekvencije ograda nejasnosti u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	140
Tabela 13. Normalizovane frekvencije epistemičkih modalnih ograda i ograda nejasnosti u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	141
Tabela 14. Normalizovane frekvencije epistemičkih modalnih glagolskih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	145
Tabela 15. Normalizovane frekvencije leksičkih glagolskih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	150
Tabela 16. Normalizovane frekvencije glagolskih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	151
Tabela 17. Normalizovane frekvencije pridevskih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	154
Tabela 18. Normalizovane frekvencije priloških ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	161
Tabela 19. Normalizovane frekvencije imeničkih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	164
Tabela 20. Normalizovane frekvencije ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	165
Tabela 21. Normalizovane frekvencije epistemičkih modalnih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	166
Tabela 22. Normalizovane frekvencije vrednosti epistemičkih modalnih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	168

Tabela 23. Normalizovane frekvencije orijentacija epistemičkih modalnih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	170
Tabela 24. Normalizovane frekvencije ograda nejasnosti u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	172
Tabela 25. Normalizovane frekvencije epistemičkih modalnih ograda i ograda nejasnosti u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	173
Tabela 26. Normalizovane frekvencije glagolskih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	175
Tabela 27. Normalizovane frekvencije pridevskih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	176
Tabela 28. Normalizovane frekvencije priloških ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	178
Tabela 29. Normalizovane frekvencije imeničkih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	181
Tabela 30. Normalizovane frekvencije ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	183
Tabela 31. Normalizovane frekvencije epistemičkih modalnih ograda u engleskim i srpskim naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	185
Tabela 32. Normalizovane frekvencije vrednosti epistemičkih modalnih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	187
Tabela 33. Normalizovane frekvencije orijentacija epistemičkih modalnih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	189

Tabela 34. Normalizovane frekvencije ograda nejasnosti u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	191
---	-----

Tabela 35. Normalizovane frekvencije epistemičkih modalnih ograda i ograda nejasnosti u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	193
--	-----

Lista grafikona

Grafikon 1. Struktura korpusa i potkorpusa	69
Grafikon 2. Normalizovane frekvencije glagolskih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	175
Grafikon 3. Normalizovane frekvencije pridevskih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	177
Grafikon 4. Normalizovane frekvencije priloških ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	179
Grafikon 5. Normalizovane frekvencije imeničkih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	181
Grafikon 6. Normalizovane frekvencije ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	184
Grafikon 7. Normalizovane frekvencije epistemičkih modalnih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	186
Grafikon 8. Normalizovane frekvencije vrednosti epistemičkih modalnih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	188
Grafikon 9. Normalizovane frekvencije orijentacija epistemičkih modalnih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	190
Grafikon 10. Normalizovane frekvencije ograda nejasnosti u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede	192

„Sistemom ograđivanja u jednom jeziku korisnik pravi razliku između onoga što on/ona kaže i onoga što on/ona misli o onome što kaže. Bez ograđivanja svet je isključivo propoziciono, kruto (i prilično dosadno) mesto gde stvari jesu ili nisu slučaj. Zahvaljujući sistemu ograđivanja, jezik je fleksibilniji a svet suptilniji”¹.

(Skelton, 1988: 38)

1. UVOD

1.1. Uvodne napomene

U ovom radu se ispituje upotreba „ograda” u naučnim radovima pisanim na engleskom i srpskom jeziku iz četiri različite discipline ili, posmatrano šire, iz četiri različite oblasti. Sam pojam ograde je teško definisati, tako da sveobuhvatna definicija ne postoji. Kategorija ograde je veoma složena, tim pre što se u ovu kategoriju ubrajaju različita jezička sredstva. Postoji veliki broj radova o ovoj kategoriji, uglavnom na engleskom jeziku. Stoga smatramo da je veoma bitno da se ova jezička pojava istraži i u srpskom jeziku, donekle ukazujući na međujezičke sličnosti i razlike, što može biti od pomoći naučnicima i istraživačima koji pripadaju srpskom govornom području, a radove pišu na engleskom jeziku.

Ovaj rad nastoji da sistematski osvetli semantička i pragmatička obeležja leksičkih jedinica, nosilaca značenja i funkcije ograđivanja, koje se javljaju samostalno ili u okviru konstrukcija. Stoga ćemo pokušati da najpre objasnimo sam pojam ograde, prvo kao semantičku pojavu koja pre svega vrši ideacionu funkciju, a zatim i kao pragmatičku pojavu koja vrši interpersonalnu funkciju.

¹ „It is by means of the hedging system of a language that a user distinguishes between what s/he says and what s/he thinks about what s/he says. Without hedging, the world is purely propositional, the rigid (and rather dull) place where things either are the case or are not. With a hedging system, language is rendered more flexible and the world more subtle”.

Važno je imati na umu da stroge granice među kategorijama kao i među samim elementima kategorija ne postoje, niti smo mi težili njima. Takođe, pojmovi se velikim delom preklapaju i vrlo često se za iste pojmove koriste različiti termini, što je verovatno posledica posmatranja pojedinih jezičkih pojava iz različitih uglova i nivoa analize.

U prvom poglavlju osvrnućemo se na pojmove kategorizacije, teorije prototipa i teorije rasplnutih skupova, kao i na sličnosti, preklapanja ali i razlike koje postoje između pojma ograde i pojmova modalnosti, evidencijalnosti, učtivosti i nejasnosti. Zatim ćemo, u drugom poglavlju, navesti pojedine definicije akademskog diskursa, kao i diskursne zajednice i žanra, uz poseban osvrt na originalni naučni rad. Treće poglavlje ovog rada će osvetliti samu metodologiju istraživanja, uključujući ciljeve i osnovne hipoteze istraživanja, način ekscerpiranja građe i opis korpusa. Predmet analize u četvrtom poglavlju biće ograde u naučnim radovima na engleskom jeziku, dok će peto poglavlje biti posvećeno ogradama u naučnim radovima na srpskom jeziku. U šestom poglavlju bavićemo se kontrastiranjem ograda u naučnim radovima pisanim na engleskom i srpskom jeziku iz četiri različite discipline. Trudićemo se da ukažemo na međudisciplinarnu kao i na međujezičke razlike koje se javljaju kada se u obzir uzmu leksičke jedinice, nosioci značenja i funkcije ograđivanja, koje se javljaju samostalno ili u jezičkim konstrukcijama. Takođe, izračunaćemo i normalizovanu frekvenciju ograda u našem korpusu, ukazujući na sličnosti i razlike koje smo uočili u različitim jezicima i disciplinama. U zaključku ćemo sažeti rezultate i ukazati na moguće implikacije primene navedenih rezultata kao i na moguća polazišta za neka buduća istraživanja. Na kraju rada biće navedena literatura i skraćenice radova koji su korišćeni kao građa za naše istraživanje.

1.2. Pojam ograde u rečnicima engleskog i srpskog jezika

Ako pođemo od samih leksema *hedge* i *to hedge* u engleskom, odnosno *ograda* i *ograditi (se)* u srpskom jeziku, moguće je, zahvaljujući definicijama koje nalazimo u rečnicima engleskog i srpskog jezika, zaključiti da su posredi polisemične reči. Kao izvor za engleski jezik korišćen je onlajn rečnik *The Free Dictionary* (*The Free Dictionary*, n.d.), dok smo za srpski jezik koristili *Rečnik srpskohrvatskoga književnog jezika* (*Rečnik*

srpskohrvatskoga književnog jezika, RMS-MH, 1990)². Poređenjem definicija datih leksema mogu se uočiti sličnosti i razlike koje postoje u ova dva jezika.

U navedenom rečniku engleskog jezika za leksemu *hedge* nalazimo pet značenja, za leksemu *to hedge* po tri značenja za prelazni i neprelazni glagol, dok su u rečniku srpskog jezika za leksemu *ograda* i *ograditi* navedena po pet, a za leksemu *ograditi se* tri značenja.

Ako pođemo od engleskog jezika, kao prvo značenje lekseme *hedge* navodi se „živica, ograda” odnosno „granica od žbunja ili niskog rastinja”. Drugo značenje se odnosi na ogradu koju čine ljudi ili objekti, npr. „a hedge of spectators along the sidewalk”. Ovo značenje nema svoj korespondent u rečniku srpskog jezika, ali čini se da se u govornom jeziku srpskog jezika može sresti ekvivalent, npr: „Policajci su napravili živi zid” ili „špalir vojnika”. Treće značenje je vezano za sredstva zaštite ili odbrane od finansijskog gubitka, npr. inflacije – „a hedge against inflation” ili transakcije koja smanjuje rizik postojećeg investiranja. U srpskom jeziku se za ovo značenje koristi anglicizam *hedžing*, *hedžinzi* [engl. *hedging*, prema *hedge* pokrivati, obezbediti] ekon. „poslovno-finansijska strategija izbegavanja rizika odnosno gubitaka preduzimanjem novih poslovnih akcija” (Klajn i Šipka, 2008: 1405). Kao četvrto značenje navodi se namerno neopredeljen ili dvosmislen iskaz, a kao peto značenje – reč ili fraza, kao što su *possibly* ili *I think* koji ublažavaju ili oslabljuju izvesnost iskaza.

Uzimajući u obzir leksemu *to hedge* prvo značenje prelaznog glagola vezano je za ograđivanje, ograničavanje ogradom. Drugo značenje je povezano sa zaustavljanjem i ograničavanjem ogradom, a treće sa zaštitom od gubitka. Značenja neprelaznog glagola su sledeća. Prvo je povezano sa sađenjem ili uzgajanjem ograde. Drugo značenje je vrlo blisko trećem značenju prelaznog glagola i odnosi se na preduzimanje kompenzacijskih mera kako bi se uravnotežio mogući gubitak, dok je treće značenje u vezi sa izbegavanjem jasnog i direktnog odgovora ili iskaza.

U rečniku srpskog jezika, prvo značenje lekseme *ograda* je povezano sa onim čime je nešto (zemljište, dvorište...) ograđeno, odnosno sa sredstvom koje služi kao zaštita na ivici, rubu mosta, stepenica itd., dok drugo značenje ukazuje na ograđeni prostor (npr.

² Prvi izbor nam je bio jednotomni *Rečnik srpskoga jezika* Matice srpske iz 2007. godine, ali smo se zbog primera ipak odlučili za *Rečnik srpskohrvatskoga književnog jezika*.

povrtnjak, obor za stoku...). Treće, figurativno značenje, koje se odnosi na pregradu, granicu, ilustrovano je primerima: „Osećala je ... potrebu ... da ukloni mučnu ogradu koja ih je delila. *Pop. J. Kant* ... je porušio ograde između teoretskoga i praktičkoga uma. *Baz.*” (RMS-MH, 1990: 909), dok je četvrto značenje, takođe figurativno, navedeno kao „ograđivanje, ograničavanje, rezerva”, uz primer: „Samo uz ovakvu načelnu ogradu mogu da vam odam stopostotnu diskreciju. *Krl.*” (RMS-MH, 1990: 909). Peto značenje lekseme *ograda* odnosi se na krug oko Meseca i Sunca.

Značenja lekseme *ograditi* u velikoj meri prate značenja lekseme *ograda*. Prvo navedeno značenje lekseme *ograditi* jeste „podići ogradu, okružiti ogradom”. Drugo, navedeno kao figurativno značenje „odvojiti od nekoga, nečega” (RMS-MH, 1990: 909) ilustrovano je na sledeći način: „Zar ... može da ... [sina] ogradi od društva, od zlih ljudi? *Šub.*” (RMS-MH, 1990: 909). Četvrto značenje glasi „sagraditi, sazidati, podići”. Peto značenje je označeno kao zastarelo, a odnosi se na „prouzrokovati, načiniti, učiniti” (RMS-MH, 1990: 909), što se može odnositi npr. na kavgu. Kod lekseme *ograditi se* kao prvo značenje navedeno je „odvojiti se; izdvojiti se nekom ogradom”, a kao drugo „učiniti ogradu (4), rezervu, ograničiti se (pri davanju neke izjave, mišljenja i sl.); izjaviti da se ne slaže s kim ili čim” (RMS-MH, 1990: 909), uz primer: „Zašto se nije ogradio od Gvozdena i branio svoje ubeđenje. *Ćos. D.* Dopustite mi da se ogradim načelno. *Lit. 1957*” (RMS-MH, 1990: 909). Poslednje značenje ove lekseme jeste „nastati, stvoriti se, načiniti se” (RMS-MH, 1990: 909).

Može se zaključiti da postoje i sličnosti i razlike među značenjima leksema *hedge* i *to hedge* u engleskom jeziku i *ograda* i *ograditi (se)* u srpskom jeziku³.

Iz navedenih značenja opisanih u rečnicima engleskog i srpskog jezika mogu se donekle nazreti i značenja pojma ograde u lingvistici. Ono što je za ovaj rad bitno jesu

³ Zanimljivo je da se pojam ograde može posmatrati kao primer metafore i preslikavanja stvarnog na apstraktni svet. Ako bismo pojam ograde i ograđivanja posmatrali u kontekstu akademskog diskursa i ako prihvatimo pojmovne metafore NAUČNA ARGUMENTACIJA JE PUTOVANJE, AUTOR JE PUTNIK, AUTOR JE VODIČ ČITAOCU (npr. Lakoff & Johnson, 1980; Klikovac, 2004) koje su manje ili više očigledne u skoro svim naučnim radovima, nisu li onda ograde neko zaštitno oruđe, štit ili čak neki ograđen prostor koje pisac može da koristi tokom svog putovanja kako bi se možda zaštitio od mogućeg napada neistomišljenika, sklonio, odmorio i nastavio dalje? (up. Blagojević, 2008: 233–234). Takođe, Krompton (Crompton, 1997) navodi da „ograda” predstavlja „zakopan” (engl. *buried*) metaforu, povezanu sa porodicom pojmovnih metafora RASPRAVA JE RAT koje su identifikovali Lejkof i Džonson (Lakoff & Johnson, 1980 u Crompton 1997: 272).

značenja na koja nailazimo i u rečniku engleskog i u rečniku srpskog jezika, a koja se kasnije javljaju i kao deo različitih definicija ograde i ograđivanja – izražavanje rezervisanosti, neopredeljenosti i nejasno iskazivanje stava prema nečemu.

Ovde je neophodno još jednom istaći da jedinstvene i sveobuhvatne definicije pojma ograde još uvek nema, niti se pak lingvisti međusobno slažu sa time šta se sve može podvesti pod pojam ograde. Smatramo da ovo ne treba da brine jer je mnogo pojmova ne samo u lingvistici već i u drugim oblastima ljudskog delovanja koji se međusobno preklapaju ili podastiru. U nastavku ćemo pažnju posvetiti pojmovima kategorizacije, teorije prototipa i teorije rasplnutih skupova, koji su na neki način predstavljali polaznu osnovu za samo uvođenje i proučavanje pojma ograde.

1.3. Kategorizacija

Kategorizacija je važna kako za razna naučna proučavanja tako i za svakodnevni život. Sposobnost da se nešto uvrsti ili ne uvrsti u određenu klasu ili kategoriju je od davnina privlačilo pažnju istraživača iz različitih oblasti. Posmatrajući pojam kategorizacije i različite pristupe, postavlja se pitanje o tome da li se baš sve može precizno razgraničiti i odvojiti. Stoga se stiče utisak da su ograde jako zgodna sredstva koja pomažu da se određeni pojmovi pridodaju ili udalje iz pojedinih kategorija, klasa.

O kategorijama je među prvima raspravljao Aristotel. Po mišljenju Aristotela i po sholastičkoj/klasičnoj tradiciji kategorije koje primenjujemo u svakodnevnom životu su prirodno „tvrde”, tj. imaju jasne granice (Aarts et al., 2004: 1). S tim u vezi, nema mesta kompromisu: element ne može pripadati kategoriji manje ili više, niti jedan element može pripadati većem broju kategorija (Aarts et al., 2004: 1). Aristotel (Aristotle, 1984 u Aarts et al., 2004) naglašava važnost razlikovanja između definišućih, tj. primarnih i slučajnih osobina prilikom grupisanja elemenata u kategorije, navodeći primer čoveka – dvonog i životinja su primarne osobine, dok beo to nije (Aarts et al., 2004: 1). Slično Aristotelovom razmišljanju, Frege (Frege, 1903/97: 33 u Frege, 2004: 33) ističe da „bilo koji objekat Δ

koji ste izabrali da uzmete ili pripada pojmu Φ ili ne pripada; *tertium non datur*”⁴. Drugim rečima, ne ostavlja se prostora za bilo kakvu vrstu gradacije – nešto ili jeste ili nije.

S druge strane, postoje i razmišljanja kojima se ukazuje na određene stepene gradacije, neodređenosti i nejasnosti. Filozofi su proučavali neodređenost (engl. *fuzziness*) pod nazivom „nejasnost” (engl. *vagueness*) i ovaj pojam, odnosno pojmovi su zadavali poteškoće od kada je Eubulid iz Megare formulisao čuveni *sorites paradox*, paradoks gomile (Aarts et al., 2004: 2). Sličan tome je i paradoks ćelavog čoveka. U vezi sa time se postavljaju pitanja o tome koliko zrna čine gomilu i koliko vlasi manje čine čoveka ćelavim (Dumitriu, 1977: 130–131 u Zečević, 2006: 16). Dakle, drugim rečima, možemo li znati tačno zrno koje se dodaje, odnosno oduzima i na taj način pravi granicu između nečega što je gomila i nečega što nije gomila ili je ta granica nejasna?⁵

Rasel (Russell, 2004: 35–38) raspravlja o paradoksu ćelavog čoveka. On navodi da su nejasnost (engl. *vagueness*) i preciznost (engl. *precision*) karakteristike koje jedino mogu pripadati predstavi (engl. *representation*), čiji je primer jezik. Ističe da su one povezane odnosom između predstave i onoga što ona predstavlja i da pored predstavljanja, bilo kognitivnog ili mehaničkog, ne može postojati takva stvar kao što je nejasnost ili preciznost – stvari su takve kakve jesu. Ništa nije više ili manje od onoga što jeste niti je moguće da se osobine poseduju do izvesne mere (Russell, 2004: 35–36). Ilustrovanje on započinje rečju *crven* da bi pokazao na različite načine kako su obične reči nejasne. Savršeno je jasno da, pošto boje formiraju kontinuum, postoje nijanse crvene koje će dovesti do nedoumice da li ih nazvati crvenim ne zato što neko ne zna značenje reči *crven*, već zato što je to reč čiji je stepen primene suštinski sporan. Ovo je, naravno, odgovor na staru zagonetku o čoveku koji je oćelavio. Pretpostavlja se da u početku čovek nije bio ćelav, da je gubio jednu po jednu vlas, i da je na kraju oćelavio, dakle, tvrdi se da mora postojati jedna vlas čije je opadanje čoveka načinilo ćelavim. Međutim, Rasel (2004) tvrdi da je ovo apsurdno. Ćelavost je nejasan koncept (engl. *conception*) – neki ljudi su svakako ćelavi, drugi

⁴ „Any object Δ that you choose to take either falls under the concept Φ or does not fall under it; *tertium non datur*” (Frege, 1903/97: 33).

⁵ U vezi sa navedenim paradoksima, Zečević (2006: 16) ističe da su ova dva paradoksa matematičke prirode i da se odnose na pojam neodređenosti te da ilustruju jedno kvantitativno produženje koje ne dovodi ni do kakvog kvalitativnog cilja, već samo do kvalitativno apsolutne suprotnosti.

svakako nisu ćelavi, dok između njih postoje ljudi za koje nije istinito da se kaže niti da su ćelavi niti da nisu ćelavi. Rasel (2004: 36) ocenjuje da je zakon isključene sredine istinit kada se koriste precizni simboli, ali da nije istinit kada su simboli nejasni, kao što su to, uostalom, svi simboli. Tako, Rasel (2004: 38) zaključuje da je nejasnost stvar stepena, i da zavisi od stepena mogućih razlika između različitih sistema koji su predstavljeni istom slikom, dok je, s druge strane, tačnost idealna granica. S tim u vezi, Kif (Keefe, 2004: 45–46) navodi da se oni koji učestvuju u debatama o nejasnosti u velikoj meri slažu oko toga koji su predikati nejasni, npr. *visok*, *crven*, *ćelav*, *gomila*, *punoglavac* i *dete*. Ona ističe da takvi predikati dele tri međusobno povezane osobine koje su intuitivno usko povezane sa njihovom nejasnoćom: oni priznaju granične slučajeve, nemaju (bar naizgled) oštre granice i podložni su paradoksu gomile. Granični slučajevi se posmatraju kao slučajevi gde nije jasno da li predikat važi ili ne. Neki ljudi su granično visoki: niti jesu niti nisu visoki, već su negde između. Dalje, ona dovodi u pitanje zakon o isključenoj sredini uzimajući primer „Tek je ili visok ili nije visok”⁶. U vezi sa drugom osobinom, ona ističe da je postojanje nejasnih granica blisko povezano sa postojanjem graničnih slučajeva. Što se tiče treće osobine, podložnosti paradoksu gomile, navodi se primer čoveka visokog sedam stopa, i sledećeg u nizu koji je niži za samo stoti deo inča. Razlika skoro da nije primetna golim okom. Ako bi se taj niz nastavio, tako da svaki sledeći u nizu bude niži za jednu stotinu inča, postavlja se pitanje da li bi niz činili visoki ljudi. Jedan od njih bi bio niži od pet stopa i on bi se takođe smatrao visokim, ali je pitanje da li je to tako. Kao što smo već naveli, takvih pojmova u jeziku ima mnogo. Takođe, Kif (2004: 47) zapaža da je ovo u suprotnosti sa stanovištem da je nejasnost defekt prirodnih jezika koje zastupa Frege (1903, §56), kao i sa sugestijom Rasela (1923: 84) da je jezik nejasan zato što su naši preci bili lenji.

Koliko god da se činilo da je klasična teorija kategorizacije ispravna i tačna i bez obzira na to što se održala dugo vremena, Lejkof (2004: 146) navodi da je prvi nedostatak u ovoj teoriji uočio Vitgenštajn (Wittgenstein, 1953; 2004) koji je istakao da se kategorija kao što je *igra* ne uklapa u klasičan kalup neophodnih i dovoljnih uslova pošto ne postoje osobine koje su zajedničke za sve igre.

⁶ „Either Tek is tall or he is not tall” (Keefe, 2004: 45).

Vitgenštajn (2004: 41) kaže da se prilikom posmatranja različitih igara uočava da ne postoje zajedničke osobine za sve igre, ali da postoje sličnosti. On navodi različite aspekte igara. Za neke je potrebna veština, a za druge sreća. Opet, veština u šahu se razlikuje od veštine u tenisu. U nekima postoji dobijanje i gubljenje, u drugima to nije važno. Vitgenštajn (2004: 41) zaključuje da „mi vidimo jednu komplikovanu mrežu sličnosti koje se međusobno prožimaju i ukrštaju. Sličnosti u velikom i malom”⁷, navodeći dalje da ih ne može bolje okarakterisati do izrazom „porodične sličnosti”⁸ jer se isto tako prožimaju i ukrštaju sličnosti koje postoje među članovima jedne porodice – stas, crte lica, boja očiju, hod, temperament, itd. (Wittgenstein, 2004: 41). S tim u vezi, bitne su sličnosti među pripadnicima iste kategorije, a ne zajedničke osobine i neophodni i dovoljni uslovi. Takođe, kako bi ilustrovao da za razliku od klasične teorije kategorizacije status svih pripadnika kategorije nije isti, Vitgenštajn (2004: 42) daje primer kockanja za novac kao jedne vrste igre. Sigurno je da kada neko kaže *igra*, većini ljudi kockanje neće biti prva asocijacija, ali to zapravo jeste jedna vrsta igre. Dalje, ističe se da je teško povući granicu između onoga što jeste i onoga što nije igra: „Kako bismo onda nekome objasnili šta je igra? Mislim da ćemo mu *igre* opisati, a opisu bismo mogli da dodamo: „To, *i slično*, naziva se 'igrama'.” A znamo li i sami više? Možda mi nekom drugom ne možemo tačno da kažemo šta je igra? — Ali to nije neznanje. Mi granice ne poznajemo zato što one nisu ni povučene.” (Wittgenstein, 2004: 42)⁹. Dragičević (2007: 80) ističe da ako se sve ovo prevede na jezik komponentne analize, to bi značilo da lekseme u okviru jedne tematske grupe obično nisu povezane mnoštvom zajedničkih sema, već da se prepliću zahvaljujući tome što je svaka od njih povezana sa drugima jednom ili manjim brojem različitih sema. Lejkof (2004: 148) zaključuje da je Vitgenštajn pretpostavio da postoji jedna kategorija imenovana rečju *igra*, i da su ta kategorija i druge kategorije uređene prema porodičnim sličnostima i dobrim i

⁷ „We see a complicated network of similarities over-lapping and criss-crossing: sometimes overall similarities, sometimes similarities of detail”.

⁸ „family resemblances”

⁹ „How should we explain to someone what a game is? I imagine that we should describe *games* to him, and we might add: „This *and similar things* are called 'games' ”. And do we know any more about it ourselves? Is it only other people whom we cannot tell exactly what a game is?—But this is not ignorance. We do not know the boundaries because none have been drawn”.

lošim primerima¹⁰. Svojim primerima, Vitgenštajn je zapravo uočio i istakao slabosti koje se javljaju u okviru opšteprihvaćene klasične kategorizacije i postavio temelje novom pristupu kategorizaciji.

Imajući u vidu klasičnu tradiciju shvatanja kategorizacije, Labov (2004: 68–69) sumira da su lingvističke kategorije:

- (i) odelite: kategorije su odvojene jedne od drugih jasnim diskontinuitetima forme i funkcije;
- (ii) nepromenljive: kategorija kao tip se javlja precizno ista pri svakom pojavljivanju;
- (iii) kvalitativno različite: kategorije se potpuno razlikuju jedna od druge;
- (iv) konjuktivno definisane: svaka kategorija je definisana skupom kriterijskih ili neophodnih (suprotno od nepotrebnih ili suvišnih) osobina, od kojih svaka mora biti prisutna;
- (v) sastavljene od atomskih primitiva: sve kategorije su sastavljene od skupa kategorija koje se ne mogu dalje deliti.

Međutim, Labov (1973 u Aarts et al., 2004) se ne slaže sa ovakvim shvatanjem kategorizacije i ističe da ovakva definicija zahteva novi pristup u proučavanju jezičke kategorizacije, odnosno smatra da se lingvisti moraju fokusirati na sam proces kategorizacije i pažnju posvetiti prirodi granica među kategorijama. Labov (1973: 81–82 u Aarts et al., 2004: 5) primećuje da potencijalno postoje tri tipa kategorija. Kategorije prvog tipa su ograničene i nestepenovane, sa jasnim i nepromenljivim spoljnim granicama koje karakteriše ustaljen skup neophodnih osobina i jednostavno „da-ili-ne” pripadanje kategoriji. Drugi tip kategorije je ograničen, ali u isto vreme i stepenovan. Ove kategorije imaju stroge granice, ali dozvoljavaju gradijenciju unutar kategorije, i to sa nekim članovima koji su bolji primeri kategorije od drugih. Treći tip predstavljaju neograničene i

¹⁰ Hlebec (2006) se ne slaže sa Vitgenštajnovim objašnjenjem pojma igre pomoću porodične sličnosti i daje definiciju igre koja bi se odnosila na svaku pojedinačnu igru i tako pokušava da pobije fenomen porodične sličnosti. Hlebec takođe navodi i shvatanje Vježbice (Wierzbicka, 1990) da se može napraviti spisak invarijantnih obeležja ove imenice.

stepenovane kategorije. Kategorije ovog tipa nemaju granice, one prelaze jedna u drugu, sa perifernijim članovima koji imaju više sličnosti sa pripadnicima drugih kategorija.¹¹

Labov (1973) je u svojim eksperimentima merio neodređenost kategorizovanja konkretnih objekata. U jednom eksperimentu od ispitanika se tražilo da imenuju predmete koji su bili nalik šoljicama. Rezultati su pokazali da ne postoji jasna granica između šolje, vaze i činije. Dakle, granicu treba tražiti između nepromenljive i promenljive oblasti jezika koristeći preciznost, zatim meriti kategorije i na kraju ih zabeležiti na delu (Labov, 2004: 87). Iz navedenog se može zaključiti da je nekada nemoguće odrediti pripadnost kategoriji na osnovu forme, tako da je najbolje ne odvajati formu od funkcije. Isto važi i za jezik. Stoga, može se zaključiti da se kategorizacija ipak ne može uvek definisati preko neophodnih i dovoljnih uslova već je bolje da se definiše preko tipičnog, tj. najboljeg predstavnika kategorije – prototipa.

1.4. Teorija prototipa

Teorija prototipa¹² se razvila sredinom sedamdesetih godina dvadesetog veka kada je E. Roš počela sa istraživanjima u vezi sa unutrašnjom strukturom kategorija. Ona je ta koja je razvila „teoriju prototipa i kategorije osnovnog nivoa” ili kraće „teoriju prototipa”. Eksperimentalni doprinosi Rošove i njenih saradnika su doveli do prave revolucije u proučavanju kategorizacije u okviru eksperimentalne psihologije.

Roš (Rosch, 2004: 91) piše o dva opšta principa kategorizacije, o osnovnom nivou kategorizacije i o principima kategorizacije pri formiranju prototipa ukazujući i na ulogu kulture. U vezi sa principima kategorizacije Roš (2004: 92) napominje da se prvi princip odnosi na funkciju sistema kategorije čiji je zadatak da obezbedi maksimalni informativni

¹¹ U vezi sa kategorizacijom, Lanaker (Langacker, 2004: 131) takođe ističe da je mnogo toga u jeziku stvar stepena. Jezički odnosi nisu uvek „sve-ili-ništa”, niti su jezičke kategorije uvek oštro definisane.

¹² Kruz (Cruse, 2000: 138) ističe da je jedan od najozbiljnijih nedostataka „standardnog” stanovišta prototipa to što granica kategorije nije priznata i da nekoliko naučnika koji priznaju postojanje granice (npr. Lejkof) pokazuju malo interesovanja. Dalje, on navodi da je kategorija bez granice beskorisna jer je primarna funkcija kategorije da se pravi razlika između stvari koje se nalaze i onih koje se ne nalaze u jednoj kategoriji. Takođe, on konstatuje da je prihvaćeno shvatanje po kome su granice kategorije manje ili više neodređene, ali napominje da čak i tako neodređene granice imaju svoja mesta, koja se u principu mogu uočiti, kao i da centri kategorija i granice kategorija imaju kako jezičke tako i bihevioralne korelacije i da im treba dati jednak status prilikom opisa strukture kategorije.

sadržaj uz najmanji kognitivni napor i to je princip kognitivne ekonomije, dok se drugi princip odnosi na strukturu informativnog sadržaja koji podrazumeva da se percipirani svet javlja kao strukturirani informativni sadržaj, a ne kao proizvoljni i nepredvidivi atributi. Tako, ona ističe i da sistem kategorija koji već postoji u jednoj kulturi utiče na to kako će ljudi definisati attribute (Rosch, 2004: 93). Dalje, Roš (2004: 93) navodi da ova dva principa kategorizacije impliciraju i nivo apstrakcije kategorija koje se formiraju u određenoj kulturi i za unutrašnju strukturu onih kategorija koje su već formirane, dalje govoreći o vertikalnoj i horizontalnoj dimenziji kategorizacije. Vertikalna dimenzija se odnosi na nivo uključenosti kategorije – dimenzija duž koje nailazimo, recimo, na kategorije kao što su: ovčar, pas, sisar, životinja i živa stvar. Horizontalna dimenzija se tiče segmentacije kategorija na istom nivou uključenosti – dimenzija gde se susrećemo sa, na primer, kategorijama: pas, mačka, automobil, autobus, stolica i sofa (Rosch, 2004: 93). Kada se dva navedena principa primene na vertikalnu dimenziju, vidi se da nisu svi primeri jednako dobri ili korisni, već da je najosnovniji nivo kategorizacije najinkluzivniji (najapstraktniji) nivo na kome kategorije odslikavaju strukturu atributa koji se percipiraju u svetu. Ako se pak principi kategorizacije primene na horizontalnu dimenziju, povećava se distinktivnost i fleksibilnost kategorija, odnosno kategorije teže da postanu definisane prototipima ili prototipičnim primerima koji sadrže osobine najreprezentativnije od onih elemenata koji se nalaze unutar i najmanje reprezentativne za elemente koji su izvan kategorije (Rosch, 2004: 93). U istraživanju sprovedenom za devet kategorija i tri nivoa apstrakcije: drvo, ptica, riba, voće, muzički instrumenti, alat, odeća, nameštaj i vozilo, Roš (2004: 95) ukazuje da su rezultati pokazali ono što se i očekivalo, a to je da je najviše atributa navedeno za one članove kategorije koji pripadaju osnovnom nivou kategorizacije. Naime, Roš (2004: 97) navodi da je moguće da se na osnovnom nivou kategorizacije formira mentalna slika koja zapravo predstavlja celu kategoriju, kao i da se članovi kategorija prvenstveno prepoznaju kao članovi njihove osnovne kategorije, a tek uz pomoć dodatne obrade kao članovi nadređene ili podređene kategorije.

Roš (2004: 98) konstatuje da većina kategorija, ako ne baš sve, nema jasne granice, ističući da princip kognitivne ekonomije nalaže da granice među kategorijama budu što je moguće jasnije. Navodi da jedan način da se ovo postigne jeste uz pomoć formalnih,

neophodnih i dovoljnih kriterijuma za pripadanje kategoriji. Dalje, ističe se da pokušaj da se nametnu takvi kriterijumi za kategorije obeležava gotovo sve definicije koje potiču iz tradicije zapadne misli, kao i da se bavljenje kategorijama u okviru standardne paradigme prepoznavanja pojmova u psihologiji nalazi u okviru ove tradicije. Kao drugi način da se postigne odelitost i jasnoća kategorija među kojima postoji kontinuitet navodi se razumevanje svake kategorije uz pomoć jasnih slučajeva a ne pomoću granica (Rosch, 2004: 98). S tim u vezi, konstatuje se da se treba fokusirati na najjasnije predstavnike jedne kategorije, a ne na njene granice. Tvrdi se da je i Vitgenštajn (1953) istakao da kategorički sudovi postaju problem samo kada se u obzir uzmu granice – navodeći primer komšija koji znaju na čijem imanju stoje bez tačnog povlačenja granice (Rosch, 2004: 98). Dalje se ističe da se uopšteno govoreći, prototipima smatraju najjasniji slučajevi pripadnosti kategoriji koji su definisani, u operativnom smislu, ljudskim sudovima o dobrom primeru pripadnosti kategoriji. Takođe, spominje se i zabuna u diskusiji o prototipima koja se javila iz dva izvora (Rosch, 2004: 98). Prvo, teži se da se pojam prototipa posmatra kao da je konkretan član kategorije ili mentalna struktura. Pitanja se onda postavljaju na način „ili-ili” o tome da li nešto jeste ili nije prototip ili da li je deo prototipa na isti način na koji se pre toga postavljalo pitanje o granici kategorije (Rosch, 2004: 98). Smatra se da je takvo shvatanje suprotno Vitgenštajnovom shvatanju da možemo suditi o tome koliko je nešto jasan slučaj i da se bavimo kategorijama na osnovu jasnih slučajeva bez podataka o granicama (Rosch, 2004: 98). Drugo, ističe se da su empirijski rezultati o prototipičnosti pobrkani sa teorijama obrade, to jest, nije bilo uspeha da se napravi razlika između strukture kategorija i teorija koje se bave tom strukturom prilikom obrade (Rosch, 2004: 98). Roš i Mervis (Rosch & Mervis, 1975 u Rosch, 2004: 99) su pokazale da što je član kategorije prototipičniji, on ima više zajedničkih atributa sa drugim članovima te kategorije, a manje zajedničkih atributa sa članovima kontrastnih kategorija. Takođe, ukazuje se i na to da se prototipični članovi brže prepoznaju kao i da deca pripadnost kategoriji prototipičnih članova usvajaju ranije nego pripadnost drugih članova kategorije (Rosch, 2004: 100). Zaključuje se da iako se logika može baviti kategorijama tako da se pripadanost kategoriji posmatra kao sve ili ništa, prirodni jezici sami po sebi poseduju jezičke mehanizme za kodiranje i izlaženje na kraj sa stepenima pripadnosti kategoriji

(Rosch, 2004: 101). Navodi se da u engleskom jeziku postoje kvalifikativni termini kao što su *almost* i *virtually*, koje je kao što smo već pomenuli, Lejkof (1973) nazvao „ogradama”. Naglašava se da čak i oni koji insistiraju na tome da su iskazi poput *crvendać je ptica* i *pingvin je ptica* podjednako istiniti, moraju da priznaju postojanje različitih „ograda” koje se upotrebljavaju u ovakvim iskazima u vezi sa pripadnosti kategoriji. Dakle, smatra se da je tačno reći da je pingvin *tehnički* ptica, ali ne i to da je crvendać *tehnički* ptica, zato što je crvendać više nego *tehnički* ptica, to je prava ptica – ptica u pravom smislu reči¹³ (Rosch, 2004: 101). Stoga, upotrebom ograda se može saznati kako o pripadnosti kategorijama, dobrim i manje dobrim pripadnicima jedne kategorije, tako i o stepenu opredeljenosti govornika prema istinitosti propozicija, što ćemo videti kasnije.

Pre toga, osvrnućemo se na teoriju rasplnutih skupova (engl. *fuzzy set theory*) uz pomoć koje je Lejkof hteo da skrene pažnju na teorijski značaj i praktičnu mogućnost ispitivanja neodređenih izraza kao što su ograde u prirodnim jezicima.

1.5. Teorija rasplnutih skupova

Zade (Zadeh, 1965) je smislio oblik teorije o skupu kako bi modelirao stepenovane kategorije¹⁴. On je taj model nazvao „teorija rasplnutih skupova”. U klasičnom skupu sve je u skupu (ima vrednost pripadanja 1) ili je van tog skupa (ima vrednost pripadanja 0). U rasplnutom skupu, dodatne vrednosti koje su dozvoljene imaju vrednost između 0 i 1 i definicija ovog skupa glasi:

„*Rasplnuti skup (klasa) A u X je okarakterisan funkcijom pripadnosti (karakterističnom) funkcijom $f_A(x)$, koja svakoj tački u X pridružuje realan broj iz intervala [0, 1], pri čemu vrednost funkcije $f_A(x)$ u tački x predstavlja 'stepen pripadnosti' elementa x u A. Dakle, što funkcija $f_A(x)$ ima vrednost bližu jedinici, to je veći stepen pripadnosti*

¹³ Ovome možda treba dodati i da se Džekendof ne slaže sa stanovištem da značenje reči može biti dekomponovano detaljno na semantičke primitive (Jackendoff, 1983: 112–15), i prihvata neodređenost kao „neizbežnu karakteristiku pojmova koji se jezikom izražavaju” (Jackendoff, 1983: 125). Iako ovde primitivi nisu glavna tema, valja napomenuti da Vježbicka (2004: 474 u Aarts et al. 2004: 18) priznaje da nejasnost postoji, ali i da je spremna da je odstrani iz lingvistike. Ona smatra da su pojmovi koji su enkodirani u prirodnom jeziku donekle nejasni, ali to ne znači da njihov semantički opis treba takođe da bude nejasan i da se izazov sastoji u tome da se nejasnost, koja je inherentna, u prirodnom jeziku precizno opiše.

¹⁴ Up. Radovanović (2009: 82–85).

elementa x skupu A . Kada je skup A skup u običnom značenju tog termina, njegova funkcija pripadnosti može uzimati samo dve vrednosti 0 i 1, pri čemu je $f_A(x) = 1$ ili 0 u zavisnosti od toga da li x pripada ili ne pripada skupu A ” (Zadeh, 1965: 339)¹⁵.

Zade (1965) u svom članku ističe da se u realnom fizičkom svetu češće sreću klase objekata koje nemaju precizno definisane kriterijume za pripadanost nekoj kategoriji i kao primere navodi kategoriju životinja, ali spominje i kategoriju lepih žena kao i kategoriju visokih muškaraca. Naglašava se činjenica da tako neprecizno definisane kategorije igraju važnu ulogu u ljudskom mišljenju, posebno u domenima prepoznavanja obrazaca, u prenošenju informacija i apstrakciji (Zadeh, 1965: 338).

1.6. Pojam ograde u lingvistici

Početak korišćenja pojma ograde u lingvistici vezuje se za članak *Hedges: A Study in Meaning Criteria and the Logic of Fuzzy Concepts* Dž. Lejkofa (Lakoff, 1973), u kome definiše ograde na sledeći način: „Za mene, neka od najzanimljivijih pitanja postavljena su proučavanjem reči čija značenja implicitno uključuju neodređenost – reči čiji je posao da stvari učine neodređenijim ili manje neodređenim. Te reči ću nazvati 'ogradama' ”¹⁶.

Od tada pa do današnjih dana pojam ograde je privlačio pažnju velikog broja lingvista. Lejkof je bio prvi koji je na neki način uveo pojam ograde u lingvistiku, ali se pojam, a samim tim i definicija tog pojma, vremenom menjao, preklapao i poklapao sa mnogim drugim pojmovima. Pojam ograde je proučavan iz različitih uglova, u okviru brojnih teorija i modela. Zato i ne čudi da možemo naići i na brojne termine koji manje ili više označavaju isti pojam, pa tako Hajland (Hyland, 1998a: 9) navodi sledeće termine: „compromisers” (James, 1983), „downtoners” (Quirk et al., 1972), „weakeners” (Brown & Levinson, 1987), „downgraders” (House & Kasper, 1981), „softeners” (Crystal & Davy,

¹⁵ „A fuzzy set (class) A in X is characterized by a membership (characteristic) function $f_A(x)$ which associates with each point in X a real number in the interval $[0, 1]$, with the value of $f_A(x)$ at x representing the 'grade of membership' of x in A . When A is a set in the ordinary sense of the term, its membership function can take on only two values 0 and 1, with $f_A(x) = 1$ or 0 according as x does or does not belong to A ” (Zadeh, 1965: 339).

¹⁶ „For me, some of the most interesting questions are raised by the study of words whose meaning implicitly involves fuzziness – words whose job is to make things fuzzier or less fuzzy. I will refer to such words as 'hedges' ” (Lakoff, 1973: 471).

1975), „backgrounding terms” (Low, 1996), i „pragmatic devices” (Stubbe & Holmes, 1995). Svaki od navedenih termina ima svoju definiciju koja se manje ili više razlikuje od drugih. U srpskoj literaturi se uglavnom koristi termin „ograđivanje” (Blagojević, 2007; 2008; Trbojević, 2011) mada se može naći i termin „okolišanje” (Antić, 2010).

Lejkof (1973: 458) ističe da je bilo potrebno vreme kako bi se psiholozi kao i filozofi koji se bave jezikom prilagodili činjenici da pojmovi prirodnog jezika imaju „nejasne granice i neodređene ivice”¹⁷ i da su zato rečenice prirodnog jezika veoma često niti istinite, niti neistinite, već su donekle istinite odnosno donekle neistinite.

Može se tvrditi da postoji mnogo neodređenih i nejasnih pojmova u jeziku. Pojmovi visine i lepote su samo neki od primera koje navode, recimo, Lejkof (1973) ili Zade (1965). Međutim, nije teško naći još mnogo takvih primera iz svakodnevnog života. Pojmovi sreće, tuge, uspeha, bogatstva, zadovoljstva su samo tek neki od neodređenih pojmova. Jedan student je srećan što je dobio ocenu šest i položio ispit, dok je njegov kolega razočaran jer je dobio ocenu devet. Očigledno je da kontekst, odnosno predznanja o izvesnoj situaciji u velikoj meri utiču na moguće tumačenje određenih pojmova. Iz ovoga sledi da je pri tumačenju određene situacije ili pojma važno uzeti u obzir širi kontekst, odnosno oslanjati se kako na samo inherentno značenje određenog pojma, tako i na značenje koje taj pojam može imati u određenim okolnostima.

Lejkof (1973) je u svom članku pisao o nekoliko ograda (npr. *sort of, technically...*) oslanjajući se na pojam kategorizacije koji je dugo vremena bio prisutan i koji se nije osporavao, zatim na teoriju prototipa koja je, s jedne strane, poljuljala dotadašnje shvatanje pojma kategorizacije, a s druge strane, dala mogućnost da se kategorizovanje vidi na nov način. Takođe, imao je u vidu i teoriju rasplinutih skupova kojom se može postići kategorizacija pojmova bez strogog određivanja da li neki element ili član pripada ili ne pripada određenom skupu tj. određenoj kategoriji.

¹⁷ „vague boundaries and fuzzy edges” (Lakoff, 1973: 458)

1.6.1. Pojam ograde: Lejkofovo istraživanje

Imajući u vidu novo viđenje kategorizacije, posebno uz pomoć teorije prototipa i teorije rasplnutih skupova, čini se da promena samog koncepta kategorije znači promenu ne samo koncepta uma, već i našeg razumevanja sveta (Lakoff, 2004: 141). Radovanović (2009: 77–78) ističe da je Lejkof „antiobjektivista”, i da ukoliko se prihvati stav da postoje i „fazi kategorije sveta”, onda se mora dopustiti i da postoje „fazi kategorije uma”, navodeći da je jezik „fazičan” sam po sebi. U tom smislu, on „fazičnost” i „graduelnost” po sebi ne smatra dovoljno valjanim objašnjenjem kao predmetom razmatranja. Takođe, navodi da je Ivić u našoj literaturi na srpskom jeziku pisala o tzv. „fazi konceptima” to jest o „fazi determinatorima”, „fazi prefiksima” i srodnim pojavama u jeziku („fuzzy determiners, fuzzy concepts”) fokusirajući se na primere tipa *gotovo slep*, *uglavnom prazan*, *jedva čuje*, *nagluv*, *posèdeti* (neko vreme), *poraditi*, *potrajati*, *podnapiti se* itd., tražeći u slovenskim jezicima pojave „neodređene determinacije”, najčešće kvantifikacije (Ivić, 1982: 51–61).

U vezi sa pripadnošću kategoriji, Lejkof (1973: 460) piše da ako je *X* član jedne kategorije *Y* samo do određenog stepena, te da bi iskaz „*X* je *Y*” trebalo da bude istinit samo do određenog stepena, a ne da se posmatra kao istinit ili neistinit, a kao primer navodi sledeće iskaze u vezi sa pticama:

- a. A robin is a bird. (istinito)
- b. A chicken is a bird. (manje istinito nego a)
- c. A penguin is a bird. (manje istinito nego b)
- d. A bat is a bird. (neistinito, ili bar veoma daleko od istinitog)
- e. A cow is a bird. (apsolutno neistinito)

Iz navedenih primera se vidi da se crvendać smatra centralnim članom kategorije ptica i može se reći najboljim predstavnikom kategorije ptica. S druge strane, kokoška i pingvin se smatraju manje dobrim predstavnicima kategorije ptica.

Zanimljivo je da Ivić (1995: 228, 229, 237) ističe da je potrebno, bar u nekim prilikama, izvršenu kategorizaciju osvetliti s prototipske tačke gledišta, tj. ukloniti eventualnost nedoumice oko toga da li su se u *X* stekle baš sve reprezentativne odlike kategorije *Y* ili nisu. To „raščišćavanje” se postiže unošenjem u rečenicu odgovarajućih odredbi, koje ona naziva „prototipski usmerenim odredbama kategorizovanja” ili „prototipskim determinatorom” („Ona je prava lepotica”, „Ona je prava budala”), odnosno „prototipskom odredbom”. Dakle, ako uporedimo njenu definiciju sa definicijom koju navodi Lejkof, vidimo da se donekle preklapaju – ograde mogu učiniti stvari manje nejasnim, odnosno jasnijim.

Uzimajući u obzir sve do sada navedeno, Lejkof (1973: 471) započinje svoju analizu ogradom *sort of*:

- a. A robin is sort of a bird. (neistinito – to je ptica, ne postavlja se pitanje)
- b. A chicken is sort of a bird. (istinito, ili veoma blizu istinitog)
- c. A penguin is sort of a bird. (istinito, ili blizu istinitog)
- d. A bat is sort of a bird. (još uvek prilično blizu neistinitog)
- e. A cow is sort of a bird. (neistinito)

Dakle, vrednost za ogradu *sort of* je najviša kada kolocira sa pripadnicima kategorije koji nisu centralni članovi.

Ivić (2008: 37) kaže da upotreba izraza *vrsta* uz drugu imenicu ne mora uvek imati partikularizatorski karakter, ukazujući na situacije u kojima se taj izraz koristi u smislu bliže odredbe na koju se u američkoj lingvistici primenjuje termin „fuzzy determiner” – „postavljanjem uz imenicu, stavlja se do znanja da ono što se podvodi pod imenovani pojam nije tom pojmu baš u potpunosti primereno” (Ivić, 2008: 37). Dalje, ona navodi da ako se o takvoj upotrebi radi, uz reč *vrsta* se po pravilu stavlja odredba *neki* – „jedrilica je neka vrsta aviona” = „jedrilica je nešto kao avion” (tj. „nije baš avion, ali je nalik na njega”), „kefir je neka vrsta jogurta” = „kefir je nešto kao jogurt” (tj. „nije baš jogurt, ali je nalik na njega”) i sl.

Za razliku od ograde *sort of*, ograda *par excellence* od pojma uz koji stoji zahteva najviši stepen pripadnosti jednoj kategoriji, odnosno ova ograda kolocira sa najboljim predstavnikom jedne kategorije, tj. sa prototipom (Lakoff, 1973: 473). Slično ovome, Tejlor (Taylor, 1995: 77) navodi da je funkcija ograde *par excellence* da izdvoji samo centralne članove kategorije. Dalje, navodi se da *typical* takođe zahteva visok stepen pripadnosti kategoriji, ali da to nije i dovoljan uslov (npr. „An eagle is a typical bird” je označeno kao neistinito ili daleko od istinitog, na šta verovatno utiče činjenica da su orlovi predatori i da su stoga atipični pripadnici kategorije ptica) (Lakoff, 1973: 473). Dakle, zahvaljujući ogradama moguće je zaključiti koji su pripadnici kategorije centralni, to jest dobri primeri, odnosno periferni članovi, tj. manje dobri predstavnici jedne kategorije.¹⁸

Dalje u radu, Lejkof (1973: 473–474) ističe da ograde ne otkrivaju samo razlike u stepenu pripadnosti kategoriji, već i da otkrivaju mnogo i o značenju, navodeći sledeće primere:

1. a. Esther Williams is a fish.
b. Esther Williams is a regular fish.
2. a. John is bachelor.
b. John is a regular bachelor.
3. a. Sarah is a spinster.
b. Sarah is a regular spinster.

U vezi sa time, Bolindžer (Bolinger, 1972 u Lakoff 1973: 474) tvrdi da *regular* zahteva određena „metaforička” svojstva, donekle negirajući osnovna značenja reči. Zapravo, *regular* se vezuje pre za konotaciju nego za denotaciju reči. Ivić (1995: 238–239) kaže da:

„postoje, u stvari, dve vrste 'karakterističnih odlika' koje dospeju u žižu pažnje prilikom proglašavanja jedinice X prototipom onoga što označava imenička leksema Y. Jedne

¹⁸ Ovde svakako važi poznata maksima – „you shall know a word by the company it keeps”/„znaćeš reč prema društvu u kome se nalazi” (Firth, 1957: 11).

proističu neposredno iz denotativnog značenjskog sadržaja te lekseme, dok se druge svode na njenu konotativnu semantiku, tj. na ono što se neposredno asocira sa njenim denotativnim značenjem. Ta konotativna semantička komponenta nije, međutim, nešto što je svakom nazivu bića i stvari svojstveno; neke je leksičke jedinice imaju, druge nemaju” (Ivić, 1995: 238–239)

navodeći primere – majka i ćerka, pesnik i književnik. Saglasno sa tim, u rečenicama koje je Lejkof naveo, tvrdi se da istinitosna vrednost rečenica kao celina zavisi ne od primarnog značenja predikata, već i od njihovih konotacija, te se na taj način podvlači da su semantika i pragmatika neraskidivo povezane (Lakoff, 1973: 474).

Lejkof (1973: 475) analizira ograde *strictly speaking* i *technically*, koje se uglavnom javljaju sa primarnim značenjem reči, i koje u sledećim primerima imaju slična značenja:

- a. A whale is technically a mammal.
- b. Strictly speaking, a whale is a mammal.

Takođe, dalje se navode primeri gde su značenja dveju navedenih ograda veoma različita:

- a. Richard Nixon is technically a Quaker. (istinito)
- b. Strictly speaking, Richard Nixon is a Quaker. (neistinito)
- c. Ronald Reagan is technically a cattle rancher. (istinito)
- d. Strictly speaking, Ronald Reagan is a cattle rancher. (neistinito)

U navedenim primerima, *technically* zahteva određeni definišući kriterijum, dok *strictly speaking* zahteva kako definišući tako i druge važne kriterijume. Ričard Nikson (engl. *Richard Nixon*) bi mogao biti kveker u određenom definišućem smislu, ali on ne poseduje religijske i etičke poglede koji su karakteristični za kvekere. Zadovoljava samo definišući kriterijum, ali ne i druge važne kriterijume. Ronald Regan (engl. *Ronald Reagan*) zadovoljava definišući kriterijum – da je uzgajivač stoke pošto je izgleda kupio stoku kako

bi izbegao plaćanje poreza. Ipak, on ne zadovoljava sve primarne kriterijume za uzgajivača stoke (Lakoff, 1973: 475).

Opet, u sledećim primerima, čini se da *technically* znači samo *only technically*, što potvrđuje da su samo definišući kriterijumi zadovoljeni, ali da određen važan kriterijum za pripadnost kategoriji nije zadovoljen. Odatle sledi da je rečenica označena slovom b. čudna (Lakoff, 1973: 475):

- a. Strictly speaking, George Wallace is a racist.
- b. Technically, George Wallace is a racist.

Lejkof (1973: 475) navodi da se *strictly speaking* na zanimljiv način razlikuje od *loosely speaking*:

- a. Strictly speaking, a whale is a mammal.
- b. Loosely speaking, a whale is a fish.

Ova dva primera ukazuju na potrebu za razlikovanjem primarnih osobina, s jedne i sekundarnih osobina, s druge strane (Lakoff, 1973: 475). U prvoj rečenici kitovi se kvalifikuju kao sisari ako se uzmu u obzir primarni kriterijumi za razlikovanje sisara od riba, npr. na svet donose novorođenčad i udišu vazduh (Lakoff, 1973: 476). U drugoj rečenici čini se da se kitovi kvalifikuju kao ribe ako se ignorišu primarne osobine i u obzir uzmu određene sekundarne osobine, na primer, njihov opšti izgled i činjenica da žive u vodi (Lakoff, 1973: 476).

Lejkof (1973: 476) dalje navodi da se *loosely speaking* veoma razlikuje od *regular* što potvrđuje sledećim primerima:

- a. Harry is a regular fish.
- b. Loosely speaking, Harry is a fish.

Analizirajući primere Lejkof (1973: 476) ističe da ono što je čudno kod druge rečenice („Loosely speaking, Harry is a fish.”) jeste da se potvrđuje da je Hari donekle pripadnik kategorije riba imajući određenu sekundarnu osobinu ribe. U prvoj rečenici se jednostavno kaže da on pliva dobro i da je kao kod kuće u vodi, dok se pretpostavlja da on nikako nije pripadnik kategorije riba. Ova dva primera ukazuju na to da moramo praviti razliku između osobina koje mogu dodeliti određeni stepen pripadnosti kategoriji i osobina koje su karakteristične za pripadnike jedne kategorije, ali ne dodeljuju nikakav stepen pripadnosti kategoriji. Tako da bez obzira na to koliko dobro neki čovek pliva, nikada neće biti riba (Lakoff, 1973: 476).

S tim u vezi Kej (Kay, 1983: 129) navodi primer: „Loosely speaking France is hexagonal”, pri čemu tvrdi da je deo onoga što je izgovoreno izvesna vrsta komentara na lokuciju „France is hexagonal”. Konstatuje se da se kod ovakve vrste metajezičkog komentara reči koje su predmet komentara javljaju kako u svojoj poznatoj ulozi, kao deo jezičkog toka tako i u teoretski nepoznatoj ulozi, kao deo sveta o kome je iskaz sačinjen (Kay, 1983: 129). Čini se da je takva metajezička napomena neobjašnjena (možda i neobjašnjiva) u standardnim teorijama semantike, koje se zasnivaju na, kako se navodi, isključivanju konteksta i definicijama istine u rečenicama, u kojima jezički objekti i objekti sveta (ili objekti u modelu) pripadaju razdvojenim oblastima (Kay, 1983: 129). Dalje, Kej (1983: 129) navodi da će kao primarno pojmovno sredstvo za izražavanje empirijskih generalizacija koristiti „narodnu teoriju”, termin koji je pozajmljen iz antropologije. On piše da antropolozi otkrivaju takve narodne teorije kada analiziraju upotrebu reči u maternjem jeziku. Navodi se da je u domenu ograda leksikografija neodvojiva od kombinatorске semantike zato što sheme ili narodne teorije koje čine semantički sadržaj ograda kao leksičkih jedinica služe kao kombinatorске strukture za slaganje značenja rečenica u kojima se ograde pojavljuju. Tako, Kej (1983: 130) ističe da se ograda *loosely speaking* može koristiti u službi različitih semantičkih odnosno pragmatičkih funkcija, koje sa tradicionalnog stanovišta, izgledaju različito. Prvo, Kej (1983: 130) razmatra neke od mogućih semantičkih i/ili pragmatičkih uloga koje *loosely speaking* ima u odgovoru antropologa A laiku L u dijalogu o prvim ljudskim bićima. Kej (1983: 131) piše da nekada zahtevi Grajsovih maksima kvantiteta („ne reci više nego što je neophodno”) i načina

(„budi kratak”) zahtevaju žrtvu u maksimi kvaliteta („reci istinu”), pa se stoga *loosely speaking* može često upotrebljavati i moguće je i da se često upotrebljava kao opravdanje za ovu vrstu nedostatka kvaliteta, što je podstaknuto zahtevima kvantiteta i načina. Dalje, Kej (1983: 133–134) navodi da se ograda *loosely speaking* u iskazu upotrebljava kako bi se pričalo o nekom drugom delu tog istog iskaza, pa se tako na jednom nivou koristi naše svetsko znanje o jeziku i govoru na isti način na koji se koristi naše svetsko znanje o zoologiji kada se upotrebe reči *pastrmka* ili *muva*. *Loosely speaking* interpretira iskaz u kome se javlja kao objekat u svetu prema posebnoj narodnoj teoriji o iskazu, koji je deo naše šire narodne teorije o jeziku i govoru. Ističe se da *loosely speaking* znači tvrditi nešto što nije u potpunosti istinito, tako da je *loose speech* govor koji bi bio istinit u svetu koji je malo različit od onoga koji opisujemo, ali u nekim slučajevima mi opisujemo naš govor kao *loose* ako on ne uspeva da postigne pravu istinu zbog nekog nedostatka u svojoj konstrukciji (Kay, 1983: 134). Ekspertske (stručne) teorije o jeziku i govoru obično prave strogu razliku između lokucija kojima se (u potpunosti) ne iskazuju propozicije, s jedne, i lokucija koje iskazuju propozicije koje nisu (u potpunosti) istinite, s druge strane pri čemu svi delovi naše nesvesne narodne teorije o jeziku i govoru ne insistiraju na ovoj razlici (Kay, 1983: 134). Potom Kej (1983: 134) kaže da kada se *technically* upotrebi kao ograda, ima značenje koje se grubo može opisati „kao propisano od strane onih osoba kojima je društvo poverilo pravo da propisuju” (Kay, 1983: 134)¹⁹. Kej (1983: 135) opet navodi primer Lejkofa (1972) koji se i sam poziva na E. Roš, ukazujući da rečenica može imati različite istinitosne vrednosti u različitim kontekstima, ako u društvu postoje dva različita tela koja imaju autoritet da tako nešto tvrde. Dalje, on postavlja pitanje da li *technically* ima dve osobine ograda, koje predstavljaju određene poteškoće za standardnu formalnu semantiku – a) leksičko značenje ograda može postati jedna od organizirajućih shema kombinatorске semantike rečenice u kojoj se ograda javlja i b) da ograđena rečenica može sadržati metajezikički komentar u pogledu načina na koji se reč ili fraza rečenice koriste u toj rečenici. Kej (1983: 136) zaključuje da je u slučaju svake od dve analizirane ograda nastojao da objasni i njihovo leksičko značenje i njihovu kombinatorsku semantičku funkciju u pogledu metateorije u kojoj postoji jezički sistem razdvojen od sveta, čiji se

¹⁹ „as stipulated by those persons in whom society has vested the right to so stipulate”

elementi (reči, rečenice) mogu kombinovati kako bi predstavili objekte i stanja stvari u svetu putem značenja ili skupova ovih elemenata.

Imajući u vidu zamerke koje je Kej (1983) naveo, Lejkof (1987) navodi drugačiju vrstu analize navodeći sledeće primere:

- a. Technically, a dolphin is a mammal.
- b. Strictly speaking, a dolphin is a mammal (Lakoff, 1987: 123).

Lejkof (1987: 123–4) smatra da ove rečenice imaju različita jezička značenja i uslove korišćenja pošto ove dve ograde evociraju različite kognitivne modele, odnosno obe rečenice imaju iste istinitosne uslove, ali različite razloge. Tako, domen ekspertize u primeru a. za *technically* jeste domen naučne biologije (u okviru koje se termin *sisar* stogo tumači), dok se upotrebom *strictly speaking* pretpostavlja da reči, putem svojih inherentnih značenja, odgovaraju svetu takvom kakav jeste, pa rečenice imaju različita jezička značenja jer navedene ograde evociraju različite kognitivne modele. Kada se domen ekspertize ne odnosi na prirodu sveta, istinitosni uslovi se razilaze. Na primer:

- a. Technically, Richard Nixon is a Quaker.
- b. Strictly speaking, Richard Nixon is a Quaker (Lakoff, 1987: 124).

Ričard Nikson je bio član kvekerske crkve i ovo je zadovoljilo tehnički kriterijum da se bude kveker (tj. rečenica a. je istinita). S druge strane, on je bio predsednik kada su Države bile uključene u Vijetnamski rat, i ovo pokazuje da on nije imao stroge kvekerske pacifističke vrednosti (tj. rečenica b. nije istinita) (Lakoff, 1987: 124). Dalje, govornik u rečenici pod a. možda izražava svoju sumnju o Niksonu koji ima opšte karakteristike povezane sa kvekerom. *Strictly speaking* u rečenici pod b, s druge strane, izgleda da se fokusira više na ono što obični ljudi mogu smatrati suštinskim svojstvima koje ima kveker, tj. posedovanje određenih vrednosti, ponašanjem na određeni način, bez očiglednog ograđivanja ni na koji način (Lakoff, 1987: 124). Analiziranjem samo nekoliko ograda

Lejkof (1973: 477) ukazuje da se moraju razlikovati najmanje četiri tipa kriterijuma²⁰ za označavanje pripadnosti kategoriji:

1. Definišući
2. Primarni
3. Sekundarni koji mogu dodeliti određeni stepen pripadnost kategoriji u zavisnosti od različitih faktora
4. Karakteristični ali slučajni – ne mogu da dodele nikakav stepen pripadnosti kategoriji, ali doprinose stepenu pripadnosti kategoriji ako neki stepen pripadnosti kategoriji već postoji.

Dalje, Lejkof (1973: 477–478) objašnjava za svaku od navedenih ograda²¹ kako funkcionišu²². Pritom, Lejkof (1973: 486) takođe navodi da činjenice pokazuju da podela između primarnih i sekundarnih kriterijuma ne može biti stroga, već može postojati pre neki kontinuum kriterijuma, sa različitim ogradama koje biraju različite granične tačke u različitim situacijama.

I sam Lejkof (1973: 483) tvrdi da je svestan da je naveo samo nekoliko primera ograda, kao i to da je potreban složeniji sistem kako bi se izvršila analiza. U nastavku svog rada ukazao je i na to da mnogo zavisi od konteksta, modifikatora koji utiču na broj kriterijuma koji se uzimaju u obzir, kao i da se nekim ogradama moraju dodeliti vektorske vrednosti, te da možda vrednosti ne bi trebalo da budu linearno, već delimično poredane,

²⁰ Tejlör (1995: 77) objašnjava da ograde restrukturiraju kategorije isključujući centralne članove odnosno centralnije članove – *loosely speaking* i *strictly speaking*. *Strictly speaking* pooštrva granice pripadnosti kategoriji, uklanja neodređenost (engl. *fuzziness*) iz granica kategorije, birajući neprototipične entitete i dajući im potpun status; dok, s druge strane *loosely speaking* proširuje kategoriju birajući entitete koje se obično ne smatraju pripadnicima kategorije, ali koji bi ipak mogli biti povezani sa kategorijom na osnovu jedne ili dve nesuštinske osobine koju/e dele međusobno. Tejlör (1995), za razliku od Lejkofa (1973) ne govori o kriterijumima, ali je jasno da se može povući paralela, koja ukazuje na ograničenost kolokabilnosti samih ograda. Takođe treba imati u vidu da se jedni modifikatori mogu kombinovati sa drugima, ali da su kombinacije prilično ograničene (*very strictly speaking*, ali ne i *very rather*) (Lakoff, 1973: 488).

²¹ O ovim ogradama je pisao i Prčić (1997: 50–51).

²² *technically* – istinitosna vrednost zavisi od vrednosti samog definišućeg kriterijuma i ukazuje na to da je bar jedan primarni kriterijum ispod graničnih vrednosti za jednostavno pripadanje kategoriji;
strictly speaking – istinitosna vrednost zavisi od vrednosti definišućih i primarnih kriterijuma, pri čemu vrednosti svakog kriterijuma moraju biti iznad određenih graničnih vrednosti;
loosely speaking – istinitosna vrednost zavisi prvenstveno od sekundarnih kriterijuma i ukazuje na to da su granične vrednosti za definišuće i primarne kriterijume nedovoljne da dodele pripadnost kategoriji;
regular – istinitosna vrednost zavisi od karakterističnih ali slučajnih kriterijuma, i pretpostavlja se da su vrednosti drugih kriterijuma nedovoljne da se uspostavi bilo koji stepen pripadnosti kategoriji.

pisao je takođe o još nekim problemima u vezi sa *very*, ograničenjima o pojavljivanju modifikatora, itd. Takođe, R. Lejkof (Robin Lakoff, lična komunikacija u Lakoff, 1973: 490) je primetila da određeni glagoli i sintaksičke konstrukcije prenose ogradačene performative – „I suppose (guess, think) that Harry is coming”; „Won’t you open the door?”. U vezi sa pitanjem da li ograde postoje u leksičkim jedinicama, R. Lejkof (u Lakoff, 1973: 491) kao primer navodi reč *roze* koja bi se mogla opisati kao ograda između crvenog i belog.

Dakle, ograde se mogu posmatrati kao resursi jezika koji omogućavaju govorniku da izrazi stepen pripadnosti kategoriji (Lakoff, 1972 u Taylor, 1995: 76). S tim u vezi, Tejlor (1995: 76), sa formalne tačke gledišta, ukazuje na heterogenost ograda. On navodi sledeće primere uključujući rečenične priloge kao što su *loosely speaking* i *strictly speaking*, veznik kao što je *in that*, modifikator *so-called*, pa čak i sredstva kao što su znaci navoda, ili intonacijske šeme. Sa semantičkog stanovišta, ograde se mogu opisati kao jezički izrazi kojima govornik raspolaže kada komentariše jezik koji upotrebljava (Taylor, 1995: 76). Kao što se kaže da su stolica i sto reči o nameštaju, tako su ograde reči o jeziku i govoru (Kay, 1983: 128).

Navodeći razlike između *loosely speaking* i *strictly speaking* Tejlor (1995: 77–78) zaključuje da je moguće ograditi izjavu na takav način da ono što se normalno smatra neistinom postane istinito ili bar donekle istinito. Dalje, ukazuje i na to da ograde služe da se napravi razlika ne samo u statusu članova u okviru jedne kategorije, u unutrašnjoj strukturi jedne kategorije, već i između različitih nepripadnika jedne kategorije. Dakle, neki entiteti iako ne pripadaju kategoriji, smatraju se bližim toj kategoriji od drugih entiteta koji takođe ne pripadaju kategoriji²³. U vezi sa *technically* i *strictly speaking* Tejlor (1995: 79) ističe da se *technically (speaking)* gotovo uvek može zameniti sa *strictly speaking* ukazujući ipak na jednu važnu razliku – *technically* ističe tehničku, stručnu definiciju kategorije, odvajajući je od narodne definicije (engl. *folk definition*)²⁴.

Tejlor (1995: 80) konstatuje da ograde zahtevaju od nas da pravimo razliku između centralnih i perifernih članova kategorije (*par excellence, strictly speaking*) kao i između

²³ a. Strictly speaking, a bat is not a bird.

b. *Strictly speaking, a TV set is not a bird (Taylor 1995: 79).

²⁴ Up. Kej (1983).

različitih stepena nepripadanja kategoriji (*strictly speaking*)²⁵. Po njegovom mišljenju, ograde pokazuju da su granice kategorije fleksibilne (*loosely speaking*) i da se kategorije mogu redefinisati izborom *ad hoc* i ponovnim merenjem atributa (*in that*).

Lejkof i Džonson (Lakoff & Johnson, 1980: 125) navode da nam različite ograde omogućavaju da stavimo objekte, događaje i iskustva u kategorije imajući u vidu različite ciljeve. Takođe ističu da ograde otkrivaju otvorenu prirodu naših kategorija. Drugim rečima, objekat može da se posmatra kao da pripada ili ne pripada izvesnoj kategoriji u zavisnosti od našeg cilja prilikom klasifikovanja (Lakoff & Johnson, 1980: 125). Iako su kategorije otvorene, kategorizacija nije slučajna, pošto ograde, baš kao i metafore, definišu (ili redefinišu) kategorije na sistematski način (Lakoff & Johnson, 1980: 125).

Može se reći da Lejkof vremenom nije više bio toliko zainteresovan za istraživanja u vezi sa ogradama. Zapravo, Tejlor (1995: 55) navodi da je Lejkof (1972) nekada bio optimističan u vezi sa potencijalnim doprinosom teorije rasplnutih skupova lingvističkoj semantici²⁶, da bi kasnije, ipak, izrazio stav da je takav pristup od marginalnog interesa za kognitivnog lingvistu (Lakoff, 1987: 196 u Taylor, 1995: 55). No to nije sprečilo istraživače iz drugih oblasti lingvistike, posebno iz oblasti pragmatike, da pojam ograda preuzmu, prošire i koriste u svojim istraživanjima.

²⁵ Tejlor (1995: 79–80) sumira svoju diskusiju o ogradama navodeći da prema klasičnoj teoriji kategorizacije:

- a) svi članovi kategorije imaju jednak status;
- b) svi nepripadnici kategorije imaju jednak status;
- c) da postoji ustaljen skup neophodnih i dovoljnih uslova koji definišu pripadnost svakoj kategoriji;
- d) sve neophodne i dovoljne osobine koje definišu kategoriju imaju jednak status;
- e) da su granice kategorija utvrđene.

Dalje, Tejlor (1995: 80) ističe da ograde pružaju dokaz da u okviru samog jezika nijedna od ovih pretpostavki nije istinita i primerima koje navodi pobija sve ove stavke bitne za klasičnu teoriju kategorizacije.

²⁶ Lejkof (1987: 138) ističe da je u svom radu iz 1972. godine u početku uzeo zdravo za gotovo tumačenje *efekti prototipa = struktura*, kao i da Zadeova teorija rasplnutih skupova može predstaviti stepene pripadnosti kategoriji. Kasnije u radu je primetio da se tumačenjem *efekti prototipa = struktura* ne mogu adekvatno objasniti ograde kao što su *strictly speaking*, *loosely speaking*, *technically* i *regular*. Da bi se objasnila upotreba ograda *regular* moraju se razlikovati *definišuće* osobine od *karakterističnih ali slučajnih* osobina. Ovo odgovara razlici između semantike i pragmatike u objektivističkoj paradigmi, razlici između onoga što reč „stvarno znači” i enciklopedijskog znanja koje postoji o stvarima na koje se ta reč odnosi. Ipak, njegovo opažanje da je razlika neophodna nije u službi podržavanja razlike između semantike i pragmatike, već je njegov cilj bio opovrgavanje (Lakoff, 1987: 138).

1.6.2. Razvoj pojma ograde posle istraživanja Lejkofa

Istraživanje ograda Dž. Lejkofa, zasnovano na kategorizaciji, teoriji prototipa i teoriji rasplnutih skupova, podstaklo je istraživanja u različitim oblastima lingvistike. Markanen i Šreder (Markkanen & Schröder, 1997) navode da se pojam ograde udaljio od svojih korena, naročito od kada je prihvaćen u pragmatici i analizi diskursa, i da se više ne koristi samo za izraze koji modifikuju pripadanost kategoriji predikata ili imeničke fraze. Već smo naveli da je Dž. Lejkof pisao o ideji R. Lejkof o ograđenim performativima, koja na neki način proširuje pojam ograde. Pored ideje o ograđenim performativima pojam ograde je takođe proširen i na značenje modifikacije govornikovog stava prema istinitosnoj vrednosti cele propozicije (Markkanen & Schröder, 1997).

Pored Lejkofa (1972; 1973), pojavom ograđivanja se bavio i Vajnrajh (Weinreich, 1966), koji ograde određuje kao „metajezičke operatore”. On tvrdi da „za svaki jezik ’metajezički operatori’ kao što su u engleskom *true, real, so-called, strictly speaking*, i u nemačkom *eigentlich*, i najmoćniji ekstrapolator od svih – *like* – funkcionišu kao instrukcije za slobodnu ili striktnu interpretaciju dezinatuma”²⁷ (Weinreich, 1966: 163 u Schröder & Zimmer, 1997).

Haus i Kasper (House & Kasper, 1981: 166–167) među jedanaest oslabljivača (engl. *downgrading modality markers* ili *downgraders*) kao četvrtu grupu navode ograde (engl. *hedges*), kojima govornik izbegava iskazivanje preciznog propozicionog sadržaja uz pomoć, npr. *kind of, somehow, and so on* i *rather*. Petu grupu čine umanjivači (engl. *understaters*) odnosno adverbijalni modifikatori pomoću kojih govornik umanjuje stanje stvari navedeno u propoziciji, npr. *a little bit, not very much* i *just a trifle*. U šestu grupu spadaju ublaživači (engl. *downtoners*), tj. modifikatori rečenice, koje govornik koristi kako bi modifikovao uticaj koji njegov iskaz može imati na sagovorika, upotrebom *just, simply, possibly, perhaps* i *rather*²⁸. Pored ovih, navode se i „minus” opredeljivači (engl. („*minus*”) *committers*) – modifikatori rečenice koji se koriste kako bi se smanjio stepen

²⁷ „For every language ’metalinguistic operators’ such as (in) English *true, real, so-called, strictly speaking*, and (in) German *eigentlich*, and the most powerful extrapolator of all – *like* – function as instructions for the loose or strict interpretation of designata” (Weinreich, 1966: 163 u Schröder & Zimmer, 1997).

²⁸ Ovde primećujemo da *rather* ima dva značenja.

opredeljenja govornika prema sadržaju propozicije, a neki od njih su: *I think, I guess, i in my opinion*.

Prins i dr. (Prince et al., 1982) navode dve vrste ograda: one koje utiču na istinitosne uslove propozicija, odnosno aproksimatore (engl. *approximators*), npr. *His feet were sort of blue*, i one koje ne utiču na istinitosne uslove, ali odražavaju stepen govornikovog stava prema istinitosnoj vrednosti cele propozicije, npr. *I think his feet were blue*, odnosno štitove (engl. *shields*)²⁹. Prvi tip ograda se dalje deli na adaptore (engl. *adaptors*), npr. *somewhat* i zaokrugljivače (engl. *rounders*), npr. *approximately*. Drugi tip ograda, štitovi, se dalje granaju u dve grupe – štitovi uverljivosti (engl. *plausibility shields*), kao što je *I think* i štitovi atribucije (engl. *attribution shields*), na primer, *according to X*. Postavlja se pitanje da li čak i aproksimatori ne pokazuju govornikov stav prema propoziciji, jer se njihovom upotrebom uvodi nejasnost, a samim tim izraz postaje manje kategoričan, to jest menja se opredeljenje govornika prema istinitosti propozicije.

Dalje, Hibler (Hübler, 1983) pravi razliku između nepotpunog iskaza (engl. *understatement*) i ograda, iako se oba koriste za izražavanje „neodređenosti” (engl. *indetermination*). Hibler ističe da postoje dve vrste neodređenosti: frastična i neustična. Frastična neodređenost se tiče propozicijskog sadržaja rečenice, dok je neustična neodređenost povezana sa validnošću propozicije. Dakle, rečenica kao što je „It is a bit cold in here” sadrži nepotpun iskaz, dok „It is cold in Alaska, I suppose” sadrži ogradu. Hiblerova podela veoma podseća na podelu koju predlažu Prins i dr. (1982), gde bi aproksimatori odgovarali Hiblerovom nepotpunim iskazima, a štitovi njegovim ogradama.

Takođe, navodi se da Vand Kopl (Vande Kopple, 1985) u svojoj kategorizaciji tipova metadiskursa odnosno markera validnosti (engl. *validity markers*) upotrebu ograda posmatra kao ukazivanje na nedostatak potpunog opredeljenja prema propozicionom sadržaju iskaza. Drugim rečima, ograde (npr. *perhaps, seem, might, to a certain extent*) modifikuju istinitosnu vrednost cele propozicije, a ne čine pojedine elemente unutar propozicije nepreciznim.

²⁹ Prokofieva i Hiršberg (Prokofieva & Hirschberg, 2014) u svom radu, na osnovu podele koju su predožili Prins i dr. (1982), navode podelu na relacione (engl. *relational*) i propozicione (engl. *propositional*) ograde. Prve ukazuju na odnos govornika prema propozicionom sadržaju i odgovaraju štitovima, dok druge na neki način uvode neizvesnost u propozicioni sadržaj i mogu se uporediti sa aproksimatorima.

Pored navedenih podela, vremenom su se pojavile i mnoge druge. Tako, Salager-Mejer (Salager-Meyer, 1994: 152) tvrdi sledeće: „ograde su pre svega proizvod **mentalnog stava** koji traži prototipične jezičke oblike (kao što su modali, epistemički glagoli, aproksimatori, itd.) za svoju realizaciju, ali ovi jezički oblici ne nose uvek nijansu ograđivanja”³⁰. Podela koju je navela Salager-Mejer (1994: 156) izgleda ovako:

1. štitovi (engl. *shields*) – svi modalni glagoli koji izražavaju mogućnost; polumodali, kao što su *to appear, to seem*; pridevi koji izražavaju verovatnoću, kao što su *probably* i *likely*; epistemički leksički glagoli, kao što su *to suggest, to speculate*;
2. aproksimatori (engl. *approximators*) – poznati još i kao adaptori (engl. *adaptors*) i zaokruživači (engl. *rounders*), kao što su *approximately, roughly, somewhat, quite, occasionally* i sl.;
3. izrazi *I believe, to our knowledge, it is our view that* i sl. koji ukazuju na direktnu uključenost i sumnju autora;
4. intenzifikatori, koji su emocionalno obojeni (engl. *emotionally-charged intensifiers*), kao što su *extremely difficult/interesting, of particular importance, particularly encouraging, unexpectedly, surprisingly* i sl.; i
5. složene ograde (engl. *compound hedges*), koje se sastoje od nekoliko ograda i u koje se, ubrajaju: *it may suggest that, it seems reasonable to assume, it would seem somewhat unlikely that* i sl.

Houms (Holmes, 1995) navodi podelu na ograde i pojačivače (engl. *boosters*). Zanimljivo je da pod ogradama ona podrazumeva sva četiri prethodno navedena tipa umanjivača koje su Haus i Kasper (1981) predložile: ograde, umanjivače, ublaživače i (-) opredeljivače. Ono što je zajedničko kod obe podele jeste da ograde (Holmes, 1995) odnosno oslabljivači (House & Kasper, 1981) slabe snagu iskaza (Watts, 2003: 185).

Dalje, imajući u vidu neodređenost kategorije ograđivanja, Hajland (Hyland 1996; 1998a) je razvio svoj polipragmatski model uzimajući u obzir model rasplnutih skupova (Zadeh, 1965), kao i teoriju prototipa (npr. Rosch, 1975), naglašavajući da se određene

³⁰ „Hedges are first and foremost the product of a **mental attitude** which looks for prototypical linguistic forms (such as modals, epistemic verbs, approximators, etc.) for its realization, but these linguistic forms do not always carry a hedging nuance”.

konstrukcije mogu različito interpretirati. Naime, on izdvaja ograde orijentisane na sadržaj (engl. *content-oriented hedges*), koje se tiču veze između propozicije i slike stvarnosti, i ograde orijentisane na čitaoca (engl. *reader-oriented hedges*), koje ukazuju na postojanje svesti o interpersonalnim faktorima, odnosno o odnosu između pisca i čitaoca. Dalje, ograde orijentisane na sadržaj dele se na ograde orijentisane na tačnost (engl. *accuracy-oriented hedges*), koje potiču od obaveze da se tvrdnje predstave što je moguće tačnije, i ograde orijentisane na pisca (engl. *writer-oriented hedges*), koje se odnose na potrebu da se predoči šta može biti povoljno ili štetno za pisca. Ograde orijentisane na tačnost dalje se mogu podeliti na atributski-orijentisane (engl. *attribute-oriented*), s obzirom na to da li se tiču teškoće usled upotrebe ograničenog jezika da se opišu prirodne pojave, i ograde orijentisane na pouzdanost (engl. *reliability hedges*), koje se odnose na pouzdanost piščevog znanja. Međutim, polipragmatična priroda ograda otežava da se određeno značenje prida isključivo određenim oblicima (Hyland, 1998a: 157). Čini se da je ovako predstavljen model lako primenljiv na bilo koju vrstu diskursa, naročito akademskog diskursa svih oblasti. Ipak, kao što i sam Hyland ističe, prilikom analize ograda u određenom diskursu zapaža se da je vrlo često određenu ogradu, odnosno oblik ili funkciju teško ili skoro nemoguće smestiti u samo jednu kategoriju.

Krompton (Crompton, 1997) je u svom radu o ogradama zapravo preuzeo definiciju epistemičke modalnosti koju je naveo Lyons (Lyons, 1977), tj. da ograda predstavlja jezičku jedinicu koja eksplicitno kvalifikuje govornikov nedostatak opredeljenja prema njegovoj/njenoj propoziciji, i navodi sledeću klasifikaciju (Crompton, 1997: 284):

1. rečenice sa kopulama koje nisu glagol *biti* (engl. *be*), npr. „The moon *appears to be* made of cheese”;
2. rečenice sa epistemičkim modalima, npr. „The moon *might be* made of cheese.”
3. rečenice sa klauzama koje se odnose na verovatnoću istinitosti potonje propozicije, npr. „*It is likely that* the moon is made of cheese”;
4. rečenice koje sadrže adverbijale koji se odnose na verovatnoću istinitosti propozicije, npr. „The moon is *probably* made of cheese”;
5. rečenice koje sadrže propozicije izveštavanja u kojima se autor(i) mogu smatrati odgovornim za sve tentativnosti u glagolskoj grupi ili neupotrebu faktivnih

glagola izveštavanja kao što su *show*, *demonstrate*, *prove*. Ovu grupu deli na dve podgrupe:

- a. autori eksplicitno označavaju sebe kao odgovorne za propoziciju o kojoj se izveštava, npr. „*I suggest that the moon is made of cheese*”;
 - b. autori koriste bezlični subjekat s ciljem da oni sami budu shvaćeni kao agens, npr. „*It is therefore suggested that the moon is made of cheese*”;
6. rečenice koje sadrže propoziciju izveštavanja da pretpostavljeni entitet X postoji i da se autor(i) mogu smatrati odgovornim za sačinjavanje takve hipoteze, npr. „*These findings suggest a cheese moon*”.

U zaključku Krompton (1997: 286) upozorava da postoji opasnost da se ograda upotrebi kao „svaštarski”³¹ termin za niz odlika koje postoje u akademskom diskursu.

O ogradama, aproksimatorima i pojačivačima u naučnim radovima je pisao i Milan (Millán, 2008), koji ističe da treba praviti razliku, iako se ove tri kategorije opet u nekim oblastima preklapaju. Ističe se da su ograde i pojačivači dva kraja gradijenta opredeljenosti pisca prema propoziciji, dok se funkcija aproksimatora javlja duž navedenog kontinuuma od ublaživanja do pojačavanja (Millán, 2008). Ovo je dobar primer kako pojmove ne treba svrstavati u „tvrde” kategorije, već možda pre razmišljati o njima kao tačkama na kontinuumu ili njegovim delovima gde se jedna kategorija često preklapa sa drugom odnosno nastavlja na nju.

Markanen i Šreder (Markkanen & Schröder, 1997) postavljaju pitanje o tome koja je krajnja svrha podele ograda osim što bi to olakšalo posao istraživaču pri ograničavanju podataka i ocenjuju da je lako složiti se sa Skeltonovom³² (Skelton, 1988: 38) kritikom podele koju su naveli Prins i dr. (1982), ističući da takva podela izgleda održivo samo dok se posmatra apstraktno i da izgleda kao opis osobina rečenica u tekstu, a ne upotrebe jezika.

Sličnog je mišljenja i Vartala (Varttala, 2001: 85–90), koji konstatuje da je u nekim kontekstima vrlo teško napraviti jasnu granicu među ogradama koristeći model koji

³¹ „catch-all”

³² Ovde treba napomenuti da Skelton (1988: 38) predlaže da se ne koristi termin „ograda” već da se pažnja posveti razlikovanju između propozicije i komentara navodeći sledeće: „Sistemom ograđivanja u jednom jeziku korisnik pravi razliku između onoga što on/ona kaže i onoga što on/ona misli o onome što kaže.” / „It is by means of a hedging system that a user distinguishes between what s/he says and what s/he thinks about what s/he says” (Skelton, 1988: 38).

Hajland predlaže. Zaista, dok čitate radove o različitim vrstama ograda, sve izgleda vrlo jasno i uređeno, pa se i stiče utisak da ne postoje nikakvi problemi prilikom klasifikacije. Nasuprot takvom utisku, rad na korpusu nas ubeđuje u suprotno, tj. poteškoće se javljaju prilično često.

Do sada je postalo jasno da pojam ograde obuhvata ili se preklapa sa mnogim drugim pojmovima. U nastavku ćemo se ukratko osvrnuti na pojam modalnosti, posebno pojam epistemičke modalnosti, zatim na pojmove evidencijalnosti, učtivosti i nejasnosti, koji potpuno ili delimično pokrivaju istu oblast jezičke upotrebe sa pojmom ograde.

1.6.3. Ograde i modalnost

Najvažniji pojam sa kojim se pojam ograde preklapa jeste modalnost, preciznije epistemička modalnost. Kao što definicije u vezi sa ogradama variraju, slično je i sa definicijama pojmova modalnosti i epistemičke modalnosti.

Definicija epistemičke modalnosti koju Lajons (1977: 797) uvodi jeste da „bilo koji iskaz u kome govornik eksplicitno kvalifikuje svoje opredeljenje prema istinitosti propozicije izražene rečenicom koju izgovara, bilo da je kvalifikacija koja je načinjena eksplicitnom u verbalnoj [...], ili prozodijskoj ili parajezičkoj komponenti, epistemički je modalan ili modalizovan iskaz”³³. Lajons (1977: 793) takođe navodi i semantičku razliku između subjektivne i objektivne epistemičke modalnosti. U slučaju subjektivne epistemičke modalnosti, srećemo se sa „govornikovom rezervisanošću o davanju nekvalifikovanog ili kategoričnog ‘ja kažem’ o faktivnosti propozicije koja je ugrađena u njegov iskaz”³⁴ (Lyons, 1977: 799) te sa stanovištem da su subjektivno modalizovani iskazi pre iskazi mišljenja ili prenošenje glasina ili tentativne inferencije nego iskazi činjenice, pa se kao takvi i navode (Lyons, 1977: 797). Kod objektivne epistemičke modalnosti iskazi imaju „nekvalifikovanu ‘ja-kažem’ komponentu, dok je ‘slučaj-je-da’ komponenta iskaza

³³ „Any utterance in which the speaker explicitly qualifies his commitment to the truth of the proposition expressed by the sentence he utters, whether this qualification is made explicit in the verbal component, as in (11), (12) and (13), or in the prosodic or paralinguistic component, is an epistemically modal, or modalized, utterance”.

³⁴ „[...] the speaker’s reservations about giving an unqualified, or categorical, ‘I-say-so’ to the factuality of the proposition embedded in his utterance”.

kvalifikovana u odnosu na određeni stepen verovatnoće, koja se, ukoliko se može kvantifikovati, kreće u rasponu od 1 do 0³⁵ (Lyons, 1977: 800). Međutim, kako i sam Lajons (1977: 797) kaže, granica između subjektivne i objektivne modalnosti ne može biti jasno povučena u svakodnevnoj jezičkoj upotrebi te je „njihovo epistemološko opravdanje, u najmanju ruku, neizvesno”³⁶.

Kouts (Coates, 1983: 18) ističe da se epistemička modalnost tiče govornikovih pretpostavki ili ocene mogućnosti i da u većini slučajeva ukazuje na govornikovu uverenost odnosno nedostatak uverenosti u istinitost proposicije.

Prema Palmeru (Palmer, 1986: 2, 51) pojam modalnosti je neodređen i omogućava veliki broj definicija. On ističe da termin: „epistemički’ treba primenjivati ne samo na modalne sisteme koji u osnovi uključuju pojmove mogućnosti i nužnosti već sve modalne sisteme koji ukazuju na stepen opredeljenja govornika prema onome što on govori. Naročito treba da uključi evidencijale kao što su ’prenošenje glasina’ ili ’izveštavanje’ (kvotativ) ili dokaze na osnovu čula”³⁷ (Palmer, 1986: 51).

Hengeveld (1988; 1989) razlikuje objektivnu, epistemološku i inherentnu modalnost. Objektivna modalnost uključuje procenu okolnosti neke situacije na osnovu govornikovog znanja koje može biti epistemičko (znanje mogućih situacija koje nastaju u govornikovoj koncepciji realnosti) ili deontičko (znanje mogućih situacija koje su u vezi sa sistemima moralnih, zakonskih i društvenih načela) (Hengeveld, 1988: 233, 234; Hengeveld, 1989: 137). Epistemološka modalnost uključuje govornikov stav prema istinitosti proposicije, koja se dalje može razložiti na: subjektivnu modalnost, putem koje govornik može precizirati vrstu ili stepen svog opredeljenja, i evidencijale, kojima govornik precizira na koji način je proposicija došla do njegovog znanja. On ističe da im je zajednička relevantnost izvora informacija koje su sadržane u proposiciji. Kod subjektivne modalnosti izvor je govornik, dok je kod evidencijala izvor neko ko nije govornik

³⁵ „[...] an unqualified 'I-say-so' component, but an 'it-is-so' component that is qualified with respect to a certain degree of probability, which, if quantifiable, ranges between 1 and 0”.

³⁶ „[...] and its epistemological justification is, to say the least, uncertain”.

³⁷ „epistemic’ should apply not simply to modal systems that basically involve the notions of possibility and necessity, but to any modal system that indicates the degree of commitment by the speaker to what he says. In particular, it should include evidentials such as 'hearsay' or 'report' (the quotative) or the evidence of the senses”.

(Hengeveld, 1988: 233; Hengeveld, 1989: 138). Dakle, ovde je evidencijalnost kao i kod Palmera (1986) predstavljena u okviru modalnosti. Inherentna modalnost uključuje odnos između učesnika u određenim okolnostima i realizacije tih okolnosti. Ova modalnost uključuje modale sposobnosti i volativnosti kao i modale obaveze i dozvole (Hengeveld, 1988: 233–234), što Palmer (2001) naziva dinamičkom modalnošću.

Bajbi i dr. (Bybee et al., 1994: 179) ukazuju na važnost opredeljenja govornika u izrazu epistemičke modalnosti naglašavajući da markeri epistemičke modalnosti ukazuju na nešto što je manje od potpunog opredeljenja. U okviru epistemičke modalnosti izdvajaju mogućnost, verovatnoću i zaključak o izvesnosti (engl. *inferred certainty*)³⁸.

Verstrate (Verstraete, 2001: 1506) dalje piše o funkcionalnim razlikama koje postoje između ideacione i interpersonalne gramatike u sistemu modalnih pomoćnih glagola u engleskom jeziku, s obzirom na to da su pomoćni glagoli dobro definisana kategorija u morfološkom i sintaksičkom smislu te da mogu ispuniti i ideacionu i interpersonalnu funkciju. Tako, neki modali služe da enkodiraju poziciju govornika prema sadržaju propozicije bilo u smislu epistemičke opredeljenosti prema nužnosti ili mogućnosti bilo u smislu deontičke opredeljenosti prema obavezi ili dozvoli, dok u nekim drugim slučajevima modali mogu da ispune funkcije koje izgledaju kao da nisu povezane sa govornikom: npr. modali sposobnosti i volativnosti ne izražavaju interpersonalno opredeljenje govornika nego označavaju agensa u sadržaju propozicije (Verstraete, 2001: 1506). Dajući kritički osvrt u vezi sa kriterijumima za svrstavanje modala u subjektivnu ili objektivnu kategoriju Verstrate (2001: 1524–1525) analizira i stavke koje čine glavne okosnice u pogledu podela modalnosti kod različitih autora – kondicionalnost, upitni oblik, vreme, tako što neke potvrđuje, a neke opovrgava.³⁹ U vezi sa epistemičkom modalnošću,

³⁸ Izraz preuzet od Trbojević-Milošević (2004: 72).

³⁹ Kada je reč o dinamičkoj modalnosti, tradicionalna pretpostavka da su dinamički modali uvek objektivni dobija potvrdu – dinamički modali se mogu naći u kondicionalnim protazama, mogu biti obeleženi kategorijom vremena i ne menjaju svoju orijentaciju u upitnom obliku. Funkcionalno, ne služe da odraze stav govornika prema sadržaju propozicije nego pripadaju sadržaju propozicije (Verstraete, 2001: 1525). Kada je u pitanju deontička modalnost, javlja se i subjektivna i objektivna funkcija. Određene upotrebe deontičke modalnosti jasno služe da izraze govornikov stav prema nužnosti izdavanja neke obaveze ili davanja dozvole i ova subjektivna funkcija ima sve karakteristike kao i subjektivnost epistemičkih modala. Postoji i objektivna kategorija deontičke modalnosti, koja iskazuje postojanje neke obaveze ili dozvole, ali ih ne dovodi u vezu sa govornikom. Takođe, tvrdi se da je objektivna deontička modalnost ponekad bliža dinamičkoj kategoriji zato

tvrdnje Lajonsa (1977) i Hengeveld (1988) da epistemička modalnost može biti objektivna i subjektivna nisu potvrđene – epistemička modalnost postaje „odjekujuća”⁴⁰ u kondicionalnim protazama, nije obeležena kategorijom vremena, i obično menja svoju orijentaciju u upitnom obliku (Verstraete, 2001: 1525).

Nojts (Nuyts, 2001a: 21) epistemičku modalnost definiše kao „procenu šansi da će se određeno hipotetičko stanje stvari koje se razmatra (ili neki njegovi aspekti) desiti, da se upravo dešava ili da se desilo u nekom mogućem svetu koji služi kao univerzum tumačenja za procenjivanje, i koji, u podrazumevanom slučaju, jeste stvarni svet”⁴¹. On pravi razliku između subjektivnosti i intersubjektivnosti (Nuyts, 2001a: 35). Subjektivnost bi obuhvatala: „govornikovo ukazivanje da samo on/ona zna (ili ima pristup) dokazima i iz njih izvodi zaključke”⁴², dok bi intersubjektivnost uključivala „njegovo/njeno ukazivanje da su dokazi poznati (ili pristupačni) široj grupi ljudi koji dele isti zaključak zasnovan na tim dokazima” (Nuyts, 2001b: 393)⁴³.

Hajland (1998a: 44) kaže da je ograđivanje jedan aspekt epistemičke modalnosti koja se bavi ličnim sudovima zasnovanim na nedostatku znanja, dok Halidej (Halliday, 1994 u Hyland, 1998a: 47) ističe da modalnost spada u „interpersonalni semantički sistem jezika” koji posreduje između pisca i čitaoca i tako predstavlja lično uključivanje pisca u tekst. Dakle, pojmovi modalnosti i ograda se tako u manjoj ili većoj meri preklapaju u zavisnosti od njihove definicije.

Trbojević-Milošević (2004: 34) navodi da su ograde izrazi koji govornika obezbeđuju ili ograđuju u smislu njegovog opredeljenja prema istinitosti propozicije u slučaju da „glavna” modalna reč nije dovoljna ili da se govornik boji da sagovornik ne proceni pogrešno njegovo opredeljenje prema istinitosti propozicije. Ova veza postaje još

što je nužnost iskazana modalnim glagolom češće unutrašnja, odnosno ređe proizilazi iz nekog spoljašnjeg izvora (Verstraete, 2001: 1525–1526).

⁴⁰ „echoic”

⁴¹ „[...] an evaluation of the chances that a certain hypothetical state of affairs under consideration (or some aspect of it) will occur, is occurring, or has occurred in a possible world which serves as the universe of interpretation for the evaluation process, and which, in the default case, is the real world”.

⁴² „the speaker’s indication that (s)he alone knows (or has access to) the evidence and draws conclusions from it”

⁴³ „his/her indication that the evidence is known to (or accessible by) a larger group of people who share the same conclusion based on it”.

jasnija u slučaju modalnih glagola sa epistemičkim značenjima (Trbojević-Milošević, 2004: 34).

U tom smislu Froli (Frawley, 1992: 407) ističe da je epistemička modalnost „zgodan termin koji pokriva način na koji jezik denotira i enkodira sledeće pojmove: mogućnost, nužnost, inferenciju, verovanje, izveštavanje, glasine, zaključak, dedukciju, mišljenje, opredeljenje, spekulaciju, kvotativ, sumnju, dokaz i izvesnost”⁴⁴. Epistemička modalnost se očito odnosi na izražavanje istine, ali istine koja je relativizirana prema govorniku. Ističe se da je kategorična istina ono što bismo mogli uobičajeno pretpostaviti da je standard izvesnosti samo jedan od mogućih stavova koje govornik zauzima prema sadržaju propozicije (Frawley, 1992: 407).

Ovde svakako treba pomenuti Givonovu teoriju epistemičke skale, koja se zasniva na pretpostavci o skalarnim svojstvima epistemičke modalnosti (Givón, 1982 u Trbojević-Milošević, 2004: 38). Givon (1982 u Frawley, 1992: 410–412) razlikuje tri vrste propozicija: propozicije sa najnižom izvesnošću (razne sumnjive hipoteze koje su ispod nivoa bilo kakve argumentacije i polemike), propozicije sa srednjom izvesnošću (koje se mogu napadati argumentima, te stoga iskazuju potrebu za dodatnim argumentima, dokazima u garancijama kako bi se odbranile) i propozicije sa visokom izvesnošću (propozicije koje se prihvataju bez sumnje, kao aksiomi, i van dometa su bilo kakvog napada, te im nije potrebna nikakva potpora). Trbojević-Milošević (2004: 38) ističe da ove tri vrste propozicija predstavljaju tri tačke jednog epistemičkog gradijenta koji je univerzalan, ali mu se učitavaju različite vrednosti od strane različitih jezika odnosno kultura kojima ti jezici pripadaju. Trbojević-Milošević (2004: 38–39) navodi još i da ova teorija nije u sukobu sa Palmerovom, već da u kombinaciji s njom pruža izvanredne mogućnosti za unifikaciju teorije modalnosti.

Ponekad se korenska značenja modala (engl. *root modality*), posebno kada govorimo o korenskoj mogućnosti (engl. *root possibility*), mogu interpretirati kao ograde. Zapravo, postoje slučajevi kada se korenska i epistemička značenja (značenje mogućnosti) preklapaju odnosno kada se spajaju, kao u slučaju oblika „merger” (Coates, 1983: 145), te

⁴⁴ „a handy cover term for the way that language denotes and encodes the following concepts, among others: possibility, necessity, inference, belief, report, hearsay, conclusion, deduction, opinion, commitment, speculation, quotation, doubt, evidence, and certainty”.

je teško odrediti kako modal treba da se interpretira, odnosno čitalac ovakav primer može interpretirati i kao epistemičku i kao korensku modalnost, čemu može poslužiti i test sa parafraziranjem – *it is possible that...* za epistemičku modalnost, odnosno *it is possible for...* za korensku modalnost. Takve primere možemo naći kod Trbojević (2011) i Trbojević Milošević (2012).

Izgleda moguće sagledati vezu između modalnosti – uglavnom epistemičkog tipa – i ograda na dva načina: modalnost je širi pojam i uključuje ograde ili obrnuto, ograđivanje je širi pojam, a epistemička modalnost je njegov deo (Markkanen & Schröder, 1997). Ipak, možda i nije potrebno nikakvo strogo određenje o (ne)pripadanju jedne kategorije drugoj.

Sličnosti i razlike odnosno preklapanja pojmova ograde i epistemičke modalnosti mogu se uočiti i u srpskom jeziku⁴⁵. Trbojević-Milošević (2004: 119) navodi da se definisanje modalnosti u srpskom jeziku uglavnom rukovodi Belićevim principom sintaksičke kategorizacije glagolskih vremena, gde se ističu sledeće kategorije: „kategorija *indikativne upotrebe* (kada se radnja vremenski određuje u odnosu na moment govora), *relativne upotrebe* (vremenski odnos ovako označene radnje određuje se prema bilo kom drugom momentu) i *modalne upotrebe*” (Trbojević-Milošević, 2004: 119). Ova poslednja se definiše preko *modusa*, koji se opet određuje kao lični stav prema radnji, stanju ili zbivanju iskazanom glagolom (npr. Stanojčić i Popović, 1997 u Trbojević-Milošević, 2004: 119).

Trbojević-Milošević (2004: 120) smatra da bi bilo neophodno načiniti reviziju shvatanja budućnosti koja prema Stevanoviću i drugima može biti izvesna (kada je u pitanju indikativ) i manje izvesna (kada je posredi modus).

U svojim istraživanjima Trbojević-Milošević (2004: 124) polazi od toga da epistemička modalnost predstavlja opredeljenje govornika/subjekta klauze prema istinitosti propozicije. Takođe, pored pregleda koji daje Trbojević-Milošević (2004), u analizi korpusa oslanjaćemo se i na radove još nekih autora: Mrazović i Vukadinović (2009), Stanojčić i Popović (1997), Stevanović (1958; 1969), Piper i dr. (2005).

Stevanović (1958: 19) navodi da se oblici glagolskih vremena ne upotrebljavaju „samo za označavanje vremena već i za izražavanje ličnog odnosa prema onome što se

⁴⁵ Up. Blagojević (2008).

glagolom kazuje, u službi modusa”, dok malo dalje postavlja pitanje o tome „šta omogućava upotrebu pojedinih glagolskih vremena van njihove vremenske situacije, upotrebu prezenta, recimo, za označavanje prošlih ili budućih radnji, upotrebu futura za prošlost ili upotrebu preteritalnih vremena za budućnost” (Stevanović, 1958: 19). Ističe se da:

„Modus, odnosno modalna upotreba glagolskih oblika, i posebno takva upotreba prezenta ima vrlo široku primenu u jeziku, jer je lični stav govornog lica, odnosno subjekta, kojim definišemo moduse, stalno prisutan u jeziku [...] Za nas su modusi samo slučajevi označavanja ličnog odnosa prema onome što se kazuje dotičnim glagolom, kada se, naime, njim iznosi namera, želja, zapovest, mogućnost, potreba za vršenjem onoga što se označava glagolom, gotovost da se to vrši ili izvrši, pretpostavka ili sigurnost u vršenje i izvršenje radnje, pa uslov pod kojim se što vrši ili izvrši itd...” (Stevanović, 1969: 567).

Kada su u pitanju modalni glagoli, Trbojević-Milošević (2004: 155) navodi da su u srpskoj literaturi ovi glagoli tretirani na neodređen i nedefinisan način i da se definisanje ovih glagola uglavnom svodilo na konstataciju da su to glagoli kojima govornik izražava svoj stav prema nekoj radnji, stanju ili zbivanju. S tim u vezi, Trbojević-Milošević (2004: 155) ističe da je jasno da: „modalni glagoli u srpskom jeziku nisu tako distinktivni u odnosu na ostale članove glagolskog sistema kao što je slučaj u engleskom, u kome je moguće govoriti o gramatici modala, te se stoga mogu tretirati kao potpuno zaseban sistem, ali bi bilo potrebno – ako se već govori o modalnim glagolima – makar odrediti vrstu i domen njihove modalnosti, kao i ukazati na obeležja kojima zaslužuju naziv modalni” (Trbojević-Milošević, 2004: 155).

Ovde ćemo navesti i uslove prema Trbojević-Milošević (2004: 155) koji su neophodni da bi se glagol smatrao modalnim:

- Modalni glagol nema samostalno značenje.
- Semantički potencijal modalnih glagola obuhvata pojmove nužnosti i mogućnosti, odnosno obaveze i dozvole u punoj skali njihove vrednosti kao i pojam dinamičke sposobnosti.

- Modalni glagoli se u strukturi iskaza ponašaju kao modifikatori propozicije (tj. operatori).

Piper i dr. (2005: 636) navode da je semantičko-pragmatička kategorija modalnosti sastavni deo sadržaja svake rečenice tvrdeći da je modalnost kvalifikacija govornog lica prema svom iskazu i/ili prema situaciji koja je njime označena. Takođe se navodi da gramatičko jezgo modalnosti jeste kategorija načina, ali i da se pored gramatičkih oblika javljaju i oblici koji su slabije gramatikalizovani (Piper i dr., 2005: 636).

Česta leksičko-gramatička sredstva za izražavanje modalnosti su, kako Piper i dr. (2005: 636) konstatuju, modalni glagoli (*moći, smeti, hteti, morati...*) i značenjski slične lekseme (*moгуće, nužno, zabranjeno, itd.*). Kao najopštija razlika među užim kategorijalnim značenjima ističe se modalna određenost i modalna neodređenost iskaza (Piper i dr., 2005: 636).

Pored ove podele, Piper i dr. (2005: 637, 643) navode i podelu na modalnost u užem i modalnost u širem smislu. Ističu da modalnost realnosti/irealnosti, kao modalnost u užem smislu, koja je označena još i kao objektivna ili asertivna modalnost, ukazuje na predstavljanje propozitivnog sadržaja rečenice kao realnog i na odsustvo takve kvalifikacije⁴⁶ (Piper i dr., 2005: 637). Kao vrstu realne/irealne modalnosti Piper i dr. (2005: 638–640) navode deoničku, necesitnu ili obligatornu modalnost, koja predstavlja kvalifikaciju situacije označene rečenicom sa deontičkim izrazom kao potrebne ili obavezne ili neizbežne itd., i iskazuje se modalnim glagolima *trebati, morati* ili *smeti*. Dodaju da se necesitativnost i obligatornost mogu iskazati i neglagolskim sredstvima. Uz to, uzimajući takođe u obzir kriterijum realnosti ili irealnosti, oni izdvajaju i optativnu modalnost u čijem je centru optativnost, tj. željeni način (Piper i dr., 2005: 641–643).

Modalnost u širem smislu, subjektivna modalnost, uključuje sva ona značenja kvalifikacije koju govorno lice daje svome iskazu, pa se u vezi sa njima javljaju i različiti vidovi subjektivne modalnosti: epistemička, imperceptivna, metajezička, aksiološka i ekspresivna modalnost (Piper i dr., 2005: 643). Za nas je ovde bitna epistemička modalnost.

Epistemička modalnost (persuazivnost ili inreferencijalnost) se definiše kao stepenovana kvalifikacija uverenosti govornika u istinitost onoga što je označeno iskazom

⁴⁶ Up. Palmer (2001: 1–3).

uz navođenje primera modalnih reči i izraza: *bez sumnje, svakako, sigurno, naravno, verovatno, možda, teško da (je)* te glagola: *morati, trebati, biti* (Piper i dr., 2005: 643, 644, 645).

Kao što je već navedeno, modalnost u srpskom jeziku nije proučavana u onoj meri u kojoj je modalnost izučavana u engleskom jeziku. Iako ta proučavanja u srbistici nisu obimna, ona ipak postoje i predstavljaju prilično dobru osnovu za dalja istraživanja.

1.6.4. Ograde i evidencijalnost

Drugi pojam koji preseca oblast ograda ali i epistemičke modalnosti jeste evidencijalnost⁴⁷, ponovo u zavisnosti od toga koliko se široko ili usko pojam ograda shvata i tumači. Kada se govori o evidencijalnosti, u literaturi se sreću različiti odnosi između epistemičke modalnosti i evidencijalnosti⁴⁸.

Čejf (Chafe, 1986: 271) definiše evidencijalnost kao „bilo koji jezički izraz stavova prema znanju”⁴⁹, tvrdeći da znanje ima različite modalitete kao što su: verovanje, indukcija, čulni dokaz i dedukcija, od kojih se svaka zasniva na različitom izvoru (Chafe, 1986: 263).

De Han (De Haan, 1999) ističe da se pojmovi epistemičke modalnosti i evidencijalnosti mogu razdvojiti jer se razlikuju po svojoj semantici – evidencijalima se potvrđuje priroda dokaza za informaciju u datoj rečenici, dok epistemički modali vrednuju opredeljenje govornika prema tom iskazu. Dakle, evidencijalnost i epistemička modalnost enkodiraju dve različite stvari – izvor informacije, odnosno stav prema informaciji.

Ajkenvald (Aikhenvald, 2004: 3) smatra da je evidencijalnost gramatička kategorija čije je primarno značenje izvor informacije i tvrdi da su kategorije epistemičke modalnosti i evidencijalnosti odvojene. Prema Ajkenvald (2004: 65) evidencijali se mogu podeliti na evidencijalne iskaze iz „prve ruke” – vizuelni i senzorni, i na one koji nisu iz prve ruke (engl. *non-firsthand*) – zaključivanje, pretpostavka, glasine i kvotativ.

⁴⁷ De Han (De Haan, 2005: 51) predlaže termin „propoziciona deiksa” umesto „evidencijalnost”.

⁴⁸ Ovo uključuje različite odnose – od toga da je jedna kategorija sastavni deo druge, preko toga da se ove dve kategorije preklapaju do toga da su to potpuno odvojene kategorije.

⁴⁹ „any linguistic expression of attitudes toward knowledge”

Kornilije (Cornillie, 2009) takođe smatra da ove dve kategorije treba odvojiti i da zabuna oko ova dva termina nastaje usled toga što se u vezu dovode opredeljenje govornika, što upućuje na epistemičku modalnost i pouzdanost znanja koja, opet, upućuje na evidencijalnost. Ističe se da se „evidencijalnost odnosi na procese rasuđivanja koji vode ka propoziciji, a epistemička modalnost vrednuje verovatnoću da je ova propozicija istinita”⁵⁰ (Cornillie, 2009: 46–47). Drugim rečima, evidencijali ukazuju na to da postoje razlozi za pretpostavku koju je govornik naveo, dok epistemički iskazi vrednuju tu pretpostavku (Cornillie, 2009: 57). Navedeno, opet, upućuje da se isti iskaz može protumačiti različito u zavisnosti od toga iz kog se ugla posmatra (npr. glagol *must*) (Cornillie, 2009).

S druge strane, Palmer (1986) je prvo tvrdio da jedna kategorija pripada drugoj. Međutim, kasnije Palmer (2001) ističe da su ovo dve odvojene kategorije kod kojih postoji preklapanje. Froli (1992: 408–410) citira Palmera (1986) navodeći da se epistemička modalnost deli na dve osnovne kategorije: sudove i evidencijale. Sudovi uključuju sve epistemičke pojmove koji obuhvataju mogućnost i nužnost, posebno imajući u vidu spekulaciju i dedukciju na strani govornika ili primaoca informacije. Sudovima se iskazuje mogućnost istinitosti propozicije bez jasne indikacije o osnovama za takvu tvrdnju. Palmer (1986 u Frawley, 1992: 408) dalje razvrstava sudove prema stepenu uverenja (engl. *confidence*) koji govornik poseduje o toj tvrdnji, odnosno deli ih u dve potkategorije: nužni sudovi i mogući sudovi, koji se zasnivaju na zaključivanju i uverenju, dedukciji i spekulaciji, odnosno jaki i slabi sudovi. Nasuprot sudovima stoje evidencijali, koji enkodiraju osnovu zahvaljujući kojoj govornik iskazuje jasno kvalifikovanu tvrdnju. U zavisnosti od dokaza Palmer deli evidencijale na dve potkategorije: direktne i indirektne. Direktni dokazi uključuju sve markere dokaza dobijene „iz prve ruke”, a indirektni sve oblike dokaza „iz druge ruke”. Mnogi jezici prave razliku između ove dve vrste dokaza. Direktni dokaz obično uključuje vizuelne, auditorne i druge čulne modalnosti, uključujući vizuelne dokaze koji su najviše enkodirani, pokazujući prioritet vizuelne percepcije kao arbitra epistemičkog suda. Dalje, indirektni dokazi uključuju: izveštavanje, kvotative,

⁵⁰ „Evidentiality refers to the reasoning processes that lead to a proposition and epistemic modality evaluates the likelihood that this proposition is true”.

prenošenje glasina, pretpostavljanje, objavljivanje i druge. U vezi sa dokazima, ističe se da Givonova skala (1982: 43–44 u Trbojević-Milošević, 2004: 38–39) od četiri gradijenta (1. lice: govornik – slušalac – treće lice; 2. čulo: vid – sluh – druga čula – osećanje; 3. direktnost: čula – zaključivanje i 4. blizina: blizu – daleko) predstavlja analitičku razradu Palmerovih direktnih i indirektnih dokaza (Trbojević-Milošević, 2004: 39).

Plungian (2001: 354) navodi da se u jednom domenu evidencijalnost i modalnost preklapaju i da je to deo epistemičke modalnosti gde se verovatnoća procenjuje. Dok se evidencijalna dopuna može uvek posmatrati kao epistemički marker, obratno nije moguće – nisu svi evidencijalni markeri modalni pošto nije neophodno da impliciraju epistemički sud (Plungian, 2001: 354). O preklapanju epistemičke modalnosti i evidencijalnosti su pisali Van der Auvera i Plungian (Van der Auwera & Plungian, 1998: 85–86), koji povezuju jako epistemičko opredeljenje (nužnost) sa određenim tipom evidencijalnosti – inferencijalnom evidencijalnošću. Oni smatraju da se u ovom domenu epistemička modalnost i evidencijalnost preklapaju. U skladu s tim postoji termin „epistencijalan” (engl. *epistential*), koji je uvela Faller (Faller, 2002), ističući da se on odnosi na domen u kome se epistemička nužnost i inferencijalna evidencijalnost preklapaju.

Zanimljivo je istaći da se definicija imperceptivne modalnosti odnosno imperceptivnosti koju navode Piper i dr. (2005: 645) u velikoj meri poklapa sa definicijama evidencijalnosti koje smo do sada naveli. Oni navode da imperceptivna modalnost predstavlja vid modalnosti u okviru kojeg se sadržaj iskaza kvalifikuje pri čemu autori imaju u vidu činjenicu da govorno lice nije izvor informacija koje se iznose, pa stoga smatraju da je ova modalnost bliska epistemičkoj modalnosti (Piper i dr., 2005: 645). Takođe, imperceptivnom modalnošću obuhvaćeni su iskazi kojima se saopštava ono što govorno lice kvalifikuje kao informaciju preuzetu iz nekog drugog izvora, a ne kao svoju (Piper i dr., 2005: 645). Kod ove modalnosti se mogu uočiti različite vrste, npr. određena i neodređena imperceptivnost. Kod određene imperceptivne modalnosti izvor informacije na koji se govorno lice oslanja je određen, npr. *Voz, kaže Pera, kasni.* (Piper i dr., 2005: 646). S druge strane, kod neodređene imperceptivnosti, izvor informacije koju govorno lice prenosi adresatu nije poznat, neodređen je, ali govorno lice ističe da je informacija „iz druge ruke”, npr. *kažu, vele, priča se, kruže priče* itd. (Piper i dr., 2005: 646). Pored ove

dve, Piper i dr. (2005: 646) pominju i kontekstualnu imperceptivnost, koja se odlikuje odsustvom pokazatelja imperceptivnosti u strukturi iskaza, npr. *Pitala je. Voz kasni*.

Ovo možemo posmatrati kao još jedan dokaz da je veoma teško praviti jasne granice među određenim kategorijama, kao i to da se isti pojmovi često imenuju različitim terminima. U ovom radu evidencijalnost ćemo posmatrati kao deo kontinuuma na kome se nalazi i epistemička modalnost ne povlačeći nikakve oštre granice, već smatrajući da se navedene kategorije podastiru (Trbojević Milošević, lična komunikacija).

Ono što je takode važno za ovaj rad jeste istraživanje epistemičkih markera iz perspektive sistemske funkcionalne gramatike (SFG) (Halliday, 2004: 618). Prema SFG modalnost se interpretira kao oblast neizvesnosti koja se nalazi između da i ne (Halliday, 2004: 147). Spominje se i podatak da se u filozofskoj semantici verovatnoća naziva „epistemičkom modalnošću” (Halliday, 2004: 618). U kontekstu SFG, modalnost je deo interpersonalne metafunkcije i na taj način odgovarajuća upotreba modalnosti je važna za uspešnu komunikaciju između govornika/pisca i slušaoca/čitaoca (Yang et al., 2015: 3). Iz perspektive SFG sistem tipova modalnosti obuhvata modalizaciju (engl. *modalization*) ili „indikativni” tip, koji se odnosi na verovatnoću (engl. *probability*) i uobičajenost (engl. *usuality*), i modulaciju (engl. *modulation*) ili „imperativni” tip, koji se odnosi na obavezu (engl. *obligation*) i sklonost (engl. *inclination*). Imajući u vidu SFG, mi ćemo uzeti u obzir dve varijable epistemičke modalnosti: orijentaciju, koja se odnosi na razliku između subjektivne i objektivne modalnosti i između eksplicitne i implicitne varijante, kao i vrednost koja se pripisuje modalnom sudu: visoku, srednju ili nisku (Halliday, 2004: 619–620). Drugim rečima, prema Tompsonu (Tompson, 1996 u Yang et al., 2015: 3) svaki epistemički modalni izraz ima dva parametra: vrednost koja ukazuje na stepen izvesnosti i opredeljenja govornika, i orijentaciju, koja ukazuje na jezičke oblike za izražavanje modalnosti i govornikove modalne odgovornosti. Imajući u vidu vrednost, ona se kreće od niske, npr. *possibly*, preko srednje, npr. *probably* do visoke, npr. *certainly* (Halliday, 2004: 620). Govoreći o orijentaciji, Halidej (2004: 620) navodi sledeće primere:

Eksplicitna subjektivna:

I think (in my opinion) Mary knows;

Implicitna subjektivna:

Mary'll know;

EksPLICITna objektivna:

It's likely that Mary knows (Mary is likely to);

Implicitna objektivna:

Mary probably knows (in all probability).

Dakle, imajući u vidu vrednosti markera epistemičke modalnosti, samo niska i srednja vrednost mogu biti uzete u obzir pošto one smanjuju snagu propozicije, za razliku od markera epistemičke modalnosti visoke vrednosti, koji povećavaju snagu iskaza i na taj način funkcionišu kao pojačivači, a ne kao ograde.

1.6.5. Ograde i učtivost

Pored epistemičke modalnosti i evidencijalnosti kao dva domena sa kojima se upotreba ograda u velikoj meri preklapa, kada se postavi pitanje motivacije za upotrebom ograda, najčešće se pojavljuje pojam učtivosti kako su ga definisali Braun i Levinson (Brown & Levinson, 1987)⁵¹. Baveći se učtivošću u verbalnoj interakciji iz ugla pragmatike Braun i Levinson (1987) posmatraju pojam ograde kao sredstvo kojim se može izbeći neslaganje, definišući pojam ograde kao „rečcu, reč ili frazu koja modifikuje stepen pripadanja predikata ili imeničke fraze skupu; ona govori o tom pripadanju koje je delimično ili istinito samo u određenim aspektima, ili je to istinitije i potpunije nego što bi se možda moglo očekivati”⁵² (Brown & Levinson, 1987: 145). Po njihovom mišljenju ograde se prvenstveno koriste za negativnu učtivost pri očuvanju obraza. Kod pozitivne učtivosti one se javljaju u izrazima ekstremnosti, koji su tipični za ovaj oblik učtivosti, zato

⁵¹ U vezi sa učtivošću Vots (Watts, 2003: 169) navodi da su ograde „jezička sredstava koja slabe ilokucionu snagu iskaza: pomoću predikata stava *I think, I don't think, I mean*, ili uz pomoć priloga kao što su *actually*, itd.”/„linguistic expressions which weaken the illocutionary force of a statement: by means of attitudinal predicates *I think, I don't think, I mean*, or by means of adverbs such as *actually*, etc.”.

⁵² „a particle, word, or phrase that modifies the degree of membership of a predicate or noun phrase in a set; it says of that membership that it is partial, or true only in certain respects, or that it is *more* true and complete than perhaps might be expected”.

što ostavljaju sagovorniku da odluči kako će to protumačiti. U okviru strategije negativne učtivosti ograde se koriste da se ublaži ilokuciona snaga iskaza ili da se prekrši bilo koja od četiri Grajsove maksime⁵³. U oba slučaja, motivacija za njihovu upotrebu je želja da se sačuva govornikov ili sagovornikov obraz. Majers (Myers, 1989) ističe da su sve tvrdnje ili pobijanje drugih tvrdnji potencijalni činovi koji prete obrazu (engl. *face-threatening acts*, *FTA*). Dalje, Majers (1989: 12) tvrdi da se čak i u diskursu naučnih radova ograđivanje koristi da obeleži tvrdnju „kao privremenu, koja čeka prihvatanje u literaturi, prihvatanje u zajednici – drugim rečima prihvatanje od strane čitalaca” (Myers, 1989: 12)⁵⁴ jer „rečenica, koja izgleda kao tvrdnja, ali koja ne sadrži ograđivanje, verovatno ne predstavlja iskaz novog saznanja”⁵⁵ (Myers, 1989: 13). Takođe, navodi se da „autori teže da ublaže snagu svojih naučnih tvrdnji uz pomoć sredstava za ograđivanje kako bi smanjili rizik od opozicije i minimizirali činove koji ugrožavaju obraz koji su uključeni u sačinjavanju tvrdnji”⁵⁶ (Martín-Martín, 2008: 133).

1.6.6. Ograde i nejasnost

Kao što smo već naveli, Lejkof (1973) je ukazao na semantički potencijal nejasnosti koji ograde sadrže. Frejzer (Fraser, 2010: 26) tvrdi da je nejasnost jednostavno perlokutorni efekat, koji se javlja kada informaciji koju sagovornik prima od govornika nedostaje očekivana preciznost. Adolfs i dr. (Adolphs et al., 2007: 62) smatraju da je definisanje nejasnog jezika problematično jer je i sam pojam nejasnog jezika nejasan. Čenel (Channell, 1994: 20) opisuje nejasan jezik, navodeći da je izraz ili reč nejasan/a ako „se može kontrastirati sa drugom rečju ili izrazom koji se čine da iskazuju istu propoziciju”⁵⁷, ako je „namerno i neskriveno nejasan/a”⁵⁸ i ako „značenje (reči ili izraza) proističe iz 'intrinzičke

⁵³ Grajs (Grice, 1975) piše o kooperativnom principu u konverzaciji, koji razrađuje u pogledu četiri potprincipa – maksime kvantiteta, kvaliteta, odnosa i načina.

⁵⁴ „as being provisional, pending acceptance in the literature, acceptance by the community—in other words, acceptance by the readers”

⁵⁵ „a sentence that looks like a claim but has no hedging is probably not a statement of new knowledge”.

⁵⁶ „authors tend to mitigate the force of their scientific claims by means of hedging devices in order to reduce the risk of opposition and minimise the face threatening acts that are involved in the making of claims”.

⁵⁷ „[...] can be contrasted with another word or expression which appears to render the same proposition”.

⁵⁸ „[...] purposely and unabashedly vague”

neizvesnosti' [...]''⁵⁹. Dalje, Čenel (1994: 97) naglašava da bilo kakva upotreba nejasnog jezika treba da se posmatra u odnosu na kontekste i situacije u kojima će biti prikladna ili neprikladna.

Ako se posmatra iz ugla pragmatike, ukoliko govornik upotrebljava nejasne reči i izraze, on smanjuje odgovornost za istinitost propozicije koju navodi. U ovom istraživanju nećemo sve reči i izraze nejasnog jezika posmatrati kao ograde⁶⁰, već samo one kojima se umanjuje, odnosno ublažava snagu iskaza.

1.7. Radna definicija ograda u naučnim radovima i semantičko-pragmatički model

Kao što smo do sada već nekoliko puta naveli, pojam ograde se preklapa sa velikim brojem drugih pojmova u lingvistici. Do sada je postalo očigledno da je sam pojam ograde teško definisati i zbog toga što se u literaturi sreću različita određenja ovoga pojma među kojima je razlika ponekad velika, dok su ponekad posredi nijanse. Stoga se slažemo sa Hajlandom (1998a), koji u svom modelu, već navedenom, ističe da su ograde polisemične i polipragmatične, te da mogu imati veliki broj funkcija u zavisnosti od komunikacijske situacije. Iako je njegov model veoma razrađen i često korišćen, ograde nećemo razvrstavati prema navedenom modelu, već ćemo ga samo povremeno koristiti prilikom analize korpusa.

Kako smo naveli, u početku se pojam ograde uglavnom definisao kao semantička pojava da bi se kasnije sve više isticala interpersonalna funkcija ograda u različitim diskursima, između ostalih i u slučaju akademskog diskursa, odnosno u prvi plan se stavljala pragmatička strana ograda. Stoga je pojam postao veoma česta tema istraživanja i u drugim oblastima lingvistike, posebno pragmatike.

Prilikom analiza ograda, u literaturi su korišćeni različiti funkcionalni (npr. Hyland, 1998a) odnosno formalni kriterijumi (npr. Varttala, 2001). Iako su funkcionalni kriterijumi privlačniji, i sigurno je da su takve podele poželjnije u lingvistici, mi ćemo kao polaznu osnovu ipak izabrati formalne kriterijume, ali ćemo takođe navesti i funkcionalne

⁵⁹ „[...] its meaning arises from the 'intrinsic uncertainty' [...]”

⁶⁰ O nekim istraživanjima iz oblasti „Fuzzy Semantics”, v. Dimković-Telebaković (2007).

kriterijume kojih ćemo se držati prilikom ekscerpiranja građe za korpus, a kasnije i analize dobijenih rezultata. Na neki način, potrudimo se da formalnim kriterijumima donekle ograničimo opseg jezičkih jedinica koje istražujemo, dok će nam funkcionalni kriterijumi biti od velikog značaja pri biranju, obradi i analizi podataka.

Podimo prvo od formalnih kriterijuma. Ovo istraživanje će uključivati konstrukcije u okviru kojih su jezičke, preciznije leksičke jedinice (glagoli, pridevi, prilozi i imenice) glavni nosioci značenja i funkcije ograđivanja. Stoga ćemo u radu razmatrati i pažnju skretati na određene konstrukcije ili skupine odnosno harmonične kolokacije koje se javljaju u oba jezika. Glavni nosilac značenja ograde će biti određena leksička jedinica. Ove leksičke jedinice se takođe mogu posmatrati kao markeri epistemičke modalnosti, evidencijalnosti i nejasnosti, koji opet imaju svoja semantička i pragmatička obeležja. Za ovakav način ekscerpiranja i analize građe smo se odlučili radi lakše kvantifikacije dobijenih rezultata.

Dalje, uzimajući u obzir funkcionalne kriterijume, ogradama ćemo smatrati one jezičke jedinice koje smanjuju i ublažavaju snagu iskaza odnosno koje ukazuju na nedostatak potpunog autorovog opredeljenja prema istinitosti određene propozicije. Drugim rečima, delom se slažemo sa Hajlandovom definicijom pojma ograde (1996: 252), kojom se ističe sledeće: „ograda je, dakle, svako jezičko sredstvo koje se koristi bilo da uputi na a) nedostatak potpunog opredeljenja prema istinitosti propozicije ili b) želju da se ne izrazi opredeljenje kategorički”⁶¹. Ovakvi, funkcionalni kriterijumi, u teoriji izgledaju lako primenljivi. Međutim, javlja se veliki broj ograničenja i poteškoća kada se započne proces ekscerpiranja, a posebno analize građe. Konkretno, u ovom slučaju, sama definicija je prilično široka i mnogo toga se može podvesti pod termine „ograda” i „ograđivanje”.

Stoga, radna definicija, slična navedenoj, kojom ćemo se donekle voditi u ovom istraživanju, jeste ona koju je prvobitno naveo Lajons (1977), a prihvatio je Krompton (1997: 281): „ograda je jezička jedinica koju govornik koristi da eksplicitno kvalifikuje svoj nedostatak opredeljenja prema istinitosti propozicije koju on/ona izgovara”⁶². Naime,

⁶¹ „A hedge is therefore any linguistic means used to indicate either a) a lack of complete commitment to the truth of a proposition or b) a desire not to express that commitment categorically”.

⁶² „A hedge is an item of language which a speaker uses to explicitly qualify his/her lack of commitment to the truth of a proposition he/she utters”.

pošli smo od toga da su ograde one leksičke jedinice, samostalne ili u okviru širih konstrukcija, kojima se ili iskazuje nedostatak autorovog potpunog opredeljenja prema iskazanoj propoziciji ili uvodi određena nejasnost u samu propoziciju, što vodi ublažavanju i slabljenju iskaza i izbegavanju iznošenja kategorične tvrdnje. Dakle, u našem istraživanju, ograde predstavljaju leksičke jedinice koje funkcionišu samostalno ili unutar širih konstrukcija tako da umanjuju snagu iskaza, odnosno pomažu autoru da izbegne iskazivanje kategorične tvrdnje. Pošto je svakako posredi definicija epistemičke modalnosti, donekle i evidencijalnosti, ovde želimo da naglasimo da se i leksičke jedinice koje se javljaju kao markeri nejasnosti takođe uklapaju u ovaj okvir jer samim tim što se donekle uvodi nejasnost u sam iskaz, signalizira se i nedostatak potpunog opredeljenja prema određenoj propoziciji. U vezi sa navedenim, u obzir ćemo uzeti leksičke jedinice koje zapravo predstavljaju markere epistemičke modalnosti, evidencijalnosti i nejasnosti, ali ne sve, već samo one kojima se smanjuje kategoričnost iskaza.

Dakle, model kojim smo se rukovali jeste eklektičan i predstavlja semantičko-pragmatički interfejs, ističući kako semantičke tako i pragmatičke osobine i funkcije leksičkih jedinica uzetih u obzir. On se oslanja na kognitivnolingvistički pristup, sistemsku funkcionalnu gramatiku i teorije epistemičke modalnosti. U radu se uvažava postojanje granica među kategorijama, ali one nisu neprobojne. Postoji kontinuum značenja – javljaju se preklapanja, podastiranja i nadovezivanja. Od izuzetnog značaja za rad jeste i shvatanje epistemičkog značenja koje ima važnu ulogu u odnosu na ograđivanje. Takođe, u radu smo pošli od već postojećih podela i urađenih kategorija ograda. Ono što svakako treba ponoviti jeste da funkcija same lekseme kao ograde bez njene primene u kontekstu, bez šire konstrukcije u kojoj predstavlja fokus značenja i nosi funkciju ograđivanja – ne postoji. Drugim rečima, ako se neka leksička jedinica u jednom kontekstu posmatra kao ograda, to nikako ne znači da će se upotreba te iste leksičke jedinice u nekim drugim kontekstima uvek smatrati ograđivanjem. S tim u vezi, Krompton (1997: 279) naglašava da ukoliko se broje sve upotrebe jednog jezičkog tokena kao ograde, postoji rizik da se pogrešno interpretira diskurs. Dakle, određena leksička jedinica u jednom tekstu se može pojaviti više puta, ali to nikako ne znači da je svaki put upotrebljena u funkciji ograđivanja. Na

primer, ukoliko se ograda pojavljuje u delu rada koji predstavlja direktan citat, među navodnicima, te primere ograda nećemo uzimati u obzir.

Ovde će nam od pomoći biti i testovi koje su istraživači razradili i tako olakšali prepoznavanje ograda. Pre svega, mislimo na testove koje su naveli Krompton (1997) i Vold (2006) u svojim radovima. Naime, Krompton (1997: 282) postavlja pitanje da li se navedena propozicija može ponovo iskazati na način da se ne promeni, ali da se pritom opredeljenje autora poveća u odnosu na ono što je iskazano. Ako može, onda se navedena propozicija smatra ograđenom jer ograde predstavljaju jezičke jedinice u originalnoj propoziciji koje treba promeniti kako bi se povećalo opredeljenje govornika odnosno autora (Krompton, 1997: 282). Kao ilustracije, Krompton (1997: 282) navodi sledeće primere:

Little information exists on the frequency and severity of the disorder.

Ciguatera poisoning is *usually* a clinical diagnosis.

I'm *rather* hungry.

Prema njegovoj definiciji i pomenutom testu *little* i *usually* se ne mogu smatrati ogradama, dok *rather* predstavlja primer ograde.

Vold (2006: 72) koristi test zamene (Vihla, 2002) prema kome se polisemični marker zamenjuje intrinzički epistemičkim markerom, npr. *perhaps*. Ukoliko prilikom zamene ne dolazi do značajne promene značenja, onda se navedeni polisemični marker može smatrati epistemičkim markerom, a u našem slučaju ogradom. Drugi test bi uključivao dodavanje fraze tipa „ali nisam siguran/sigurna”⁶³ posle markera ili propozicije (Vold, 2006: 72).

Zanimljivo je da je Lejkof u tekstu iz 1972. godine pisao o „nekim ogradama i srodnim pojavama”⁶⁴ uključujući ne samo reči koje smanjuju snagu opredeljenja govornika prema određenoj propoziciji već i one reči koje pojačavaju snagu opredeljenja, na primer *very*, *really*... Slično tome, u svom istraživanju o ogradama, Vartala (2001) priloge kao što su *significantly*, *greatly*, *markedly* smatra ogradama zato što ukazuju na neodređeni stepen.

⁶³ „but I'm not sure”.

⁶⁴ „some hedges and related phenomena” (Lakoff, 1972).

Ovo svakako jeste tačno, ali, prema našoj definiciji, funkcija ograda da se umanjí opredeljenje autora prema propozicionom sadržaju ovde nije ispunjena, već naprotiv, ovde se radi o drugom kraju gradijenta, pojačavanju, odnosno o pojačivačima. U ovom istraživanju navedene leksičke jedinice nećemo smatrati ogradama.

Takođe, rečenice u kojima se koriste prilozi i pridevi koji jesu markeri epistemičke modalnosti ili evidencijalnosti, ali pojačavaju snagu iskaza, nećemo uzimati u obzir, jer oni ne predstavljaju ograde, već pojačivače (Millán, 2008), npr.:

- 1) Ovakva sudbina datog gramatičkog sredstva *svakako* je odraz njene polifunkcionalnosti (IVIĆ 1961–1962: 138), a i različitog tumačenja rezultata istorijskih promena u jeziku. (ZMS1)
- 2) This point is *certainly* well taken, especially since these are decontextualized examples, but my criterion for distinguishing an evidential use from a non-evidential use of a perception verb here is that there is an additional evidential component adjoined to the regular denotation of perception (a secondary predication of sorts (Smirnova, 2010)), hence the two propositions instead of one with subject-oriented perception verbs and the two layers of meaning with object-oriented perception verbs. (JoP1)
- 3) It is *clear* that understanding is required of which traits determine yield under low N conditions in order to increase NUE and reduce the use of N fertiliser, while maintaining or increasing yield, in order to reduce growing costs, GHG emissions and the risk of nitrate leaching. (FCR1)
- 4) Even in (39), where visual perception *clearly* plays a role, one finds an additional layer of inference being signified. (JoP1)

Slično prethodnim primerima, u sledećim rečenicama glagol *assume* se ne može uzeti u obzir jer značenje lekseme nije *suppose*, već *adopt*, te se u ovom slučaju ne pokazuje opredeljenje prema istinitosti propozicije niti bilo kakva modifikacija propozicionog sadržaja (Vold, 2006):

- 5) This construction is the result of much subjectification (Traugott, 1982, 1989; Traugott and Dasher, 2002), as the perception verb *has assumed* a metalinguistic or text-discourse function and grammaticalized into a quasi-conjunction. (JoP1)
- 6) There are three general tendencies of semantic change (Traugott, 1989:34-35; Traugott and Dasher, 2002:94-96): first, items describing external situations *assume* meanings that describe internal (cognitive, evaluative, perceptual) situations. (JoP1)

Takođe, u slučaju glagola *indicate*, mogu se javiti dva tumačenja, tj. dva značenja glagola *indicate*. Prvo značenje, koje je značajno za ovo istraživanje jeste *suggest*, a drugo je *show* (Vold, 2006). Sledeća rečenica jeste primer drugog značenja ovog glagola, koje ne možemo smatrati ograndom:

- 7) In (22), the writer simply *indicates* that the event in question—the oozing of the liquor—was witnessed not only by himself, but also by an unspecified number of other people who were also present. (JoP1)

S druge strane, ukoliko se glagol *indicate* upari sa nekim drugim markerom, tj. operatorom koji ukazuje na neizvesnost proposicionog sadržaja, velika je verovatnoća da tada ovaj glagol možemo smatrati ograndom, npr.:

- 8) These results *may indicate* that at low N supplies oilseed rape is efficient at using the N taken up to produce seed yield and there is limited scope for improvement, however this may not be true at greater N supplies typically used by commercial growers where luxury N uptake may be greater. (FCR1)

Navedeni i slični primeri se mogu naći za gotovo sve vrste reči uzete u obzir. Dalje, slučajeve „merger” prema Kouts (1983) i Trbojević Milošević (2011), koji ukazuju na korensku mogućnost (engl. *root possibility*) smatraćemo u ovom radu ogradama.

Ono što takođe može predstavljati poteškoću, jesu evidencijali, preciznije, oni evidencijali koji se tiču navođenja tuđih reči, kvotativi. Iako se njima ne mogu dodeliti

skalarne vrednosti, oni sami bi se mogli smatrati ogradama visokog intenziteta. Međutim, da li se svako citiranje može posmatrati kao ograđivanje? Uzmimo na primer sledeću rečenicu:

- 9) Verhagen *explains*: „... when one thinks of the utterance as a communicative event, it should be clear that it may just as well be taken as an instruction, from speaker/writer to addressee, that Y [the complement of the matrix clause] is to be conceptualized in a particular way; this is the intersubjectivity view” (97). (JoP1)

Čini se da se ovakvi primeri citiranja pre mogu smatrati upoznavanjem čitaoca sa literaturom na koju se autor poziva nego ograđivanjem. Ovaj i slični primeri direktnog citiranja neće biti razmatrani jer smatramo da se autor/autori u ovim slučajevima ne ograđuje/ograđuju, već samo koristi/koriste podatke iz pročitane literature kako bi pojasnili i ukazali na kontekste u kojima se javljaju pojave ili predmeti njihovih istraživanja. U vezi sa ovim, Krompton (1997: 278–279) je skrenuo pažnju i na primer „Carroll (1972) suggests that *p*”, gde se postavlja pitanje ko se ograđuje – autor koji citira Kerola ili sam Kerol. Krompton smatra da ovo nije primer ograđivanja ukazujući i na to da bi se, prema nekim drugim autorima (npr. Salager-Meyer, Hyland), to moglo smatrati ogradom. Ovakvih i sličnih primera poteškoća prilikom analize korpusa ima, a pri odlučivanju da li nešto jeste ili nije ograda, oslanjamo se na širi kontekst kao i na već pomenute testove.

Na osnovu svega navedenog, ograde ćemo podeliti na četiri glavne grupe: glagolske, pridevske, priloške i imeničke vodeći se time da su glagoli, pridevi, prilozi i imenice leksičke jedinice koje su glavni nosioci značenja i funkcije ograđivanja, samostalno ili u okviru širih konstrukcija. Imajući u vidu pragmatičku funkciju ograda, zabeležene ograde u korpusu ćemo podeliti u dve grupe: epistemičke modalne ograde⁶⁵ i ograde nejasnosti.

Uzimajući navedeno u obzir može se zaključiti da ograde predstavljaju važna sredstva u akademskom diskursu, o čemu ćemo dati kratak uvid u sledećem odeljku.

⁶⁵ Epistemičke modalne ograde i evidencijalne ograde ćemo posmatrati kao jednu celinu, epistemičke modalne ograde, jer kao što smo već napomenuli, ove dve kategorije nećemo posmatrati kao dve odvojene, već kao dve podastiruće kategorije (Trbojević Milošević, lična komunikacija).

2. OGRADE U AKADEMSKOM DISKURSU

Pre nego što započnemo sa pojmom akademskog diskursa, smatramo da bi se valjalo osvrnuti na sam pojam teksta, preciznije teksta u kontekstu.

Halidej i Hasan (Halliday & Hasan, 1989: 10) tvrde da je tekst „jezik koji je funkcionalan”⁶⁶, elaborirajući da je tekst „bilo koji primer živog jezika koji ima neki udeo u kontekstu situacije”⁶⁷.

Bat i dr. (Butt et al., 1998: 3) smatraju da se tekst uvek javlja u dva konteksta, tako što se jedan nalazi u okviru drugog. Spoljašnji kontekst se naziva kontekst kulture, dok se unutrašnji naziva kontekstom situacije. Prvi kontekst obuhvata skup svih mogućih značenja u jednoj posebnoj kulturi, a drugi se odnosi na stvari koje se dešavaju u svetu izvan teksta i čine tekst onim što jeste, i one predstavljaju ekstralingvističke osobine teksta (Butt et al., 1998: 3, 4). U vezi sa kontekstom situacije, u okviru sistemske funkcionalne lingvistike, razlikuju se tri aspekta: polje (diskursa) (engl. *field (of discourse)*), tenor (diskursa) (engl. *tenor (of discourse)*) i način (diskursa) (engl. *mode (of discourse)*). Polje se odnosi na ono o čemu se govori ili piše, tenor na vezu između govornika i sagovornika, a način na vrstu teksta (Butt et al., 1998: 5; Halliday & Hasan, 1989: 29).

U nastavku se navodi da ova tri aspekta konteksta situacije odslikavaju tri glavne funkcije jezika, odnosno metafunkcije: ideacionu (koja se dalje deli na logičku i iskustvenu), interpersonalnu i tekstualnu. Prva se koristi da se opišu iskustvena i logička značenja, druga da se enkodira interakcija, a treća da se naša iskustvena, logička i interpersonalna značenja organizuju u koherentnu celinu (Butt et al., 1998: 5, 6).

Halidej i Hasan (1989: 29) smatraju da postoji korelacija između kategorija situacije i kategorija semantičkog sistema, tako da se polje ogleda u iskustvenim značenjima teksta, tenor u interpersonalnim značenju, a način u tekstualnim značenjima. Stoga, može se tvrditi da je semantička komponenta donekle inkorporirana u ideacionoj funkciji, dok se pragmatička značenja ostvaruju preko interpersonalne funkcije. Zanimljivo je da Halidej i Hasan (1989: 45) tvrde da svaki iskaz ima i ideacionu i interpersonalnu komponentu.

⁶⁶ „[...] that it is language that is functional”.

⁶⁷ „[...] any instance of living language that is playing some part in a context of situation”.

Prilikom pisanja naučnih radova, autori su i te kako svesni značaja uspostavljanja dobrog odnosa sa čitaocem u čemu važnu ulogu imaju ograde. To je verovatno i razlog što se ograde često ubrajaju u interpersonalni metadiskurs (npr. Blagojević, 2008; Hyland, 1998b). Vartala (2001: 6) smatra da se ograđivanje često posmatra kao doprinos interpersonalnoj funkciji jezika, pomoću koje možemo „prepoznati funkciju govora, tip ponude, komande, izjave ili pitanja, stavove i sudove utelovljene u njoj, kao i retoričke osobine koje je čine simboličkim činom”⁶⁸ (Halliday & Hasan, 1989: 45 u Varttala, 2001: 6).

2.1. Akademiški diskurs

Ferklaf (Fairclough, 1992) tvrdi da je sam diskurs jezik upotrebljen kao oblik društvene prakse, kako olakšan tako i otežan društvenim institucijama u okviru kojih se koristi. Stoga se jezičke osobine ne mogu shvatiti izvan određenih društvenoinstitucionalizovanih aktivnosti i širih kulturnih razumevanja (Hyland, 1998a: 157).

Kada govorimo o akademskom diskursu, važno je napomenuti da se ovaj termin tek onedavno počeo koristiti u literaturi na srpskom jeziku gde se prvenstveno citira B. Tošović⁶⁹ (Tošović, 1988; 2002a), i njegova podela na pet funkcionalnih stilova⁷⁰: književnoumetnički, publicistički, naučni, administrativni i razgovorni. Najbliži akademskom diskursu bi svakako bio naučni stil. Blagojević (2008: 13) ističe da termin „akademiški diskurs”, nastao pod uticajem anglističke literature, polako nalazi svoje mesto u lingvističkoj terminologiji, ali da se ipak ne može smatrati ekvivalentnim terminu „naučni stil”⁷¹ zbog različitih polazišta prilikom njihovog definisanja, ali i zbog različitih žanrova koje obuhvataju. Naime, naučni stil je proizašao iz praške lingvističke škole strukturalizma

⁶⁸ „recognise the speech function, the type of offer, command, statement, or question, the attitudes and judgments embodied in it, and the rhetorical features that constitute it as a symbolic act”.

⁶⁹ Pored ove podele, svakako ne treba zanemariti ni podele funkcionalnih stilova prema M. Radovanoviću (1986) i R. Bugarskom (2003).

⁷⁰ Takođe, Katnić-Bakaršić (2002: 191) ističe da se termin „znanstveni stil” posmatra iz tradicionalne funkcionalne stilistike, dok se termin „akademiški diskurs” uglavnom javlja u okviru diskursne stilistike ili drugih diskursno utemeljenih lingvističkih disciplina.

⁷¹ „jezik nauke” ili „funkcionalni stil naučno-tehničke literature”

i u prvi plan stavlja leksičko-sintaksičke osobenosti, dok je akademski diskurs saglasan sa pragmatiskim pristupom birmingemske škole analize diskursa i više ističe „milje” upotrebe, odnosno njegove korisnike (Blagojević, 2008: 13). S druge strane, naglašeno je da je „akademski stil” ponekad sinonim „strogo naučnom stilu” (Tošović, 2002b: 266 u Katnić-Bakaršić, 2002: 191). Tošović (1988: 81–83) navodi da se funkcionalni stilovi dalje granaju na podstilove, tako da u okviru naučnog stila možemo sresti sledeće podstilove: strogo naučni (akademski), naučno-udžbenički i naučno-popularni⁷².

S obzirom na to da glavni predmet našeg istraživanja nije stil, već ograde koje se koriste u naučnim radovima, smatramo da oštre podele i granice ovde nisu toliko neophodne. Ipak, pre nego što budemo dali kratak uvid u žanr originalnog naučnog rada, smatramo da bi bilo dobro uvesti i pojam diskursne zajednice.

2.2. Diskursna zajednica

Blagojević (2008: 15) navodi da je akademski diskurs namenjen određenoj grupi – akademskoj diskursnoj zajednici. Svejzl (Swales, 1990: 24) ističe da postoji više razloga za razdvajanje pojmova govorne i diskursne zajednice. Prvi od njih uključuje medijum. Drugi razlog proističe iz potrebe da se napravi razlika između sociolingvističke i socioretoričke kategorije. Kod sociolingvističke govorne zajednice komunikativne potrebe grupe, kao što je socijalizacija ili grupna solidarnost, teže da preovladaju u razvoju i održavanju svojih diskursnih karakteristika. Primarne determinante jezičkog ponašanja su društvene. Ipak, kod socioretoričke diskursne zajednice, primarne determinante jezičkog ponašanja su funkcionalne pošto se diskursna zajednica sastoji od grupe ljudi koji se povezuju kako bi sledili ciljeve koji su primarniji od onih koji se tiču socijalizacije i solidarnosti. Treće, u pogledu strukture društva, govorne zajednice su centripetalne (one teže da privuku ljude u opšti okvir/strukturu), dok su diskursne zajednice centrifugalne (teže da odvoje ljude u grupe prema zanimanjima ili posebnim interesovanjima).

S tim u vezi, Svejzl (1990: 24–27) navodi šest karakteristika koje su neophodne i dovoljne za identifikovanje grupe kao diskursne zajednice. To su: zajednički ciljevi,

⁷² Up. Katnić-Bakaršić (1999).

mehanizmi za učestvovanje, razmena informacija, žanrovi specifični za zajednicu, visoko specijalizovana terminologija i visok opšti nivo stručnosti. Stoga, pišući radove autori uglavnom imaju na umu i svoju publiku – pripadnike određene diskursne zajednice koji će te radove čitati, i možda dalje citirati, podržavati ili osporavati. Iz toga proizilazi da su „žanr” i „diskursna zajednica” termini koji se vrlo često definišu jedan uz pomoć drugog.

2.3. Žanr

Kao i većina stručnih termina, i termin „žanr” ima različite interpretacije. Svejtz (1990: 33) navodi da se žanr odnosi na distinktivnu kategoriju diskursa bilo kog tipa, usmenog ili pisanog. I on priznaje da je sam pojam žanra neodređen (engl. *fuzzy*). Stoga, on termin žanr posmatra u različitim oblastima, između ostalih i u lingvistici.

Kutur (Couture, 1986 u Swales, 1990: 41) smatra da dva pojma, žanr i registar⁷³, treba razdvojiti: žanrovi (npr. istraživački izveštaj, objašnjenje, poslovni izveštaj) su strukturirani tekstovi koji se mogu završiti, dok registri (npr. jezik naučnog izveštavanja, jezik novinskog izveštavanja, birokratski jezik) predstavljaju opštije stilističke izbore. Ističe se i da tekstovi, kada dele istu opštu namenu u datoj kulturi, često dele i iste obavezne i izborne strukturne elemente, tako da pripadaju istom žanru ili tipu teksta (Butt et al., 1998: 9). Opet, Lakić (1999: 37) smatra da žanr ne podrazumeva samo vrstu teksta, već i ulogu teksta u zajednici u okviru koje je stvoren, što povlači za sobom i proučavanje institucionalne kulture.

Hajland (2009: 15) navodi da je žanr termin za grupisanje tekstova, odnosno način na koji pisci obično koriste jezik kako bi odgovorili na situacije koje se ponavljaju ističući da svaki žanr ima niz karakteristika koje ga razlikuju od drugih žanrova – specifičnu namenu, strukturu, specifične jezičke karakteristike, koje dele pripadnici jedne kulture.

Iz navedenog se vidi da se prilikom pokušaja sveobuhvatnog definisanja određenog termina nailazi na velike poteškoće jer se termini međusobno preklapaju, definišu jedni druge ili se pak isti pojmovi imenuju različitim terminima. Imajući sve navedeno u vidu,

⁷³ Treba napomenuti da se termin „registar” u anglosaksonskoj lingvistici često upotrebljava u značenju u kojem se upotrebljava „funkcionalni stil” (Katnić-Bakaršić, 1999: 22).

pokušaćemo da u nastavku ukratko opišemo originalni naučni rad kao žanr koji se koristi u akademskom diskursu i namenjen je određenoj diskursnoj zajednici.

2.3.1. Originalni naučni rad

Originalni naučni rad ili samo naučni rad⁷⁴ (engl. *original scientific paper/research article*) se smatra pisanim tekstom (iako često sadrži neverbalne elemente), obično ograničen na nekoliko hiljada reči, koji izveštava o nekom istraživanju koje su sprovedi autor ili autori (Swales, 1990: 93). S obzirom na to da se gotovo svaki naučni rad piše sa ciljem da se objavi u nekom časopisu, knjizi ili monografiji, nije nezavisan *sui generis* tekst, već predstavlja krajnji proizvod koji je autor posebno oblikovao i završio kako bi bio prihvaćen jer časopisi imaju svoje politike i zahteve. Osim održavanja kvaliteta, potrebno je da naučni radovi imaju i prihvatljiv nivo doslednosti u pogledu strukture, stila navođenja izvora i slično (Swales, 1990: 93).

Žanr naučnog rada se pojavio sa osnivanjem prvog naučnog časopisa „The Philosophical Transactions of the Royal Society”. Naime, prvi naučni časopisi⁷⁵ su se pojavili 1665. godine, kada su dva različita časopisa započela objavljivanje radova, „Journal des Sçavans” u Francuskoj i „Philosophical Transactions of the Royal Society of London” u Engleskoj. Od tada, časopisi su služili kao primarno sredstvo u naučnoj komunikaciji (Day, 1995: 5).

Prema Ardu (Ard, 1983 u Swales, 1990: 110) žanr naučnog rada se razvio iz informativnih pisama koja su naučnici pisali jedni drugima. Kako ističe Šejpin (Shapin, 1984 u Swales, 1990: 111), Robet Bojl (Robert Boyle) i njegove kolege su, radeći na bezbrojnim eksperimentima, nastojali da pretoče tvrdnje i spekulacije u opšteprihvaćeno znanje. Kako bi se postigla ova transformacija, Bojl je, po svoj prilici, razvio veoma složen skup strategija. Naime, Bojl je pisao oprezno i koristio u velikoj meri ograde – „u gotovo svakom od sledećih eseja ... govorim tako sumnjičavo, i koristim tako često *perhaps*, *it*

⁷⁴ U daljem tekstu rada ćemo koristiti termin „naučni rad”.

⁷⁵ Rani časopisi su objavljivali „deskriptivne” radove. Naučnik bi obaveštavao: „Prvo, video sam ovo, a zatim sam video ono” ili „Prvo sam uradio ovo, pa onda ono”. Opažanja su često bila poredana hronološkim redom (Day, 1995: 5–6).

seems, it is not improbable i druge takve izraze, kako bi se izrazila skromnost prema istinitosti mišljenja kojima sam naklonjen...”⁷⁶ (Shapin, 1984: 495 u Swales, 1990: 112). Iz ovoga se može zaključiti da autori danas jesu i da su i pre bili još kako svesni upotrebe ograda prilikom pisanja radova kao i uloge i značaja koji ova sredstva imaju. U skladu sa ovim, naučnici moraju da prave jasnu razliku između tvrdnji koje već dele sa diskursnom zajednicom a koje su već postale činjenice, s jedne strane, i tvrdnji koje tek treba diskursna zajednica da oceni i koje su za sada samo tvrdnje, s druge strane (Crompton, 1997: 274). Uz to, Crompton (1997: 274) smatra da je evaluativni ili tentativni jezik jedan od znakova kojima se tvrdnje mogu razlikovati od činjenica.

Vremenom se nauka počela brzo razvijati i to na sve sofisticiranije načine. Na primer, Paster je smatrao neophodnim da svoje eksperimente detaljno opiše. Da bi sposobne kolege mogle da reprodukuju Pasterove eksperimente, princip reproduktivnosti eksperimenata je postao fundamentalno načelo filozofije o nauci i izdvojene sekcije metoda su vodile ka veoma strukturiranom formatu *IMRAD* (*Introduction, Methods, Results and Discussion*) / UMRID (Uvod, Metodi, Rezultati i Diskusija) (Day, 1995: 4, 6). Vremenom su urednici časopisa počeli da zahtevaju da radovi budu dobro napisani i organizovani (Day, 1995: 7).

Dej (Day, 1995: 9) smatra naučni rad „prihvatljivom primarnom naučnom publikacijom koja mora biti prvo obelodanjivanje koje sadrži dovoljno informacija da omogući kolegama (1) da ocene opažanja, (2) da ponove eksperimente, i (3) da ocene intelektualne procese; mora biti podložno čulnoj percepciji, suštinski permanentno, dostupno naučnoj zajednici bez ograničenja i dostupno za regularno proveravanje od strane jedne ili više glavnih priznatih sekundarnih službi [...]”⁷⁷.

Danas je, zahvaljujući internetu, većina časopisa dostupna onlajn kao i uputstva autorima (u velikom broju slučajeva veoma dobro razrađena), koja moraju biti pažljivo

⁷⁶ „[...] in almost every one of the following essays I...speak so doubtfully, and use so often *perhaps, it seems, it is not improbable* and other such expressions, as argue a diffidence to the truth of the opinions I incline to[...]

⁷⁷ „An acceptable primary scientific publication must be the first disclosure containing sufficient information to enable peers (1) to assess observations, (2) to repeat experiments, and (3) to evaluate intellectual processes; moreover, it must be susceptible to sensory perception, essentially permanent, available to the scientific community without restriction, and available for regular screening by one or more of the major recognized secondary services [...]”.

praćena ukoliko autor/autori želi/žele da objavi/objave svoj rad. Dakle, sama struktura rada i način izlaganja ne zavise samo od autora, već i od zahteva časopisa. Naravno, cilj jeste da se naučni rad objavi jer naučnici se mere i postaju poznati (ili ostaju nepoznati) u zavisnosti od svojih radova (Day, 1995: ix). I sam Hajland (1998a: viii) veruje da su naučni radovi objektivni, impersonalni i informativni, ali i da je pisanje naučnog rada kao i pisanje svega ostalog – treba da ubedi čitaoca u ono o čemu autor tog članka piše. Ubeđivanje čitalaca da prihvate nešto kao činjenicu podrazumeva oslanjanje na pretpostavke o tome kako da se na najbolji način predstave eksperimenti, rezultati stave u određeni kontekst uključujući i samo predstavljanje. Važno sredstvo za postizanje svega navedenog jeste upravo upotreba ograda kako bi se tvrdnje predstavile sa oprežnošću, preciznošću i poniznošću (Hyland, 1998a: viii). Stoga ćemo se u nastavku rada osvrnuti na značaj upotrebe ograda u naučnim radovima.

2.4. Upotreba ograda u naučnim radovima

S obzirom na značaj koji imaju u naučnim radovima, već duže vreme postoji znatno interesovanje za upotrebu ograda u naučnom diskursu. Posebno od sredine osamdesetih godina XX veka uloga ograda u pisanom diskursu, naročito u akademskom diskursu i naučno orijentisanoj jezičkoj upotrebi, postala je zanimljiva i privlačna za istraživanje (Varttala, 2001: 41). Veliki broj radova je objavljen u vezi sa pojavom ograda, odnosno ograđivanja i disciplinarnim diskursima uključujući biomedicinu (Dubois, 1987), ekonomske debate (Dudley-Evans, 1993), biologiju (Myers, 1989), ekonomiju (Bloor & Bloor, 1993), medicinu (Salager-Meyer, 1994; Varttala, 1999) (prema Varttala, 2001: 41) kao i tehničke nauke (Varttala, 2001).

Vartala (2001: 67) tvrdi da razlozi za upotrebom ograda u akademskim radovima leže u činjenici da ova vrsta naučnih radova mora biti pripremljena da se suoči sa ne baš saosećajnim odgovorom čitalaca, odnosno „ova potreba očigledno potiče od zahteva koji su nametnuti autoru naučnog rada pretpostavljenim stepenom predznanja publike i postojanjem mogućnosti suprotnih stanovišta dela čitalaca, pri čemu je jasno da pored

teorija i metoda koje se preferiraju i zaključaka do kojih je došao jedan naučnik ili grupa naučnika, postoje i drugi pristupi pojavi koja se ispituje”⁷⁸ (Varttala, 2001: 67).

Hajland (1995: 1) smatra ograđivanje bitnim za naučni diskurs jer „ograde ukazuju na tumačenja i dozvoljavaju piscima da prenesu svoj stav prema istinitosti izjava koje prate predstavljajući na taj način nepotvrđene tvrdnje oprezno i ublažavajući kategoričke tvrdnje”⁷⁹.

Iako se veruje da su naučni radovi bezlični iskazi, ograde su česte u nauci i igraju važnu ulogu u akademskim radovima. Klikovac (2008: 122) kaže da je jedna od osobina naučnog jezika i odmerenost objašnjavajući da se autor uglavnom uzdržava od oštarih sudova u vezi sa izlaganom materijom i kada je reč o radovima drugih autora i o svojim postignućima, tako da će u radu retko biti hiperbole, ali će zato eufemizama biti u velikom broju. Dalje navodi da će autor radije napisati: „*Čini mi se..., To bi moglo da znači..., Moguće je da...* i slično, nego što će izreći kategoričnu ocenu” (Klikovac, 2008: 122)⁸⁰. Dakle, kako bi izbegao da bilo šta kategorički tvrdi, autor će koristiti upravo ograde. Kategorički iskazi istinitosti u ovim situacijama su nedvosmisleno opasni. Drugim rečima, ograde su važno retoričko sredstvo u akademskom diskursu pošto signaliziraju autorovo predviđanje neprihvatanja njegovih/njenih propozicija (Hyland, 1996: 253).

Ističe se da je glavna funkcija ograđivanja balansiranje između perspektiva čitaoca i pisca pri dobijanju priznanja za naučne tvrdnje. Tekst se mora videti kao društveni dijalog između pisca i čitaoca u okviru šireg konteksta društvene i diskursne prakse naučne diskursne zajednice. Sve to objašnjava upotrebu ograda (veza između diskursne zajednice, standarda znanja i tekstualne predstave). To takođe zahteva i razumevanje kulturalnih praksi naučnika i njihove epistemološke pretpostavke i vrednosti zajedno sa posebnim žanrom u okviru koga se ta odlika javlja i ima značaj (Hyland, 1998a: 12–13).

⁷⁸ „This need apparently rises from the requirements imposed upon the RA author by the assumed degree of the audience’s background knowledge and the possibility of opposing views on the part of the readership, it being clear that alongside the theories and methods preferred and conclusions drawn by one scientist or group of scientists, there may exist other approaches to the phenomenon under scrutiny”.

⁷⁹ „Hedges indicate interpretations and allow writers to convey their attitude to the truth of the statements they accompany, thereby presenting unproven claims with caution and softening categorical assertions”.

⁸⁰ Radovanović (2009: 23) postavlja pitanje u vezi sa značenjem tvrdnje praćene modalnostima tipa *možda* (recimo, na skali između *da* i *ne*), *verovatno*, *strogo uzevši*, *striktno govoreći*, *veoma*, *prilično*, *umnogome*, *u izvesnoj meri*, *u velikoj meri*, *dobrim delom*, *donekle* i sl. u akademskom diskursu.

Naučni jezik, kao ljudska tvorevina, ne može biti objektivna predstava prirode, već on služi ličnim ciljevima autora, institucija i same discipline (Hyland, 1998a: 21). Autori se trude da ubede publiku u verodostojnost svojih tvrdnji. Primarni cilj istraživačkog članka za one koji pišu nije da jednostavno predstave nove tvrdnje, već da obezbede da njihova struka prihvati njihove tvrdnje (Hyland, 1998a: 25).

U suštini, ističe se da su ograde retorička sredstva za iskazivanje dužne pažnje, skromnosti i poniznosti, a njihovo uklanjanje je glavno jezičko sredstvo za dodeljivanje veće izvesnosti propoziciji (Hyland, 1998a: 79). Korišćenjem ograda pisci moraju da priznaju postojanje praznina i ograničenja kako bi prezentovali svoje zaključke u kontekstu prihvaćenog znanja (Hyland, 1998a: 89). Drugim rečima, kategorične tvrdnje ne ostavljaju prostora za razgovor: one impliciraju sigurnost u tvrdnje i ne zahtevaju nikakvu povratnu informaciju, a čitaocima čine pasivnim. S druge strane, ograđeni iskazi čine tvrdnje privremenim i zahtevaju od čitaoca da se sami orijentišu prema diskursu i da se uključe u dijalog (Hyland, 1998a: 178).

Hajland (1998a: 64) ističe da ograđivanje u naučnom diskursu nije samo sredstvo razlikovanja faktualnosti tvrdnji, već je racionalna interpersonalna strategija, ključna za definisanje odnosa sa drugim istraživačima i njihovim radom. Osim što ispunjava ideacionu i interpersonalnu funkciju, Markanen i Šreder (1987: 48 u Varttala, 2001: 14) definišu ograđivanje i kao strategiju „da se kaže manje nego što se misli”⁸¹, tako da su funkcije ove strategije da se modifikuje piščeva odgovornost za istinitost iskaza, određenost iskaza ili njena informacija i stav autora prema propozicijama i informacijama koje su iznete u tekstu ili da se čak prikrije stav.

S tim u vezi, Salager-Mejer tvrdi da je cilj ograda „da prenese (namerno) nejasnost i tentativnost i da učini rečenice prihvatljivijim za slušaoca/čitaoca, na taj način povećavajući šanse za prihvatanje”⁸² (Salager-Meyer, 1994: 150). Slično tome, Svejzl (1990: 175) navodi da tentativni izrazi omogućuju autorima da projektuju sliku časti i poniznosti kada obaveštavaju o svojim rezultatima istraživanja. Dakle, upotreba ograda u akademskom

⁸¹ „saying less than one means”

⁸² „to convey (purposive) vagueness and tentativeness and to make sentences more acceptable to the hearer/reader, thus increasing the chance of ratification”

diskursu je nešto što se očekuje od svakog autora koji želi da objavi rezultate svojih istraživanja. Upotrebom sredstava za ograđivanje autori naučnog rada ostavljaju mogućnost da se rezultati interpretiraju drugačije, da je moguće postojanje grešaka ili pak ukazuju na različita ograničenja metoda, materijala ili instrumenata koja su koristili u svojim istraživanjima.

Zanimljivo je da se ograde takođe mogu posmatrati i kao izrazi proceduralnog značenja (engl. *expressions of procedural meaning – EPM*), koji se definišu kao suštinska odlika jezičke prakse jer oni upućuju sagovornika, između ostalog, na to kako i gde da izvede zaključke iz datog propozicionog sadržaja (Watts, 2003: 182).

Iako se, kao što je već navedeno, u centru ograđivanja nalazi modalnost, ograđivanje u nauci, odnosno naučnim radovima je velikim delom leksički fenomen, sa 85% slučajeva realizovanih leksičkim glagolima, pridevima, priložima, imenicama i modalima (Hyland, 1998a: 104).

Smatra se da je proučavanje upotrebe ograda posebno važno za predavanje kako maternjeg tako i stranog jezika (Markkanen & Schröder, 1997). Takođe, upotreba ograda u pisanju se možda čak i ne podržava zato što se mnoge reči i fraze koje se koriste kao ograde smatraju praznim (Markkanen & Schröder, 1997). Predavanje o pravilnoj upotrebi ograda može biti problematično iz nekoliko razloga (Markkanen & Schröder, 1997). Jedan razlog je taj što ograde dobijaju svoje značenje kroz kontekst u kome se pojavljuju. Drugi razlog je što se njihova upotreba često povezuje sa vrednostima i verovanjima govornika ili pisca čak i sa njihovim ličnostima, što predavanje o njima čini delikatnim. Stoga, neka vrsta podizanja svesti bi mogla biti jedini mogući metod predavanja u ovoj oblasti jezičke upotrebe (Markkanen & Schröder, 1997).

Pošto upotreba izraza za ograđivanje može uzrokovati problem u nekim komunikacijskim situacijama, kao što je akademsko pisanje, čak i na maternjem jeziku, ne iznenađuje da je problematično i na stranom jeziku. Ovo je zato što pravila adekvatnosti variraju među kulturama. Vešta upotreba ograda, koja zahteva suptilnost i prefinjenost čak i na maternjem jeziku, deo je pragmatičke kompetencije onoga ko se služi jezikom, a njen nedostatak može voditi ka greškama u stranom jeziku koje mogu biti ozbiljnije nego što su gramatičke greške (Skelton, 1988). O važnosti pragmatičke kompetencije je pisao i Frejzer

(2010) opisujući je kao „sposobnost da se prenese nameravana poruka sa svim svojim nijansama u bilo kom društveno-kulturnom kontekstu i da se protumači poruka vašeg sagovornika kao što je i nameravano”⁸³.

O razlikama koje postoje u različitim društvenim i kulturološkim kontekstima pisala je i Vježbicka (2003: 44), koja kaže da se u engleskom jeziku više koriste ublaživači i ograde, dok Poljaci teže da naglase svoje iskaze, tako da pri prevođenju svojih radova sa poljskog na engleski jezik, ona zapravo uklanja reči kao što su *totally*, *utterly*, *extremely* ili *always* ili ih zamenjuje rečima i izrazima kao što su *rather*, *somewhat*, *tends to* i obratno. Svakako treba imati na umu da engleski i poljski, kao, uostalom, i srpski jezik, pripadaju istoj porodici jezika, tj. indoevropskoj jezičkoj porodici, ali različitim granama i ograncima (Bugarski, 1991: 47). Naime, engleski jezik pripada zapadnom ogranku germanske grane, dok slovenski ogranak balto-slovenske grane obuhvata tri grupe jezika, pa tako, poljski jezik pripada zapadnoj grupi, dok srpski jezik pripada južnoj grupi (Bugarski, 1991: 47), tako da bi srpski jezik trebalo da ima više sličnosti sa poljskim nego sa engleskim jezikom. Stoga, ovde bismo mogli povući paralelu i pretpostaviti da, kao i u slučaju poljskog jezika, i u srpskom jeziku postoji težnja ka korišćenju pojačivača, za razliku od engleskog jezika, gde se mnogo češće javlja upotreba ograda i ublaživača.

⁸³ „ability to communicate your intended message with all its nuances in any socio-cultural context and to interpret the message of your interlocutor as it was intended”

3. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

3.1. Ciljevi i osnovne hipoteze istraživanja

Cilj ovog istraživanja jeste ispitivanje upotrebe ograda u naučnim radovima na engleskom i srpskom jeziku. Za ovu temu smo se odlučili jer smatramo da se o ogradama u naučnim radovima iz oblasti inženjerstva i tehnologije (građevinarstvo)⁸⁴, humanističkih nauka (jezik/lingvistika), medicinskih nauka (medicina) i poljoprivrednih nauka (poljoprivreda) na srpskom jeziku nije mnogo pisalo, ali ipak dovoljno da se obezbedi polazna osnova. S druge strane, dosta se pisalo o ogradama u engleskom jeziku na primerima iz različitih oblasti i disciplina. Vold (2006: 62) navodi da je akademsko pisanje postalo pravi izazov kada tekst treba pisati na stranom jeziku. Engleski jezik je postao *lingua franca* akademskog diskursa i novi istraživači kao i istaknuti istraživači moraju biti sposobni da se izraze na tom jeziku ako žele da u potpunosti budu prihvaćeni članovi međunarodne akademske zajednice.

Saglasni smo sa idejom Voldove (2006: 62), koja naglašava da je izbor kontrastivnog pristupa motivisan stavom da ne treba da bude opisan samo engleski akademski jezik sa svojim specifičnostima već treba da budu opisane i sličnosti i razlike sa drugima jezicima, tako da studenti i istraživači koji dolaze iz zemalja koje ne pripadaju engleskom govornom području mogu lako da uporede i kontrastiraju akademski jezik maternjeg jezika sa engleskim akademskim jezikom. Ona takođe ističe da je važno biti svestan disciplinarnih razlika zato što se rezultati iz jedne discipline ne mogu automatski prebaciti na druge discipline. Svaka disciplina ima sopstvenu terminologiju i sopstvene retoričke strategije koje preferira (Vold, 2006: 63).

Stoga, cilj ovog istraživanja jeste da se utvrde leksičke jedinice, nosioci značenja i funkcije ograđivanja, koje se javljaju samostalno ili u okviru širih konstrukcija u engleskim i srpskim naučnim radovima iz naučnih disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i

⁸⁴ Prema Srpskom citatnom indeksu (<http://scindeks.ceon.rs/Journals.aspx>) naučne discipline građevinarstva, jezika/lingvistike, medicine i poljoprivrede su obuhvaćene u okviru širih oblasti: inženjerstvo i tehnologija, humanističke, medicinske i poljoprivredne nauke.

poljoprivrede. Pokušaćemo da utvrdimo sličnosti i razlike koje postoje između četiri navedene naučne discipline kao i između dva jezika.

S obzirom na to da ograde predstavljaju važno sredstvo u naučnom diskursu, budućim, ali i sadašnjim naučnicima i stručnjacima svakako treba skrenuti pažnju na važnost ograda prilikom pisanja radova, posebno ističući njihov značaj u različitim disciplinama i jezicima. Ograde ne treba posmatrati kao nešto što je dobro ili loše, već kao sredstva koja mogu pomoći autorima radova da svoje rezultate istraživanja predstave na najbolji mogući način i tako uspostave dobar odnos sa potencijalnim čitaocima. Takođe, rezultati ovog istraživanja bi trebalo da pomognu i studentima filološke i nefilološke orijentacije, posebno onima koji žele da se bave naukom, odnosno pisanjem naučnih radova kako na srpskom tako i na engleskom jeziku. Pored toga, korpusi naučnih radova se mogu vrlo jednostavno primeniti i u nastavi stranog jezika struke.

U radu se polazi od sledećih hipoteza:

- Ograde predstavljaju opštu funkcionalnu kategoriju, koja se, osim što se svakodnevno upotrebljava u govoru, sreće i u akademskom diskursu. U preliminarnom istraživanju o ogradama u naučnim radovima pokazano je da se ograde javljaju u akademskom diskursu.
- Frekvencija ograda u naučnim radovima (apstrakt/sažetak⁸⁵ i tekst naučnog rada) pisanim na engleskom jeziku trebalo bi da bude viša nego u naučnim radovima na srpskom jeziku. Rezultati preliminarnog istraživanja su ukazali na veću prisutnost ograda u engleskim nego u srpskim naučnim radovima. Takođe, u obzir uzimamo i već pomenute reči Vježbice (2003), koja kaže da prilikom pisanja na engleskom ograde koristi mnogo više nego prilikom pisanja na poljskom jeziku.
- Frekvencija ograda u naučnim radovima iz oblasti humanističkih nauka (disciplina lingvistike) trebalo bi da bude viša nego u naučnim radovima iz oblasti medicinskih (disciplina medicine) i poljoprivrednih nauka (disciplina poljoprivrede), inženjerstva i tehnologije (disciplina građevinarstva) na

⁸⁵ Apstrakte odnosno sažetke naučnih radova preuzimali smo sa sajta Srpskog citatnog indeksa (<http://scindeks.ceon.rs/>).

engleskom i srpskom jeziku. Preliminarno istraživanje je obuhvatalo discipline lingvistike i poljoprivrede i pokazalo da su ograde prisutnije u radovima iz lingvistike u poređenju sa radovima iz poljoprivrede imajući u vidu i engleski i srpski jezik. Kako bismo imali naučne radove koje bi obuhvatile i „meke” i „tvrde” nauke, odlučili smo se za naučne discipline: građevinarstvo, lingvistiku, medicinu i poljoprivredu.

3.2. Način prikupljanja i analiza podataka

Istraživanje smo započeli izborom naučnih radova na internetu, prevodjenjem iz formata *html* ili *pdf* u *txt* i stavljanjem u određene datoteke. Usledilo je pažljivo čitanje *txt* formata i ispravljanje mogućih ortografskih grešaka koje se mogu javiti prilikom konvertovanja fajlova. Takođe se vrši ekscerpiranje i beleženje u *Excel* dokument svih leksičkih jedinica, nosilaca značenja i funkcije ograđivanja, koje se javljaju samostalno ili u okviru širih konstrukcija. Na taj način smo ručno došli do preliminarnih podataka, koji su izvučeni iz konteksta. S obzirom na to da veličine korpusa variraju, frekvencija je prilagođena relativnoj, tj. normalizovanoj frekvenciji⁸⁶ na 1.000 reči (broj ograda / broj reči x 1.000). Ukupan broj reči nije uključivao listu referenci (literaturu) i podatke o autorima kao ni tabele, grafikone i legende.

Pored kvantitativne analize, kvalitativna analiza je obuhvatala analizu ograda u pogledu njihovih semantičkih obeležja, kao i pragmatičkih funkcija. Rezultate kvantitativne i kvalitativne analize smo zatim uporedili za date naučne discipline i jezike. Ograde zabeležene u naučnim radovima smo razvrstali prema klasifikacijama koje smo predložili u radu.

⁸⁶ U daljem tekstu ćemo koristiti termin „normalizovana frekvencija”.

3.3. Opis korpusa

Korpus se sastoji od osam manjih korpusa – korpus naučnih radova na engleskom jeziku iz naučnih disciplina građevinarstva (BaE⁸⁷ i CaBM), lingvistike (JoP i Ling), medicine (BMCM i NEJoM), poljoprivrede (FCR i CP), korpus naučnih radova na srpskom jeziku iz naučnih disciplina građevinarstva (GMiK i IiVK), lingvistike (JF i ZMS), medicine (SazCL i VP) i poljoprivrede (RiP i PiF). Tekstovi na engleskom jeziku su izabrani iz publikacija časopisa *Building and Environment* i *Construction and Building Materials* za disciplinu građevinarstva, *Journal of Pragmatics* i *Lingua* za disciplinu lingvistike, *BMC Medicine* i *New England Journal of Medicine* za disciplinu medicine, kao i publikacije časopisa *Crop Protection* i *Field Crops Research* za disciplinu poljoprivrede. Svaki od navedenih časopisa poseduje impakt faktor⁸⁸.

Radove na srpskom jeziku smo preuzeli iz publikacija časopisa *Građevinski materijali i konstrukcije* i *Integritet i vek konstrukcija* za disciplinu građevinarstva, *Južnoslovenski filolog* i *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku* za disciplinu lingvistike, *Srpski arhiv za celokupno lekarstvo* i *Vojnosanitetski pregled* za disciplinu medicine, kao i *Ratarstvo i povrtarstvo* i *Pesticidi i Fitomedicina* za disciplinu poljoprivrede. Navedeni časopisi su označeni sa M24 i M51 prema kategorizaciji časopisa Ministarstva za nauku i tehnološki razvoj Republike Srbije⁸⁹ ili poseduju impakt faktor.

Što se tiče kvaliteta radova, pošli smo od pretpostvke da su radove pisali renomirani naučnici i istraživači u čiju naučnu kompetentnost ne treba sumnjati. Trudili smo se da u korpusu ne bude više od dva rada jednog istog autora. Zanimljivo je da se autori samostalno javljaju isključivo kao autori tekstova iz naučne discipline lingvistike, dok se u ostalim naučnim disciplinama radovi uglavnom pišu u koautorstvu. Pošto su naučne discipline građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede široke, trudili smo se da radovi pokriju različite segmente ovih disciplina. Prilikom biranja radova pisanih na srpskom jeziku,

⁸⁷ Skraćenice za nazive skoro svih korpusa zapravo predstavljaju početna slova časopisa iz kojih je uzeta građa za korpus. Šifarnik je dat na kraju rada kao Prilog 1.

⁸⁸ Detaljnije o impakt faktoru videti na sajtu Konzorcijuma biblioteka Srbije za objedinjenu nabavku – KoBSON, http://kobson.nb.rs/vrednovanje/vrednovanje/prica_o_if.129.html.

⁸⁹ Detaljnije o kategorizaciji časopisa videti na sajtu Konzorcijuma biblioteka Srbije za objedinjenu nabavku – KoBSON, http://kobson.nb.rs/nauka_u_srbiji/kategorizacija_casopisa_.33.html.

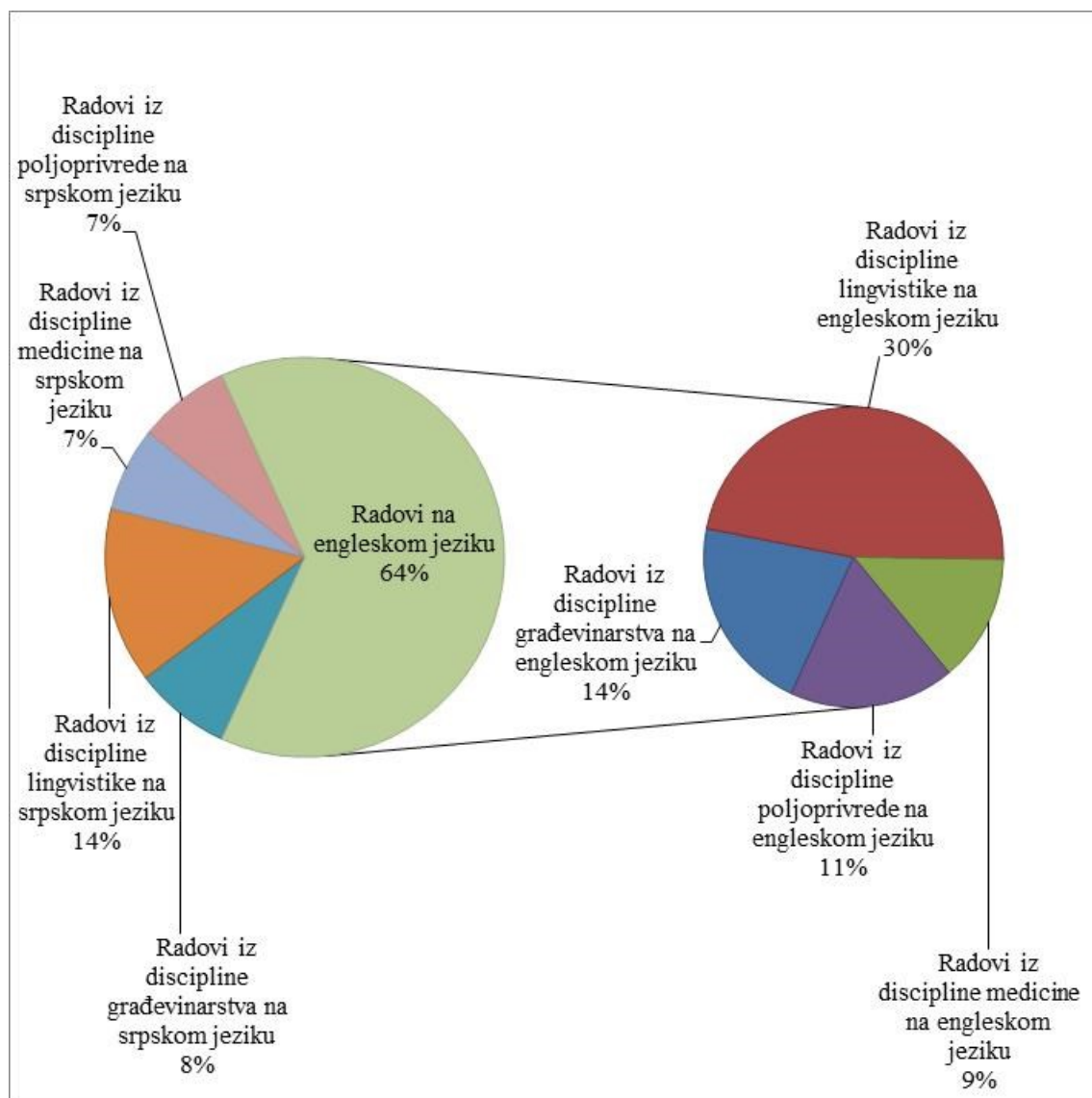
uočili smo tendenciju većine vodećih srpskih časopisa da radove objavljuju uglavnom na engleskom jeziku. Slično stanje postoji i u drugim zemljama, na primer, Slovačkoj (Panocová, 2005). To je, s jedne strane, razumljivo zbog globalizacije i lakše razmene znanja, s obzirom na to da se engleski jezik već duži vremenski period posmatra kao *lingua franca*, ali, s druge strane, ukoliko se želi napraviti obimniji korpus, u obzir se teško mogu uzeti publikacije objavljene poslednjih godina. Takođe, radovi pre 2010. godine iz discipline lingvistike nisu uopšte klasifikovani ili su klasifikovani kao članak, odnosno rasprava. Stoga naš korpus obuhvata radove iz perioda 2010–2013.

Kao početna jedinica mere uzet je naučni rad. Korpus za ovo istraživanje se sastoji od trideset i dva rada – po četiri rada iz osam navedenih korpusa. Korpus se sastoji od približno 189.680 reči, od toga oko 120.768 reči u tekstovima na engleskom jeziku i oko 68.912 reči u tekstovima na srpskom jeziku (tabela 1, grafikon 1).

Tabela 1. Sadržaj i veličina korpusa i potkorpusa

Potkorpusi	Broj reči	Broj radova
Radovi iz discipline građevinarstva na engleskom jeziku	25.639	4
Radovi iz discipline lingvistike na engleskom jeziku	56.964	4
Radovi iz discipline medicine na engleskom jeziku	16.624	4
Radovi iz discipline poljoprivrede na engleskom jeziku	21.541	4
<i>Ukupno na engleskom jeziku</i>	<i>120.768</i>	<i>16</i>
Radovi iz discipline građevinarstva na srpskom jeziku	14.889	4
Radovi iz discipline lingvistike na srpskom jeziku	26.986	4
Radovi iz discipline medicine na srpskom jeziku	12.921	4
Radovi iz discipline poljoprivrede na srpskom jeziku	14.116	4
<i>Ukupno na srpskom jeziku</i>	<i>68.912</i>	<i>16</i>
Ukupno	189.680	32

Ono što se iz tabele 1 i grafikona 1 primećuje jeste nejednaka dužina radova. Engleski korpus sadrži znatno veći broj reči. Ovo ćemo, kao što je već navedeno, prevazići upoređivanjem normalizovane frekvencije ograda, tj. frekvencije ograda na 1.000 reči.

Grafikon 1. Struktura korpusa i potkorpusa

4. OGRADE U NAUČNIM RADOVIMA NA ENGLESKOM JEZIKU

Analizu ćemo započeti navođenjem primera ograda, tj. leksičkih jedinica, nosilaca značenja i funkcije ograđivanja, koje se javljaju samostalno ili u okviru širih konstrukcija u našem korpusu. Zatim ćemo analizirati frekvenciju ograda u engleskim apstraktima i samim tekstovima naučnih radova iz četiri naučne discipline: građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede i tako ukazati na sličnosti i razlike koje postoje u naučnim radovima iz različitih disciplina. Ograde ćemo prvo svrstati u četiri glavne grupe imajući u vidu morfološki nivo, odnosno vrste reči koje predstavljaju centar značenja i funkcije ograđivanja: glagole, prideve, priloge i imenice, pa otuda: glagolske, pridevske, priloške i imeničke ograde. Skoro svaka od ovih grupa se može razvrstavati, što ćemo i učiniti ukoliko i gde to bude moguće, objašnjavajući njihove semantičke mogućnosti za ograđivanjem. Potom ćemo ih razvrstati, imajući u vidu pragmatičke mogućnosti za ograđivanjem, na epistemičke modalne ograde i ograde nejasnosti.

4.1. Glagolske ograde

Glagolske ograde uključuju uglavnom šire konstrukcije u kojima glagoli predstavljaju markere značenja i funkcije ograđivanja u naučnim radovima. Ova vrsta ograda se može dalje podeliti na epistemičke modalne i leksičke glagolske ograde.

4.1.1. Epistemičke modalne glagolske ograde

U korpusu engleskih naučnih radova naišli smo na sledeće markere epistemičkih modalnih glagolskih ograda: *may*, *might*, *can*, *could*, *should*, *will* i *would*. Marker epistemičkih modalnih glagolskih ograda koje se odnose na pretpostavke jeste *should*, a markeri epistemičkih modalnih glagolskih ograda koje se odnose na mogućnosti su *will*, *may*, *might* i *could*. *Shall* i *would* predstavljaju markere hipotetičke epistemičke upotrebe (Coates, 1983).

4.1.1.1. Epistemičke modalne glagolske ograde sa markerom *may*

Trbojević-Milošević (2004: 79) navodi da se glagol *may* smatra tipičnim predstavnikom značenja modala koji ukazuje na epistemičku mogućnost i da u kombinaciji sa infinitivom prezenta ukazuje na sadašnji i budući događaj⁹⁰.

Epistemičke modalne glagolske ograde sa markerom *may* nisu se javile nijednom u apstraktima radova iz disciplina građevinarstva, lingvistike i poljoprivrede, dok je u apstraktima iz medicine zabeležen jedan primer – n=1, odnosno 0,79 na 1.000 reči:

- (1) However, published reports of arrhythmias suggest that azithromycin may increase the risk of cardiovascular death. (NEJoM2)

Situacija je drugačija kada su u pitanju sami tekstovi naučnih radova. Ograde sa markerom *may* su se javile u tekstovima radova iz discipline građevinarstva 73 puta – n=73, tj. 2,95 na 1.000 reči, iz lingvistike – n=108, odnosno 1,92 na 1.000 reči, zatim u tekstovima radova iz medicine 31 – n=31, tj. 2,02 na 1.000 reči, i 35 puta u tekstovima radova iz poljoprivrede – n=35, to jest 1,73 na 1.000 reči:

- (2) However, where the system of equations is stiff because of widely ranging timescales, as may be the case for surface sorption or large differences in zone volumes, then the above approach may still have significant advantages. (BaE1)
- (3) Given that according to LEED a space has to meet a certain daylit area for both times of day, this result is hard to interpret and may point to a certain inconsistency in how the credit is phrased. (BaE2)
- (4) In the case of ambient cured resins, the elevated temperature may result in a much needed post-cure although possibly at the expense of increased residual stresses associated with the different thermal expansion properties of the fibers and the matrix. (CaBM1)

⁹⁰ U vezi sa negacijom glagola *may*, Trbojević-Milošević (2004: 80) piše da odrična partikula *not* ne negira sam modalni glagol *may*, već propoziciju.

- (5) Marginal penetration of freeze–thaw cycles may have resulted in more favorable test results than if equilibrium were established at every cycle. (CaBM1)
- (6) The lower unit weight and SG of the RCA may be a result of entrapped and entrained air within the mortar coatings and mortar chunks. (CaBM2)
- (7) It may be possible that replacement less than 50% could have achieved similar results. (CaBM2)
- (8) More often, the metaphorical denotation of cognitive processes of knowledge, understanding, and inference are indicated, although a generalized sense of observation may still be present. (JoP1)
- (9) This may well be true in its broadest sense, but as we saw in section 2, subject-oriented perception verbs only signal subjective or intersubjective evidential meanings when occurring with first-person grammatical subjects. (JoP1)
- (10) For us, this concern manifests itself in recognising that support for head acts may occur both externally to the request as well as internally. (JoP2)
- (11) Although this may sometimes also be true of unmarked sentences such as (17c) and focus-fronting sentences such as (17d), it can be shown that clefts and specificational sentences differ in that this presupposition is obligatory. (Ling1)
- (12) In any discourse context there may be more than one potential referent on which reference could be resolved. (Ling2)
- (13) This may be especially relevant for determining whether changes in selected lipid and lipoprotein concentrations are the result of the combined effects of aerobic exercise and a prudent diet or the weight loss associated with a combination of aerobic exercise and a prudent diet. (BMCM1)
- (14) While this may have been the result of possible search error, there may also be a general belief that the beneficial effects of this intervention are well established and that no further research in this area is necessary. (BMCM1)
- (15) This may represent an overestimate, however, because we cannot be certain that all of these reinfections occurred within 2 years or that all second exchange operations were performed as a consequence of reinfection. (BMCM2)

- (16) Thus, there has long been concern that the 2-day interdialytic interval may unnecessarily increase the risk of death²⁻⁴. (NEJoM1)
- (17) Furthermore, accumulating evidence suggests that azithromycin also may have proarrhythmic effects. (NEJoM2)
- (18) The other possible mechanism by which vermicomposts and similar organic materials may suppress attacks by arthropod pests on the foliage and fruits of crop plants, could be to change the pests' feeding responses, due to soluble phenolic substances in the soil drenches that were taken up into plants from vermicomposts. (CP1)
- (19) Movement of adult Orius into cotton fields throughout the growing season may result in temporary colonization, but unlike *H. convergens* which apparently tolerates malathion ULV treatments, adults *Orius* spp appear to be highly susceptible to subsequent malathion applications. (CP2)
- (20) However, by the time this change is made, pest populations may have already exceeded densities beyond which natural enemies are effective. (CP2)
- (21) Differences in N uptake may have been caused by differences in root growth, e.g. in a comparison of two varieties Kamh et al. (2005) showed that the variety with a high yield at low N had greater root growth following stem extension. (FCR1)
- (22) This again may relate to the lack of crop models that were considered suitable for simulating effects of tillage and residue management. (FCR2)

Iz datih primera se vidi da autori upotrebom markera *may* iskazuju mogućnost da se navedeno u propoziciji obistini, ali da ipak izbegavaju da iskažu kategoričnu tvrdnju, te se tako ograđuju, odnosno stvaraju sebi prostora da ono što su napisali i ne mora biti istinito.

Ako uzmemo u obzir kombinaciju markera *may* sa perfektnim infinitivom (primeri u rečenicama pod rednim brojevima 5, 14, 20, 21), *may* u tom slučaju izražava epistemički sud o događaju iz prošlosti, o kome govornik ne poseduje tačno znanje (Trbojević-Milošević, 2004: 80).

Iz navedenih primera se vidi da autori na veoma rezervisan način iznose svoje zaključke o radnjama koje su dale određene rezultate. Zaključak o tome šta je dovelo do

određenih rezultata kao da se ostavlja samom čitaocu. Ono što autori ističu jesu mogućnosti.

U primeru 21 autori se dodatno distanciraju od istinitosti propozicije korišćenjem pasiva, koji se svakako može smatrati ogradom, ali ga u ovom radu nećemo ubrajati u ograde. Takođe, upotreba pasiva često omogućava da se pisac ogradi od odgovornosti prema izjavi izgledajući objektivnije i distanciranije (Hyland, 1998a: 122). Pored toga, upotreba pasiva bez agensa je tehnika obezličavanja koja piscima daje mogućnost da se uzdrže od potpunog opredeljenja prema svojim propozicijama postižući na taj način određenu distancu od propozicije (Hyland, 1998a: 77).

Kao što je već navedeno u radu, nekada je zaista teško odrediti da li se radi o epistemičkoj ili neepistemičkoj modalnosti, odnosno da li možemo govoriti o slučajevima kod kojih dolazi do preklapanja. Drugim rečima, u nekim slučajevima je teško odrediti da li je *may* moguće parafrazirati sa *it is possible that ...* ili sa *it is possible for ...* (Coates, 1983: 145). Sličnog mišljenja je i Palmer (1990: 20–22 u Hoyer, 2005: 1492), koji takođe postavlja pitanje u vezi sa slučajevima „merger”: „[...] značenja modala se ne mogu opisati pomoću potpuno odelitih kategorija, [...] kategorije se sjedinjuju ili postepeno nestaju jedna u drugoj, tako da u nekim slučajevima nije moguće u načelu se odlučiti između dve moguće kategorizacije”⁹¹. Ipak, granične slučajeve između korenske ili epistemičke modalnosti u ovom radu ćemo smatrati ogradama ukoliko to dopušta širi kontekst.

Interesantno je da *may* stupa u harmonične kombinacije recimo sa *well* (rečenica pod rednim brojem 9) ili se javlja u konstrukcijama sa pridevom *possible* (rečenica pod rednim brojem 7).

U slučaju spajanja sa prilogom *well* čini se da se distanca između autora i istinitosne vrednosti propozicije smanjuje, da se povećava snaga iskaza u poređenju sa primerima gde se javlja samo modalni glagolski marker *may* (Trbojević-Milošević, 2004).

⁹¹ „[...] the meanings of the modals cannot be described in terms of wholly discrete categories, [...] categories merge or fade into one another, so that in some cases it is not possible in principle to decide between two possible categorizations”.

4.1.1.2. Epistemičke modalne glagolske ograde sa markerom *might*

Kouts (1983) smatra da se *might* koristi kao uobičajen način da se izrazi epistemička mogućnost. Kouts (1983: 147) ističe da su čak *may* i *might* uglavnom međusobno zamenljivi. Palmer (1979: 48), pak, ističe da je glagol *might* tentativniji i nerealniji. Kouts (1983) takođe navodi i upotrebu *might* za izražavanje hipotetičke epistemičke mogućnosti (*it is possible that...would*). Trbojević-Milošević (2004: 79) navodi da se *might* kao distalni par glagolu *may* upotrebljava na potpuno isti način, ističući da se njime izražava razlika u stepenu izvesnosti sa kojom govornik gleda na obistinjenje ili obistinjenost propozicijskog sadržaja, odnosno epistemička distanca izražena distalnim oblikom *might* je veća nego u slučaju *may*⁹².

Kao i u slučaju sa *may*, *might* sa perfektnim infinitivom izražava epistemički sud o događaju iz prošlosti, o kome govornik ne poseduje tačno znanje (Trbojević-Milošević, 2004: 80).

Might se takođe može naći i u drugim vrstama upotrebe kao što su prošla i hipotetička deontička mogućnost, prošla i hipotetička dozvola. Dvosmislenost, uglavnom, ne postoji, mada Kouts (1983: 163) navodi neke primere slučajeva za „merger” između hipotetičke epistemičke mogućnosti i hipotetičke deoničke mogućnosti koje su se našle u njenom korpusu. Takvi slučajevi bi mogli biti dvosmisleni između hipotetičko epistemičkog (*it is possible that*) i hipotetičko deontičkog (*it would be possible to*) značenja, svi slučajevi ovog tipa su smatrani ogradama u našem radu, ukoliko postoji mogućnost da bi njihovo ciljno značenje moglo biti epistemičko (prema Varttala, 2001: 108).

U apstraktima naučnih radova zabeležili smo jednu epistemičku modalnu glagolsku ogradu sa markerom *might*, i to u apstraktu naučnog rada iz discipline poljoprivrede – n=1, tj. 0,74 na 1.000 reči:

(23) We reviewed 221 peer-reviewed papers that used crop simulation models to

⁹² U vezi sa negacijom glagola *might*, Trbojević-Milošević (2004: 80) piše da odrična partikula *not* ne negira sam modalni glagol *might*, već propoziciju.

examine diverse aspects of how climate change might affect agricultural systems.
(FCR2)

Imajući u vidu upotrebu epistemičkih modalnih glagolskih ograda sa markerom *might* u tekstovima radova iz navedene četiri discipline, to izgleda ovako: u tekstovima naučnih radova iz građevinarstva uočili smo 3 ograde – $n=3$, što predstavlja 0,12 na 1.000 reči; dalje iz lingvistike je bilo 33 – $n=33$ tj. 0,59 na 1,000 reči; u tekstovima naučnih radova iz discipline medicine naišli smo na 2 upotrebe ove vrste ograda – $n=2$ što znači 0,13 na 1.000 reči; dok smo u tekstovima naučnih radova iz discipline poljoprivrede zabeležili 5 – $n=5$, tj. 0,25 na 1.000 reči:

- (24) Equation (A.9) shows that, as might be expected, the concentrations in the decay phase depend on the initial concentration vector $\mathbf{x}(t-\tau)$ and the decay rate depends on the smallest eigenvalue λ_m . (BaE1)
- (25) The authors believe that this is probably not the case because – while architectural students might generally have more developed sensibilities toward lighting than average occupants – the concept of the daylit area is an everyday concept that is more linked to space use and personal expectation than design theory. (BaE2)
- (26) SELF-DISCLOSURE relates to the revealing of information which might indicate a negative image of self. (JoP2)
- (27) Although this might seem problematic given that restrictive relatives normally cannot modify proper names, for example, this is arguably an interpretative restriction rather than a syntactic one. (Ling1)
- (28) It seems, then, that replacing a demonstrative determiner with the definite article might provide a test for whether or not the demonstrative adds anything to the explicit content of an utterance. (Ling2)
- (29) Finally, cost information was not collected; given that hospitalization is very costly in the dialysis population, it might be relevant to compare the upstream costs of an extra dialysis session every 2 weeks with the downstream costs associated with the use of other health care resources. (NEJoM1)

- (30) Alternatively, a proarrhythmic effect of azithromycin might increase the risk of other types of cardiovascular death. (NEJoM2)
- (31) Assessments of potential impacts may consider only economic yield, or they may examine plant traits, resource use, environmental parameters, or socio-economic analyses, which might extend to projections of regional food security and long-term sustainability of small-holder farms. (FCR2)
- (32) However, no significant findings were discovered, and any relevant changes which might have affected the perception verbs' signaling of evidential meaning (such as aspects of Traugott's subjectification discussed in section 3.2) occurred before the Early Modern period. (JoP1)

Slično kao i kod epistemičkih modalnih glagolskih ograda sa markerom *may*, i u navedenim primerima uočavamo veliko, a čini se i veće distanciranje (u poređenju sa ogradama sa markerom *may*) od mogućeg obistinjenja ili obistinjenosti (primer 32) navedenog u propoziciji. Autori na ovaj način šalju poruku čitaocima, uglavnom pripadnicima iste diskursne zajednice, da se nešto možda može očekivati ili da se možda može povećati, odnosno da je nešto možda imalo nekog uticaja na nešto drugo. Na ovaj način se vrlo jasno, na suptilan način, ostavlja prostora i za neka druga tumačenja, za postojanje mogućih nedostataka ili ograničenja određenih metoda i materijala.

4.1.1.3. Epistemičke modalne glagolske ograde sa markerom *can*

Iako Kouts (1983: 103) tvrdi da modalni glagol *can*, osim u upitnim i odričnim konstrukcijama, nije povezan sa epistemičkom modalnošću, situacija nije baš jednostavna. Trbojević-Milošević (2004: 77) navodi da *can* ima značenje epistemičke mogućnosti srednjeg stepena izvesnosti (verovatnoće) i da je u toj upotrebi sinoniman glagolu *may* i da se ovo značenje može javiti i u upitnim rečenicama, što nije slučaj sa *may*⁹³.

⁹³ Navodi se da se prilikom negiranja negira modalnost, a ne propozicija (Trbojević-Milošević, 2004: 78).

Kada je reč o epistemičkim modalnim glagolskim ogradama sa markerom *can* u apstraktima iz različitih disciplina, zabeležili smo dva primera iz discipline lingvistike – n=2, što jeste 2,95 na 1.000 reči, dok u apstraktima radova iz ostalih disciplina, primera za ovu vrstu ograda nije bilo:

- (33) The overall claims of this paper are that the situated nature of student e-mail requests can have a great bearing on the discursive construction of student identities, that this has a bearing on how things get done, and that how things get done in different varieties of English merits further investigation. (JoP2)

Imajući u vidu primere ove vrste ograda koji su se javili u samim tekstovima naučnih radova, iz discipline građevinarstva bilo je n=75, tj. 3,03 na 1.000 reči; iz discipline lingvistike n=91, tj. 1,61 na 1.000 reči; zatim iz medicine n=7, to jest 0,46 na 1.000 reči, a iz poljoprivrede n=8, što predstavlja 0,40 na 1.000 reči:

- (34) The computation of the concentration dynamics for these simulations can be very time consuming. (BaE1)
- (35) In the more general case, the state of the system can be affected by inputs as well as its current internal state. (BaE1)
- (36) The factors can likely be relaxed for interior exposure and environment specific factors need to be developed for specified ‘aggressive’ environments. (CaBM1)
- (37) After all, the observation of a theory being confirmed in (34) or the accomplishment of goals in (32) is less physically tangible than the waving of a hat in (31), but these things can still fall within the realm of external physical perception and not within the domain of internalized cognitive processes. (JoP1)
- (38) I have argued that the relative nature of the encoded information about proximity can result in a contrast effect. (Ling2)
- (39) Deep infection of hip prostheses puts patients at risk for these problems, and, if untreated, they can result in severe pain, persistent dislocation and death. (BMCM2)

(40) This study has shown that yield at low N is correlated with post-flowering N uptake and further work must investigate whether rapid screening methods can be developed for this trait when grown in high N environments. (FCR1)

Autori upotrebom ograda sa markerom *can* ukazuju da postoji verovatnoća da se napisano u propoziciji dogodi. Ipak, čini nam se da je ograđivanje u ovom slučaju manje nego pri upotrebi ograda sa markerima *may* i *might*.

4.1.1.4. Epistemičke modalne glagolske ograde sa markerom *could*

U vezi sa glagolom *could*, treba napomenuti da postoji veliki broj modalnih značenja. Ako pogledamo deontičke upotrebe, koristi se kao hipotetički oblik glagola *can* (Coates, 1983: 107) prilikom izražavanja deontičke mogućnosti („it was/would be possible for...”), dozvole („it was/would be permissible for...”), i sposobnosti („x was/would be able to...”). S obzirom na to da je u centru našeg interesovanja upotreba glagola *could* kao markera ograda, interesuje nas epistemička upotreba koju Kouts (1983: 167) navodi kao „[...] semantički prilično odvojenu od svih ostalih upotreba COULD”⁹⁴. Vartala (2001: 109) ističe da glagol *could* obezbeđuje alternativu za izražavanje epistemičke mogućnosti sa prilično visokim stepenom tentativnosti, navodeći da je takva mogućnost važna ne samo sa teorijskog stanovišta lingvista, već treba da bude priznata i od strane korisnika jezika. Trbojević-Milošević (2004: 77) tvrdi da se glagol *could* upotrebljava u značenju epistemičke mogućnosti i da u odnosu na glagol *can* označava povećanje epistemičke distance koju govornik zauzima prema istinitosti propozicionog sadržaja.

U apstraktima radova iz različitih disciplina zabeležili smo samo jedno pojavljivanje epistemičkih modalnih glagolskih ograda sa markerom *could* i to u radu iz discipline građevinarstva – n=1, što predstavlja 1,10 ograda na 1.000 reči:

(41) In principle, this method could be used as a complementary method for solving concentration dynamics within multizone software. (BaE1)

⁹⁴ „In other words, Epistemic COULD is semantically quite distinct from all other uses of COULD”.

U samim radovima frekvencija epistemičkih modalnih glagolskih ograda sa markerom *could* je bila kao što sledi: iz discipline građevinarstva – n=13, tj. 0,53 na 1.000 reči; lingvistike – n=29, to jest 0,51 na 1.000 reči, zatim medicine – n=10, što predstavlja 0,65 na 1.000 reči i poljoprivrede – n=14, odnosno 0,69 na 1.000 reči:

- (42) This method could be used in principle as a complementary method for solving concentration dynamics within multizone software. (BaE1)
- (43) From here, future lines of research could both deepen the perceptual accuracy of established and emerging daylight availability metrics, as well as lead to similar tests for other metrics such as natural ventilation and thermal performance. (BaE2)
- (44) These methods are simplest to conduct and are done so at room temperature (although they could also be conducted at elevated temperatures). (CaBM1)
- (45) Since aggregate volume is much higher than paste volume it could be assumed that the aggregate qualities would have the most pronounced effect. (CaBM2)
- (46) It may be possible that replacement less than 50% could have achieved similar results. (CaBM2)
- (47) Coupled with the immense benefit of using a concrete composed of entirely recycled materials, there is most certainly applications where this concrete could be used successfully. (CaBM2)
- (48) These sentences conceivably could be considered evidential in contexts where the S/W employs this secondary stance as evidence for his/her assertion (claiming, for example, that a ship is sinking because Anita sees it happening). (JoP1)
- (49) Thus we only expect clefts to be derivationally ambiguous if the cleft clause could potentially contain a relative operator which can be ‘matched’ with the clefted XP. (Ling1)
- (50) Following my relative, contrastive analysis of demonstratives, I predict that *that* will be used when the intended referent is further from the deictic centre than another candidate which could have been picked out by use of *this*, and is the most accessible non-proximal candidate. (Ling2)

- (51) In any discourse context there may be more than one potential referent on which reference could be resolved. (Ling2)
- (52) It could be argued that appropriate randomised trials are not feasible because of the limited opportunities of an individual surgeon to gain experience in using a particular technique. (BMCM2)
- (53) Event rates were annualized; event-rate computation accounted for the fact that only one seventh of the follow-up interval could include events on HD1 and six sevenths of the interval (representing the other days of the week) included the other events. (NEJoM1)
- (54) This finding could be due to misclassification, given that our definition of sudden cardiac death was designed to be specific; our prior study suggested that as many as 25% of patients would be misclassified as having died from other cardiovascular causes²⁶. (NEJoM2)
- (55) To identify the mechanism of pest suppression further, it is important to discuss which of the materials passing into the extracts could be responsible for the pest suppression, since the response must depend on uptake of these materials into the tomato and cucumber plants from the soil drenches. (CP1)
- (56) Possibly, some free enzymes in the aqueous extract could influence the pest suppression, but this is very unlikely on the scales and consistencies of suppression demonstrated in these experiments. (CP1)
- (57) Identifying such an inaction threshold or a predator density sufficiently high to maintain biological control of secondary pests could be useful in minimizing the risk of secondary pest outbreaks during boll weevil eradication programs. (CP2)
- (58) Simulation studies need to be credible, replicable, and readily compared among one another as the results ultimately could affect the livelihoods of many stakeholders. (FCR1)
- (59) Thus, failure to consider feedbacks of elevated [CO₂] on canopy temperature could bias estimated effects of temperature driven responses and most notably, underestimate effects of elevated temperatures (FCR2).

U vezi sa pasivnim infinitivima Trbojević-Milošević (2004: 78) ističe da epistemički modali po pravilu ispoljavaju neutralnost prema kategoriji stanja (prema Palmeru, 1979: 36 u Trbojević-Milošević, 2004: 78), odnosno da pasivizacija nije znak promene značenja epistemičkog modala⁹⁵.

Upotrebom markera ograde *could* čini se da autori pokazuju rezervisanost prema istinitosti propozicije – kao da sve što je navedeno treba posmatrati kao mogućnost ili sugestiju. Stoga se stiče utisak da autori naučnih radova pokazuju priličnu učtivost prema svojoj čitalačkoj publici, ali i želju da njihovi rezultati rada budu prihvaćeni u određenoj naučnoj zajednici.

4.1.1.5. Epistemičke modalne glagolske ograde sa markerom *should*

Pored značenja u vezi sa deontičkom obavezom kao najuobičajenijom upotrebom (Palmer, 1979; Coates, 1983), *should*⁹⁶ takođe ima i epistemičko značenje. Ovo značenje se možda najbolje može opisati rečima Palmera (1979: 49) kao „pre ekstremna verovatnoća, ili razumna pretpostavka ili zaključak”⁹⁷, koji „implicitno dopušta govorniku da pogreši”⁹⁸. Dakle, upotrebom ovog modala govornik na neki način sebe ograđuje od moguće pogrešne tvrdnje. Kouts (1983) ističe da *should* izražava „tentativnu pretpostavku, procenu verovatnoće, zasnovanu na činjenicama poznatim govorniku”⁹⁹. Svi smo svakako svesni toga da neke stvari uvek mogu ostati van domašaja, čak i velikih naučnika i stručnjaka. Kouts (1983: 77–78) dalje napominje da se *should* može ponekad koristiti i kao „merger” između epistemičkog i deontičkog značenja. Trbojević-Milošević (2004: 84) smatra da je epistemička distanca koju markira glagol *should* veća nego što je to slučaj sa glagolom *must*, odnosno da se *should* koristi za označavanje epistemičkog suda koji izražava visok

⁹⁵ Trbojević-Milošević (2004: 78–79) smatra da treba napomenuti da glagoli *can* i *could* ipak predstavljaju problem, s obzirom na svoju graničnu poziciju između epistemičke i deontičke modalnosti.

⁹⁶ Trbojević-Milošević (2004: 84) navodi da se negiranjem glagola *should* uz pomoć partikule *not* ne negira modalnost, već propozicija. Dalje, kada se *should* upotrebi sa perfektnim infinitivom, daje se prilično jak sadašnji epistemički sud o prošlom događaju, radnji ili stanju (Trbojević-Milošević, 2004: 85).

⁹⁷ „[...] rather extreme likelihood, or a reasonable assumption or conclusion”

⁹⁸ „[...] implicitly allows for the speaker to be mistaken”

⁹⁹ „[...] a tentative assumption, an assessment of probability, based on facts known to the speaker”

stepen uverenja da je propozicija istinita i da se može smatrati tentativnim oblikom za označavanje epistemičke nužnosti.

U apstraktima iz svih ispitivanih disciplina ograde sa markerom *should* uopšte nisu uočene.

U tekstovima naučnih radova iz navedenih disciplina frekvencija epistemičkih modalnih glagolskih ograda sa markerom *should* izgleda ovako: građevinarstvo – 1, n=1, što predstavlja 0,04 ograda na 1.000 reči, lingvistika – 18, n=18, odnosno 0,32 na 1.000 reči, medicina – 4, n=4, tj. 0,26 ograda na 1.000 reči i poljoprivreda – 2, n=2 odnosno 0,10 na 1.000 reči:

- (60) The necessity to normalize the data based on air content should be obvious, otherwise any comparisons made between mixtures would be biased. (CaBM2)
- (61) According to ACI 318-08, the required air content for these mixtures with NMAS of 3/4 inch (19 mm) should be 6% and 5% for severe and moderate exposure climates respectively. (CaBM2)
- (62) However, while these requests inevitably arise in local, situated contexts, and should be analysed as such, we argue that a focus on localised factors such as (perceived) entitlement and contingency cannot adequately account on their own for the systematic differences in the design of these request events between the British and Australian corpora. (JoP2)
- (63) The present analysis predicts that clefts should behave in the same way if the clefted XP undergoes wh-movement. (Ling1)
- (64) Rather, it should be viewed as something that is computed from moment to moment, assigned to the referent online and subject to change as the discourse and discourse context develop. (Ling2)
- (65) As with all nonexperimental designs, causes and effects cannot be identified with certainty, and interpretations should be made with caution. (NEJoM1)
- (66) We hypothesized that the incidence of cardiovascular death should be increased if azithromycin is proarrhythmic, particularly in a cohort chosen to reduce the likelihood of out-of-hospital deaths from serious illnesses. (NEJoM2)

- (67) A damage rating of 3 should equate to damage to 60% of the total foliage. (CP1)
- (68) These results should be applicable to current and future boll weevil eradication programs in south Texas and northern México and also be useful in integrating conservation biological control into cotton pest management programs. (CP2)
- (69) Ideally, the baseline time period should be long enough to ensure a reliable estimate and should terminate as close to the publication date as possible. (FCR2)

U ovom slučaju, čini se da autori pokazuju visok nivo uverenja, ali opet ne i potpunu sigurnost da je propozicija istinita. Dakle, stiče se utisak da je u pitanju pretpostavka za koju ipak postoji velika verovatnoća da je istinita.

4.1.1.6. Epistemičke modalne glagolske ograde sa markerom *will*

U vezi sa modalnim glagolom *will*, Kouts (1983: 177–181) navodi da se epistemička značenja odnose na „predviđanje” vezano za sadašnjost („I [confidently] predict that it is the case that p”) ili „predviđanje” koje se tiče budućnosti („I predict that...”), s tim da se prvi odnosi na govornikov ili piščev zdrav razum ili ponovljeno iskustvo, dok je drugi povezan sa budućom referentnom tačkom, što često uključuje inherentni elemenat neizvesnosti. Palmer (1979) pravi razliku između *will* kao izraza za budućnost i *will* kao pokazatelja epistemičke modalnosti. Trbojević-Milošević (2004: 83) ističe da glagol *will* odražava onu epistemičku distancu od istinitosti propozicije koju po pravilu nameće nefaktualni status budućnosti. Kouts (1983: 184) napominje da se posebno u naučnim tekstovima značenje „predviđanja” glagola *will* može posmatrati tako kao da se njime smanjuje autorovo opredeljenje prema faktualnosti onoga što je rečeno, pri čemu ističe da u nauci predviđanje „nema istu težinu” kao iskaz gde su rezultati izvedeni na osnovu jasnih dokaza.

Nismo naišli ni na jednu ogradu sa markerom *will* u apstraktima iz navedenih disciplina.

Ipak, u tekstovima radova iz discipline građevinarstva zabeležili smo 14 ograda sa markerom *will* – n=14, tj. 0,57 ograda na 1.000 reči, iz discipline lingvistike uočili smo 45

– n=45, odnosno 0,80 na 1.000 reči, dok smo u tekstovima radova iz discipline medicine naišli na jedan primer ograda sa markerom *will* – n=1, 0,06 na 1.000 reči, a u tekstovima naučnih radova iz discipline poljoprivrede je uočeno 4 primera ove vrste ograda – n=4, što predstavlja 0,20 na 1.000 reči:

- (70) However, in such cases it may be possible to obtain better performance using algorithms designed for sparse matrices, since the connections between zones for such large systems will almost certainly lead to a sparse A. (BaE1)
- (71) Finally, the perception of where the boundary between the daylight and the non-daylit area lies is likely to have a strong subjective element, so that different individuals will likely make very different assessments. (BaE2)
- (72) Although a large spill will likely be cleaned up within hours, damage may still occur and may be irreversible. (CaBM1)
- (73) These factors are applied to both FRP strength and modulus values. Strain capacity will, therefore, remain unchanged. (CaBM1)
- (74) According to ASTM C 1567, if a specimen expands less than 0.10%, it is believed to be an acceptable mixture and will have a low risk of deleterious expansion. (CaBM2)
- (75) While both British and Australian cultures recognise English as their dominant language, we argue that the situated nature of politeness means that subtle cultural differences in society at large and the higher education systems in particular will affect and thus shape the way in which Australian and British students discursively construct their requests and also their student identities. (JoP2)
- (76) The present analysis thus predicts, along with specificational analyses, but unlike analyses such as É. Kiss (1998), that it will behave as if it has semantic content (i.e., not like an expletive), a prediction discussed in section 2 of this paper. (Ling1)
- (77) Since demonstratives are also definite, it is correctly predicted under a specificational analysis that demonstrative-clefts will be obligatorily exhaustive. (Ling1)

- (78) Following my relative, contrastive analysis of demonstratives, I predict that *that will be used* when the intended referent is further from the deictic centre than another candidate which could have been picked out by use of *this*, and is the most accessible non-proximal candidate. (Ling2)
- (79) Research into the patient experience of prosthetic hip infection and its treatment is urgently required. This *will help* in the development of studies that identify the best method for treatment of prosthetic joint infection. (BMCM2)
- (80) It is also likely that improving NUE *will reduce* the risk of nitrate leaching by reducing the amount of fertiliser N that is not used by the crop. (FCR1)

Upotrebom ograda sa markerom *will* autori ukazuju na predviđanje, verovatnoću ili očekivanje da se sadržaj propozicije obistini. Ovo je dodatno potkrepljeno i glagolima *predict* i *assume*, koji na neki način uvode predviđanje, pridevom *likely* kao i konstrukcijom sa pridevom *it is likely that*, gde se ukazuje na verovatnoću da će se obistiniti sadržaj propozicije, ali da autori ipak nisu u potpunosti sigurni.

4.1.1.7. Epistemičke modalne glagolske ograde sa markerom *would*

Kada govorimo o modalnom glagolu *would*, Kouts (1983: 216–218) ističe da se *would* ne nalazi samo u upotrebama koje se odnose na uslov, već i u onim upotrebama koje se tiču učtivosti i tentativnosti, tvrdeći da se takvi primeri u stvari tipično koriste bez izraženog uslova i da je čak teško da se implicirani uslov rekonstruiše iz okolnog teksta. Kouts (1983: 218) zaključuje da se *would* može javiti i kao ograda, da učini iskaz učtivijim i tentativnijim u slučajevima kada se uslov retko izražava i teško rekonstruiše iz konteksta kao i kada se nerealni oblik koristi da bi se izbegla ogoljena tvrdnja. S tim u vezi, ističe se i da se upotrebom nerealnog pomoćnog glagola povećava tentativnost komentara koji se odnose na različite aspekte istraživanja koje naučnici prezentuju (Varttala, 2001: 112). Trbojević-Milošević (2004: 86) navodi da glagol *would* predstavlja tentativnu formu koja označava povećanje epistemičke distance i da se zaključak koji se iznosi smatra manje pouzdanim nego kada se to čini sa glagolom *will*.

Što se tiče upotrebe ograda sa markerom *would* u apstraktima, uočena je samo jedna upotreba i to u apstraktu naučnog rada iz discipline poljoprivrede – n =1, odnosno 0,74 ograda na 1.000 reči:

- (81) A coordinated crop, climate and soil data resource would allow researchers to focus on underlying science. (FCR2)

Uzimajući u obzir tekstove naučnih radova, zabeležili smo sledeće frekvencije ograda sa markerom *would* iz discipline građevinarstva – n=17, tj. 0,69 ograda na 1.000 reči, zatim iz discipline lingvistike – n=58, što predstavlja 1,03 na 1.000 reči, dok je u radovima iz discipline medicine zabeleženo 16 ograda sa markerom *would* – n=16, odnosno 1,04 na 1.000 reči, a iz discipline poljoprivrede – n=10, to jest 0,50 na 1.000 reči:

- (82) It is also likely that concentration solutions for systems with surface sorption or other wide ranging timescales would be faster using this approach. (BaE1)
- (83) As this research seeks to help quantify intuition, it seems appropriate that the test would occur in a space that was also largely designed based on intuition. (BaE2)
- (84) Since aggregate volume is much higher than paste volume it could be assumed that the aggregate qualities would have the most pronounced effect. (CaBM2)
- (85) The 50% recycled concrete, based on these results, would probably perform well because it only has 50% waste glass as fine aggregate and has 50% slag cement as cementitious. (CaBM2)
- (86) Regarding perception verbs, a higher degree of subjectivity would mean that, although the S/W is the perceiver, s(he) is not explicitly mentioned as such. (JoP1)
- (87) This would seem to be in keeping with Goddard's (2006:66) claim that Australians ('Aussies') embrace a social attitude which values (claiming) equality between interactants even in situations where there are recognisable differences in social roles and status:[...]. (JoP2)
- (88) A plausible explanation of the impossibility of the pronoun is that this would cause a Condition C violation. (Ling1)

- (89) Such cases would be considered ‘gestural’ by Fillmore and ‘spatio-temporal’ by Lakoff. (Ling2)
- (90) Based on the findings of the current study, this would result in a 15% reduction in the rate of CHD as a result of aerobic exercise and a prudent diet. (BMCM1)
- (91) Congruent with the changes observed for LDL-C in the current meta-analysis, this would be equivalent to a reduction of approximately 7% in the 12-year incidence of CHD. (BMCM1)
- (92) Therefore, it would appear plausible to suggest that future studies are needed that include both efficacy (as-treated) and effectiveness (intention-to-treat) analyses and that such studies focus on the Therapeutic Lifestyle Changes currently recommended by the National Cholesterol Education Program and American Heart Association [2,3]. (BMCM1)
- (93) We hypothesized that patients who took azithromycin, as compared with persons who did not take antibiotics and with patients who took other selected antibiotics, would have an increased risk of cardiovascular death, particularly sudden cardiac death. (NEJoM2)
- (94) The availability of such innovative organic control measures as aqueous vermicompost extracts would be particularly welcome to organic growers who are prohibited from using inorganic pesticides on their crops. (CP1)
- (95) However, considering the total predator community, rather than one or a few key predators, proved to be the most useful in predicting the subsequent risk that late-season beet armyworm densities would exceed the treatment threshold. (CP2)
- (96) One solution would be to include a low N environment within the breeding programmes as it has been illustrated that varieties with a greater yield at low N are likely to have a greater NUE at the economic N fertiliser application rate through achieving a similar yield with a lower economic N rate (Sylvester-Bradley and Kindred, 2009). (FCR1)
- (97) Prospects for improving adaptation to elevated [CO₂], heat stress, drought and water deficits, and nutrient use efficiency are highly uncertain and many improvements would likely interact with crop management. (FCR2)

Kao što se iz navedenih primera vidi, izgleda da se upotrebom markera ograda *would* autori naučnih radova još više distanciraju od svojih pretpostavki nego što je to slučaj sa markerom *will*. Njihove tvrdnje izgledaju rezervisanije, tentativnije i pažljivije sročene. Među datim primerima možemo uočiti i kombinaciju markera *would* sa pridevom *likely*.

U tabeli 2 možemo videti normalizovane frekvencije epistemičkih modalnih glagolskih ograda sa različitim markerima u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede.

Tabela 2. Normalizovane frekvencije epistemičkih modalnih glagolskih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Epistemičke modalne ograde sa markerima	Građevinarstvo			Lingvistika			Medicina			Poljoprivreda		
	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini
<i>May</i>	0,00	2,95	2,85	0,00	1,92	1,90	0,79	2,02	1,93	0,00	1,73	1,62
<i>Might</i>	0,00	0,12	0,12	0,00	0,59	0,58	0,00	0,13	0,12	0,74	0,25	0,28
<i>Can</i>	0,00	3,03	2,93	2,95	1,61	1,63	0,00	0,46	0,42	0,00	0,40	0,37
<i>Could</i>	1,10	0,53	0,55	0,00	0,51	0,51	0,00	0,65	0,60	0,00	0,69	0,65
<i>Should</i>	0,00	0,04	0,04	0,00	0,32	0,32	0,00	0,26	0,24	0,00	0,10	0,09
<i>Will</i>	0,00	0,57	0,55	0,00	0,80	0,79	0,00	0,06	0,06	0,00	0,20	0,19
<i>Would</i>	0,00	0,69	0,66	0,00	1,03	0,02	0,00	1,04	0,96	0,74	0,50	0,51
Ukupno:	1,10	7,92	7,68	2,95	6,79	6,74	0,79	4,62	4,33	1,47	3,86	3,71

Ako u obzir uzmemo apstrakte, tabela 2 pokazuje da je frekvencija epistemičkih modalnih glagolskih ograda najviša u apstraktima naučnih radova iz lingvistike (2,95 na 1.000 reči), a najniža u naučnim radovima iz discipline medicine (0,79 na 1.000 reči).

Dalje, možemo videti da je normalizovana frekvenciju u samim tekstovima naučnih radova najviša iz discipline građevinarstva (7,92 na 1.000 reči), a najniža u tekstovima naučnih radova iz discipline poljoprivrede (3,86 na 1.000 reči).

Slično normalizovanoj frekvenciji u samim tekstovima naučnih radova, kada pogledamo normalizovanu frekvenciju u naučnim radovima u celini (apstrakt i tekst naučnog rada), vidimo da je najviša u radovima iz discipline građevinarstva (7,68 na 1.000 reči), a najniža u radovima iz discipline poljoprivrede (3,71 na 1.000 reči). Ovo može

ukazivati na to da se razlike između normalizovanih frekvencija uočavaju jedino u apstraktima naučnih radova u poređenju sa samim tekstovima naučnih radova i naučnih radova u celini, dok postoji sličnost normalizovanih frekvencija u samim tekstovima naučnih radova i naučnih radova u celini.

Dakle, ukoliko se u obzir uzimaju samo apstrakti, čini se da autori tekstova iz lingvistike prednjače i da oni najviše koriste epistemičke modalne glagolske ograde. Međutim, kada se pogledaju tekstovi naučnih radova i naučni radovi u celini, izgleda da se pri oblikovanju svojih tvrdnji autori naučnih radova iz discipline građevinarstva u velikoj meri oslanjaju na epistemičke modalne glagolske ograde prikrivajući na neki način svoje opredeljenje prema istinitosti propozicija i čineći svoje tvrdnje tentativnijim i pažljivo oblikovanim. Smatramo da na taj način autori ostvaruju dobru vezu sa svojim čitaocima, uglavnom članovima iste diskursne zajednice, očekujući da njihovi rezultati naiđu na odobravanje i prihvatanje kao i na moguće citiranje.

4.1.2. Leksičke glagolske ograde

Hajland (1998a: 119) daje pregled epistemičkih punoznačnih glagola oslanjajući se u velikoj meri na analizu epistemičke modalnosti koju srećemo kod Palmera (1986: 51)¹⁰⁰. Imajući u vidu leksičke odnosno punoznačne glagole, Hajland (1998a: 120) skreće pažnju na razliku između „epistemičkih glagola za izražavanje suda”¹⁰¹ i „epistemičko-evidencijalnih glagola”¹⁰². Epistemički glagoli za izražavanje suda predstavljaju procenu govornika o faktivnom stanju događaja i uključuju spekulaciju i dedukciju. Oni se ističu po tome što se stepen opredeljenja prema istinitosti propozicije zasniva u odnosu na nesigurnost ljudske evaluacije, čime se razlikuju od drugih glagola znanja i govorenja svojom epistemičkom orijentacijom prema propoziciji, a u okviru ove grupe, glagoli

¹⁰⁰ Ovo uključuje spekulaciju, dedukciju, prenošenje informacija kao i dokaze naših čula (Palmer, 1986: 51 u Hyland, 1998a: 120), pri čemu autori navode i da se prve dve kategorije mogu parafrazirati sa „ja verujem da” i „ja zaključujem da”, dok se druge dve kategorije uglavnom parafraziraju sa „X je rekao da” i „izgleda/čini se da” zaključujući da epistemički glagoli obeležavaju način znanja i njegov izvor (verovanje, dedukciju, izveštavanje, percepciju) implicirajući i pouzdanost samog znanja. Drugim rečima, posredi su epistemička modalnost i evidencijalnost.

¹⁰¹ „epistemic judgement verbs”

¹⁰² „epistemic evidential verbs”

spekulacije ukazuju da postoji pretpostavka o istinitosti propozicije (Hyland, 1998a: 120)¹⁰³. Kao primer ovih glagola, Hajland (1998a: 120–121) navodi sledeće glagole: *suggest, propose, believe, speculate, suspect* ističući da ovu grupu ne čine samo performativni glagoli, već i glagoli koji uključuju kognitivna stanja i procese¹⁰⁴. Primeri koje Hajland navodi javljaju se u kombinaciji sa ličnim zamenicama *I* ili *we*. Imajući u vidu drugu grupu ovih glagola, glagole dedukcije, navode se sledeći primeri: *calculate, infer, deduce, conclude* (Hyland, 1998a: 121–122).

Kada su u pitanju epistemičko-evidencijalni glagoli, napominje se da se oni odnose na evidencijalno opravdanje, bilo na osnovu izveštavanja o drugim dokazima autorovih čula ili izvodljivosti uparivanja materijala sa ciljevima, i da se naučnici u velikoj meri oslanjaju na prenošenje informacija (engl. *hearsay*), na informacije iz istraživačke literature, te da izbor glagola ukazuje na njihovo opredeljenje prema onome o čemu pišu, a kao primeri se navode sledeći glagoli: *deduce, show, speculate, suggest, predict* (Hyland, 1998a: 124). Glagole kao što su *show, demonstrate* i *prove* u našem istraživanju ipak nećemo smatrati ogradama zato što ovi glagoli ukazuju na činjenice, tj. predstavljaju faktivne glagole (engl. *factive reporting verbs*), a ne ukazuju na mogućnost ili verovatnoću ostvarenja određenog propozicionog sadržaja (npr. Crompton, 1997).

Trbojević-Milošević (2004: 88) navodi da se epistemička distanca i opredeljenost govornika/subjekta prema istinitosti propozicije može izraziti i glagolima *believe, think, wonder*, koji ne ukazuju na istinitost ili neistinitost propozicije, već na njenu moguću istinitost ili neistinitost, koje naziva nefaktivnim glagolima. Ona dalje navodi da je ponašanje glagola *believe*-klase kao eksternih epistemičkih modalizatora propozicije prva sličnost ovih sa modalnim glagolima. Ovi glagoli pokazuju sličnosti i sa modalnim prilozima (rečeničnim disjunktima) zato što se javljaju u klauzi čija je mobilnost u okviru rečenice velika (Trbojević-Milošević, 2004: 89). Kao razliku, Trbojević-Milošević (2004:

¹⁰³ Autor konstatuje da impersonalizacija diskursa predstavlja lingvističku veštinu ukazujući na to da će bilo koji razuman ili informisani čitalac doći do istog zaključka (Hyland, 1998a: 123). Takvi oblici zamagljuju funkcionisanje verbalnih i mentalnih procesa nominalizovanjem lične projekcije ohrabrujući na taj način interpretaciju „čini da tako mislimo” ili „vodi nas ka zaključku da”, a ne „moja interpretacija je da ...” (Halliday, 1988: 174 u Hyland, 1998a: 123–124).

¹⁰⁴ Hajland (1998a: 121) ističe da se ovim glagolima iznosi pretpostavka nego pouzdano značenje propozicija koje slede, pretpostavljajući svet u kome bi *p* moglo biti istinito.

89) navodi da se nefaktivnim glagolima može izveštavati o modalnosti, odnosno da epistemički izvor nije govornik već subjekat klauze. Kao drugu bitnu razliku ona navodi to što u odnosu na epistemičke modalne glagole nije neophodno da nefaktivni glagoli imaju inferencijalni, tj. konkluzivni karakter, odnosno da upotreba nefaktivnih glagola za epistemičku modifikaciju propozicije može biti motivisana premisama ili dokazima, ali i ne mora (Trbojević-Milošević, 2004: 89). Takođe, ono što je veoma bitno za ovaj rad, ona navodi da za razliku od epistemičkih modalnih glagola koji u sistemu pokazuju različite stepene epistemičke modalizacije i zauzimaju određena mesta na epistemičkom gradijentu, nefaktivni glagoli ne pokazuju neki određeni stepen modalizacije propozicije i uspostavljaju relativno neodređenu epistemičku distancu, koja u pragmatičkom smislu predstavlja ogradu od istinitosti propozicije (Trbojević-Milošević, 2004: 90). Takođe, ističe da postoji izvesna kvalitativna razlika u epistemičkom statusu glagola *believe* i *think*, koja se ogleda u tome što upotreba glagola *believe* može biti motivisana i intuitivnim, a ne samo racionalnim i objektivnim razlozima, dok glagol *think* neki nazivaju intelektualnim glagolom, tako da je njegova upotreba donekle motivisana racionalnim procesima rasuđivanja na osnovu dostupnih dokaza koji ipak ne moraju biti tačni (Trbojević-Milošević, 2004: 91). Ono što je takođe važno jeste i da nefaktivni glagoli mogu epistemički modifikovati propoziciju smeštenu u bilo koji vremenski okvir – prošli, sadašnji i budući, kao i da ukoliko se radi o budućnosti, onda to predstavlja oprezno predviđanje koje označava ličnu ogradu govornika od istinitosti buduće propozicije, kao i da se time povećava epistemička distanca i menja postojeći epistemički status predikacije (Trbojević-Milošević, 2004: 91). Kada se ima u vidu preterit glagola *believe* i *think*, Trbojević-Milošević (2004: 91) ističe da se preterit glagola *believe* koristi u njegovom pravom, preteritalnom značenju kada se odnosi na verovanje u prošlosti ili u indirektnom govoru, dok se glagol *think* češće javlja u obliku preterita za izražavanje povećane epistemičke distance.

Dalje, tentativni kognitivni glagoli (npr. *assume*, *speculate*) razlikuju se od glagola izveštavanja po tome što se ovi glagoli odnose pre svega na mentalni status ili mentalne procese onih o čijim se stavovima izveštava, a ne na jezičku aktivnost (Varttala, 2001: 122). Frejzer (1975 u Varttala, 2001: 122) u svom radu performativne glagole opisuje kao

glagole koji obavljaju činove kao što su: evaluiranje, izražavanje „procene govornika o istinitosti propozicije koja je izražena, i osnove za takav sud”¹⁰⁵ (Fraser, 1975: 191 u Varttala, 2001: 122), opis koji ilustruje potencijal za funkciju ograđivanja takvih glagola (Varttala, 2001: 122). Ovi glagoli su bili uključeni u kategoriju glagola mišljenja (Quirk et al., 1985: 1025 u Varttala, 2001: 122) i „privatnih” faktualnih glagola koji izražavaju „intelektualno stanje kao što je verovanje”¹⁰⁶ (Quirk et al., 1985: 1181), zatim „kognitivnih glagola” (engl. *cognition verbs*) (Declerck, 1991: 475 u Varttala, 2001: 122) i „predikata mentalnog stanja” (engl. *mental state predicates*) (Nuyts, 1993: 272 u Varttala, 2001: 122). Ističe se da ono što ove glagole kao ograde čini korisnim jeste ideja da informacije koje uvode predstavljaju jedan ili drugi način zasnovan na subjektivnoj kognitivnoj aktivnosti pre nego na nekontraverznim empirijskim dokazima, odnosno da informacija uvedena uz pomoć ovih glagola može na primer biti navodno (npr. engl. *assume, think*), a ne kategorički tačna, ili informacija može biti izvedena procenama, često uključujući subjektivne kognitivne napore istraživača (npr. engl. *estimate, evaluate*) pre nego objektivno verifikovana merenja (Varttala, 2001: 122). Ovo je svakako u skladu sa onim što smo naveli da Trbojević-Milošević (2004) iznosi u svojim istraživanjima.

Kao drugu kategoriju leksičkih glagola, Hajland (1998a: 124) navodi epistemičko-evidencijalne glagole, koje dalje deli na glagole u vezi sa citiranjem drugih autora, zatim glagole koji uključuju autorovu percepciju i razumevanje, dok u treću potkategoriju uvrštava glagole koji ukazuju na izvodljivost podudarnosti dokaza i ciljeva.

Kao prvu potkategoriju epistemičko-evidencijalnih glagola navode se glagoli citiranja. Hajland (1998a: 63) kaže da se citati koriste da se pokaže svesnost paralelnog istraživanja i dugovanje drugim saradnicima pošto su „originalne tvrdnje rizične i kritike suprotnih stanovišta mogu retko biti eksplicitne”¹⁰⁷ (Myers, 1990: 59 u Hyland, 1998a: 63). Smatra se da su glagoli izveštavanja ili leksički glagoli važno sredstvo za izražavanje modalnosti u naučnom diskursu (Hyland, 1998a: 76). Zapravo, navođenjem drugih autora, tj. njihovim citiranjem, sam autor potkrepljuje svoje tvrdnje, stvara prostor u kome se i sam

¹⁰⁵ „the speaker’s assessment of the truth of the proposition expressed, and the basis for this judgment”

¹⁰⁶ „intellectual states such as belief”

¹⁰⁷ „claims of originality are risky and criticisms of opposing views can seldom be explicit”

može ostvariti kao priznati stručnjak, istovremeno se ograđujući na suptilan način. Dakle, odnos prema istinitosti se može ograditi i citiranjem izvora (Hyland, 1998a: 76). Glagole direktne evidencijalnosti nismo uzimali u obzir u ovom istraživanju jer smatramo da se njima autor ne ograđuje, već rezultate iz literature koristi samo kao polaznu osnovu za svoja istraživanja, za upoređivanje sa rezultatima svojih istraživanja ili pak za njihovo tumačenje (npr. engl. *find*, *confirm*; srp. *konstatovati*, *utvrditi*).

Druga potkategorija epistemičko-evidencijalnih leksičkih glagola odnosi se na percepciju ili shvatanje, gde se kao primer navode glagoli kao što su *appear* i *seem* (Hyland, 1998a: 125). U vezi sa glagolima *seem*, *look* i *appear*, Trbojević-Milošević (2004: 93–94) ističe da su posredi evidencijali koji predstavljaju epistemičke sudove koji se donose na osnovu dostupnih (direktnih ili indirektnih) dokaza, da se karakterišu epistemičkom distancom kao i da evidencijalni iskaz ima svoj pandan u epistemičkom sudu¹⁰⁸. Takođe, Trbojević-Milošević (2004: 95) navodi da je za glagole *seem* i *appear* vezana i pojava da evidencijalni sudovi formirani uz pomoć ovih glagola postaju predmet novog „sloja”, uslovno rečeno „objektivne” epistemičke modalizacije, i da se to javlja u slučaju kada govornik donosi epistemički sud o evidencijalnom sudu. Ove glagole Vartala (2001)¹⁰⁹ svrstava u grupu tentativnih glagola povezivanja (engl. *tentative linking verbs*), koji se opisuju i kao kopulativni glagoli (engl. *copular verbs of seeming*) (Quirk et al., 1985: 1174 u Varttala, 2001: 123) i polumodali (Declerck, 1991: 203 u Varttala, 2001: 123), koji se koriste da bi se izrazila tentativnost u vezi sa idejama koje autor iznosi ili sa idejama koje se javljaju u izvorima na koje se poziva.

Treća potkategorija epistemičko-evidencijalnih glagola obuhvata „rationalising narrators”, odnosno glagole namere koji kontrastiraju cilj eksperimenta sa rezultatima koji su postignuti. Upotrebom ovih glagola autori navode šta im je bio cilj istraživanja, ali se time štite od mogućih negativnih kritika publike, pošto ograda funkcioniše tako da stvori kontekst koji otklanja odgovornost istraživača za stepen uspeha koji je postignut u zadovoljavanju određenih ciljeva, omogućavajući autoru na taj način da izrazi skromnost za

¹⁰⁸ Trbojević-Milošević (2004) ističe da se ovde radi o procesu metaforičke ekstenzije.

¹⁰⁹ Vartala (2001) navodi da se samo glagoli *seem*, *appear* i *tend* javljaju u njegovom korpusu naučnih radova iz disciplina medicine, ekonomije i tehnologije, ali da ova grupa glagola svakako obuhvata još neke glagole navodeći kao primer glagol *look*.

obavljanje istraživanja i opreznost pri predviđanju stepena uspeha (Hyland, 1998a). Kao primeri za ovu potkategoriju navode se: *seek to investigate, seek to see, attempt to gain insight* (Hyland, 1998a: 125–126). Ovi glagoli se mogu posmatrati i kao glagoli koji su bliski kategoriji epistemičke modalnosti jer autori izražavaju i sumnju da li će uspeti da ispune zadate ciljeve. Upotrebom ovih glagola autori navode da će pokušati ili nastojati da postignu određeni cilj, ali da ne garantuju da će cilj u potpunosti i ostvariti.

Stoga, ako bismo ove leksičke glagole, nosioce značenja i funkcije ograđivanja, koji se pojavljuju samostalno ili u okviru širih konstrukcija, pokušali da svrstamo u kategorije, to bi bile kategorije glagolskih ograda govora (npr. sa markerima *imply, suggest, claim...*), glagolskih ograda mentalnog stanja (npr. sa markerima *assume, believe, consider...*), kopulativnih glagolskih ograda (npr. sa markerima *appear, seem...*) i glagolskih ograda namere (npr. sa markerima *seek, attempt, try...*).

4.1.2.1. Glagolske ograde govora

Glagolske ograde govora nalazimo u apstraktima iz discipline lingvistike – n=5, tj. 7,36 na 1.000 reči; discipline medicine – n=1, odnosno 0,79 na 1.000 reči i poljoprivrede – n=2, što predstavlja 1,47 ograda na 1.000 reči. Ova vrsta ograda nije uočena u apstraktima naučnih radova iz discipline građevinarstva:

- (98) The first set of evidence suggests that cleft *it* is non-expletive, thus arguing in favour of treating *it* and the cleft clause as a discontinuous definite description. (Ling1)
- (99) However, published reports of arrhythmias suggest that azithromycin may increase the risk of cardiovascular death. (NEJoM2)
- (100) Risk was quantified in over half the papers, mainly in relation to variability in yield or effects of water deficits, but the limited consideration of other factors affecting risk beside climate change per se suggests that impacts of climate change were overestimated relative to background variability. (FCR2)

- (101) Results suggest that the community of predatory arthropods in the cotton canopy, rather than one or several key predators, is important in suppressing outbreaks of *S. exigua* and other lepidopteran pests in cotton. (CP2)

Ako se u obzir uzmu sami tekstovi naučnih radova, uočavamo sledeće frekvencije. Naime, u radovima iz discipline građevinarstva smo naišli na 11 primera ove vrste ograda – n=11, tj. 0,44 na 1.000 reči; iz discipline lingvistike 118 – n=118, odnosno 2,11 na 1.000 reči, zatim iz discipline medicine 15 – n=15, to jest 0,98 na 1.000 reči i iz discipline poljoprivrede 16 – n=16, što iznosi 0,79 na 1.000 reči:

- (102) This suggests that the rule of thumb cannot be simply applied to curved glazings as suggested above. (BaE2)
- (103) While the failures of the GFRP fabric were similar, the extent of the rupture (brooming) area was reduced for the conditioned beam specimens indicating that there may be some degradation of the GFRP system present. (CaBM1)
- (104) Moreover, although the deictic (i.e. subjective) nature of evidentiality has been taken for granted, much less attention has been devoted to intersubjectivity and evidentiality: how linguistic expressions of evidentiality may indicate that the evidence is available not only to the S/W, but also to a larger community. (JoP1)
- (105) We suggest that the British data display an overall orientation towards deferential dependence, while the Australian data display an overwhelming orientation towards interdependent egalitarianism, as users modulate their display of perceived entitlement to make different kinds of requests. (JoP2)
- (106) In particular, various tests show that the cleft clause does not pattern with relative clauses extraposed from surface subjects. In fact, these tests suggest instead that the cleft clause takes the clefted XP as its antecedent, as in (24). (Ling1)
- (107) This is because (ii), for example, should involve two definite descriptions: the one that kissed Mary and the one that left with her. This implies that there should be two instances of it, not one, since overt cases of modification of a single definite DP

with two relatives do not allow ‘distributive’ readings unless respectively is used:[...]. (Ling1)

- (108) It therefore correctly predicts that the clefts are ambiguous between a matching and a raising derivation, and that the availability of a matching derivation is contingent on the availability of a relative operator corresponding to the category of the clefted XP. (Ling1)
- (109) Unlike them, however, I implement this by proposing that specificational copular clauses contain a functional head Eq in the IP domain which takes two arguments of the same semantic type (possibly modulo intensionality, as in Schlenker, 2003 or Romero, 2005). (Ling1)
- (110) The overall results suggest that the combined effects of both are efficacious for reducing concentrations of TC, the ratio of TC to HDL-C, LDL-C and TG, but not increasing HDL-C, in adults. (BMCM1)
- (111) In some patients, health status and infection severity may indicate that one revision method is appropriate [4]. (BMCM2)
- (112) Furthermore, accumulating evidence suggests that azithromycin also may have proarrhythmic effects. (NEJoM2)
- (113) These analyses suggest that a declining density of total predators measured during the mid-season is associated with an increasing risk of beet armyworm populations exceeding the treatment threshold during the late-season. (CP2)
- (114) This decline in density suggests that repeated applications of malathion are toxic to immature or adult spiders, and that late-season populations can not be sustained by re-colonization or in-field reproduction. (CP2)
- (115) These results may indicate that at low N supplies oilseed rape is efficient at using the N taken up to produce seed yield and there is limited scope for improvement, however this may not be true at greater N supplies typically used by commercial growers where luxury N uptake may be greater. (FCR1)

Primetno je da se u navedenim primerima vrlo često glagolske ograde govora javljaju blizu epistemičkih modalnih glagolskih ograda, čime se autori dodatno ograđuju

odnosno distanciraju od istinitosti određene propozicije. Takođe, može se primetiti da nam često rezultati, analize ili pak dokazi, a ne sami autori naučnih radova nešto impliciraju i sugerišu. Naime, u nekim od navednih primera (npr. rečenice pod rednim brojem 110, 113, 115) javljaju se i „apstraktni retori”¹¹⁰, tj. neživi subjekti koji se vrlo često sreću u naučnim radovima (Hyland, 1998a). Ovo bi se možda moglo protumačiti i kao primer metonimije upotrebljen u slučajevima kada autori u prvi plan stavljaju svoja istraživanja, odnosno rezultate do kojih su došli, a ne sebe¹¹¹.

4.1.2.2. Glagolske ograde mentalnog stanja

Imajući u vidu apstrakte naučnih radova, glagolskih ograda mentalnog stanja je bilo jedino u apstraktima naučnih radova iz discipline medicine, i to svega dva primera, n=2, što predstavlja 1,59 ograda na 1.000 reči:

- (116) Given these problems, we *hypothesized* that a long interdialytic interval is associated with adverse events in patients receiving hemodialysis. (NEJoM1)
- (117) Although several macrolide antibiotics are proarrhythmic and associated with an increased risk of sudden cardiac death, azithromycin *is thought* to have minimal cardiotoxicity. (NEJoM2)

Uzimajući u obzir upotrebu glagolskih ograda mentalnog stanja u samim tekstovima naučnih radova, uočili smo različite frekvencije. U tekstovima naučnih radova iz discipline građevinarstva ove vrste ograda je bilo 32 – n=32, odnosno 1,29 na 1.000 reči; iz discipline lingvistike 56 – n=56, što predstavlja 0,99 na 1.000 reči; iz discipline medicine zabeleženo je ukupno 19 ovih ograda – n=19, tj. 1,24 na 1.000 reči, i iz discipline poljoprivrede naišli smo na 10 – n=10, to jest 0,50 na 1.000 reči:

¹¹⁰ „abstract rhetors”

¹¹¹ Takođe, ovo se može posmatrati i kao primer različitih perspektivizacija (engl. *foregrounding* vs. *backgrounding*).

- (118) It is assumed that contaminant concentrations are dilute such that they do not affect the air density and that there are no non-linear effects due to high concentrations. (BaE1)
- (119) The authors believe that this is probably not the case because – while architectural students might generally have more developed sensibilities toward lighting than average occupants – the concept of the daylit area is an everyday concept that is more linked to space use and personal expectation than design theory. (BaE2)
- (120) Based on the conditioning performed in this study, it is believed that all proposed factors are appropriate for exterior exposure. (CaBM1)
- (121) In this case, the SBS may not yield the true ILSS; nevertheless, the selected test method is deemed to remain a valid procedure for the purposes of assessing relative material properties associated with environmental degradation. (CaBM1)
- (122) Since aggregate volume is much higher than paste volume it could be assumed that the aggregate qualities would have the most pronounced effect. (CaBM2)
- (123) It is believed that this decrease in permeability is caused by the pozzolanic reaction between the calcium hydroxide (CH) creating a denser micro structure. (CaBM2)
- (124) A concrete with a DF of 60 or more is considered to be able to perform well in conditions where freezing and thawing exist. (CaBM2)
- (125) This makes perfect sense when one considers that such parenthetical constructions are employed primarily when the S/W wishes to share specific evidence and analyses thereof with his/her addressee, either hoping (or assuming) the addressee shares the same analyses or acknowledging the addressee may have reached a different conclusion altogether. (JoP1)
- (126) I assume, along with most authors, that the copula itself is semantically vacuous. (Ling1)
- (127) I believe that I was responsible for a misunderstanding by using the term ‘referential’ in the original version of this paper, since the term has different meanings. (Ling1)

- (128) However, I think this is mistaken, for two reasons. (Ling1)
- (129) Generally, I^2 values of 25% to <50%, 50% to <75%, and $\geq 75\%$ are considered to represent small, medium, and large amounts of inconsistency [34]. (BMCM1)
- (130) As is true of a review of treatment of infected knee prostheses by Jämsen and colleagues, however, we believe that it is important to attempt to include “only papers reporting a pure series of either one-stage or two-stage revision” [43] (p. 72). (BMCM2)
- (131) Two-stage revision is traditionally regarded as being more effective in treating infection, which probably explains the preponderance of two-stage revisions. (BMCM2)
- (132) Ciprofloxacin is thought to have minimal adverse electrophysiological effects, although there are case reports of torsades de pointes^{1,25}. (NEJoM2)
- (133) We hypothesize that the decreases in insect pest numbers and damage to plants grown with aqueous vermicompost extracts in our greenhouse experiments, could be attributed to the presence of water-soluble phenolic compounds in plants grown with vermicomposts and vermicompost aqueous extracts which make the plants less attractive to pests and interfere with their reproduction (CP1).
- (134) For annual crops, given that crop duration typically is reduced and closely associated with yield reduction, one might expect that papers that assessed impacts on yield would examine whether changes in economic yield were primarily due to changes in phenology. (FCR2)

Upotrebom glagolskih ograda mentalnog stanja autori ukazuju na pretpostavljanje, verovanje, očekivanje i mišljenje da je sadržaj određene propozicije istinit. Kao što smo naveli, pasivna konstrukcija i obezličavanje dodatno distanciraju autora od odnosa prema njegovoj ili njenoj tvrdnji.

4.1.2.3. Kopulativne glagolske ograde

Uzimajući u obzir apstrakte naučnih radova, kopulativnih glagolskih ograda nije bilo u našem korpusu.

Imajući u vidu same tekstove naučnih radova, zabeležene su različite frekvencije kopulativnih glagolskih ograda. Naime, ovih ograda je bilo pet u naučnim radovima iz discipline građevinarstva – $n=5$, tj. 0,20 na 1.000 reči; u radovima iz discipline lingvistike uočeno je 66 – $n=66$, 1,17 na 1.000 reči; u radovima iz discipline medicine zabeležili smo 19 – $n=19$, tj. 1,24 na 1.000 reči i u radovima iz discipline poljoprivrede naišli smo na 16 ovih ograda – $n=16$, odnosno 0,79 na 1.000 reči:

- (135) As this research seeks to help quantify intuition, it seems appropriate that the test would occur in a space that was also largely designed based on intuition. (BaE2)
- (136) What is interesting is that 50% recycled material content appears to be the pessimum replacement amount. (CaBM2)
- (137) In (17) and (19), direct visual perception appears to be the type of evidence the S/W is drawing on. (JoP1)
- (138) However, such a distinction appears to be impossible to make based on either the immediate linguistic context or the wider discourse context in the corpora. (JoP1)
- (139) There appear to be roughly equal measures of marking syntactic contingency with ‘wondering if’ across both corpora, however there is a marked difference in the proportion of wondering that is hedged with ‘just’: British data are more hedged (Table 3). (JoP2)
- (140) Since e-mail data is relatively easy to harvest there seems to be no reason, in our view, to persist in gathering data that throws up such problems. (JoP2)
- (141) This is because the *wh*-operator appears to depend on the features of the clefted XP in the same way that the *wh*-operator of a relative clause depends on the features of its head noun. (Ling1)

- (142) Interestingly, anti-connectivity effects seem to be much weaker, or even not present, in clefts; rather, they show the connectivity properties of movement constructions. (Ling1)
- (143) In doing this, I depart from Ariel's and Gundel et al.'s procedural accounts, in which such traditional notions appear to play no role. (Ling2)
- (144) In sum, and having considered both 'true demonstrative' and 'pure indexical' uses of complex demonstratives, it seems that both categories may contribute to the explicit content of an utterance. (Ling2)
- (145) The changes observed in TC, LDL-C and TG in the current investigation appear to be greater than those achieved with aerobic exercise alone. (BMCM1)
- (146) Thus, it appears that the positive effects of aerobic exercise on HDL-C may not override the lowering effect of diets generally low in total and saturated fat but may help to mitigate these changes given that the current meta-analysis found a non-significant decrease in HDL-C of 1.3% while low-fat only diets resulted in a statistically significant decrease of 7%. (BMCM1)
- (147) Unexplained disparities in event rates appeared to be clinically meaningful in several instances. (NEJoM1)
- (148) Movement of adult Orius into cotton fields throughout the growing season may result in temporary colonization, but unlike *H. convergens* which apparently tolerates malathion ULV treatments, adults Orius spp appear to be highly susceptible to subsequent malathion applications. (CP2)
- (149) It appeared that the small N harvest index of NK Bravour resulted from the low amount of stem N that was remobilised which resulted in the greatest stem N content at maturity of any of the varieties of 27.9 kg/ha compared with the lowest of 18.5 kg N/ha for Royal. (FCR1)
- (150) The predominant cause of this bias appears to be that baseline [CO₂] levels were selected to coincide with the baselines assumed for whichever climate model provided the climate change scenarios. (FCR2)
- (151) Firstly, since all three species of pests tested in the experimental cages had a free choice to infest the test plants, it seems that the application of all application rates of

the aqueous extracts made both tomatoes and cucumber plants much less attractive to all three species of pests. (CP1)

(152) Of particular concern was that the differences among protocols *seemed* to introduce biases that were likely to be overlooked in peer review. (FCR2)

Ovde se oseća da ono što autor piše jeste ono što se čini ili izgleda, te autor ovim ogradama jasno stavlja do znanja i samom čitaocu da se radi o autorovom viđenju stanja stvari koje se ne mora poklopiti sa čitaočevim poimanjem.

4.1.2.4. Glagolske ograde namere

Imajući u vidu apstrakte naučnih radova, zabeležili smo samo jedan primer glagolskih ograda namere, i to u apstraktu iz discipline lingvistike – n=1, što predstavlja 1,47 ograda na 1.000 reči:

(153) The current study *attempts to fill* this gap with an examination of verbs of visual perception in English (*see* and *look*) and German (*sehen* and *aussehen*), taking into account the various approaches to subjectivity and intersubjectivity, as well as how speakers or writers relate to the addressee (known as “stance and engagement”). (JoP1)

Ako u obzir uzmemo tekstove naučnih radova, frekvencije glagolskih ograda namere bile su različite. U tekstovima naučnih radova iz discipline građevinarstva uočili smo tri primera ovih ograda – n=3, tj. 0,12 na 1.000 reči; u radovima iz discipline lingvistike 11 primera – n=11, to jest 0,20 na 1.000 reči, dok u radovima iz discipline medicine ovih ograda nije bilo. U radovima iz discipline poljoprivrede zabeležili smo jednu glagolsku ogradu namere – n=1, odnosno 0,05 na 1.000 reči:

- (154) By presenting a two-step process of investigation and analysis, pairing participant survey data with digital analysis, this research attempts to achieve a truly holistic understanding of daylight availability metrics. (BaE2)
- (155) As this research seeks to help quantify intuition, it seems appropriate that the test would occur in a space that was also largely designed based on intuition. (BaE2)
- (156) However, we take a more discourse-analytic approach in the application of those categories where, like the model proposed by Blum-Kulka et al. (1989a), we seek to account for all parts of the requestive speech act and recognise the ‘work’ each part does in the production of the overall discourse event. (JoP2)
- (157) In this paper, I have tried to show how the various uses of demonstrative forms can be analysed using the relevance theory notion of procedural meaning. (Ling2)

Upotrebom glagolskih ograda namere autor nam ukazuje na to šta je bila njegova/njena namera, šta se pokušalo pristupima koji su korišćeni, odnosno šta je bio cilj određenog istraživanja. Naime, ovim ogradama se autor donekle štiti od različitih predvidljivih i nepredvidljivih poteškoća na koje može da naiđe prilikom istraživanja.

Kao što se iz tabele 3 može videti, normalizovana frekvencija leksičkih glagolskih ograda bila je najviša u apstraktima naučnih radova iz discipline lingvistike (8,84 na 1.000 reči), dok ove vrste glagolskih ograda uopšte nije bilo u apstraktima radova iz discipline građevinarstva (0,00 na 1.000 reči). Može se zaključiti da autori naučnih radova iz discipline lingvistike možda ipak teže da u samim apstraktima kao skraćenim oblicima naučnog rada donekle na ograđen način iznesu svoje tvrdnje pomoću ove vrste ograda. Drugim rečima, predmete svojih istraživanja i rezultate do kojih su došli autori naučnih radova predstavljaju zapravo kao pokušaje ili nastojanja da istraže određene discipline, da sugerišu, smatraju, da im se čini ili da teže da ukažu na određene rezultate i moguće upotrebe dobijenih rezultata istraživanja, ne predstavljajući sve to kao kategoričke tvrdnje već kao mogućnost i sugestije. S druge strane, čini se da autori ostalih disciplina u apstraktima naučnih radova, posebno građevinarstva, ne koriste mogućnost ograđivanja uz pomoć ove vrste ograda.

Tabela 3. Normalizovane frekvencije leksičkih glagolskih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Leksičke glagolske ograde	Građevinarstvo			Lingvistika			Medicina			Poljoprivreda		
	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini
Glagolske ograde govora	0,00	0,44	0,43	7,36	2,11	2,18	0,79	0,98	0,96	1,47	0,79	0,84
Glagolske ograde mentalnog stanja	0,00	1,29	1,25	0,00	0,99	0,98	1,59	1,24	1,26	0,00	0,50	0,46
Kopulativne glagolske ograde	0,00	0,20	0,19	0,00	1,17	1,16	0,00	1,24	1,14	0,00	0,79	0,74
Glagolske ograde namere	0,00	0,12	0,12	1,47	0,20	0,21	0,00	0,00	0,00	0,00	0,05	0,05
Ukupno:	0,00	2,06	1,99	8,84	4,47	4,53	2,38	3,45	3,37	1,47	2,13	2,09

Ako pogledamo tabelu 3, možemo uočiti da je normalizovana frekvencija leksičkih glagolskih ograda u tekstovima engleskih radova iz discipline lingvistike najviša (4,47 na 1.000 reči), dok je najniža u radovima iz discipline građevinarstva (2,06 na 1.000 reči).

Uzimajući u obzir normalizovane frekvencije upotrebe leksičkih glagolskih ograda u naučnim radovima u celini, možemo videti da je normalizovana frekvencija leksičkih glagolskih ograda najviša u radovima iz discipline lingvistike (4,53 na 1.000 reči), a najniža u radovima iz discipline građevinarstva (1,99 na 1.000 reči). Dakle, tentativno iznošenje stavova, pretpostavljanje, pažljivo ukazivanje na ishode istraživanja izgleda da pre svega odlikuje naučne radove iz discipline lingvistike, potom medicine, a manje iz discipline poljoprivrede i građevinarstva.

Dalje, ako pogledamo frekvencije glagolskih ograda u naučnim radovima iz navedenih disciplina, uočavamo različite frekvencije epistemičkih modalnih i leksičkih glagolskih ograda (tabela 4).

Tabela 4. Normalizovane frekvencije glagolskih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Glagolske ograde	Građevinarstvo			Lingvistika			Medicina			Poljoprivreda		
	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini
Epistemičke modalne glagolske ograde	1,10	7,92	7,68	2,95	6,79	6,74	0,79	4,62	4,33	1,47	3,86	3,71
Leksičke glagolske ograde	0,00	2,06	1,99	8,84	4,47	4,53	2,38	3,45	3,37	1,47	2,13	2,09
Ukupno:	1,10	9,99	9,67	11,78	11,26	11,27	3,17	8,07	7,70	2,95	6,00	5,80

Tabela 4 nam ukazuje da se u apstraktima naučnih radova iz discipline građevinarstva više koriste epistemičke modalne glagolske ograde, ali da u apstraktima iz disciplina lingvistike i medicine preovlađuju leksičke glagolske ograde, dok je u apstraktima iz discipline poljoprivrede frekvencija ove dve vrste glagolskih ograda jednaka. Najviša normalizovana frekvencija glagolskih ograda zabeležena je u apstraktima naučnih radova iz discipline lingvistike (11,78 na 1.000 reči), a najniža u apstraktima naučnih radova iz discipline građevinarstva (1,10 na 1.000 reči).

Različite frekvencije glagolskih ograda mogu se uočiti i u samim tekstovima naučnih radova iz četiri naučne discipline. Naime, možemo videti da je frekvencija epistemičkih modalnih glagolskih ograda viša u tekstovima naučnih radova iz svih disciplina u poređenju sa frekvencijom leksičkih glagolskih ograda. Normalizovana frekvencija glagolskih ograda je najviša u tekstovima naučnih radova iz discipline lingvistike (11,26 na 1.000 reči), a najniža u tekstovima naučnih radova iz discipline poljoprivrede (6,00 na 1.000 reči).

Dalje, imajući u vidu normalizovane frekvencije glagolskih ograda u naučnim radovima u celini (apstrakt + tekst naučnog rada), možemo uočiti da je normalizovana frekvencija epistemičkih modalnih glagolskih ograda viša od normalizovane frekvencije leksičkih glagolskih ograda u naučnim radovima iz sve četiri navedene discipline. Dalje, normalizovana frekvencija glagolskih ograda je najviša u naučnim radovima iz discipline

lingvistike (11,27 na 1.000 reči), a najniža u naučnim radovima iz discipline poljoprivrede (5,80 na 1.000 reči).

Pored toga, apsolutna frekvencija glagolskih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom jeziku iznosi $n=1.143$, što predstavlja 9,46 glagolskih ograda na 1.000 reči.

4.2. Pridevske ograde

U vezi sa pridevima koji predstavljaju pragmatičke ograde, Hajland (1998a: 130–131) navodi primere kao što su *unlike(ly)*, *possible*, *most*, *consistent with* ukazujući da ovi oblici služe kako bi se smanjilo kategoričko opredeljenje pisca. Tako, Hajland (1998a: 131) sugerše da pridev *similar* predstavlja objektivnu procenu sličnosti pre nego piščevu epistemičku evaluaciju, navodeći kao primer i pridev *significant*, koji u naučnom diskursu ima stručno značenje, izgubivši svoje svakodnevno značenje ograđivanja kako bi postao objektivna i merljiva procena. Pregledom radova stiče se utisak da se pored prideva *significant* mogu navesti i još neki pridevi koji se vrlo često upotrebljavaju u akademskom diskursu, a pritom se čini da se njima daje određena procena, doduše ne u potpunosti jasna (npr. *high*, *low*, *huge*, *large*, *small*...). Ove i slične prideve nećemo smatrati ogradama, jer bi se njihovim uklanjanjem iz teksta promenilo značenje rečenice, a ne samo stepen istinitosne vrednosti propozicije na gradijentu istinitosne vrednosti.

Navodi se da je upotreba prideva *possible* u ovim kontekstima epistemička pošto se ne odnosi na fizičke objekte u stvarnom svetu, već kako Lajons (1977: 442 u Hyland, 1998a: 133) tvrdi, na drugostepene ili trećestepene entitete, tj. stanja stvari ili apstraktne propozicije koji mogu ili ne mogu postojati (Hyland, 1998a: 133).

U vezi sa pridevima, Vartala (2001: 134–138) navodi četiri kategorije među kojima je i kategorija koja je važna za ovo istraživanje, a to je kategorija prideva verovatnoće (engl. *probability adjectives*), npr. *possible*, *probable*, *likely*, koji uključuju sredstva u vezi sa epistemičkom modalnošću i koji se isto tako javljaju u bezličnim konstrukcijama – *it is possible/likely that....* Za ovo istraživanje u obzir ćemo uzeti epistemičke modalne prideve, kao markere pridevskih ograda, koji se nalaze ili u okviru konstrukcije, npr. *It is possible*

that... odnosno *...is likely to...* ili samostalno, uz imenicu, npr. *a possible state of affairs*. Ove pridevske ograde ukazuju na postojanje mogućnosti, odnosno verovatnoće da se sadržaj iskazan propozicijom obistini.

Uzimajući u obzir frekvenciju pridevskih ograda u apstraktima naučnih radova, uočili smo njihovu upotrebu u disciplinama građevinarstva – n=1, odnosno 1,10 na 1.000 reči; i poljoprivrede – n=4, to jest 2,95 na 1.000 reči:

(158) Beneficial and negative effects of using recycled materials in concrete mixtures were investigated, including the potential alkali-silica reactivity (ASR) of using waste glass as aggregate. (CaBM2)

(159) Ecophysiological models are widely used to forecast potential impacts of climate change on future agricultural productivity and to examine options for adaptation by local stakeholders and policy makers. (FCR2)

Situacija je drugačija kada pogledamo frekvencije pridevskih ograda u samim tekstovima naučnih radova. Tako smo u tekstovima naučnih radova iz discipline građevinarstva naišli na 24 primera – n=24, tj. 0,97 na 1.000 reči; iz discipline lingvistike na 82 primera – n=82, odnosno 1,46 na 1.000 reči; iz discipline medicine na 12 – n=12, tj. 0,78 na 1.000 reči; i iz discipline poljoprivrede na 42 primera – n=42 što predstavlja 2,08 na 1.000 reči:

(160) It is also possible to derive an analytical expression for occupant exposure for each zone, allowing this to be calculated at any given time without recourse to numerical iteration. (BaE1)

(161) It is also likely that concentration solutions for systems with surface sorption or other wide ranging timescales would be faster using this approach. (BaE1)

(162) It may be possible that replacement less than 50% could have achieved similar results. (CaBM2)

(163) Consider (6) where, although the speaker is not explicitly mentioned in the syntactic structure and there is only one proposition instead of two, there are still

- two layers of *possible* contextual interpretation: the S/W's visual perception of the sculpture, and the evidential assessment based upon this perceptual act. (JoP1)
- (164) A *plausible* explanation of the impossibility of the pronoun is that this would cause a Condition C violation. (Ling1)
- (165) *It is thus arguable that* the deviance of certain examples of VP-fronting in clefts is not a matter of categorical grammaticality. (Ling1)
- (166) While this may have been the result of *possible* search error, there may also be a general belief that the beneficial effects of this intervention are well established and that no further research in this area is necessary. (BMCM1)
- (167) These studies suggest a *possible* need to reexamine the issue of the timing and frequency of hemodialysis sessions. (NEJoM1)
- (168) Therefore, the experimental design was that of a natural experiment (Prasifka et al., 2004) and a sample of cotton fields within each zone (treatment) was intensively sampled to capture within-treatment variability in insect abundance between fields and measure *possible* effects due to treatment (area-wide malathion application). (CP2)
- (169) Controlled environment studies also have value if care is taken to allow for *possible* artifacts due to limited soil volumes and the unnatural aerial environment. (FCR2)

Ovde bismo hteli da skrenemo pažnju na konstrukciju sa pridevom *likely*, odnosno na polumodalni oblik *be likely to*. Prema Trbojević-Milošević (2004: 111) ovaj polumodalni oblik upućuje na epistemičku modalnost koja se po stepenu epistemičke distance preklapa sa modifikovanim epistemičkim *will* (*possibly/probably will*), odnosno nalazi se negde između mogućnosti i izvesnosti/nužnosti:

- (170) Where conditions or the input function are changing rapidly there *is likely to* be little advantage over a traditional iterative scheme. (BaE1)

- (171) Finally, the perception of where the boundary between the daylight and the non-daylit area lies is likely to have a strong subjective element, so that different individuals will likely make very different assessments. (BaE2)
- (172) Due to the relatively low CTE of the CFRP plate (Table 2), few potentially damage-causing residual stresses are likely to develop due to elevated post-cure temperature and so no detrimental effects are observed (see subsequent sections). (CaBM1)
- (173) If the relative proximity of the intended referent sets it apart from the other potential referents in either of these ways, then providing such proximity information is likely to be an efficient strategy for the speaker to use. (Ling2)
- (174) However, in both cases involving the use of *this*, there is only one instance of each type that is likely to be considered proximal relative to the deictic centre of the speaker at the time of utterance. (Ling2)
- (175) Apart from its nonexperimental design, the study has other limitations, including the use of retrospective data and dependence on administrative codes to identify cardiovascular events. In addition, attribution of cause-specific death is likely to be of limited accuracy in the population studied. (NEJoM1)
- (176) In contrast, patients who were prescribed ciprofloxacin or levofloxacin were generally more likely to have complications of diabetes, incontinence, and wheelchair or walker use. (NEJoM2)
- (177) In this study, the crops took up between 29 and 146 kg N/ha by mid-flowering and are therefore likely to have produced a sub-optimal canopy size for seed set. (FCR1)
- (178) Of particular concern was that the differences among protocols seemed to introduce biases that were likely to be overlooked in peer review. (FCR2)

U apstraktima naučnih radova na engleskom jeziku uočavamo da je frekvencija pridevskih ograda najviša iz discipline poljoprivrede (2,95 na 1.000 reči), dok u apstraktima naučnih radova iz disciplina lingvistike i medicine nismo zabeležili nijedan primer (0,00 na 1.000 reči) (tabela 5).

Tabela 5. Normalizovane frekvencije pridevskih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Pridevske ograde	Građevinarstvo			Lingvistika			Medicina			Poljoprivreda		
	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini
Pridevske ograde	1,10	0,97	0,98	0,00	1,46	1,44	0,00	0,78	0,72	2,95	2,08	2,14
Ukupno:	1,10	0,97	0,98	0,00	1,46	1,44	0,00	0,78	0,72	2,95	2,08	2,14

Ako pogledamo upotrebu pridevskih ograda u tekstovima naučnih radova, iz tabele 5 možemo videti da je normalizovana frekvencija ograda najviša u radovima iz discipline poljoprivrede (2,08 na 1.000 reči), a najniža u radovima iz discipline medicine (0,78 na 1.000 reči).

Uzevši u obzir naučne radove u celini (apstrakt i tekst naučnog rada), uočavamo da je normalizovana frekvencija najviša u naučnim radovima iz discipline poljoprivrede (2,14 na 1.000 reči), a najniža iz discipline medicine (0,72 na 1.000 reči).

Imajući u vidu sve naučne radove (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom jeziku, frekvencije pridevskih ograda iznose $n=165$, odnosno 1,37 na 1.000 reči.

4.3. Priloške ograde

Vrsta reči koja takođe ima važnu ulogu u ograđivanju u naučnim radovima jesu prilozi¹¹², a za naše istraživanje su bitni oni prilozi čiji semantički potencijal implicira bilo nedostatak opredeljenja prema istinitosti propozicije bilo neku vrstu nejasnosti.

Imajući u vidu podgrupu priloga, konkretno epistemičkih priloga, Hajland (1998a: 135) navodi da iz semantičkog ugla ovi prilozi funkcionišu kao adjunkti ili disjunkti. On dalje u okviru adjunkta navodi grupu supresora (engl. *downtoners*), gde postoje skalarne razlike koje se mogu uočiti: od postizanja kompromisa (engl. *compromisers*), preko ublažavanja (engl. *diminishers*), minimiziranja (engl. *minimisers*) do aproksimacije (engl. *approximators*). Imajući u vidu drugu grupu, grupu disjunkta, on ih deli na disjunkte stila i

¹¹² Prema Kverku i dr. (Quirk et al., 1985 u Trbojević-Milošević, 2004: 103) postoje četiri glavne kategorije adverbijala – adjunkti, subjunkti, disjunkti i konjukti.

disjunkte sadržaja (prema Halliday, 1994). Disjunkt stila prenose komentar govornika na stil i formu onoga što on/ona govori i pokazuju pod kojim uslovima je on/ona „autoritet” za određeni iskaz (Greenbaum & Quirk, 1990: 181 u Hyland, 1998a: 136). Ova grupa takođe obuhvata generalizovanje, koje služi kao ograda za iskaz koji sledi (Quirk et al., 1972: 509 u Hyland, 1998a: 136). S druge strane, kada se govori o disjunktima sadržaja, ističe se da je posredi brojnija grupa koja se odnosi na nepredviđene situacije i stepen uverenosti, pa Kverk i dr. (1972: 511–513 u Hyland, 1998a: 136–138) navode tri kategorije:

1) prva, najveća grupa je u vezi sa izražavanjem sumnje bez implikacija o istinitosti iskaza (npr. *presumably, possibly, probably*);

2) grupa slična perceptivnoj grupi evidencijalnih leksičkih glagola i njome se prenosi način na koji se istinitost propozicije može mentalno percepirati, prenoseći ubeđenost (npr. *apparently, evidently, intuitively*), dok su prilozima koji prenose sumnju (npr. *allegedly, reportedly, reputedly, supposedly*) bili retki u njegovom korpusu; i

3) grupa povezana sa izražavanjem suda i smisla, odnosno sa time da li pisac veruje u ono što je rečeno da je istinito ili neistinito (npr. *potentially, essentially*) (Hyland, 1998a: 136–138).

Takođe, ističe se da mobilnost priloga ukazuje na njihovo moguće funkcionisanje bilo na nivou klauze ili u okviru grupe ili fraze, pa se na ovaj način može ograničiti opseg onoga od čega se autor ograđuje (Hyland, 1998a: 138).

Vartala (2001: 128–133) priloge deli u sledeće grupe:

1) prilozima verovatnoće (engl. *probability adverbs*), koji se koriste kako bi se izrazio stepen verovatnoće između „istinitog” i „neistinitog” a koji su korisni za privlačenje pažnje prilikom ukazivanja na ideju da informacija koja je predstavljena *potencijalno* (engl. *potentially*), *verovatno* (engl. *probably*), ili *moguće* (engl. *possibly*) važi, ali da konačnih tvrdnji ne može biti;

2) prilozima neodređene učestalosti (engl. *adverbs of indefinite frequency*), koji, zbog svoje inherentne neodređenosti, mogu biti korisni za ograđivanje, dopuštajući korisnicima jezika da ono što je navedeno *obično* (engl. *usually*) važi, *povremeno* (engl. *occasionally*) je slučaj ili se javlja *retko* (engl. *rarely*). Ove priloge nismo uzeli u obzir prilikom ekscerpiranja građe jer smatramo da se njima pre opisuje postojeća situacija nego što se

autor ograduje od istinitosti određene propozicije ili na neki način uvodi nejasnost u samu propoziciju;

3) prilozi neodređenog stepena (engl. *adverbs of indefinite degree*) predstavljaju korisna sredstva za epistemičku kvalifikaciju i omogućavaju da se iskaz učini manje apsolutnim, tako da se, umesto što se kategorički tvrdi da data procedura daje dobre rezultate, može upotrebiti ograda kako bi se ublažila sila evaluativnog termina i rezultati se mogu opisati kao *relativno* (engl. *relatively*), *prilično* (engl. *fairly*) dobri i u slučajevima kada tačne cifre ne mogu biti dobijene ili nisu potrebne, autor se može osloniti na priloge kao što su: *somewhat*, *substantially*, *markedly*, ili *significantly*; i

4) aproksimativni prilozi (engl. *approximative adverbs*), koji uključuju sledeće priloge: *almost*, *approximately*, *nearly*, i *virtually*, pri čemu se umesto tačnih numeričkih podataka ograde u obliku aproksimativnih priloga mogu koristiti da se njima navede tentativna aproksimacija, npr. *oko* (engl. *about*) 50 procenata ili *skoro* (engl. *nearly*) 500 pacijenata, ali se isto tako mogu koristiti i za premodifikaciju imenica, npr. *skoro* (engl. *almost*) svi, i predeterminatora *praktično* (engl. *virtually*) svi informanti.

Kao što smo već naveli, nećemo smatrati ogradama sve priloge, već samo one kojima se na neki način ublažava, odnosno smanjuje snaga iskaza, bilo nepotpunim opredeljenjem govornika prema istinitosti propozicije ili uvođenjem nejasnosti u samu propoziciju.

Trbojević-Milošević (2004: 103–104) navodi dve osnovne funkcije koje adverbni imaju u domenu epistemičke modalnosti, a to su: propoziciona i glagolska modifikacija (sinergična, kolokaciona veza adverba i epistemičkih modala), pri čemu ističe da se modalni adverb koji ima distribuciju nezavisnu od bilo kog elementa klauze ponaša kao lokalni modalni operator na isti način kao što se ponašaju modalni glagoli, odnosno epistemički modifikatori propozicije, kao markeri epistemičke distance na epistemičkom gradijentu čije su vrednosti od 0 do 1. Ova autorka pritom naglašava da i sami modalni adverbni izražavaju različite stepene modalnosti. U vezi sa gradijentnošću epistemičke modalizacije propozicije, Trbojević-Milošević (2004: 104–105) navodi tri stepena – izvesnost (engl. *certainty*), verovatnoću (engl. *probability*) i mogućnost (engl. *possibility*). Trbojević-Milošević (2004: 107–108) dalje navodi da se korišćenjem priloga *apparently*,

clearly, evidently, obviously značenje rečenica menja onako kako se menja namera govornika. Naime, govornik ne ukazuje sagovorniku na sopstveno ubeđenje u epistemički status propozicije, već ostavlja sagovorniku da na osnovu dostupnih dokaza sam zaključi o istinitosti propozicije, tako da se ovi prilozi mogu još nazvati i evidencijalnim priložima zato što „obavljaju evidencijalnu submodifikaciju epistemičkog sistema zasnovanog na sudovima” (Hoye, 1997: 242 u Trbojević-Milošević, 2004: 108). Kao što smo već napomenuli, ovde nećemo uzeti u obzir priloge *certainly, clearly, really, surely, obviously* jer se njima snaga iskaza ne ublažava, već povećava, pa se stoga može tvrditi da imaju funkciju pojačivača, a ne ograda (npr. House & Kasper, 1981; Hyland, 2000; Vold, 2006; Millán, 2008).

Imajući u vidu navedene podele priloga, priloške ograde u našem korpusu smo klasifikovali na: aproksimativne (npr. sa markerima *approximately, roughly...*), epistemičke (npr. sa markerima *possibly, probably...*), istinitosne (npr. sa markerima *generally, essentially...*) i neodređene (npr. sa markerima *relatively, somewhat...*) priloške ograde.

4.3.1. Aproksimativne priloške ograde

Kada u obzir uzmemo apstrakte naučnih radova, aproksimativnih priloških ograda je bilo samo u apstraktima iz discipline građevinarstva (n=1, odnosno 1,11 na 1.000 reči) i poljoprivrede (n=1, to jest 0,74 na 1.000 reči):

- (179) Concrete mixtures composed of 50% and 75% recycled materials achieved strengths of nearly 7000 psi (48 MPa) and 6350 psi (43.8 MPa) respectively.
(CaBM2)
- (180) Wheat, maize, soybean and rice were considered in approximately 170 papers.
(FCR2)

Međutim, kada pogledamo frekvencije aproksimativnih priloških ograda, nailazimo na raznolike frekvencije ove vrste ograda, i to: iz discipline građevinarstva, n=17, to jest 0,69 na 1.000 reči, zatim iz discipline lingvistike, n=6, odnosno 0,11 na 1.000

reči, potom iz discipline medicine, n=9, što predstavlja 0,59 na 1.000 reči i iz discipline poljoprivrede, n=24, tj. 1,19 na 1.000 reči:

- (181) However, in such cases it may be possible to obtain better performance using algorithms designed for sparse matrices, since the connections between zones for such large systems will almost certainly lead to a sparse A. (BaE1)
- (182) According to the above cited window-head-height rule of thumb for a space without venetian blinds, the daylit area extends about 2–2.5 times the window-head-height into the space. (BaE2)
- (183) The jury located the daylit area boundary at around 0.2 percent of the sky factor (around 10lux target illuminance). (BaE2)
- (184) The effect of 360 freeze–thaw cycles on the unretrofit concrete beam was to reduce its capacity approximately 8%. (CaBM1)
- (185) Based on past research found during the literature review, the use of waste glass in concrete is almost certain to cause ASR expansion if mitigating techniques are not employed. (CaBM2)
- (186) The difference in unit weight was approximately 5.2% (1.0% from adjusted). (CaBM2)
- (187) However, mixture #2 (100-RAC) exhibited major fracturing along the length of the specimen after approximately 60 cycles. (CaBM2)
- (188) An ultimate strength of nearly 7000 psi (48.3 MPa) with 6.5% air content at 28-days of age was achieved. (CaBM2)
- (189) For German, four corpora were consulted: the Bonn Corpus of Early New High German, whose texts dates from ca. 1350 to 1699 and which contains roughly 608 000 tokens, both the Kant and the Goethe Corpora for the eighteenth and nineteenth centuries, the former containing 3 338 068 tokens and the latter containing 1 400 000 tokens; and the DWDS (*Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache* ‘Digital Dictionary of the German Language’) Corpus, which contains roughly 100 000 000 tokens, was consulted for twentieth century data. (JoP1)

- (190) Notably, there were almost no examples of the use of professional TITLES in the Australian corpus. (JoP2)
- (191) There appear to be roughly equal measures of marking syntactic contingency with ‘wondering if’ across both corpora, however there is a marked difference in the proportion of wondering that is hedged with ‘just’: British data are more hedged (Table 3). (JoP2)
- (192) Perceptually, a basic distinction is drawn between objects that are roughly within arm’s length and those that are beyond arm’s length. (Ling2)
- (193) Cardiovascular disease (CVD) is a major public health problem with more than 81 million American adults (about one in three) having one or more types of CVD [1]. (BMCM1)
- (194) The decreases observed in the ratio of TC to HDL-C also appear to be important with changes based on previous research equivalent to reductions of approximately 21% in CHD risk [47]. (BMCM1)
- (195) About 10% of surgical revision procedures for infected hip prostheses become reinfected within 2 years. (BMCM2)
- (196) Of those papers, about half considered responses to [CO₂]. (FCR2)
- (197) About 33% of the papers did not indicate why the crop(s) were assessed (Table 2), and 40% of the papers did not justify the selection of the main geographic region (Fig. 2). (FCR2)
- (198) For a paper assuming a 330 ppm baseline which was the concentration in 1975, but published in 2005 when [CO₂] was approximately 380 ppm, the 30 year delay results in a 50 ppm bias. (FCR2)
- (199) “Doubling” of [CO₂] was variously described as doubling from a pre-industrial value of approximately 280 ppm, giving a value around 560 ppm, the doubling of recent values ranging from varied relative humidity. (FCR2)
- (200) The damage ratings (Figs. 9 and 10) were higher than those on tomatoes, with the plants in the water control suffering very severe damage to a rating of nearly 5.0 after 14 days. (CP1)

- (201) Mean seasonal density of red imported fire ant, *S. invicta*, foraging on cotton plants was significantly less in the active eradication zone than in the inactive zone in 2002 (Table 1) and during the late-season *S. invicta* was nearly absent in the active zone (Fig. 4a). (CP2)
- (202) The highest application rate of 20% aqueous extract stopped virtually all pest infestations and the 10% extract had major impacts on the extent of infestation. (CP1)

Kao što se vidi, aproksimativnim priloškim ogradama se donekle uvodi nejasnost u samu propoziciju bilo zbog izbegavanja navođenja tačne cifre (nearly 5.0) ili ukazivanja na postojanje određene nepreciznosti (roughly equal measures).

4.3.2. Epistemičke priloške ograde

U našem korpusu apstrakata nismo zabeležili nijedan primer epistemičkih priloških ograda.

Ipak, u korpusu samih naučnih radova zabeležili smo sledeće frekvencije: iz discipline građevinarstva (n=16, to jest 0,61 na 1.000 reči), lingvistike (n=36, odnosno 0,62 na 1.000 reči), medicine (n=7, tj. 0,46 na 1.000 reči) i poljoprivrede (n=13, tj. 0,64 na 1.000 reči):

- (203) Finally, the perception of where the boundary between the daylight and the non-daylit area lies is likely to have a strong subjective element, so that different individuals will likely make very different assessments. (BaE2)
- (204) This experiment confirms that this also seems to be how design students (and probably laypersons as well) intuitively read the daylight in a space. (BaE2)
- (205) Although a large spill will likely be cleaned up within hours, damage may still occur and may be irreversible. (CaBM1)

- (206) Additionally, these methods are arguably most representative of harsh (but not extreme) environmental conditions to which civil infrastructure is exposed. (CaBM1)
- (207) In the case of ambient cured resins, the elevated temperature may result in a much needed post-cure although possibly at the expense of increased residual stresses associated with the different thermal expansion properties of the fibers and the matrix. (CaBM1)
- (208) Due to the relatively low CTE of the CFRP plate (Table 2), few potentially damage-causing residual stresses are likely to develop due to elevated post-cure temperature and so no detrimental effects are observed (see subsequent sections). (CaBM1)
- (209) Although 120-day strengths were not tested for these mixtures the results would probably indicate a continued strength gain for this mixture, as well as the 75% recycled mixture (Mixture #6). (CaBM2)
- (210) Probably the most explicit attempt to deal with the interpretative properties of clefts within an expletive analysis is that of É. Kiss (1998). (Ling1)
- (211) Student e-mail requests are indeed accomplished in localised, situated contexts, but are also, we argue, designed within a broader societal milieu, where although there is a common language, there are also arguably systematic cultural differences. (JoP2)
- (212) In addition, there are some cases where the clefted XP arguably originates inside the cleft clause and raises to its surface position. (Ling1)
- (213) Since the range of cleftable categories includes DP, PP, AP and possibly others, the analysis implies that restrictive relatives should in principle be able to adjoin to any of these categories. (Ling1)
- (214) It is perhaps less clear what might be contributed by the demonstrative determiners in examples such as (3) and (4). (Ling2)
- (215) Spatial uses, such as (10) and (11), feature in all the taxonomies, and are perhaps the most intuitive of the categories. (Ling2)

- (216) The choice of a demonstrative form over the definite article *perhaps* carries a tacit acknowledgement that the discussion which forms the object of the sentence is focused on one particular type of procedural information, where other types may be possible. (Ling2)
- (217) In our searches of databases, reference lists and citations, we identified 523 articles, 168 of which were subsequently found to be *potentially* relevant to this review. (BMCM2)
- (218) Two-stage revision is traditionally regarded as being more effective in treating infection, which *probably* explains the preponderance of two-stage revisions. (BMCM2)
- (219) Each study comparison was adjusted for an extensive set of covariates (reflecting status on the date on which the prescription was filled) that were *possibly* associated with both the use of the study antibiotic and the risk of death (Table 3 in the Supplementary Appendix). (NEJoM2)
- (220) This balanced the prevalence of recorded cardiovascular disease and other coexisting conditions and *probably* provided some control for behavioral risk factors, given that their effects may be partially mediated through variables more readily identified in the database, such as diagnosed hyperlipidemia, hypertension, diabetes, heart failure, angina, or myocardial infarction. (NEJoM2)
- (221) *Possibly*, some free enzymes in the aqueous extract could influence the pest suppression, but this is very unlikely on the scales and consistencies of suppression demonstrated in these experiments. (CP1)
- (222) The apparent decrease in crop N content between stem extension and flowering in this experiment was *possibly* due to a combination of N loss in shed leaves and very dry soil conditions during stem extension which restricted N uptake. (FCR1)
- (223) Prospects for improving adaptation to elevated [CO₂], heat stress, drought and water deficits, and nutrient use efficiency are highly uncertain and many improvements would *likely* interact with crop management. (FCR2)
- (224) The scarcity of well-tested models that deal with tillage *likely* explains why few studies considered tillage practices. (FCR2)

(225) Temperature *potentially* affected multiple processes, with tissue and soil temperatures either assumed equal to air temperature or obtained from simple submodels. (FCR2)

Iz navedenih primera možemo zaključiti da se upotrebom epistemičkih priloških ograda autori ograđuju tako što iskazuju nepotpuno opredeljenje prema istinitosti propozicije. Naime, ono što je iskazano moglo bi se obistiniti ili se pretpostavlja da će se to dogoditi, pri čemu sam autor ukazuje da potpuna izvesnost ne postoji. Iako se čini da je modalnost koju izražavaju pridevi i prilozi (konkretno modalni pridevi i prilozi) ista, to, izgleda, nije slučaj. Nojts (1993) u svom radu upućuje na razlike koje postoje između *probably* i *it is probable that*. Prvo što primećuje jeste da se modalni prilozi ne mogu naći u pitanjima, što nije slučaj sa modalnim pridevima (Nuyts, 1993: 935). Ukoliko se pak i jave u upitnim rečenicama, nameće se pitanje da li se u tim slučajevima govori o epistemičkoj modalnosti ili je to slučaj govornih činova, što nije predmet ovog rada. Dalje, Nojts (1993: 935–936) navodi da prilozi nemaju, a pridevi imaju negativan oblik navodeći primer priloga *undoubtedly*, koji zapravo ne izražava negativnu, već jaku pozitivnu polarnost. U srpskom jeziku Ivić (1978: 8–9) slično ovome ističe da oblik *nesumnjivo* (*Ti si, NESUMNJIVO, u pravu*) nema negativnu semantiku iako je morfološki strukturiran sa obeležjem negacije, dok je oblik *sumnjivo* po značenju negativan. Belert (Bellert, 1977 u Nuyts, 1993: 936) primećuje da modalni prilozi kvalifikuju istinitost propozicije koja je izražena iskazom i da čine drugu metajezičku propoziciju, dok modalni pridevi kvalifikuju stanje stvari koje se iskazuje i deo su složene propozicije koja je sadržana u iskazu. S tim u vezi, Lang (1979 u Nuyts, 1993: 936) tvrdi da modalni pridevi pripadaju propoziciji i da se odnose na stanje stvari, dok modalni prilozi nisu deo propozicionog značenja, već izražavaju stav govornika prema propoziciji. Nojts (1993: 936) primećuje da su oba ova stanovišta bliska podeli na subjektivnu i objektivnu modalnost o kojoj piše Lajons (1977: 799), što smo već naveli u radu. S tim u vezi, Hengeveld (1988 u Nuyts, 1993: 937) tvrdi da modalni pridevi uvek izražavaju objektivnu, a modalni prilozi subjektivnu modalnost, što je opet u suprotnosti sa onim što tvrdi Perkins (1983 u Nuyts, 1993: 937), a to je da i prilozi i pridevi izražavaju objektivnu modalnost. Nojts (1993: 937–938) navodi da autori u

novinskim i popularnim naučnim radovima teže da više koriste priloge od prideva pri čemu više izražavaju subjektivne pretpostavke od objektivnih procena¹¹³.

4.3.3. Istinitosne priloške ograde

Imajući u vidu apstrakte naučnih radova, istinitosne priloške ograde zabeležili smo samo u apstraktima naučnih radova iz discipline građevinarstva (n=1, tj. 1,11 na 1.000 reči):

- (226) *In principle*, this method could be used as a complementary method for solving concentration dynamics within multizone software. (BaE1)

Ako pogledamo frekvencije u samim naučnim radovima, primećujemo raznolikost: iz discipline građevinarstva – n= 14, 0,57 na 1.000 reči; iz discipline lingvistike – n=27, 0,48 na 1.000 reči; iz discipline medicine – n=8, 0,52 na 1.000 reči; i iz discipline poljoprivrede – n=3, tj. 0,15 na 1.000 reči:

- (227) *In essence*, the values reported are $E \times t$ and $F_u \times t$, respectively. (CaBM1)
- (228) *Essentially*, verbs whose primary denotation is of a sensory modality higher (to the left) in the hierarchy enjoy a higher frequency of usage and can even extend their meaning to modalities lower in the hierarchy (136–137). (JoP1)
- (229) *In essence*, we are concerned with the various ways in which the requester [*p*] attempts to make their recipient [*o*] feel more obligated to accede (what Heider (1958) would have called *p* inducing ought forces in *o*). (JoP2)
- (230) *Effectively* then, these e-mails are evidence of Recipient/Audience Design *par excellence*. (JoP2)
- (231) The similarities between cleft clauses and restrictive relatives can be accounted for if cleft clauses bear the same syntactic relation to their antecedents as restrictive

¹¹³ Nojts (1993: 938) ističe da se razlike u upotrebi modalnih priloga i prideva javljaju usled tri faktora: diskursnih funkcija, evidencijalnosti i performativnosti, koje u svom radu i objašnjava.

relatives do to their head nouns, as under the present analysis and specificational analyses *generally*. (Ling1)

(232) *In effect*, this rules out the afternoon of the present day, and the current section, respectively. (Ling2)

(233) *Generally speaking*, our findings support current recommendations regarding the use of aerobic exercise and a prudent diet as a first line strategy for maintaining optimal concentrations of lipids and lipoproteins in adults [2]. (BMCM1)

(234) *Generally*, information on reinfection was clear, and, in some articles, data on individual patients was provided. (BMCM2)

(235) *Generally*, in the first full season of eradication, malathion is repeatedly applied to each cotton field within an eradication zone beginning with the first appearance of fruiting buds and continuing until harvest. (CP2)

Istinitosnim priloškim ogradama autor ukazuje do kog stepena je nešto istinito uzimajući u obzir celokupnu situaciju bez ulaženja u neke detalje. Upotrebom ovih priloških ograda omogućuje se da sadržaj određene propozicije bude okarakterisan kao manje ili više istinit uzimajući u obzir širu sliku stanja stvari.

4.3.4. Neodređene priloške ograde

U apstraktima naučnih radovima zabeležili smo jedan primer neodređenih priloških ograda, i to u apstraktu naučnog rada iz discipline poljoprivrede (n=1, to jest 0,74 na 1.000 reči):

(236) Due *in part* to the diverse scenarios for increases in greenhouse gas emissions, assumed future [CO₂] also varied greatly, further complicating comparisons among studies. (FCR2)

Uzimajući u obzir samo tekstove naučnih radova, frekvencije neodređenih priloških ograda su sledeće: iz discipline građevinarstva (n=24, tj. 0,97 na 1.000 reči),

lingvistike (n=23, 0,41 na 1.000 reči), medicine (n=5, tj. 0,33 na 1.000 reči), i poljoprivrede (n=14, tj. 0,69 na 1.000 reči):

- (237) However, CFD studies are limited by their speed of set up and execution for whole building studies, typically limiting their use to a relatively small set of scenarios. (BaE1)
- (238) A rather unambiguous response to the first question is that daylighting describes the controlled use of natural light in and around buildings. (BaE2)
- (239) In classrooms and office-type environments – where occupants do not typically have the freedom to adjust their position, and have rather stringent visual comfort requirements – occupants usually have access to movable shading controls to adapt the indoor environment to their needs. (BaE2)
- (240) This is actually somewhat surprising given that the two student groups evaluated the space under very different sky conditions. (BaE2)
- (241) This result is somewhat disappointing for the daylight factor, given that the investigated space is north facing and thus barely ever subject to direct sunlight. (BaE2)
- (242) While carbon fibers (CFRP) are relatively inert, glass fibers (GFRP) are susceptible to the moisture extracting ions from the glass (corrosion of glass) and chemical attack; glass also degrades when exposed to UV radiation (sunlight). (CaBM1)
- (243) The use of AEA was incorporated into all mixtures. The air contents for mixtures #2 through #6 were somewhat close to each other and the target air content. (CaBM2)
- (244) Mixture #4 had a slightly lower unit weight but also had a slightly lower air content as well. (CaBM2)
- (245) In (23), Goethe interacts with his audience in a slightly different way. (JoP1)
- (246) Somewhat less obviously, we would also argue that some of the differences we see in the use of implicitness and the use of AGGRAVATORS also orient towards this contrasting construction of the lecturer – student relationship. (JoP2)

- (247) This is particularly important given the relatively under-researched nature of online communication. (JoP2)
- (248) Throughout, I will indicate the intended focus of the sentence with small capitals, partly in order to distinguish clefts such as (1) from non-cleft copular sentences involving restrictive modification of the postcopular constituent. (Ling1)
- (249) Once again, then, this type of analysis preserves a relatively strict version of compositionality, in that the clefted XP originates in its position of semantic interpretation inside the cleft clause and moves to a focus-related position. (Ling1)
- (250) However, she remains rather vague about how this difference might be developed within a full account. (Ling2)
- (251) These ‘emotional’ uses are categorised slightly differently by different accounts. (Ling2)
- (252) The account I propose in section 3 below is motivated in part by the desire to remove the extra theoretical layer of representation introduced by appeals to hierarchies or various scales. (Ling2)
- (253) This is supported by the somewhat different reinfection rates we observed when we included studies that included patients selected for a particular revision method on the basis of infection severity and other aspects of patient health. (BMCM2)
- (254) This somewhat counterintuitive hypothesis is not supported by the observation that on weekends adverse-event rates were lowest on the first day after a dialysis session, intermediate on the next day, and highest on the day of the next dialysis session. (NEJoM1)
- (255) In this study of a relatively contemporary, representative population of U.S. adults receiving hemodialysis, we found that most events studied occurred more frequently on the day after the long interdialytic interval than on other days, including all-cause mortality, mortality from cardiac causes, infection-related mortality, mortality from cardiac arrest, and mortality from myocardial infarction. (NEJoM1)
- (256) The lack of consistent relationships between densities of predators and heliothine caterpillars observed in this study may be explained in part by the planting of cotton

varieties expressing the *Bacillus thuringiensis* Berliner (Bt) insecticidal endotoxin. (CP2)

(257) The difference between oilseed rape and cereals can be *partly* explained by the fact that 45% more assimilate is required to produce each kilogram of lipid rich seed compared with starch rich wheat or barley seed (Sinclair and de Witt, 1975). (FCR1)

(258) Issues noted regarding access to papers may have *slightly* biased the results, but the overall trends seem likely to hold and of course are directly relevant to the 221 papers that were reviewed. (FCR2)

Kao što se iz primera može videti, upotrebom ovih ograda autor naučnog rada se ograđuje, tako da je ono što piše istinito do nekog stepena, ne u potpunosti.

Tabela 6 nam ukazuje da je normalizovana frekvencija priloških ograda najviša u apstraktima naučnih radova iz discipline građevinarstva (2,21 na 1.000 reči), dok u apstraktima radova iz discipline lingvistike i medicine ova vrsta ograda nije zabeležena (0,00 na 1.000 reči).

Tabela 6. Normalizovane frekvencije priloških ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Priloške ograde	Građevinarstvo			Lingvistika			Medicina			Poljoprivreda		
	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini
Aproksimativne priloške ograde	1,11	0,69	0,70	0,00	0,11	0,11	0,00	0,59	0,54	0,74	1,19	1,16
Epistemičke priloške ograde	0,00	0,61	0,62	0,00	0,62	0,63	0,00	0,46	0,42	0,00	0,64	0,60
Istinitosne priloške ograde	1,11	0,57	0,59	0,00	0,48	0,47	0,00	0,52	0,48	0,00	0,15	0,14
Neodređene priloške ograde	0,00	0,97	0,94	0,00	0,41	0,40	0,00	0,33	0,30	0,74	0,69	0,70
Ukupno:	2,21	2,87	2,85	0,00	1,63	1,62	0,00	1,89	1,74	1,47	2,68	2,60

U apstraktima radova iz discipline građevinarstva podjednako se koriste aproksimativne i istinitosne priloške ograde, dok epistemičke i neodređene priloške ograde nisu zabeležene. U apstraktima radova iz discipline lingvistike i medicine priloške ograde

uopšte nisu zabeležene. S druge strane, u apstraktima naučnih radova iz poljoprivrede, podjednako se upotrebljavaju aproksimativne i neodređene ograde, dok epistemičke i istinitosne priloške ograde nisu identifikovane.

Kad govorimo o samim tekstovima engleskim naučnim radovima, iz tabele 6 vidimo da su priloške ograde najzastupljenije u radovima iz discipline građevinarstva (2,87 na 1.000 reči), a najmanje zastupljene u radovima iz discipline lingvistike (1,63 na 1.000 reči).

Ako pogledamo frekvencije priloških ograda u naučnim radovima u celini (apstrakt + tekst naučnog rada), uočavamo da je normalizivana frekvencija najviša u naučnim radovima iz discipline građevinarstva (2,85 na 1.000 reči), a najniža u radovima iz discipline lingvistike (1,62 na 1.000 reči). U radovima iz discipline građevinarstva najviše se koriste neodređene priloške ograde, dok se u radovima iz discipline lingvistike najviše koriste epistemičke priloške ograde. Autori naučnih radova iz discipline medicine i poljoprivrede najviše se oslanjaju na aproksimativne priloške ograde. Različite frekvencije upotrebe različitih vrsta priloških ograda mogu ukazivati i na raznorodna istraživanja i dobijene rezultate u različitim disciplinama.

Imajući u vidu sve naučne radove (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom jeziku, frekvencije priloških ograda su $n=250$, što predstavlja 2,07 priloških ograda na 1.000 reči.

4.4. Imeničke ograde

Smatra se da upotreba nominalizacije pomaže da se mišljenje transformiše u apstraktni kvalitet u ekspozitornoj prozi (Martin, 1987: 32 u Hyland, 1998a: 132). Ocenjuje se da na taj način procesi i učesnici mogu izgledati distancirani i autonomni, što pomaže da se prikrije izvor modalnosti i da se autoru omogući da sačini iskaz koji je distanciraniji i objektivniji naglašavajući da epistemička mogućnost uvek uključuje piščevu uverenost u istinitost pre nego ocenu uslova čak i ako autor nastoji da sakrije svoj sud (Hyland, 1998a: 132–133).

Trbojević-Milošević (2004: 109) kaže da su modalni izrazi sa imenicama i pridevima slični kako priložima tako i modalima kao epistemičkim modifikatorima propozicije. Vartala (2001: 139–143) navodi da kategoriju imenica koje se koriste kao ograde čine imenice slične ogradama, o kojima se već diskutovalao, i koje karakteriše komponenta tentativnog ili neodređenog značenja, koja ih čini pogodnim za ograđivanje te da su mnoge od imenica izvedene od punoznačnih glagola ili prideva koji su već navedeni u klasifikacijama glagola i prideva, koje navodi. Ovu kategoriju on deli na tri opšta tipa:

1) nefaktivne asertivne imenice (engl. *nonfactive assertive nouns*), u koje spadaju *allegation, contention, proposal, suggestion*, slične nefaktivnim glagolima koji prenose različite stepene tentativnosti u izveštavanju;

2) tentativne kognitivne imenice (engl. *tentative cognition nouns*), npr. *assumption, belief, estimation, guess, hypothesis, supposition*, slične tentativnim kognitivnim glagolima, koje se često koriste da ukažu da se ono o čemu se govori ne uzima kategorički, već da je zasnovano na obrazloženju, subjektivnim stavovima ili ograničenom znanju autora i/ili drugog izvora; i

3) imenice tentativne verovatnoće (engl. *nouns of tentative likelihood*) obuhvataju imenice kao što su *likelihood, possibility, prospect, tendency*, kojima se naglašava da informacija koja se iznosi ne važi uvek, i da se ukazuje na stepene verovatnoće, ili neodređene učestalosti.

Imajući u vidu navedenu podelu imenica, imeničke ograde u našem korpusu smo klasifikovali u tri grupe: nefaktivne imeničke ograde (npr. sa markerima *suggestion, implication...*), epistemičke imeničke ograde (npr. sa markerima *probability, possibility, plausibility...*) i kognitivne imeničke ograde (npr. sa markerima *belief, assumption...*).

4.4.1. Nefaktivne imeničke ograde

U apstraktima naučnih radova svih navedenih disciplina nije zabeležen nijedan primer nefaktivnih imeničkih ograda.

Međutim, ukoliko pogledamo tekstove radova, uočavamo različite frekvencije, i to: iz discipline građevinarstva (n=2, to jest 0,08 na 1.000 reči), lingvistike (n=18, tj. 0,32 na

1.000 reči), medicine (n=1, odnosno 0,06 na 1.000 reči) i poljoprivrede (n=3, tj. 0,15 na 1.000 reči):

- (259) This deterioration may be an indication that these environments exposed the specimens to temperatures greater than their glass transition temperature, T_g (Table 2). (CaBM1)
- (260) The crucial implication of the analysis for present purposes is that copular clauses have the surface configuration of a transitive clause, but are exceptional in that the copular verb itself has no argument structure. (Ling1)
- (261) Another indication that the clefted XP c-commands into the cleft clause at some point is provided by data involving negative polarity items. (Ling1)
- (262) The claim that the cleft clause is a restrictive relative whose antecedent is the clefted XP makes the prediction that the potential scope and binding interactions between material inside the cleft clause and the clefted XP will be parallel to the potential scope and binding interactions between a restrictive relative and its head NP. (Ling1)

Upotrebom nefaktivnih imeničkih ograda autor naučnog rada ukazuje na nešto što se implicira, pretpostavlja ili se sugeriše da je tačno ili verovatno, ali se ipak izbegava kategorička potvrda.

4.4.2. Epistemičke imeničke ograde

U apstraktima naučnih radova, nismo zabeležili nijedan primer epistemičkih imeničkih ograda ni u jednoj disciplini.

S druge strane, u tekstovima naučnih radova uočili smo upotrebu ove vrste ograda. Naime, frekvencija epistemičkih imeničkih ograda u radovima iz discipline lingvistike je 0,04 na 1.000 reči (n=2), medicine 0,19 na 1.000 reči (n=3), dok je u radovima iz discipline poljoprivrede bila 0,15 na 1.000 reči (n=3). Ovu vrstu ograde nismo uočili u radovima iz discipline građevinarstva:

- (263) The present analysis, however, makes a slightly different prediction, since the possibility of a matching derivation for a restrictive relative relies on the availability of an appropriate relative operator. (Ling1)
- (264) If reinfection rates are similar between methods, the possibility of a single major surgery, reduced overall hospitalisation and avoidance of a prolonged period without a permanent implant would make a onestage procedure preferable. (BMCM2)
- (265) These diverse results all point to the probability that water-soluble phenols, extracted from the vermicompost during aquatic extraction, taken up into plants from soil receiving drenches of vermicompost aqueous extracts, could be the most likely mechanisms by which vermicompost aqueous extracts can suppress pest attacks. (CP1)

Epistemičke imeničke ograde ukazuju na mogućnost ili verovatnoću da je nešto slučaj odnosno da se određeni sadržaj propozicije može obistiniti.

4.4.3. Kognitivne imeničke ograde

Rezultati istraživanja nam pokazuju da u našem korpusu apstrakata naučnih radova nije bilo kognitivnih imeničkih ograda.

U tekstovima naučnih radova zabeležili smo sledeće frekvencije upotrebe ovih ograda, i to u radovima iz discipline građevinarstva (n=1, što predstavlja 0,04 na 1.000 reči), lingvistike (n=35, tj. 0,62 na 1.000 reči), medicine (n=4, to jest 0,26 na 1.000 reči) i poljoprivrede (n=7, što iznosi 0,35 na 1.000 reči):

- (266) This brevity is based on our assumption that the broad concept of accounts/accountability is sufficiently understood within the field. (JoP2)
- (267) Thirdly, we take the view that the particular design of the sequential and componential structure of requests in situated contexts is used to accomplish both

identity and relational work (Ho, 2010; Jensen, 2009; Rogers and Lee-Wong, 2003).
(JoP2)

(268) Under the plausible assumption that intermediate categories do not move (e.g.,
Kayne, 1994), this would require adjunction to CP in the raising structure. (Ling1)

(269) These correspond to the cases of restrictive relatives involving ‘raising’ noted in
the literature, and thus support the idea that the cleft clause is a modifier of the
clefted XP. (Ling1)

(270) These subtle differences and apparent borderline cases support the hypothesis
that the information about proximity encoded by the determiner can vary along
several dimensions. (Ling2)

(271) While this may have been the result of possible search error, there may also be a
general belief that the beneficial effects of this intervention are well established and
that no further research in this area is necessary. (BMCM1)

(272) Hence, in this national study, we addressed the hypothesis that the long
interdialytic interval is associated with excess mortality among U.S. patients
receiving hemodialysis. (NEJoM1)

(273) The outcome of both approaches was very similar (Tables 1–3) and
confirmatory, supporting the assumption that differences in densities of predatory
arthropods and pest species observed between regions (side by side) or years
(before/after) resulted from the area-wide and season long application of malathion
ULV. (CP2)

(274) Concerns over the level of process detail represented in the ecophysiological
models arose from the expectation that a substantial portion of the models would
represent the major processes thought to determine plant response to elevated
temperatures and [CO₂]. (FCR2)

Kognitivne imeničke ograde upućuju na pretpostavke, mišljenja i očekivanja o tome
kako bi nešto moglo izgledati, predstavljati se ili tumačiti, kao i u kome smeru bi, recimo,
istraživanje moglo ići.

Kada pogledamo tabelu 7, primećujemo da je normalizovana frekvencija imeničkih ograda u apstraktima naučnih radova iz svih disciplina ravna nuli, odnosno da se ovaj tip ograde uopšte nije javio u našem korpusu apstrakata naučnih radova.

Tabela 7. Normalizovane frekvencije imeničkih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Imeničke ograde	Građevinarstvo			Lingvistika			Medicina			Poljoprivreda		
	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini
Nefaktivne imeničke ograde	0,00	0,08	0,08	0,00	0,32	0,32	0,00	0,06	0,06	0,00	0,15	0,14
Epistemičke imeničke ograde	0,00	0,00	0,00	0,00	0,04	0,04	0,00	0,19	0,18	0,00	0,15	0,14
Kognitivne imeničke ograde	0,00	0,04	0,04	0,00	0,62	0,61	0,00	0,26	0,24	0,00	0,35	0,32
Ukupno:	0,00	0,12	0,12	0,00	0,98	0,97	0,00	0,52	0,48	0,00	0,64	0,60

S druge strane, kada pogledamo normalizovane frekvencije imeničkih ograda u samim tekstovima naučnih radova, uočavamo da je frekvencija ovog tipa ograda najviša u radovima iz discipline lingvistike (0,98 na 1.000 reči), a najniža u radovima iz discipline građevinarstva (0,12 na 1.000 reči).

Slično rezultatima frekvencija imeničkih ograda u tekstovima naučnih radova, normalizovana frekvencija imeničkih ograda najviša je u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) iz discipline lingvistike (0,97 na 1.000 reči), a najniža u radovima iz discipline građevinarstva (0,12 na 1.000 reči).

Frekvencije nefaktivnih i kognitivnih imeničkih ograda su najviše u naučnim radovima iz discipline lingvistike, dok je frekvencija epistemičkih imeničkih ograda najviša u naučnim radovima iz discipline medicine.

Ako pogledamo frekvencije imeničkih ograda u svim naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom jeziku, uočavamo da je apsolutna frekvencija, n=79, što predstavlja 0,65 imeničkih ograda na 1.000 reči.

Kada pogledamo tabelu 8, možemo videti frekvencije različitih vrsta ograda u naučnim radovima iz navedenih disciplina.

Tabela 8. Normalizovane frekvencije ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Ograde	Građevinarstvo			Lingvistika			Medicina			Poljoprivreda		
	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini
Glagolske ograde	1,10	9,99	9,67	11,78	11,26	11,27	3,17	8,07	7,70	2,95	6,00	5,80
Pridevske ograde	1,10	0,97	0,98	0,00	1,46	1,44	0,00	0,78	0,72	2,95	2,08	2,14
Priloške ograde	2,21	2,87	2,85	0,00	1,63	1,62	0,00	1,89	1,74	1,47	2,68	2,60
Imeničke ograde	0,00	0,12	0,12	0,00	0,98	0,97	0,00	0,52	0,48	0,00	0,64	0,60
Ukupno:	4,42	13,95	13,61	11,78	15,33	15,29	3,17	11,26	10,65	7,36	11,40	11,14

Tabela 8 nam ukazuje da se u apstraktima naučnih radova najviše ograđuju autori naučnih radova iz discipline lingvistike (11,78 na 1.000 reči), a najmanje autori iz discipline medicine (3,17 na 1.000 reči). U apstraktima naučnih radova iz građevinarstva autori najviše koriste priloške ograde, dok autori iz disciplina lingvistike i medicine više koriste glagolske ograde. Autori naučnih radova iz discipline poljoprivrede podjednako često koriste glagolske i pridevske ograde, priloške u manjoj meri dok imeničke ograde uopšte ne upotrebljavaju.

U tekstovima naučnih radova frekvencija ograda najviša je u radovima iz discipline lingvistike (15,33 na 1.000 reči), a najniža iz discipline medicine (11,26 na 1.000 reči). Takođe, može se primetiti da u tekstovima naučnih radova iz svih disciplina preovlađuju glagolske ograde.

Dalje možemo pogledati frekvencije ograda u naučnim radovima u celini. Primećuje se da se u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom jeziku, najviše ograđuju autori naučnih radova iz discipline lingvistike (15,29 na 1.000 reči), zatim iz discipline građevinarstva (13,61 na 1.000 reči), potom iz discipline poljoprivrede (11,14 na 1.000 reči), dok se najmanje ograđuju autori naučnih radova iz discipline medicine (10,65

na 1.000 reči). Ovaj podatak ukazuje na to da su autori naučnih radova iz discipline lingvistike prilično rezervisani prilikom iznošenja tvrdnji. Ovo takođe može ukazivati i na razlike koje postoje u prirodi samih istraživanja ove četiri discipline. Takođe, u obzir treba uzeti materijale i metode, kao i merne instrumente koji se koriste.

Stoga, ako uporedimo frekvencije sva četiri glavna tipa ograda, uočavamo da se autori pri ograđivanju najviše koriste glagolskim ogradama.

Imajući u vidu frekvencije svih tipova ograda u korpusu naučnih radova (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom jeziku, one iznose $n=1.637$, odnosno 13,55 na 1.000 reči.

Ovi rezultati potvrđuju jedan deo postavljene hipoteze da će frekvencije ograda biti više u naučnim radovima iz oblasti humanističkih nauka, odnosno discipline lingvistike, u odnosu na naučne radove iz drugih oblasti, odnosno disciplina.

U nastavku ćemo se potruditi da prikazemo frekvencije ograda imajući u vidu funkcionalnu podelu na epistemičke modalne ograde i ograde nejasnosti. Ova podela se u mnogome zasniva na već navedenoj podeli ograda na „aprosimatore” i „štitove”, koju su predložili Prins i dr. (1982), kao i na „propozicione” i „relacione”, koju navode Prokofijeva i Hiršberg (2014).

4.5. Epistemičke modalne ograde

Epistemičke modalne ograde donekle se poklapaju sa štitovima koje Prins i dr. (1982) navode u svojoj podeli ističući da se njima odslikava odnos govornika, u ovom slučaju autora naučnog rada, prema propoziciji. Slično navode i Prokofijeva i Hiršberg (2014), koje se oslanjaju da podelu koju su predložili Prins i dr. (1982) i koje ovaj tip ograda nazivaju relacionim ogradama. Epistemičke modalne ograde uključuju sledeće tipove ograda, već navedene i ilustrovane u našem korpusu: glagolske, pridevske, podtip priloških ograda – epistemičke priloške ograde, i imeničke ograde.

S obzirom na to da smo već ilustrovali navedene tipove ograda, u nastavku ćemo navesti njihove frekvencije u našem korpusu naučnih radova na engleskom jeziku.

U tabeli 9 možemo videti frekvencije epistemičkih modalnih ograda u naučnim radovima na engleskom jeziku iz četiri različite discipline.

Tabela 9. Normalizovane frekvencije epistemičkih modalnih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Epistemičke modalne ograde	Građevinarstvo			Lingvistika			Medicina			Poljoprivreda		
	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini
Glagolske ograde	1,10	9,99	9,67	11,78	11,26	11,27	3,17	8,07	7,70	2,95	6,00	5,80
Pridevske ograde	1,10	0,97	0,98	0,00	1,46	1,44	0,00	0,78	0,72	2,95	2,08	2,14
Epistemičke priloške ograde	0,00	0,61	0,62	0,00	0,62	0,63	0,00	0,46	0,42	0,00	0,64	0,60
Imeničke ograde	0,00	0,12	0,12	0,00	0,98	0,97	0,00	0,52	0,48	0,00	0,64	0,60
Ukupno:	2,21	11,72	11,39	11,78	14,34	14,31	3,17	9,83	9,32	5,89	9,36	9,15

Tabela 9 nam pokazuje da je frekvencija ove vrste ograda najviša u apstraktima naučnih radova iz discipline lingvistike (11,78 na 1.000 reči), a najniža u apstraktima radova iz discipline građevinarstva (2,21 na 1.000 reči).

Frekvencija epistemičkih modalnih ograda u tekstovima naučnih radova je najviša u radovima iz discipline lingvistike (14,34 na 1.000 reči), a najniža u radovima iz discipline poljoprivrede (9,36 na 1.000 reči).

Imjući u vidu upotrebu epistemičkih modalnih ograda u naučnim radovima u celini, najviša frekvencija upotrebe ove vrste ograda karakteriše radove iz discipline lingvistike (14,31 na 1.000 reči), a najniža radove iz discipline poljoprivrede (9,15 na 1.000 reči).

U nastavku ćemo navesti primere za različite vrednosti (nisku i srednju) epistemičkih modalnih ograda kao i frekvencije ograda ovih vrednosti.

4.5.1. Vrednosti epistemičkih modalnih ograda

Ovde ćemo navesti nekoliko primera za različite vrednosti (niska i srednja) epistemičkih modalnih ograda u engleskim naučnim radovima iz četiri različite discipline:

(275) The lower unit weight and SG of the RCA may be a result of entrapped and entrained air within the mortar coatings and mortar chunks. (CaBM2) (niska vrednost)

- (276) This suggests that the rule of thumb cannot be simply applied to curved glazings as suggested above. (BaE2) (niska vrednost)
- (277) The apparent decrease in crop N content between stem extension and flowering in this experiment was possibly due to a combination of N loss in shed leaves and very dry soil conditions during stem extension which restricted N uptake. (FCR1) (niska vrednost)
- (278) Finally, the perception of where the boundary between the daylight and the non-daylit area lies is likely to have a strong subjective element, so that different individuals will likely make very different assessments. (BaE2) (srednja vrednost)
- (279) Results indicate that while conventional indirectness appears to be the favoured method (and constant) across both corpora, there are differences in the directness of request head acts: there were more direct requests amongst the British e-mails and more implicit requests (via particularised implicatures) in the Australian data (Table 2)¹⁵. (JoP2) (srednja vrednost)
- (280) Two-stage revision is traditionally regarded as being more effective in treating infection, which probably explains the preponderance of two-stage revisions. (BMCM2) (srednja vrednost)

U tabeli 10 možemo pogledati različite frekvencije epistemičkih modalnih ograda niske i srednje vrednosti u naučnim radovima iz četiri discipline.

Tabela 10. Normalizovane frekvencije vrednosti epistemičkih modalnih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Vrednost epistemičkih modalnih ograda	Građevinarstvo			Lingvistika			Medicina			Poljoprivreda		
	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini
Niska	2,21	7,60	7,41	4,42	6,88	6,85	1,58	5,01	4,75	2,95	5,30	5,15
Srednja	0,00	4,12	3,98	7,36	7,46	7,46	1,58	4,82	4,57	2,95	4,06	3,99

Tabela 10 nam ukazuje da je frekvencija epistemičkih modalnih ograda niske vrednosti u apstraktima naučnih radova najviša iz discipline lingvistike (4,42 na 1.000 reči),

a najniža iz discipline medicine (1,58 na 1.000 reči). Imajući u vidu epistemičke modalne ograde srednje vrednosti, najfrekventnije su u apstraktima naučnih radova iz discipline lingvistike (7,36 na 1.000), dok u apstraktima naučnih radova iz discipline građevinarstva uopšte nisu zabeležene (0,00 na 1.000 reči). Zanimljivo je da je, ako pogledamo frekvencije epistemičkih modalnih ograda ove dve vrednosti u apstraktima naučnih radova prema disciplinama, frekvencija epistemičkih modalnih ograda niske vrednosti viša u radovima iz discipline građevinarstva ili je jednaka sa frekvencijama epistemičkih modalnih ograda srednje vrednosti u radovima iz disciplina medicine i poljoprivrede, dok je frekvencija epistemičkih modalnih ograda srednje vrednosti viša u apstraktima naučnih radova iz discipline lingvistike u odnosu na frekvenciju epistemičkih modalnih ograda niske vrednosti.

Dalje, možemo videti različite frekvencije epistemičkih modalnih ograda niske i srednje vrednosti u tekstovima naučnih radova sve četiri discipline. Normalizovana frekvencija epistemičkih modalnih ograda niske vrednosti najviša je u radovima iz discipline građevinarstva (7,60 na 1.000 reči), a najniža u radovima iz discipline medicine (5,01 na 1.000 reči). Ako pogledamo normalizovanu frekvenciju epistemičkih modalnih ograda srednje vrednosti, možemo uočiti da je najviša u tekstovima naučnih radova iz discipline lingvistike (7,46 na 1.000 reči), a najniža u radovima iz discipline poljoprivrede (4,06 na 1.000 reči). Imajući u vidu normalizovane frekvencije epistemičkih modalnih ograda niske i srednje vrednosti po disciplinama, primećujemo da su frekvencije epistemičkih modalnih ograda niske vrednosti više u radovima svih disciplina, osim u tekstovima naučnih radova iz discipline lingvistike, gde je normalizovana frekvencija epistemičkih modalnih ograda srednje vrednosti viša.

Takođe, u tabeli 10 možemo videti zabeležene frekvencije epistemičkih modalnih ograda niske i srednje vrednosti u engleskim naučnim radovima u celini iz sve četiri discipline. Normalizovana frekvencija epistemičkih modalnih ograda niske vrednosti je najviša u naučnim radovima iz discipline građevinarstva (7,41 na 1.000 reči), dok je najniža u radovima iz discipline medicine (4,75 na 1.000 reči). Najviša normalizovana frekvencija epistemičkih modalnih ograda srednje vrednosti zabeležena je u naučnim radovima iz discipline lingvistike (7,46 na 1.000 reči), a najniža u radovima iz discipline građevinarstva

(3,98 na 1.000 reči). Uzimajući u obzir frekvencije epistemičkih modalnih ograda niske i srednje vrednosti, uočavamo da su epistemičke modalne ograde niske vrednosti dominantnije u naučnim radovima iz sve četiri discipline, osim iz lingvistike, gde preovlađuju epistemičke modalne ograde srednje vrednosti.

Posmatrano u celini, frekvencije epistemičkih modalnih ograda niske vrednosti (6,38 na 1.000 reči) više su u odnosu na frekvencije epistemičkih modalnih ograda srednje vrednosti (5,71 na 1.000 reči) u naučnim radovima na engleskom jeziku. Govoreći o obema vrednostima, smatra se da one pomažu autorima da ne budu kategorični, već tentativniji i obazriviji kada prezentuju svoje tvrdnje (Yang et al., 2015: 6).

4.5.2. Orijentacije epistemičkih modalnih ograda

Orijentacije (eksplicitna subjektivna, implicitna subjektivna, eksplicitna objektivna i implicitna objektivna) epistemičkih modalnih ograda u engleskim naučnim radovima četiri date naučne discipline ilustrovaćemo sledećim primerima:

- (281) While I agree with the judgement of this example, I *think* that it is an exceptional case. (Ling1) (eksplicitna subjektivna)
- (282) This *may represent* an overestimate, however, because we cannot be certain that all of these reinfections occurred within 2 years or that all second exchange operations were performed as a consequence of reinfection. (BMCM2) (implicitna subjektivna)
- (283) This decline in density *suggests* that repeated applications of malathion are toxic to immature or adult spiders, and that late-season populations can not be sustained by re-colonization or in-field reproduction. (CP2) (eksplicitna objektivna)
- (284) The scarcity of well-tested models that deal with tillage *likely* explains why few studies considered tillage practices. (FCR2) (implicitna objektivna)

Tabela 11 nam ukazuje na različite frekvencije orijentacija epistemičkih modalnih ograda u engleskim naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede.

Tabela 11. Normalizovane frekvencije orijentacija epistemičkih modalnih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Orijentacije epistemičkih modalnih ograda	Građevinarstvo			Lingvistika			Medicina			Poljoprivreda		
	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini
Eksplisitna subjektivna	0,00	0,08	0,08	2,95	1,28	1,30	0,79	0,46	0,48	0,00	0,05	0,05
Implicitna subjektivna	1,10	7,68	7,45	2,95	6,66	6,62	0,79	4,69	4,39	1,47	3,77	3,62
Eksplisitna objektivna	0,00	2,51	2,42	5,89	4,49	4,51	1,58	3,71	3,55	1,47	3,32	3,20
Implicitna objektivna	1,10	1,46	1,44	0,00	1,90	1,88	0,00	0,98	0,90	2,95	2,23	2,27

Tabela 11 nam pokazuje da je eksplicitna subjektivna orijentacija najzastupljenija u apstraktima naučnih radova iz discipline lingvistike (2,95 na 1.000 reči), dok u apstraktima naučnih radova iz disciplina građevinarstva i poljoprivrede nismo zabeležili nijedan primer ove orijentacije (0,00 na 1.000 reči). Implicitna subjektivna orijentacija je najzastupljenija je u apstraktima naučnih radova iz discipline lingvistike (2,95 na 1.000 reči), a najmanje u apstraktima radova iz discipline medicine (0,79 na 1.000 reči). Normalizovana frekvencija eksplicitne objektivne orijentacije najviša je u apstraktima naučnih radova iz discipline lingvistike (5,89 na 1.000 reči), a u apstraktima radova iz discipline građevinarstva nije zabeležena (0,00 na 1.000 reči). Frekvencija implicitne objektivne orijentacije najviša je u apstraktima naučnih radova iz discipline poljoprivrede (2,95 na 1.000 reči), dok u apstraktima radova iz disciplina lingvistike i medicine ova vrsta orijentacije nije uočena (0,00 na 1.000 reči).

Kao što se vidi iz tabele 11, frekvencija eksplicitne subjektivne orijentacije u tekstovima naučnih radova je najviša iz radovima iz discipline lingvistike (1,28 na 1.000 reči), a najniža u radovima iz discipline poljoprivrede (0,05 na 1.000 reči). Zatim, frekvencija implicitne subjektivne orijentacije u tekstovima naučnih radova najviša je u radovima iz discipline građevinarstva (7,68 na 1.000 reči), a najniža u radovima iz discipline poljoprivrede (3,77 na 1.000 reči). Frekvencija eksplicitne objektivne orijentacije najviša je u tekstovima naučnih radova iz discipline lingvistike (4,49 na 1.000 reči), a

najniža u tekstovima radova iz discipline građevinarstva (2,51 na 1.000 reči). Frekvencija implicitne objektivne orijentacije u tekstovima naučnih radova najviša je u radovima iz discipline poljoprivrede (2,23 na 1.000 reči), a najniža u radovima iz discipline medicine (0,98 na 1.000 reči).

Imajući u vidu frekvencije orijentacija epistemičkih modalnih ograda u naučnim radovima u celini (apstrakt + tekst naučnog rada) iz navedene četiri discipline, tabela 11 nam ukazuje da je eksplicitna subjektivna orijentacija najčešća u naučnim radovima iz lingvistike (1,30 na 1.000 reči), dok je njena frekvencija najniža u radovima iz poljoprivrede (0,05 na 1.000 reči). Frekvencija implicitne subjektivne orijentacije najviša je u naučnim radovima iz građevinarstva (7,45 na 1.000 reči), a najniža iz poljoprivrede (3,62 na 1.000 reči). Potom, frekvencija eksplicitne objektivne orijentacije je najviša u naučnim radovima iz lingvistike (4,51 na 1.000 reči), a najniža u radovima iz građevinarstva (2,42 na 1.000 reči). Ako pogledamo frekvencije implicitne objektivne orijentacije u naučnim radovima, uočavamo da je najviša u naučnim radovima iz poljoprivrede (2,27 na 1.000 reči), a najniža iz medicine (0,90 na 1.000 reči). Možemo zaključiti da se prilikom ograđivanja autori naučnih radova iz sve četiri discipline najviše oslanjaju na implicitnu subjektivnu orijentaciju, i to pomoću epistemičkih modalnih ograda, što upućuje na mogući zaključak da pri iznošenju tvrdnji oni ipak teže da se distanciraju od potpunog opredeljenja prema istinitosti propozicije i da sadržaj svojih tvrdnji predstave kao moguć ili verovatan, ali nikako kao sasvim izvestan.

4.6. Ograde nejasnosti

Ova grupa ograda bi donekle odgovarala aproksimatorima prema podeli koju su naveli Prins i dr. (1982), odnosno propozicionim ograda koje navode Prokofijeva i Hiršberg (2014), a koje se odnose na unošenje nejasnosti u sam sadržaj propozicije, što utiče na smanjenje snage same propozicije. Ovaj tip ograda uključuje već pojašnjene i ilustrovane aproksimativne, istinitosne i neodređene priloške ograde. Stoga ćemo u nastavku dati sve podgrupe, ali ćemo se uglavnom fokusirati na normalizovanu frekvenciju ograda nejasnosti u celini pošto su frekvencije podgrupa već opisane.

U tabeli 12 možemo uočiti frekvencije ograda nejasnosti u engleskim naučnim radovima iz četiri discipline.

Tabela 12. Normalizovane frekvencije ograda nejasnosti u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Ograde nejasnosti	Građevinarstvo			Lingvistika			Medicina			Poljoprivreda		
	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini
Aproksimativne priloške ograde	1,11	0,69	0,70	0,00	0,11	0,11	0,00	0,59	0,54	0,74	1,19	1,16
Istinitosne priloške ograde	1,11	0,57	0,59	0,00	0,48	0,47	0,00	0,52	0,48	0,00	0,15	0,14
Neodređene priloške ograde	0,00	0,97	0,94	0,00	0,41	0,40	0,00	0,33	0,30	0,74	0,69	0,70
Ukupno:	2,21	2,22	2,22	0,00	0,99	0,98	0,00	1,43	1,32	1,47	2,03	2,00

Kao što se može primetiti u tabeli 12, u apstraktima engleskih naučnih radova ograda nejasnosti su najfrekventnije u radovima iz discipline građevinarstva (2,21 na 1.000 reči), dok u apstraktima radovima iz disciplina lingvistike i medicine ova vrsta ograda nije zabeležena (0,00 na 1.000 reči).

Takođe, iz tabele 12 se vidi da je frekvencija ograda nejasnosti najviša u tekstovima naučnih radova iz građevinarstva (2,22 na 1.000 reči), a najniža u tekstovima radova iz lingvistike (0,99 na 1.000 reči).

Dalje, u tabeli 12 možemo videti frekvencije ograda nejasnosti u engleskim naučnim radovima u celini. Normalizovana frekvencija ograda nejasnosti je najviša u naučnim radovima iz građevinarstva (2,22 na 1.000 reči), a najniža u radovima iz lingvistike (0,98 na 1.000 reči). Ovo može ukazivati na to da se autori engleskih naučnih radova iz građevinarstva, medicine i poljoprivrede više oslanjaju na uvođenje određene vrste nejasnosti u samu propoziciju nego autori engleskih naučnih radova iz lingvistike.

U nastavku ćemo pokazati različite normalizovane frekvencije epistemičkih modalnih ograda i ograda nejasnosti u engleskim naučnim radovima iz četiri discipline (tabela 13).

Tabela 13. Normalizovane frekvencije epistemičkih modalnih ograda i ograda nejasnosti u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Ograde	Građevinarstvo			Lingvistika			Medicina			Poljoprivreda		
	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini
Epistemičke modalne ograde	2,21	11,72	11,39	11,78	14,34	14,31	3,17	9,83	9,32	5,89	9,36	9,15
Ograde nejasnosti	2,21	2,22	2,22	0,00	0,99	0,98	0,00	1,43	1,32	1,47	2,03	2,00
Ukupno:	4,42	13,95	13,61	11,78	15,33	15,29	3,17	11,26	10,65	7,36	11,40	11,14

Kao što se vidi iz tabele 13, u apstraktima naučnih radova normalizovana frekvencija epistemičkih modalnih ograda je viša u radovima iz svih disciplina, osim u slučaju građevinarstva, gde su podjednako zastupljene obe vrste ovih ograda. Ovo može ukazivati da se autori u svojim apstraktima pre svega ograđuju ukazivanjem na nedostatak opredeljenja prema istinitosti navedene propozicije, osim autora apstrakata naučnih radova iz discipline građevinarstva, koji se ograđuju podjednako nepotpunim opredeljenjem i uvođenjem nejasnosti u samu propoziciju.

Ono što se iz tabele 13 takođe može uočiti, jeste da je frekvencija epistemičkih modalnih ograda viša u tekstovima naučnih radova iz svih disciplina u odnosu na frekvenciju ograda nejasnosti, što ukazuje da se autori u tekstovima naučnih radova ograđuju pre nepotpunim opredeljenjem prema istinitosti određene propozicije nego uvođenjem nejasnosti u samu propoziciju.

Slično tekstovima naučnih radova, i u naučnim radovima u celini preovlađuju epistemičke modalne ograde u odnosu na ograde nejasnosti. Dakle, možemo zaključiti da se autori naučnih radova iz sve četiri navedene discipline prilikom ograđivanja oslanjaju uglavnom na iskazivanje neke vrste nedostatka opredeljenja prema istinitosti određene tvrdnje, odnosno ostavljaju prostora da tvrdnje koje su naveli mogu, ali ne moraju uvek biti potpuno istinite.

U nastavku rada ćemo dati pregled i primere različitih tipova ograda koji su zabeleženi u korpusu srpskih naučnih radova.

5. OGRADE U NAUČNIM RADOVIMA NA SRPSKOM JEZIKU

Slično pregledu ograda u naučnim radovima na engleskom jeziku, daćemo pregled ograda u naučnim radovima na srpskom jeziku. Počecemo prvo od glagolskih ograda, a zatim ćemo navesti primere i za pridevske, priloške i imeničke ograde.

5.1. Glagolske ograde

Glagolske ograde ćemo kao i u slučaju radova na engleskom jeziku razvrstati u dve grupe: epistemičke modalne i leksičke glagolske ograde.

5.1.1. Epistemičke modalne glagolske ograde

Trbojević-Milošević (2004: 156) smatra da su iz ugla epistemičke modalnosti, koja i nas u ovom radu najviše interesuje, centralni nosioci epistemičkog značenja u srpskom jeziku modalni glagoli *morati* i *moći*, dok se glagoli *trebati*, *smeti*, *hteti* i *umeti* mogu nazvati epistemičkim perifernim modalima¹¹⁴. U korpusu naučnih radova na srpskom jeziku naišli smo jedino na epistemičke modalne glagolske ograde sa markerom *moći*.

5.1.1.1. Epistemičke modalne glagolske ograde sa markerom *moći*

Trbojević-Milošević (2004: 159) tvrdi da je uz glagol *morati* glagol *moći* centralni epistemički modalni glagol u srpskom jeziku pošto u svom semantičkom domenu sadrži logičke pojmove mogućnosti (ali i dozvole), kao drugi član logičke dihotomije nužnost/mogućnost (takođe i obaveza/dozvola). Dalje, Trbojević-Milošević (2004: 160) ističe da kada je glagol u bezličnim formama nema sumnje o njegovoj epistemičkoj interpretaciji, navodeći da se objašnjenje nalazi u samoj prirodi epistemičke modalnosti, koja se nalazi van propozicije, odnosno ona „spolja” modifikuje celu propoziciju, za razliku

¹¹⁴ Trbojević-Milošević (2004: 156) zaključuje da se u slučaju epistemičke modalnosti modalni glagoli u srpskom jeziku mogu parafrazirati preko metafora sila i prepreka – preko prisustva i odsustva premisa na osnovu kojih se zaključuje kao i na osnovu eventualnih dokaza za njihovo potkrepljenje. Takođe, Trbojević-Milošević (2004: 156) navodi da se modalni glagoli mogu predstaviti i kao funkcije epistemičke deikse i da onda označavaju različite stepene distance između referentne i locirane tačke.

od korenske modalnosti, koja je „ugrađena” u propoziciju i modifikuje je „iznutra”. Mrazović i Vukadinović (2009: 182) navode da glagol *moći* u kombinaciji sa infinitivom ukazuje na mogućnosti izvršenja radnje, dok u kombinaciji sa *da + prezent* ukazuje na sposobnost subjekta da se nešto izvrši (npr. Ja ovde mogu raditi / Ja ovde mogu da radim), ukazujući da se ovo razlikovanje ipak ne poštuje uvek i da značenje često zavisi od konteksta.

Imajući u vidu apstrakte naučnih radova, epistemičkih modalnih glagolskih ograda sa markerom *moći* nije bilo u apstraktima iz disciplina građevinarstva i lingvistike, ali ih je bilo u apstraktima radova iz disciplina medicine (n=2, tj. 1,78 na 1.000 reči) i poljoprivrede (n=1, tj. 1,05 na 1.000 reči):

(285) Grafički prikaz AMMI1 biplota može pomoći u izboru stabilnih hibrida i rokova setve za željene osobine. (RiP1)

(286) Međutim, stavovi u vezi sa dugoročnim ishodom procedure su oprečni, s obzirom na to da stimulacija iz desne komore može dovesti do remodelovanja leve komore i pogoršanja IS. (SAzCL1)

Ako pak pogledamo upotrebu epistemičkih modalnih glagolskih ograda sa markerom *moći* u tekstovima naučnih radova, nailazimo na sledeće frekvencije u radovima iz četiri discipline: građevinarstvo (n=51, to jest 3,57 na 1.000 reči), lingvistika (164, što iznosi 6,16 na 1.000 reči), medicina (n=34, što predstavlja 2,88 na 1.000 reči) i poljoprivreda (n=27, tj. 2,05 na 1.000 reči):

(287) Ovo se može uzeti kao nedostatak predmetne metode i za očekivati je da, u nekoj narednoj verziji predmetnog evropskog standarda, ovaj nedostatak svakako bude otklonjen. (GMiK1)

(288) Samo u pojedinim slučajevima ovaj defekt se može sanirati navarivanjem. (GMiK2)

(289) Na osnovu dobijenih rezultata može se zaključiti da je Pravilnik 87/ 2011 rigorozniji u proceni stepena opasnosti. (IiVK2)

- (290) Dobijena vrednost debljine zida cilindričnog omotača je manja od izmerene vrednosti koja iznosi 10,2 mm, pa se može zaključiti da posuda zadovoljava potrebne uslove u pogledu cilindričnog omotača. (IiVK2)
- (291) Znamo da i pri aktivnoj dijatezi perfektivni prezent često zamjenjuje oblik futura drugog, a pri pasivnoj to je još češće, može se reći da je pasivna forma futura drugog veoma rijetka³. (JF1)
- (292) Značenje ovog veznika u najvećem broju slučajeva se može utvrditi u okviru same složene rečenice. (JF1)
- (293) Pritom su prvih pet navedenih tipova modifikacije svakako najčešći, a preostala dva bi se mogla okarakterisati samo kao sporadična s obzirom na broj potvrda u korpusu, ali sistemski svakako moguća. (JF2)
- (294) Primenom Piperovog principa ograničenog na sam subjekat, tj. na njegovo duhovno i fizičko biće, može se pokazati da postoji razlika u sadržaju na koji upućuje zamenica *sebe*, odnosno morfema *se*. (ZMS1)
- (295) S obzirom na nemarkiranost subjekta u pogledu aktivnosti, upravo ovo se može smatrati njegovim primarnim obeležjem. (ZMS1)
- (296) Osim u serumu, GM se može otkriti i u drugim telesnim tečnostima, kao što su mokraćna, cerebrospinalna tečnost ili BAL. (SAzCL2)
- (297) Ispitivanje i identifikacija prognostičkih faktora rizika kod bolesnika sa ASI, kao i njihovo kasnije praćenje, moglo bi značajno pomoći u lečenju i poboljšati prognozu, pogotovo kod visokorizičnih bolesnika. (VP1)
- (298) Do sada je u svetu objavljen veći broj radova u kojima se navode prirodni neprijatelji *C. pyri*, koji bi se mogli koristiti u biološkoj kontroli ove štetočine. (PiF1)
- (299) Na osnovu ovih istraživanja jare sorte su bile otpornije na stresne uslove godine gajenja u odnosu na ozime što se može objasniti njihovim poreklom. (RiP2)

Upotrebom epistemičkih modalnih glagolskih ograda sa markerom *moći* autori naučnih radova signaliziraju verovatnoću ili mogućnost da je sadržaj propozicije istinit, odnosno nedostatak opredeljenja, nesigurnost da je sadržaj propozicije u potpunosti istinit.

Takođe, upotrebom potencijala autor naučnog rada se dodatno distancira i ograđuje od propozicije. S obzirom na to da se ovaj rad bavi leksičkim jedinicama, potencijal nismo uzimali u obzir.

U tabeli 14 možemo videti zabeležene normalizovane frekvencije epistemičkih modalnih glagolskih ograda sa markerom *moći* u srpskim naučnim radovima iz četiri discipline.

Tabela 14. Normalizovane frekvencije epistemičkih modalnih glagolskih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Epistemičke modalne glagolske ograde sa markerom	Građevinarstvo			Lingvistika			Medicina			Poljoprivreda		
	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini
<i>Moći</i>	0,00	3,57	3,43	0,00	6,16	6,08	1,78	2,88	2,79	1,05	2,05	1,98
Ukupno:	0,00	3,57	3,43	0,00	6,16	6,08	1,78	2,88	2,79	1,05	2,05	1,98

Tabela 14 ukazuje da je normalizovana frekvencija epistemičkih modalnih ograda sa markerom *moći* najviša u apstraktima naučnih radova iz discipline medicine (1,78 na 1.000 reči), dok u apstraktima radova iz disciplina građevinarstva i lingvistike ova vrsta ograda nije zabeležena (0,00 na 1.000 reči).

Imajući u vidu frekvencije epistemičkih modalnih glagolskih ograda sa markerom *moći* u samim tekstovima naučnih radova (tabela 14), uočavamo da je frekvencija ove vrste ograda bila najviša u radovima iz lingvistike (6,16 na 1.000 reči), a najniža u radovima iz poljoprivrede (2,05 na 1.000 reči).

Kada pogledamo normalizovanu frekvenciju u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada), uočavamo da su ograde sa markerom *moći* najviše zabeležene u radovima iz lingvistike (6,08 na 1.000 reči), a najmanje u radovima iz poljoprivrede (1,98 na 1.000 reči).

Frekvencija epistemičkih modalnih glagolskih ograda sa markerom *moći* u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na srpskom jeziku iznosi n=279, što predstavlja 4,05 epistemičkih modalnih glagolskih ograda na 1.000 reči.

5.1.2. Leksičke glagolske ograde

Kad govorimo o leksičkim glagolskim ogradama u srpskom jeziku, pokušaćemo da napravimo paralelu sa već navedenim leksičkim glagolskim ogradama u engleskom jeziku. Dakle, leksičke glagolske ograde zabeležene u korpusu nastojaćemo da svrstamo u četiri grupe: glagolske ograde govora (npr. sa markerima *sugerisati*, *implicirati*...), glagolske ograde mentalnog stanja (npr. sa markerima *misliti*, *verovati*...), kopulativne glagolske ograde (npr. sa markerima *izgledati*, *činiti se*...) i glagolske ograde namere (npr. sa markerima *nastojati*, *pokušati*...).

5.1.2.1. Glagolske ograde govora

U apstraktima naučnih radova nismo zabeležili nijedan primer glagolskih ograda govora.

U tekstovima naučnih radova zabeležili smo tri primera, i to u naučnim radovima iz discipline lingvistike – n=3, tj. 0,11 na 1.000 reči:

- (300) Gorenavedeno nam sugeriše da su u datim rečenicama u koliziji sintaksička i semantička valentnost upravnog glagola, iz čega sledi zaključak da ne postoje nikakve formalne prepreke da se subjekat smatra eksponentom logičkog predikata, tj. faktivnim subjektom, te da primarno dodatak imenuje semantički subjekat, čime stiče status agentivne dopune. (ZMS2)

5.1.2.2. Glagolske ograde mentalnog stanja

Trbojević-Milošević (2004: 165) navodi da nefaktivni predikati impliciraju sve istinitosne vrednosti koje propozicija može imati (osim istinitosti i neistinitosti, kao krajnjih tačaka kontinuuma), i da se njima naznačava stepen opredeljenja prema istinitosti propozicije, ali se ne donosi nikakav kategorički sud, i glagole *verovati* i *misliti* svrstava u

nefaktivne operatore. Dalje, Trbojević-Milošević (2004: 165) navodi da su nefaktivni glagoli jedno od standardnih sredstava za izražavanje epistemičke modalnosti i u srpskom i u engleskom jeziku.

Kad govorimo o upotrebi glagolskih ograda mentalnog stanja, u apstraktima naučnih radova smo naišli na jednu upotrebu, i to iz discipline lingvistike – n=1, tj. 2,88 na 1.000 reči:

(301) Zadati tematski okvir pretpostavlja postojanje dva reda autonomnih jezičkih jedinica, koje figuriraju na dva različita nivoa jezičke strukture – sintaksičkom i semantičkom, među kojima, polazeći od semantičkog profila sintaksičkih i funkcionalne distribucije semantičkih jedinica, postoji visok stepen komplementarnosti. (ZMS2)

Ako pogledamo njihovu upotrebu u tekstovima naučnih radova, zabeležili smo različite frekvencije u radovima iz discipline građevinarstva (n=6, 0,42 na 1.000 reči), lingvistike (n=18, 0,67 na 1.000 reči), medicine (n=9, 0,76 na 1.000 reči), i poljoprivrede (n=3, to jest 0,23 na 1.000 reči):

(302) Ako pretpostavimo da se radi o slučaju zatežućih napona koji prvo dovode do loma cementne matrice, onda na mestima nastanka prslina dolazi do tzv. efekta premošćavanja („*Bridging Effect*”) – kada vlakna u tom preseku preuzimaju (tj. prenose) opterećenje. (GMiK1)

(303) Standard pretpostavlja da su oba parametra (indeks žilavosti i faktor rezidualne čvrstoće) nezavisna od dimenzija probnog tela, kao i od drugih promenljivih veličina (npr. raspona oslonaca). (GMiK1)

(304) To je tako i kod glagola koji su uvek povratni, gde *se* nije marker jednog od značenja, osim što *se generalno može smatrati* signalom široko shvaćene intranzitivnosti. (ZMS1)

(305) Takođe, *smatra se* da je to najskuplja kardiovaskularna bolest u zapadnoj civilizaciji². (VP1)

5.1.2.3. Kopulativne glagolske ograde

Trbojević-Milošević (2004: 167–168) napominje da nefaktivni glagoli *izgledati* i *činiti se* impliciraju nefaktivnost propozicije u relativnom smislu – ne isključuju potpuno ni faktivnost propozicije, odnosno da korišćenjem ovih glagola govornik ne proizvodi asertivne iskaze, već epistemičke sudove koji podrazumevaju distancu od istinitosti propozicionog sadržaja. Ovi glagoli se nazivaju evidencijalnim glagolima, i zavisno od toga da li se upotrebljavaju sa dativom lične zamenice prvog lica (jednine, mada je moguće i množine), distanca od istinitosti propozicije se subjektivizuje (*čini mi se...*) ili relativno objektivizuje (*čini se...*) (Trbojević-Milošević, 2004: 168).

Primeri kopulativnih glagolskih ograda u apstraktima naučnih radova nije bilo.

Imajući u vidu same tekstove naučnih radova, uočili smo dva primera ove vrste ograda, i to jedan primer u radu iz discipline građevinarstva (n=1, to jest 0,07 na 1.000 reči) i jedan u radu iz discipline lingvistike (n=1, odnosno 0,04 na 1.000 reči):

- (306) S današnje tačke gledišta, rešenje ovog problema izgleda jednostavno i logično: dodavanjem izvesne, optimalne količine vlakana (organskog ili neorganskog porekla) u svežu betonsku mešavinu, dobija se kompozit povećane trajnosti i poboljšanih fizičko-mehaničkih svojstava, kao što su na primer: čvrstoća (pri zatezanju, savijanju ili smicanju), kontrola prslina, otpornost na različite uticaje (skupljanje, tečenje, udar, abraziju, temperaturne razlike, mraz, požar, zamor, itd). (GMiK1)
- (307) Ova terminološka diferencijacija je, čini se, posebno važna jer se semantičke uloge tretiraju kao dubinski padeži koji se očituju i na sintagmatskoj ravni, dok na dubinskom planu čine argumentnu strukturu bazičnog predikata. (ZMS2)

5.1.2.4. Glagolske ograde namere

Primeri glagolskih ograda namere, koje autori uglavnom koriste prilikom definisanja ciljeva svojih istraživanja, nije bilo u apstraktima naučnih radova.

Međutim, zabeležili smo četiri upotrebe ovih ograda u tekstovima naučnih radova, i to iz discipline lingvistike (n=2, to jest 0,07 na 1.000 reči) i medicine (n=2, odnosno 0,17 na 1.000 reči):

- (308) Zbog toga se ovom prilikom nastoji ukazati, pre svega, na značaj i aktuelnost teme. (ZMS1)
- (309) Dakle, gledano iz perspektive sintakse, u ovom radu se nastoji dati odgovor na pitanja koja se tiču značenja subjekta, objekata, adverbijala ili atributa, ali i pomeranja granica predikata, tačnije izmeštanja njegovoga semantičkog jezgra iz okrilja upravnoga glagola. (ZMS2)
- (310) Postoji nekoliko hipoteza koje pokušavaju da objasne bolju mogućnost postavljanja dijagnoze IA pomoću dokazivanja GM i određivanja indeksa kod bolesnika s neutropenijom u odnosu na neneutropenične osobe. (SAzCL2)

Iz tabele 15 se može videti frekvencija leksičkih glagolskih ograda u srpskim naučnim radovima iz četiri discipline.

Tabela 15. Normalizovane frekvencije leksičkih glagolskih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Leksičke glagolske ograde	Građevinarstvo			Lingvistika			Medicina			Poljoprivreda		
	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini
Glagolske ograde govora	0,00	0,00	0,00	0,00	0,11	0,11	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Glagolske ograde mentalnog stanja	0,00	0,42	0,40	2,88	0,67	0,70	0,00	0,76	0,70	0,00	0,23	0,21
Kopulativne glagolske ograde	0,00	0,07	0,07	0,00	0,04	0,04	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Glagolske ograde namere	0,00	0,00	0,00	0,00	0,07	0,07	0,00	0,17	0,15	0,00	0,00	0,00
Ukupno:	0,00	0,49	0,47	2,88	0,90	0,93	0,00	0,93	0,85	0,00	0,23	0,21

Kao što se iz tabele 15 može uočiti, u apstraktima naučnih radova upotrebljena je samo jedna glagolska ograda – glagolska ograda mentalnog stanja, i to u apstraktu naučnog rada iz discipline lingvistike (2,88 na 1.000 reči).

Govoreći o samom tekstu naučnog rada, iz tabele 15 se može videti da su leksičke glagolske ograde najfrekventnije u tekstovima naučnih radova iz discipline medicine (0,93 na 1.000 reči), dok je njihova frekvencija najniža u tekstovima radova iz discipline poljoprivrede (0,23 na 1.000 reči).

Ako pak pogledamo frekvencije leksičkih glagolskih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada), uočavamo da je najviša frekvencija zabeležena u naučnim radovima iz discipline lingvistike (0,93 na 1.000 reči), a najniža u radovima iz discipline poljoprivrede (0,21 na 1.000 reči).

Imajući u vidu frekvencije leksičkih glagolskih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na srpskom jeziku, uočili smo različite frekvencije: glagolske ograde govora (0,04 na 1.000 reči), glagolske ograde mentalnog stanja (0,54 na 1.000 reči), glagolske ograde namere (0,07 na 1.000 reči).

1.000 reči), kopulativne glagolske ograde (0,03 na 1.000 reči), glagolske ograde namere (0,06 na 1.000 reči). Frekvencija leksičkih glagola u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na srpskom jeziku iznosi n=46, odnosno 0,67 leksičkih glagolskih ograda na 1.000 reči.

Tabela 16 nam pokazuje frekvencije glagolskih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na srpskom jeziku iz četiri discipline.

Tabela 16. Normalizovane frekvencije glagolskih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Glagolske ograde	Građevinarstvo			Lingvistika			Medicina			Poljoprivreda		
	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini
Epistemičke modalne glagolske ograde sa markerom <i>moći</i>	0,00	3,57	3,43	0,00	6,16	6,08	1,78	2,88	2,79	1,05	2,05	1,98
Leksičke glagolske ograde	0,00	0,49	0,47	2,88	0,90	0,93	0,00	0,93	0,85	0,00	0,23	0,21
Ukupno:	0,00	4,06	3,90	2,88	7,06	7,00	1,78	3,82	3,64	1,05	2,28	2,20

Tabla 16 nam pokazuje da glagolskih ograda u apstraktima naučnih radova iz discipline građevinarstva nije bilo. U apstraktima naučnih radova iz lingvistike preovlađuju leksičke glagolske ograde, dok je frekvencija epistemičkih modalnih glagolskih ograda sa markerom *moći* viša u odnosu na frekvenciju leksičkih glagolskih ograda u apstraktima naučnih radova iz disciplina medicine i poljoprivrede.

Ako pogledamo same tekstove naučnih radova, uočavamo da je frekvencija epistemičkih modalnih glagolskih ograda sa markerom *moći* viša, imajući u vidu sve četiri discipline u odnosu na leksičke glagolske ograde.

Takođe, u naučnim radovima u celini sve četiri naučne discipline, frekvencija epistemičkih modalnih glagolskih ograda sa markerom *moći* viša je u poređenju sa frekvencijom leksičkih glagolskih ograda.

Normalizovana frekvencija glagolskih ograda u naučnim radovima u celini je najviša u radovima iz discipline lingvistike (7,00 na 1.000 reči), a najniža u radovima iz discipline poljoprivrede (2,20 na 1.000 reči).

Imajući u vidu frekvencije glagolskih ograda u svim naučnim radovima na srpskom jeziku, vrednosti su sledeće: n=325, odnosno 4,72 glagolske ograde na 1.000 reči.

5.2. Pridevske ograde

Ako bismo u obzir uzeli paradokse o kojima smo govorili na početku rada, onda bi spisak prideva koji funkcionišu kao ograde bio prilično dugačak, kao i sama analiza. Iz tog razloga ćemo se usredsrediti samo na modalne, odnosno epistemičke i evidencijalne prideve. Broj modalnih prideva je ograničen i relativno mali (*verovatan, na, no; nesiguran, na, no...*) (Trbojević-Milošević, 2004: 172). Kada govorimo o modalnim izrazima, uglavnom se imaju na umu konstrukcije sa modalnim pridevima, npr. *moгуće je da...* (Trbojević-Milošević, 2004: 172).

U apstraktima naučnih radova, pridevskih ograda je bilo u onima iz disciplina građevinarstva (n=1, to jest 1,66 na 1.000 reči) i medicine (n=1, odnosno 0,89 na 1.000 reči):

- (311) Da bi se postigli navedeni ciljevi, suštinski je važno ostvariti najbolju moгуću interakciju između vlakana i cementne matrice. (GMiK1)
- (312) Ipak, i pored moгуće imunosupresije, kod oko trećine hematoloških bolesnika bio je pozitivan i nalaz anti-*Aspergillus* antitela. (SazCL1)

U tekstovima naučnih radova naišli smo na različite frekvencije pridevskih ograda: iz disciplina građevinarstva (n=4 – 0,28 na 1.000 reči), lingvistike (n=15, tj. 0,53 na 1.000 reči), medicine (n=14, tj. 1,19 na 1.000 reči) i poljoprivrede (n=7, tj. 0,53 na 1.000 reči):

- (313) Međutim, da bi se napred navedeni ciljevi ostvarili, neophodno je da se postigne najbolja moгуća veza (interakcija) između upotrebljenih vlakana i cementne matrice. (GMiK1)
- (314) Što se tiče uslova oslanjanja uzorka - zavisno od preseka podne konstrukcije moгуće je varirati sledeće slučajeve: 1. ekspandirani polistiren debljine 2 cm, kao elastična (meko) podloga; 2. ankerisanje za betonsku – krutu podlogu. (GMiK1)
- (315) Ipak, rečenicu sa tematizovanim konsekventivom moгуće je jedino preinačiti u strukturu sa tematizovanim kauzativom, budući da uzrok i posledica stoje u odnosu regularne logičke komplementarnosti (*Njihova nesloga je uzrok opšteg nezadovoljstva*). (ZMS2)
- (316) Jedan od moгуćih razloga za nastanak ove lažne negativnosti mogao bi biti u nivou cirkulišućeg GM, koji je kod nekih bolesnika ispod praga koji test može registrovati. (SAzCL1)
- (317) Takođe, moгуće je da bi se razlika u vredostima sistolnog pritiska desne komore pokazala statistički značajnom i da se vrednost centralnog venskog pritiska (CVP) ehokardiografski izračunavala¹⁹, umesto da je automatski dodavana vrednost od 10 mmHg za CVP na izračunatu vrednost pritiska u desnoj komori, što je običaj kad je u pitanju ehokardiografski pregled u našoj klinici. (VP1)
- (318) Moгуće je, takođe, da na hemodinamsko stanje u plućnoj cirkulaciji utiče i refleksna vazokonstrikcija plućne mikrocirkulacije kao zaštitni mehanizam protiv eksudacije tečnosti, što dodatno povećava pritisak u plućnoj cirkulaciji, a sve zajedno dovodi do znatnog opterećenja desnog srca. (VP1)
- (319) Potrebna su stalna antropološka istraživanja, kako bi se na vreme otkrile osobe sa stvarnim i potencijalnim zdravstvenim problemima. (VP2)
- (320) Pojava P. obducens u Srbiji predstavlja veliku potencijalnu opasnost upravo zbog intenzivne proizvodnje biljaka iz roda Impatiens u zaštićenom prostoru. (PiF2)

U tabeli 17 možemo videti frekvencije pridevskih ograda u srpskim naučnim radovima iz četiri navedene discipline.

U apstraktima naučnih radova frekvencija pridevskih ograda je najviša u radovima iz discipline građevinarstva (n=1, tj. 1,66 na 1.000 reči), dok u apstraktima radova iz disciplina lingvistike i poljoprivrede nije bilo ove vrste ograda (0,00 na 1.000 reči).

Tabela 17. Normalizovane frekvencije pridevskih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Pridevske ograde	Građevinarstvo			Lingvistika			Medicina			Poljoprivrede		
	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini
Pridevske ograde	1,66	0,28	0,34	0,00	0,53	0,52	0,89	1,19	1,16	0,00	0,53	0,50
Ukupno:	1,66	0,28	0,34	0,00	0,53	0,52	0,89	1,19	1,16	0,00	0,53	0,50

Dalje, vidimo da je frekvencija pridevskih ograda u tekstovima naučnih radova najviša u radovima iz discipline medicine (1,19 na 1.000 reči), a najniža u radovima iz discipline građevinarstva (0,28 na 1.000 reči).

Slično tome, uočavamo da je frekvencija pridevskih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) najviša u radovima iz discipline medicine (1,16 na 1.000 reči), a najniža u radovima iz discipline građevinarstva (0,34 na 1.000 reči).

U naučnim radovima na srpskom jeziku frekvencije pridevskih ograda su n=41, što predstavlja 0,59 pridevskih ograda na 1.000 reči.

5.3. Priloške ograde

Imajući u vidu priloge, u obzir uzimamo one koji, samostalno ili u okviru širih konstrukcija, funkcionišu kao ograde umanjujući ili ublažujući snagu iskaza. Drugim rečima, njihovom upotrebom se ukazuje na nedostatak opredeljenja prema istinitosti propozicije ili se uvodi određena nejasnost u samu propoziciju.

Navodi se da se modalni prilozi u srpskom jeziku vrlo često nazivaju i modalnim rečicama ili partikulama za isticanje ličnog stava (Stanojčić i Popović, 1997: 121). O modifikatorskoj funkciji priloga pisala je i Ivić (1978: 8), koja kaže da:

„izrazi koji se u opštoj lingvistici danas najčešće pominju kao 'modalni adverbii' (engl. *modal adverbs*), a po našoj domaćoj gramatičkoj terminologiji nazivaju 'modalnim rečima' ili 'modalnim rečcama' (*možda, verovatno, nesumnjivo* i sl.), spadaju takođe među priloge iskorišćene za modifikaciju rečeničnog sadržaja. Modifikatorska funkcija tih izraza svodi se na informisanje o tome kakvi su izgledi za to da ono što rečenica saopštava odgovara istini” (Ivić, 1978: 8).

Trbojević-Milošević (2004: 169) takođe napominje da upotreba modalnih priloga u iskazu može biti dvojaka – modalni prilog se može upotrebiti zajedno sa modalnim glagolom i onda sa njim ulazi u harmoničnu ili pleonastičnu kombinaciju, a može biti upotrebljen i samostalno, sa istim epistemičkim značenjem. Ona dalje tvrdi da je za modalne priloge, bilo da se javljaju uz modale ili da stoje samostalno, karakteristično da izražavaju pojam stepena (*teško -> možda -> verovatno -> sigurno*), gde svaki od ovih priloga pokazuje različit stepen govornikovog opredeljenja prema istinitosti propozicije, odnosno obistinjenju propozicionog sadržaja. Naime, uzimajući u obzir epistemičku deiksu, svaki od ovih priloga markira različitu epistemičku distancu između referentne i locirane tačke – najmanja distanca se uočava kod *sigurno*, a najveća kod *teško* (Trbojević-Milošević, 2004: 169–170). S tim u vezi, ističe se da se stepen modalnosti koji izražavaju prilozima može intenzifikovati bilo pomoću amplifikatora (pojačivača) kao što su *apsolutno, potpuno, sasvim, veoma* i *vrlo* ili atenuatora (oslabljivača) značenja kao što su *gotovo* i *skoro* (Trbojević-Milošević, 2004: 171–172).

Kao i u korpusu engleskih naučnih radova, priloške ograde u korpusu srpskih naučnih radova smo grupisali na: aproksimativne (npr. sa markerima *otprilike, približno...*), epistemičke (npr. sa markerima *možda, verovatno...*), istinitosne (npr. sa markerima *praktično, u suštini...*) i neodređene (npr. sa markerima *nešto, relativno...*) priloške ograde.

5.3.1. Aproksimativne priloške ograde

U korpusu apstrakata naučnih radova smo naišli na dva primera aproksimativnih priloških ograda, i to iz disciplina medicine (n=1, to jest 0,89 na 1.000 reči) i poljoprivrede (n=1, odnosno 1,05 na 1.000 reči):

- (321) Kod oko trećine bolesnika s hematološkim oboljenjima utvrđena su i anti-*Aspergillus* antitela bez obzira na to što su u pitanju bili bolesnici s mogućom imunosupresijom (Grafikon 2). (SAzCL2)
- (322) Učestalost oboljenja bila je izuzetno visoka, blizu 100%, a sušenje i propadanje zaraženih biljaka veoma brzo, što je dovelo do šteta većih od 90%. (PiF2)

Zabeležene su različite frekvencije aproksimativnih priloških ograda u tekstovima naučnih radova iz disciplina građevinarstva (n=3, tj. 0,21 na 1.000 reči), lingvistike (n=4, to jest 0,15 na 1.000 reči), medicine (n=12, tj. 1,02 na 1.000 reči) i iz poljoprivrede (n=9, tj. 0,68 na 1.000 reči):

- (323) Ukoliko se posmatra ukupni kapacitet deformacije uzorka, vidi se da maksimalna širina otvora prsline na mestu zareza (ŠOP) u trenutku loma kod mikroarmiranog betona iznosi preko 3 mm, a kod betona spravljenog bez dodatka vlakana svega oko 1,7 mm. (GMiK1)
- (324) Isto tako, maksimalna registrovana sila tokom eksperimenta je otprilike duplo veća kod betona koji sadrži vlakna. (GMiK1)
- (325) U jednom od ova dva slučaja, vlakna su u stanju da prihvate približno istu (kriva 3), ili čak veću (kriva 4) silu od one koju je prihvatila neispucala matrica. (GMiK1)
- (326) Glagolska dijateza pripada onom jezičkom domenu za koji bi se moglo reći da je gotovo nezaobilazan u jednom lingvističkom istraživačkom opusu, što potvrđuju i radovi mnogih naših jezičkih stručnjaka. (ZMS1)
- (327) Gotovo isti pristup uočavamo i kada pogledamo samo gramatičke definicije ovih rečeničnih članova, čiji nezaobilazni deo jeste i njihovo značenje. (ZMS2)

- (328) U proseku, kod oba pola oko 38,52% ima prekomernu telesnu masu dok je gojaznih oko 19,48%. (VP2)
- (329) Bakterije roda Bifidobacterium jesu deo normalne mikroflore novorođenčadi i odojčadi do približno drugog meseca. (SAzCL2)
- (330) Do sada, neuporedivo više naučnih radova bavilo se akutnim infarktom miokarda nego ASI, iako je intrahospitalni mortalitet ovih bolesnika približno isti, ali je zato kasniji mortalitet bolesnika sa ASI značajno veći. (VP1)
- (331) Naime, nakon izvođenja procedure, funkcionalni kapacitet se nije pogoršao ni kod jednog bolesnika, a značajno unapređenje NYHA klase (za 2 i više) utvrđeno je kod skoro 60% bolesnika. (SAzCL1)
- (332) Kod skoro dve trećine bolesnika značajno je unapređen funkcionalni status, a ublaženi su i glavni simptomi koji utiču na uobičajene dnevne aktivnosti bolesnika. (SAzCL1)
- (333) Jare sorte gotovo da ne menjaju rang između godina, tj. vrednosti svojstva ostaju slične u različitim godinama, dok je kod ozimih sorti uočena obrnuta pravilnost. (RiP2)
- (334) Kod oba ispitivana uzorka, u svim ponavljanjima, rezultati dobijeni PCR reakcijom potvrđuju prisustvo dve trake procenjene veličine oko 800 bp i 650 bp (Slika 6). (PiF2)
- (335) Bolest se veoma brzo širila i nanela velike gubitke uništivši gotovo 100% proizvedenih biljaka. (PiF2)
- (336) Ukupno je sakupljeno i analizirano 29 biljaka *I. walleriana* u različitim fazama razvoja simptoma, od početnih pa do faze kada su biljke bile sa skoro potpuno osušenim listovima. (PiF2)
- (337) Na sporangioforama uočljive su bočne grane koje se formiraju pod skoro pravim uglom u odnosu na glavnu granu i bez vršnog zadebljanja. (PiF2)

5.3.2. Epistemičke priloške ograde

U apstraktima naučnih radova nismo zabeležili epistemičke priloške ograde.

Beležimo ih u tekstovima naučnih radova, iz disciplina građevinarstva (n=3, tj. 0,21 na 1.000 reči), lingvistike (n=9, odnosno 0,34 na 1.000 reči), medicine (n=14, to jest 1,19 na 1.000 reči) i poljoprivrede (n=3, tj. 0,23 na 1.000 reči):

- (338) To pokazuje da će se naspram svakog povratnog glagola pojaviti njegov sintaksički prelazan parnjak ukoliko je moguće identifikovati koji je deo subjekatskog pojma obuhvaćen radnjom i kada, osim objektnosti, semantika povratnog glagola ne sadrži i druge komponente značenja kao, na primer, kod glagola *smejati se* = ‘*razvlačiti usne i naročitim glasovima izražavati dobro raspoloženje*’ (RMS, *smejati se*), koji, verovatno, zbog toga i nema mogućnost formiranja ovakvog prelaznog oblika (**smejati usne/glas*). (ZMS1)
- (339) Ova lažna pozitivnost verovatno je posledica toga što se gljive roda *Penicillium* koriste u procesu proizvodnje ovih antibiotskih lekova, a poznato je i da ove gljive prilikom rasta oslobađaju GM. (SAzCL2)
- (340) Sem toga, gojazniji i inače imaju nešto viši krvni pritisak što možda odražava efekat gojaznosti *per se*, a ne i neizostavno bolju srčanu funkciju. (VP1)
- (341) Iako je biohumoralni profil bio izmenjen kod naših bolesnika, verovatno kao posledica opterećenja volumenom, neurohumoralne aktivacije i regionalne preraspodele krvi u organizmu, kreatinin nije bio samostalni prediktor mortaliteta. (VP1)
- (342) Imajući u vidu da je *C. pyri* ekonomski najvažnija štetočina kruške u savremenom sistemu gajenja, a da su prirodni neprijatelji veoma slabo istraženi u Srbiji i da duži niz godina nije bilo ovakvih istraživanja, cilj rada je bio da se utvrdi njihov diverzitet i najčešće i specifične vrste, koje bi se eventualno mogle iskoristiti u integralnoj zaštiti kruške od ove štetočine. (PiF1)

5.3.3. Istinitosne priloške ograde

U apstraktima naučnih radova uočili smo jednu upotrebu istinitosnih priloških ograda, i to u korpusu naučnih radova iz discipline građevinarstva (n=1, odnosno 1,66 na 1.000 reči):

- (343) Da bi se postigli navedeni ciljevi, suštinski je važno ostvariti najbolju moguću interakciju između vlakana i cementne matrice. (GMiK1)

Istinitosne priloške ograde u samim tekstovima naučnih radova nalazimo u radovima iz disciplina građevinarstva (n=10, odnosno 0,70 na 1.000 reči), lingvistike (n=9, tj. 0,34 na 1.000 reči) i poljoprivrede (n=1, odnosno 0,08 na 1.000 reči), dok u korpusu naučnih radova iz discipline medicine nismo zabeležili primere ovog tipa ograde:

- (344) Kada govorimo o sastavu cementne matrice kod mikroarmiranih kompozita, može se reći da tu, u suštini, nema bitnijih razlika u odnosu na klasičan beton. (GMiK1)
- (345) Pri tome, uzorak je betonska ploča koja je praktično uklještena po celom obimu, s obzirom da je fiksirana unutar krutog čeličnog rama koji je ankerisan za pod. (GMiK1)
- (346) Specifičnost kauzativnih konstrukcija uopšte, pa tako i onih gorenavedenih, jeste da se zasnivaju na tematizaciji kauzatora radnje ili stanja, koji, međutim, uvek stoji u regularnoj alternaciji sa odgovarajućim rematskim adverbijalnim determinatorom (*Morali smo da promenimo svoj stav zbog njenog govora; Šumski požar je izbio zbog Ane/tropskih temperatura*), a neretko i samim objektom, po pravilu nepravim (*Ona me ljuti : Ljutim se na nju; On me zadivljuje : Divim mu se*). (ZMS2)
- (347) Tokom ovih istraživanja, u Mionici, jednom od brojnih lokaliteta proizvodnje *Impatiens* vrsta u saksijama, došlo je do epidemijske pojave plamenjače (prouzrokovaoč *P. obducens*), tako da je praktično celokupna proizvodnja osetljivih sorti propala. (PiF2)

5.3.4. Neodređene priloške ograde

U korpusu apstrakata naučnih radova iz navedenih disciplina nismo našli nijedan primer ovog tipa ograda.

U tekstovima naučnih radova ih ima, i to u radovima sve četiri discipline: građevinarstva (n=5, tj. 0,35 na 1.000 reči), lingvistike (n=7, odnosno 0,26 na 1.000 reči), medicine (n=12, to jest 1,02 na 1.000 reči) i poljoprivrede (n=14, to jest 1,06 na 1.000 reči):

- (348) Osim toga, dok se neki gramatički obrasci mogu smatrati vrlo ekspresivnim jezičkim izražajnim sredstvima koja nam stoje na raspolaganju (*U meni sve vri od gneva*), dotle oni drugi spadaju u red ekonomičnijih, ili barem neznatno sažetijih (*Moj iznenadni povratak kući ih je sve zabrinuo*), kojima se više situacija objedinjava u jednu događajnu celinu, gde se u prvom redu imaju u vidu nominalizovane strukture. (ZMS2)
- (349) I ovdje će se primjeri razvrstati u nekoliko grupa, nešto drugačije nego kod razmatranja vremenskih rečenica: sad će se razvrstavati prema glagolskom obliku u zavisnoj klauzi pošto u upravnoj izbor glagolskih oblika nije identičan onom u vremenskoj rečenici. (JF1)
- (350) Čest uzrok ASI u obe posmatrane grupe bio je i infarkt miokarda bez ST elevacije (21,3% kod živih i 23,5% kod preminulih, $p > 0,05$), dok su kod preminulih nešto češći uzroci ASI bili i apsolutna tahiaritmija i valvularna bolest (u oba slučaja 11,8%), a kod živih hipertenzija (10,6%). (VP1)
- (351) Umrli su imali značajno višu prosečnu vrednost brzine trikuspidnog protoka, značajno nižu vrednost EF i nešto veću sistolnu i dijastolnu dimenziju leve komore (bez statističke značajnosti). (VP1)
- (352) Nije baš najjasnije koji je razlog tome, ali kako još uvek nije sigurno da li povišen CRP u ASI odražava samo slabljenje srčanog mišića ili je i rezultat pridružene infekcije, moguće je da je relativno mali broj infekcija koje su imali naši bolesnici tokom hospitalizacije odgovoran za ovakav rezultat. (VP1)

(353) Različito reagovanje sorti u pogledu prinosa na promenu uslova godine može se *delimično* objasniti i njihovim poreklom, tj. kombinacijama roditelja i metodama oplemenjivanja korišćenim u njihovom stvaranju (Shafi i et al. 1992, Marjanović-Jeromela et al. 2008a). (RiP2)

U tabeli 18 možemo videti normalizovane frekvencije priloških ograda u srpskim naučnim radovima iz četiri date discipline.

Tabela 18. Normalizovane frekvencije priloških ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Priloške ograde	Građevinarstvo			Lingvistika			Medicina			Poljoprivreda		
	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini
Aproksimativne priloške ograde	0,00	0,21	0,20	0,00	0,15	0,15	0,89	1,02	1,01	1,05	0,68	0,71
Epistemičke priloške ograde	0,00	0,21	0,20	0,00	0,34	0,33	0,00	1,19	1,08	0,00	0,23	0,21
Istinitosne priloške ograde	1,66	0,70	0,74	0,00	0,34	0,33	0,00	0,00	0,00	0,00	0,08	0,07
Neodređene priloške ograde	0,00	0,35	0,34	0,00	0,26	0,26	0,00	1,02	0,93	0,00	1,06	0,99
Ukupno:	1,66	1,47	1,48	0,00	1,09	1,07	0,89	3,22	3,02	1,05	2,05	1,98

Kao što se može videti iz tabele 18, najviša normalizovana frekvencija priloških ograda zabeležena je u apstraktima naučnih radova iz građevinarstva (1,66 na 1.000 reči), dok u apstraktima radova iz lingvistike ovih ograda uopšte nije bilo (0,00 na 1.000 reči).

U tekstovima naučnih radova tabela 18 nam pokazuje da su normalizovane frekvencije priloških ograda najviše u radovima iz discipline medicine (3,22 na 1.000 reči), a najniže u radovima iz discipline lingvistike (1,09 na 1.000 reči).

Dalje, možemo uočiti da je normalizovana frekvencija priloških ograda najviša u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) iz discipline medicine (3,02 na 1.000 reči), a najniža u radovima iz discipline lingvistike (1,07 na 1.000 reči).

Normalizovane frekvencije priloških podgrupa su različite. Imamo u vidu aproksimativne priloške ograde (0,44 na 1.000 reči), epistemičke priloške ograde (0,42 na

1.000 reči), istinitosne priloške ograde (0,30 na 1.000 reči) i neodređene priloške ograde (0,55 na 1.000 reči). Dakle, uopšteno uzev, dominiraju neodređene priloške ograde.

Frekvencija priloških ograda u naučnim radovima na srpskom jeziku iznosi $n=118$, što predstavlja 1,71 priloška ograda na 1.000 reči.

5.4. Imeničke ograde

Kao imeničke ograde u engleskim naučnim radovima, te ograde u srpskim naučnim radovima klasifikovali smo u tri grupe. Njih čine: nefaktivne imeničke ograde (npr. sa markerima *sugestija*, *implikacija*...), epistemičke imeničke ograde (npr. sa markerima *verovatnoća*, *mogućnost*...) i kognitivne imeničke ograde (npr. sa markerima *pretpostavka*, *mišljenje*...).

5.4.1. Nefaktivne imeničke ograde

Ovaj tip ograda nije zabeležen ni u apstraktima ni u samim tekstovima naučnih radova pisanih na srpskom jeziku sve četiri discipline.

5.4.2. Epistemičke imeničke ograde

U apstraktima naučnih radova naišli smo na jedan primer epistemičkih imeničkih ograda, i to u radu iz lingvistike ($n=1$, tj. 2,88 na 1.000 reči):

(354) Cilj rada je da se ispita da li postoje mogućnosti da se utvrde neke formalne razlike među rečenicama sa vremenskim i uzročnim značenjem tog veznika. (JF1)

U tekstovima naučnih radova uočavamo različite frekvencije epistemičkih imeničkih ograda, i to u radovima iz disciplina građevinarstva ($n=4$, to jest 0,28 na 1.000 reči), lingvistike ($n=9$, tj. 0,34 na 1.000 reči) i medicine ($n=7$, 0,59 na 1.000 reči), dok u radovima iz discipline poljoprivrede nismo našli nijedan primer:

- (355) Posuda pod pritiskom mora da bude projektovana tako da izdrži maksimalni pritisak za koji postoji verovatnoća da će se dostići tokom radnog veka posude, /15/. (liVK1)
- (356) Postoji moгуćnost da je i ovde došlo do izvesnog semantičkog pomeranja, pa je povratni oblik i dalje rezervisan za situacije koje bi se mogle okarakterisati kao medijalne, dok se nepovratni deo para povezuje sa subjektom čije su osobine više agentivne. (ZMS1)
- (357) S obzirom na to da je GM termostabilan antigen koji je široko rasprostranjen u prirodi i nalazi se u hrani i piću, postoji moгуćnost premeštanja GM kroz intestinalnu mukozu u krvotok. (SAzCL2)

5.4.3. Kognitivne imeničke ograde

Nismo zabeležili nijedan primer kognitivnih imeničkih ograda u apstraktima naučnih radova na srpskom jeziku.

U tekstovima naučnih radova beležimo četiri primera kognitivnih imeničkih ograda, i to u radovima iz disciplina lingvistike (n=2, 0,07 na 1.000 reči) i medicine (n=2, 0,17 na 1.000 reči):

- (358) Ovo što je rečeno o vremenskim rečenicama s veznikom *pošto*, dovoljno je i, po mome mišljenju, značajno je za razmatranje uzročnih rečenica s tim veznikom, što u nastavku rada slijedi. (JF1)
- (359) Srčanu insuficijenciju karakteriše izraženo kataboličko stanje¹⁷, te je pretpostavka da gojazniji bolesnici imaju veću metaboličku rezervu, odnosno bolje tolerišu metabolički stres koji se kod ovih pacijenata javlja kao posledica povećane neurohumoralne aktivacije. (VP1)

Iz tabele 19 možemo videti frekvencije imeničkih ograda u srpskim naučnim radovima iz četiri date discipline.

U apstraktima naučnih radova (tabela 19), naišli smo na jednu ogradu (2,88 na 1.000 reči) u radu iz lingvistike, dok u apstraktima naučnih radova iz drugih disciplina nismo zabeležili nijedan primer (0,00 na 1.000 reči).

Tabela 19 nam ukazuje na različite normalizovane frekvencije imeničkih ograda u samim tekstovima naučnih radova. Najviša normalizovana frekvencija je zabeležena u tekstovima naučnih radova iz discipline medicine (0,76 na 1.000 reči), dok u tekstovima radova iz discipline poljoprivrede ova vrsta ograda uopšte nije zabeležena (0,00 na 1.000 reči).

Tabela 19. Normalizovane frekvencije imeničkih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Imeničke ograde	Građevinarstvo			Lingvistika			Medicina			Poljoprivreda		
	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini
Nefaktivne imeničke ograde	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Epistemičke imeničke ograde	0,00	0,28	0,27	2,88	0,34	0,37	0,00	0,59	0,54	0,00	0,00	0,00
Kognitivne imeničke ograde	0,00	0,00	0,00	0,00	0,07	0,07	0,00	0,17	0,15	0,00	0,00	0,00
Ukupno:	0,00	0,28	0,27	2,88	0,41	0,44	0,00	0,76	0,70	0,00	0,00	0,00

Ako pogledamo normalizovane frekvencije imeničkih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnih radova) na srpskom jeziku (tabela 19), možemo uočiti da je frekvencija imeničkih ograda najviša u radovima iz discipline medicine (0,70 na 1.000 reči), dok u naučnim radovima iz discipline poljoprivrede ovih ograda nije bilo (0,00 na 1.000 reči).

U naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnih radova) na srpskom jeziku uočili smo različite frekvencije ovog tipa ograda. Nefaktivnih imeničkih ograda uopšte nije bilo, za razliku od epistemičkih (0,30 na 1.000 reči) i kognitivnih imeničkih ograda (0,06 na 1.000 reči).

Naučne radove (apstrakt + tekst naučnih radova) na srpskom jeziku karakteriše sledeća frekvencija imeničkih ograda: n=25, što predstavlja 0,36 imeničkih ograda na 1.000 reči.

U tabeli 20 možemo videti normalizovane frekvencije četiri glavna tipa ograda u naučnim radovima na srpskom jeziku iz četiri navedene discipline.

Tabela 20 nam pokazuje da autori srpskih naučnih radova uglavnom koriste glagolske ograde. Dakle, možemo zaključiti da se autori naučnih radova na srpskom jeziku u našem korpusu najviše ograđuju pomoću glagolskih (4,72 na 1.000 reči), zatim priloških (1,71 na 1.000 reči), pridevskih (0,59 na 1.000 reči), a najmanje pomoću imeničkih ograda (0,36 na 1.000 reči).

Tabela 20. Normalizovane frekvencije ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Tipovi ograda	Građevinarstvo			Lingvistika			Medicina			Poljoprivrede		
	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini
Glagolske ograde	0,00	4,06	3,90	2,88	7,06	7,00	1,78	3,82	3,64	1,05	2,28	2,20
Pridevske ograde	1,66	0,28	0,34	0,00	0,53	0,52	0,89	1,19	1,16	0,00	0,53	0,50
Priloške ograde	1,66	1,47	1,48	0,00	1,09	1,07	0,89	3,22	3,02	1,05	2,05	1,98
Imeničke ograde	0,00	0,28	0,27	2,88	0,41	0,44	0,00	0,76	0,70	0,00	0,00	0,00
Ukupno:	3,31	6,09	5,98	5,76	9,08	9,04	3,55	8,99	8,51	2,10	4,86	4,68

Analizirajući korpus naučnih radova (apstrakt + tekst naučnog rada) na srpskom jeziku, možemo primetiti da se najviše ograđuju autori naučnih radova iz discipline lingvistike (9,04 na 1.000 reči), zatim iz discipline medicine (8,51 ograda na 1.000 reči), pa građevinarstva (5,98 ograda na 1.000 reči), dok se najmanje ograđuju autori iz discipline poljoprivrede (4,68 ograda na 1.000 reči). Ovim je potvrđen i drugi deo postavljene hipoteze da će frekvencija ograda biti najviša u naučnim radovima iz oblasti humanističkih nauka, odnosno discipline lingvistike.

Frekvencije svih ograda u korpusu naučnih radova (apstrakt + tekst naučnog rada) na srpskom jeziku iznosi $n=509$, odnosno 7,39 na 1.000 reči, što u poređenju sa frekvencijom svih ograda u korpusu naučnih radova (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom jeziku ($n=1.637$, odnosno 13,55 na 1.000 reči) ukazuje na potvrdu hipoteze da bi frekvencija ograda u engleskim naučnim radovima trebalo da bude viša u odnosu na frekvenciju ograda u srpskim naučnim radovima.

5.5. Epistemičke modalne ograde

Ovde ćemo pokušati da damo sličan pregled frekvencija epistemičkih modalnih ograda koji smo već dali za epistemičke modalne ograde u engleskim naučnim radovima. Tabela 21 nam pokazuje normalizovane frekvencije epistemičkih modalnih ograda u srpskim naučnim radovima iz četiri posmatrane discipline.

Tabela 21. Normalizovane frekvencije epistemičkih modalnih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Epistemičke modalne ograde	Građevinarstvo			Lingvistika			Medicina			Poljoprivreda		
	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini
Glagolske ograde	0,00	4,06	3,90	2,88	7,06	7,00	1,78	3,82	3,64	1,05	2,28	2,20
Pridevske ograde	1,66	0,28	0,34	0,00	0,53	0,52	0,89	1,19	1,16	0,00	0,53	0,50
Epistemičke priloške ograde	0,00	0,21	0,20	0,00	0,34	0,33	0,00	1,19	1,08	0,00	0,23	0,21
Imeničke ograde	0,00	0,28	0,27	2,88	0,41	0,44	0,00	0,76	0,70	0,00	0,00	0,00
Ukupno:	1,66	4,83	4,70	5,76	8,33	8,30	2,66	6,95	6,58	1,05	3,04	2,90

Iz tabele 21 možemo videti da je normalizovana frekvencija epistemičkih modalnih ograda najviša u apstraktima naučnih radova iz discipline lingvistike (5,76 na 1.000 reči), a najniža u apstraktima radova iz discipline poljoprivrede (1,05 na 1.000 reči).

U tekstovima srpskih naučnih radova epistemičke modalne ograde najčešće su u radovima iz lingvistike (8,33 na 1.000 reči), a najređe u radovima iz poljoprivrede (3,04 na 1.000 reči).

Ako u obzir uzmemo naučni rad u celini, normalizovana frekvencija epistemičkih modalnih ograda najviša je u radovima iz lingvistike (8,30 na 1.000 reči), a najniža u radovima iz poljoprivrede (2,90 na 1.000 reči). Dakle pri ograđivanju, autori srpskih naučnih radova iz discipline lingvistike teže da se više oslanjaju na epistemičke modalne ograde nego autori naučnih radova iz disciplina građevinarstva, medicine i poljoprivrede.

5.5.1. Vrednosti epistemičkih modalnih ograda

Ovde ćemo navesti nekoliko primera za različite vrednosti (niska i srednja) epistemičkih modalnih ograda u srpskim naučnim radovima iz četiri discipline:

- (360) S obzirom na nemarkiranost subjekta u pogledu aktivnosti, upravo ovo se može smatrati njegovim primarnim obeležjem. (ZMS1) (niska vrednost)
- (361) Gorenavedeno nam sugeriše da su u datim rečenicama u koliziji sintaksička i semantička valentnost upravnog glagola, iz čega sledi zaključak da ne postoje nikakve formalne prepreke da se subjekat smatra eksponentom logičkog predikata, tj. faktivnim subjektom, te da primarno dodatak imenuje semantički subjekat, čime stiže status agentivne dopune. (ZMS2) (niska vrednost)
- (362) Sem toga, gojazniji i inače imaju nešto viši krvni pritisak što možda odražava efekat gojaznosti *per se*, a ne i neizostavno bolju srčanu funkciju. (VP1) (niska vrednost)
- (363) Mogući razlog je, između ostalog, što je u našoj studiji kod živih bolesnika prosečna vrednost kreatinina bila granične vrednosti, verovatno zbog toga što su oni većinski imali akutno pogoršanje već postojeće HSI. (VP1) (srednja vrednost)
- (364) Posuda pod pritiskom mora da bude projektovana tako da izdrži maksimalni pritisak za koji postoji verovatnoća da će se dostići tokom radnog veka posude, /15/. (IiVK1) (srednja vrednost)

Tabela 22 pokazuje normalizovane frekvencije vrednosti epistemičkih modalnih ograda u srpskim naučnim radovima iz analiziranih disciplina.

Tabela 22. Normalizovane frekvencije vrednosti epistemičkih modalnih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Vrednosti epistemičkih modalnih ograda	Građevinarstvo			Lingvistika			Medicina			Poljoprivreda		
	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini
Niska	1,66	4,13	4,03	2,88	7,21	7,15	2,66	4,92	4,72	1,05	2,74	2,62
Srednja	0,00	0,70	0,67	2,88	1,13	1,15	0,00	2,03	1,86	0,00	0,30	0,28

Tabela 22 nam govori da je frekvencija epistemičkih modalnih ograda niske vrednosti najviša u apstraktima naučnih radova iz discipline lingvistike (2,88 na 1.000 reči), a najniža u radovima iz discipline poljoprivrede (1,05 na 1.000 reči). Epistemičke modalne ograde srednje vrednosti se jedino koriste u apstraktima naučnih radova iz discipline lingvistike (2,88 na 1.000 reči), dok primera za ove ograde nije bilo u radovima iz ostalih disciplina (0,00 na 1.000 reči).

Dalje, možemo uočiti da su epistemičke modalne ograde niske vrednosti najzastupljenije u tekstovima naučnih radova iz lingvistike (7,21 na 1.000 reči), dok su najmanje zastupljene u tekstovima radova iz poljoprivrede (2,74 na 1.000 reči). Normalizovana frekvencija epistemičkih modalnih ograda srednje vrednosti je najviša u tekstovima naučnih radova iz medicine (2,03 na 1.000 reči), a najniža u radovima iz poljoprivrede (0,30 na 1.000 reči).

Kada pogledamo naučne radove u celini, uočavamo da je normalizovana frekvencija epistemičkih modalnih ograda niske vrednosti najviša u naučnim radovima iz lingvistike (7,15 na 1.000 reči), a najniža u radovima iz poljoprivrede (2,62 na 1.000 reči). Normalizovana frekvencija epistemičkih modalnih ograda srednje vrednosti najviša je u naučnim radovima iz discipline medicine (1,86 na 1.000 reči), a najniža u radovima iz discipline poljoprivrede (0,28 na 1.000 reči).

Analiza celikupnog korpusa srpskih naučnih radova nam pokazuje da je frekvencija epistemičkih modalnih ograda niske vrednosti (5,09 na 1.000 reči) viša u odnosu na frekvenciju epistemičkih modalnih ograda srednje vrednosti (1,00 na 1.000 reči), što ukazuje da autori srpskih naučnih radova teže da budu rezervisaniji, obazriviji i učtiviji prilikom iznošenja svojih tvrdnji i obelodanjivanja rezultata svojih istraživanja.

5.5.2. Orijentacije epistemičkih modalnih ograda

Imajući u vidu orijentacije (eksplicitna subjektivna, implicitna subjektivna, eksplicitna objektivna i implicitna objektivna) epistemičkih modalnih ograda u srpskim naučnim radovima iz četiri naučne discipline, pokušaćemo da ih ilustrujemo sledećim primerima:

- (365) U ovom radu nemamo nameru da predstavimo iscrpan i sveobuhvatan, posebno ne nov inventar semantičkih jedinica, tj. semantičkih uloga ili funkcija već nastojimo da ukažemo na pravilnosti i odstupanja u funkcionalnoj, ili preciznije, sintaksičkoj distribuciji centralnih semantičkih uloga u srpskom jeziku. (ZMS2) (eksplicitna subjektivna)
- (366) Značenje ovog veznika u najvećem broju slučajeva se može utvrditi u okviru same složene rečenice. (JF1) (implicitna subjektivna)
- (367) Gorenavedeno nam sugeriše da su u datim rečenicama u koliziji sintaksička i semantička valentnost upravnog glagola, iz čega sledi zaključak da ne postoje nikakve formalne prepreke da se subjekat smatra eksponentom logičkog predikata, tj. faktivnim subjektom, te da primarno dodatak imenuje semantički subjekat, čime stiče status agentivne dopune. (ZMS2) (eksplicitna objektivna)
- (368) Ova lažna pozitivnost verovatno je posledica toga što se gljive roda *Penicillium* koriste u procesu proizvodnje ovih antibiotskih lekova, a poznato je i da ove gljive prilikom rasta oslobađaju GM. (SAzCL2) (implicitna objektivna)

Tabela 23 nam ukazuje na različite frekvencije orijentacija epistemičkih modalnih ograda u srpskim naučnim radovima iz četiri discipline.

Tabela 23. Normalizovane frekvencije orijentacija epistemičkih modalnih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Orijentacije epistemičkih modalnih ograda	Građevinarstvo			Lingvistika			Medicina			Poljoprivreda		
	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini
Eksplicitna subjektivna	0,00	0,14	0,13	0,00	0,45	0,44	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Implicitna subjektivna	0,00	3,57	3,43	0,00	5,93	5,85	1,78	2,88	2,79	1,05	2,05	1,98
Eksplicitna objektivna	0,00	0,70	0,67	5,76	1,16	1,22	0,00	2,12	1,93	0,00	0,23	0,21
Implicitna objektivna	1,66	0,42	0,47	0,00	0,79	0,78	0,89	1,95	1,86	0,00	0,76	0,71

Kao što se može videti iz tabele 23, primera eksplicitne subjektivne orijentacije nije bilo u apstraktima srpskim naučnih radova u našem korpusu. Dalje, frekvencija implicitne subjektivne orijentacije najviša je u apstraktima naučnih radova iz discipline medicine (1,78 na 1.000 reči), dok u apstraktima radova iz disciplina građevinarstva i lingvistike primeri ove orijentacije nisu zabeleženi (0,00 na 1.000 reči). Primeri epistemičkih modalnih ograda eksplicitne objektivne orijentacije zabeleženi su jedino u apstraktima naučnih radova iz discipline lingvistike (5,76 na 1.000 reči), dok u apstraktima radova iz ostalih disciplina nismo naišli na primere ove orijentacije (0,00 na 1.000 reči). Najviša frekvencija epistemičkih modalnih ograda implicitne objektivne orijentacije zabeležena je u apstraktima naučnih radova iz discipline građevinarstva (1,66 na 1.000 reči), a epistemičkih modalnih ograda ove orijentacije nije uopšte bilo u apstraktima radova iz disciplina lingvistike i poljoprivrede (0,00 na 1.000 reči). Dalje, možemo uočiti da u apstraktima naučnih radova iz građevinarstva preovlađuju epistemičke modalne ograde implicitne objektivne orijentacije, dok su u apstraktima iz lingvistike najviše zastupljene epistemičke modalne ograde eksplicitne objektivne orijentacije. Zatim, epistemičke modalne ograde

implicitne subjektivne orijentacije preovlađuju u apstraktima iz disciplina i medicine i poljoprivrede.

Tabela 23 pokazuje da je frekvencija epistemičkih modalnih ograda eksplicitne subjektivne orijentacije najviša u tekstovima naučnih radova iz discipline lingvistike (0,45 na 1.000 reči), dok primera za epistemičke modalne ograde ove orijentacije nije bilo u tekstovima naučnih radova iz disciplina medicine i poljoprivrede (0,00 na 1.000 reči). Imajući u vidu frekvenciju epistemičkih modalnih ograda implicitne subjektivne orijentacije, primećujemo da je normalizovana frekvencija najviša u tekstovima naučnih radova iz discipline lingvistike (5,93 na 1.000 reči), a najniža u radovima iz discipline poljoprivrede (2,05 na 1.000 reči). Ako pogledamo frekvencije epistemičkih modalnih ograda eksplicitne objektivne orijentacije, uočavamo da je njihova frekvencija najviša u tekstovima naučnih radova iz medicine (2,12 na 1.000 reči), a najniža iz poljoprivrede (0,23 na 1.000 reči). Zatim, primećujemo da je frekvencija epistemičkih modalnih ograda implicitne objektivne orijentacije najviša u tekstovima naučnih radova iz medicine (1,95 na 1.000 reči), a najniža iz građevinarstva (0,42 na 1.000 reči).

Kad analiziramo normalizovane frekvencije različitih orijentacija epistemičkih modalnih ograda u srpskim naučnim radovima u celini, zaključujemo da je frekvencija epistemičkih modalnih ograda eksplicitne subjektivne orijentacije najviša u naučnim radovima iz lingvistike (0,44 na 1.000 reči), dok u radovima iz medicine i poljoprivrede primeri ove orijentacije nisu uopšte zabeleženi ($n=0$, odnosno 0,00 na 1.000 reči). Frekvencija epistemičkih modalnih ograda implicitne subjektivne orijentacije je najviša u naučnim radovima iz lingvistike (5,85 na 1.000 reči), a najniža u radovima iz poljoprivrede (1,98 na 1.000 reči). Frekvencija epistemičkih modalnih ograda eksplicitne objektivne orijentacije je najviša u radovima iz medicine (1,93 na 1.000 reči), a najniža u radovima iz poljoprivrede (0,21 na 1.000 reči). Frekvencija epistemičkih modalnih ograda implicitne objektivne orijentacije najviša je u naučnim radovima iz medicine (1,86 na 1.000 reči), a najniža u radovima iz građevinarstva (0,47 na 1.000 reči). Zanimljivo je da autori naučnih radova najviše koriste epistemičke modalne ograde implicitne subjektivne orijentacije, na osnovu čega se može zaključiti da autori naučnih radova na srpskom jeziku teže da objektivizuju svoje tvrdnje, odnosno da ne stavljaju sebe u centar pažnje svojih čitalaca.

5.6. Ograde nejasnosti

Kao u korpusu engleskih naučnih radova, i u korpusu srpskih naučnih radova ograde nejasnosti uključuju: aproksimativne, istinitosne i neodređene priloške ograde.

Tabela 24 pokazuje frekvencije ograda nejasnosti u srpskim naučnim radovima iz četiri discipline. Kao što se može videti, ograde nejasnosti su najprisutnije u apstraktima naučnih radova iz discipline građevinarstva (1,66 na 1.000 reči), dok u radovima iz lingvistike primeri ove vrste ograda nisu ni zabeleženi (0,00 na 1.000 reči).

Frekvencija ograda nejasnosti je najviša u tekstovima naučnih radova iz medicine (2,03 na 1.000 reči), a najniža iz lingvistike (0,75 na 1.000 reči).

Analizirajući frekvencije ograda nejasnosti u naučnim radovima u celini (apstrakt + tekst naučnog rada), vidimo da je frekvencija ograda nejasnosti najviša u srpskim naučnim radovima iz medicine (1,93 na 1.000 reči), a najniža u radovima iz lingvistike (0,74 na 1.000 reči).

Tabela 24. Normalizovane frekvencije ograda nejasnosti u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Ograde nejasnosti	Građevinarstvo			Lingvistika			Medicina			Poljoprivrede		
	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini
Aproksimativne priloške ograde	0,00	0,21	0,20	0,00	0,15	0,15	0,89	1,02	1,01	1,05	0,68	0,71
Istinitosne priloške ograde	1,66	0,70	0,74	0,00	0,34	0,33	0,00	0,00	0,00	0,00	0,08	0,07
Neodređene priloške ograde	0,00	0,35	0,34	0,00	0,26	0,26	0,00	1,02	0,93	0,00	1,06	0,99
Ukupno:	1,66	1,26	1,28	0,00	0,75	0,74	0,89	2,03	1,93	1,05	1,82	1,77

U tabeli 25 možemo videti frekvencije epistemičkih modalnih ograda i ograda nejasnosti u srpskim naučnim radovima iz četiri proučavane discipline.

Tabela 25. Normalizovane frekvencije epistemičkih modalnih ograda i ograda nejasnosti u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Ograde	Građevinarstvo			Lingvistika			Medicina			Poljoprivreda		
	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini
Epistemičke modalne ograde	1,66	4,83	4,70	5,76	8,33	8,30	2,66	6,95	6,58	1,05	3,04	2,90
Ograde nejasnosti	1,66	1,26	1,28	0,00	0,75	0,74	0,89	2,03	1,93	1,05	1,82	1,77
Ukupno:	3,31	6,09	5,98	5,76	9,08	9,04	3,55	8,99	8,51	2,10	4,86	4,68

Tabela 25 nam pokazuje da epistemičke modalne ograde preovlađuju u odnosu na ograde nejasnosti, izuzev u apstraktima naučnih radova iz discipline građevinarstva, gde je frekvencija epistemičkih modalnih i ograda nejasnosti jednaka.

Ovo ukazuje na mogući zaključak da se prilikom ograđivanja autori srpskih naučnih radova u celini prvenstveno ograđuju pokazivanjem nedostatka opredeljenja prema istinitosti svojih tvrdnji, a ne uvođenjem nejasnosti u samu tvrdnju.

U daljem tekstu rada ćemo pokušati da ukažemo na sličnosti i razlike u upotrebi i frekvenciji ograda kontrastivno u engleskom i srpskom jeziku imajući u vidu četiri navedene oblasti, odnosno discipline.

6. KONTRASTIRANJE OGRADA PREMA RAZLIČITIM DISCIPLINAMA I JEZICIMA

U ovom delu rada nastojaćemo da ukažemo na sličnosti i razlike u upotrebi ograda u korpusima naučnih radova na engleskom i srpskom jeziku uzimajući u obzir četiri discipline: građevinarstvo, lingvistiku, medicinu i poljoprivredu. Zbog bolje preglednosti navešćemo samo normalizovane frekvencije uzimajući u obzir apstrakte, tekstove naučnih radova kao i objedinjene apstrakte i tekstove naučnih radova, odnosno naučne radove u celini.

Prvo ćemo kontrastirati glagolske, pridevske, priloške i imeničke ograde. Zatim ćemo kontrastirati epistemičke modalne ograde i ograde nejasnosti. Dalje ćemo uporediti epistemičke modalne ograde uzimajući u obzir već navedene varijable – vrednost i orijentaciju, i na kraju ćemo sažeti najvažnije zaključke u vezi sa sličnostima i razlikama između različitih jezika i disciplina u našem korpusu.

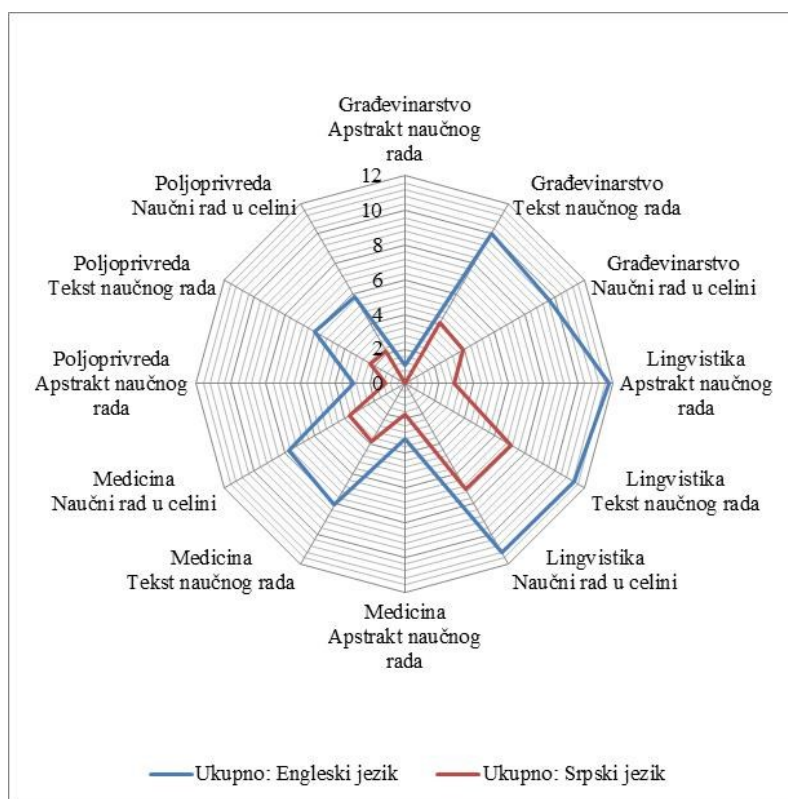
6.1. Glagolske ograde u naučnim radovima na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Imajući u vidu normalizovane frekvencije glagolskih ograda zabeleženih u korpusima naučnih radova na engleskom i srpskom jeziku iz četiri naučne discipline, uočavamo sledeće sličnosti i razlike (tabela 26, grafikon 2).

Epistemičke modalne glagolske ograde preovlađuju u odnosu na leksičke glagolske ograde u oba jezika i u sve četiri discipline, osim u apstraktima naučnih radova iz lingvistike gde preovlađuju leksičke glagolske ograde. Dalje, frekvencija glagolskih ograda je viša u naučnim radovima iz svih disciplina na engleskom u odnosu na frekvenciju glagolskih ograda u radovima na srpskom jeziku.

Tabela 26. Normalizovane frekvencije glagolskih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Glagolske ograde		Građevinarstvo			Lingvistika			Medicina			Poljoprivreda		
		Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini
Epistemičke glagolske ograde	Engleski jezik	1,10	7,92	7,68	2,95	6,79	6,74	0,79	4,62	4,33	1,47	3,86	3,71
	Srpski jezik	0,00	3,57	3,43	0,00	6,16	6,08	1,78	2,88	2,79	1,05	2,05	1,98
Leksičke glagolske ograde	Engleski jezik	0,00	2,06	1,99	8,84	4,47	4,53	2,38	3,45	3,37	1,47	2,13	2,09
	Srpski jezik	0,00	0,49	0,47	2,88	0,90	0,93	0,00	0,93	0,85	0,00	0,23	0,21
Ukupno:	Engleski jezik	1,10	9,99	9,67	11,78	11,26	11,27	3,17	8,07	7,70	2,95	6,00	5,80
	Srpski jezik	0,00	4,06	3,90	2,88	7,06	7,00	1,78	3,82	3,64	1,05	2,28	2,20

Grafikon 2. Normalizovane frekvencije glagolskih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Frekvencija glagolskih ograda je najviša u engleskim naučnim radovima iz lingvistike (11,27 na 1.000 reči), a najniža u srpskim naučnim radovima iz poljoprivrede (2,20 na 1.000 reči).

Normalizovana frekvencija glagolskih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom jeziku iznosi 9,46 glagolskih ograda na 1.000 reči, a u korpusu srpskih naučnih radova 4,72 glagolske ograde na 1.000 reči, što implicira da, uopšteno uzev, autori engleskih naučnih radova koriste skoro duplo više glagolskih ograda nego autori srpskih naučnih radova prilikom ograđivanja.

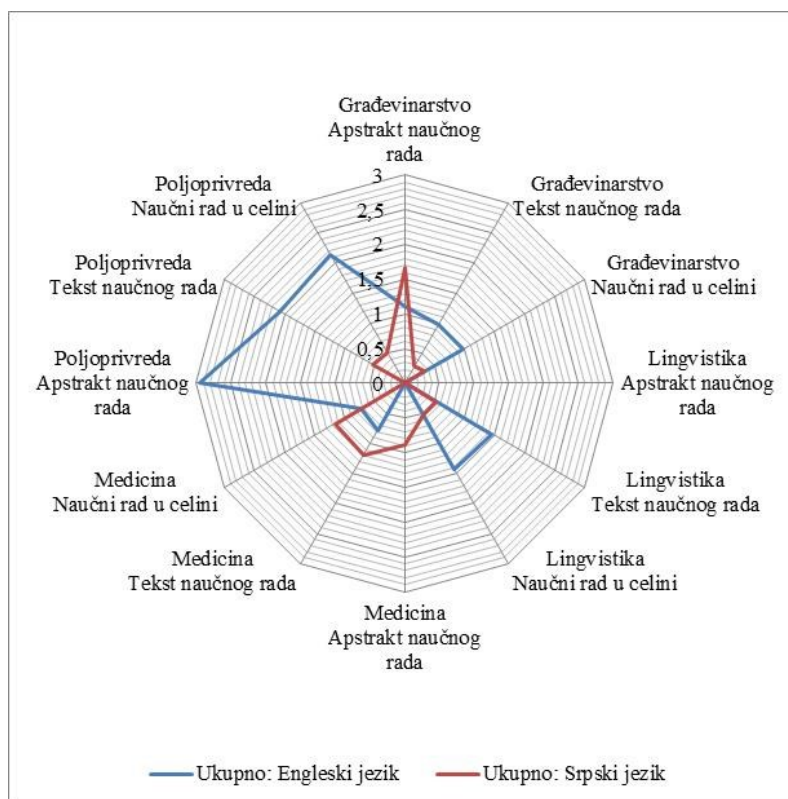
Jedan od mogućih razloga više frekvencije glagolskih, prvenstveno epistemičkih modalnih ograda, u engleskim naučnim radovima u odnosu na srpske naučne radove možda treba tražiti u većoj raznovrsnosti markera ovih ograda u engleskom u poređenju sa njihovom raznolikošću u srpskom jeziku.

6.2. Pridevske ograde u naučnim radovima na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Normalizovane frekvencije upotrebe pridevskih ograda u engleskim i srpskim naučnim radovima iz četiri različite discipline su prikazane u tabeli 27 i grafikonu 3.

Tabela 27. Normalizovane frekvencije pridevskih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Pridevske ograde		Građevinarstvo			Lingvistika			Medicina			Poljoprivreda		
		Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini
Pridevske ograde	Engleski jezik	1,10	0,97	0,98	0,00	1,46	1,44	0,00	0,78	0,72	2,95	2,08	2,14
	Srpski jezik	1,66	0,28	0,34	0,00	0,53	0,52	0,89	1,19	1,16	0,00	0,53	0,50
Ukupno:	Engleski jezik	1,10	0,97	0,98	0,00	1,46	1,44	0,00	0,78	0,72	2,95	2,08	2,14
	Srpski jezik	1,66	0,28	0,34	0,00	0,53	0,52	0,89	1,19	1,16	0,00	0,53	0,50

Grafikon 3. Normalizovane frekvencije pridevskih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Tabela 27 nam pokazuje da je normalizovana frekvencija pridevskih ograda iz svih disciplina viša u radovima na engleskom jeziku, osim kod radova (apstrakt i tekst naučnog rada) iz medicine, gde je normalizovana frekvencija viša u radovima pisanim na srpskom jeziku (0,00: 0,89; 0,78: 1,19 i 0,72: 1,16), i apstraktima naučnih radova iz discipline građevinarstva, gde je frekvencija pridevskih ograda u apstraktima naučnih radova na srpskom jeziku viša u odnosu na frekvenciju pridevskih ograda u apstraktima naučnih radova na engleskom jeziku.

Govoreći o naučnim radovima u celini, normalizovana frekvencija pridevskih ograda je najviša u engleskim naučnim radovima iz poljoprivrede (2,14 na 1.000 reči), dok je najniža u srpskim radovima iz građevinarstva (0,34 na 1.000 reči). Normalizovana frekvencija pridevskih ograda u engleskim naučnim radovima iz sve četiri discipline je 1,37

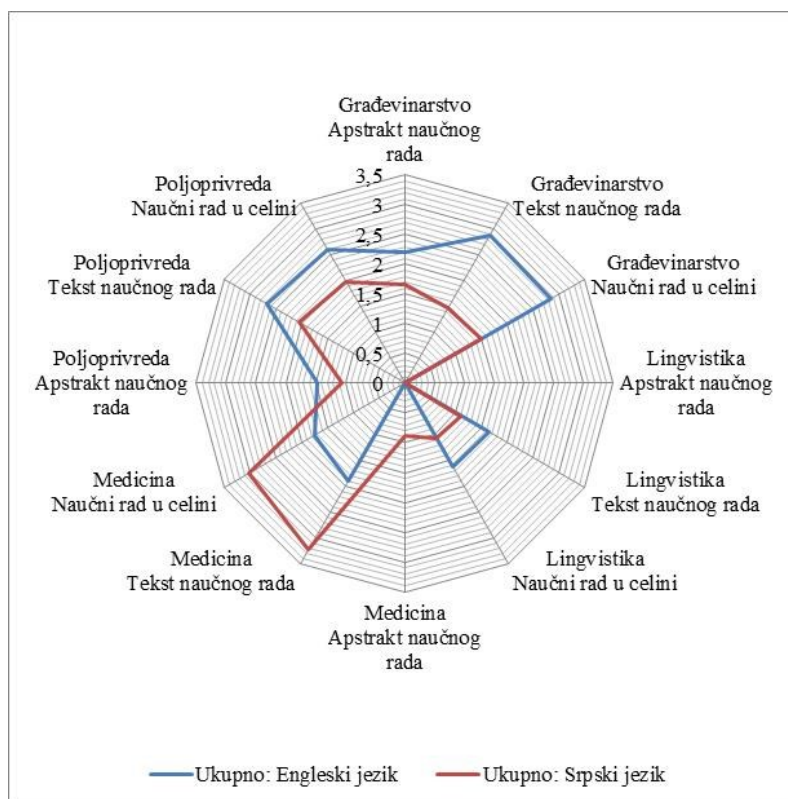
na 1.000 reči, dok je u srpskim naučnim radovima 0,59 pridevskih ograda na 1.000 reči, što navodi na potencijalni zaključak da autori engleskih naučnih radova više koriste pridevske ograde od autora srpskih naučnih radova.

6.3. Priloške ograde u naučnim radovima na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Normalizovane frekvencije priloških ograda u naučnim radovima na engleskom i srpskom jeziku iz četiri discipline date su u tabeli 28 i grafikonu 4.

Tabela 28. Normalizovane frekvencije priloških ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Priloške ograde		Građevinarstvo			Lingvistika			Medicina			Poljoprivreda		
		Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini
Aproksimativne priloške ograde	Engleski jezik	1,11	0,69	0,70	0,00	0,11	0,11	0,00	0,59	0,54	0,74	1,19	1,16
	Srpski jezik	0,00	0,21	0,20	0,00	0,15	0,15	0,89	1,02	1,01	1,05	0,68	0,71
Epistemičke priloške ograde	Engleski jezik	0,00	0,61	0,62	0,00	0,62	0,63	0,00	0,46	0,42	0,00	0,64	0,60
	Srpski jezik	0,00	0,21	0,20	0,00	0,34	0,33	0,00	1,19	1,08	0,00	0,23	0,21
Istinitosne priloške ograde	Engleski jezik	1,11	0,57	0,59	0,00	0,48	0,47	0,00	0,52	0,48	0,00	0,15	0,14
	Srpski jezik	1,66	0,70	0,74	0,00	0,34	0,33	0,00	0,00	0,00	0,00	0,08	0,07
Neodređene priloške ograde	Engleski jezik	0,00	0,97	0,94	0,00	0,41	0,40	0,00	0,33	0,30	0,74	0,69	0,70
	Srpski jezik	0,00	0,35	0,34	0,00	0,26	0,26	0,00	1,02	0,93	0,00	1,06	0,99
Ukupno:	Engleski jezik	2,21	2,87	2,85	0,00	1,63	1,62	0,00	1,89	1,74	1,47	2,68	2,60
	Srpski jezik	1,66	1,47	1,48	0,00	1,09	1,07	0,89	3,22	3,02	1,05	2,05	1,98

Grafikon 4. Normalizovane frekvencije priloških ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Tabela 28 pokazuje da je normalizovana frekvencija priloških ograda viša u engleskim naučnim radovima iz građevinarstva, lingvistike i poljoprivrede, dok je u radovima iz medicine, normalizovana frekvencija viša u srpskim (3,02 na 1.000 reči) nego u engleskim naučnim radovima (1,74 na 1.000 reči). Govoreći o radovima iz discipline građevinarstva, možemo uočiti da je normalizovana frekvencija viša u srpskim naučnim radovima jedino u slučaju istinitosnih priloških ograda (0,74 na 1.000 reči prema 0,59 na 1.000 reči). Autori engleskih naučnih radova iz discipline građevinarstva najčešće koriste neodređene, a autori srpskih naučnih radova istinitosne priloške ograde. Što se tiče normalizovane frekvencije priloških ograda u naučnim radovima iz discipline lingvistike, možemo uočiti da su normalizovane frekvencije sva četiri tipa priloških ograda više u engleskim naučnim radovima, i da autori i engleskih i srpskih naučnih radova iz ovih

disciplina najviše koriste epistemičke priloške ograde. Ako dalje pogledamo normalizovane frekvencije u naučnim radovima iz discipline medicine, može se zapaziti da autori srpskih naučnih radova koriste priloške ograde u većoj meri pri čemu imamo u vidu sve tipove priloških ograda osim istinitosnih, koje uopšte nisu zabeležene u korpusu srpskih naučnih radova iz discipline medicine. Autori engleskih naučnih radova iz medicine uglavnom se oslanjaju na aproksimativne, a autori srpskih naučnih radova na epistemičke priloške ograde. Uopšteno uzev, autori engleskih naučnih radova iz poljoprivrede skloni su ka većoj upotrebi priloških ograda u odnosu na autore srpskih naučnih radova, osim u slučaju neodređenih priloških ograda (0,70 : 0,99 na 1.000 reči). U engleskim naučnim radovima iz poljoprivrede preovlađuju aproksimativne, a u srpskim naučnim radovima neodređene priloške ograde.

Kad govorimo o naučnim radovima u celini, najviša frekvencija priloških ograda je zabeležena u srpskim naučnim radovima iz medicine (3,02 na 1.000 reči), a najniža u srpskim naučnim radovima iz lingvistike (1,07 na 1.000 reči).

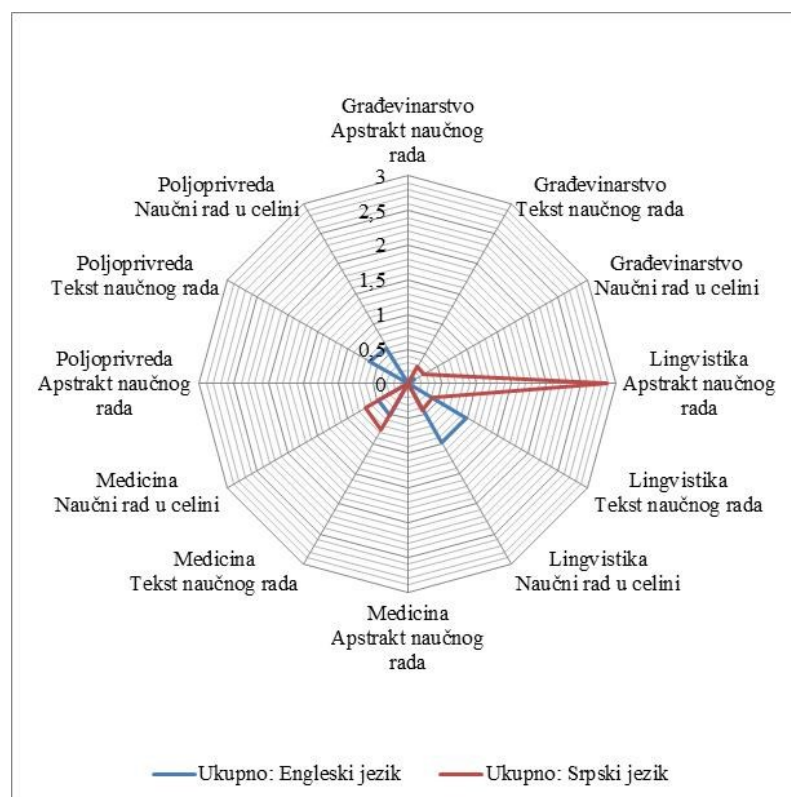
Normalizovane frekvencije priloških ograda u svim naučnim radovima na engleskom jeziku predstavlja 2,07 priloških ograda na 1.000 reči, dok u srpskim naučnim radovima ona iznosi 1,71 priloška ograda na 1.000 reči. Dakle, uopšte uzev, autori engleskih naučnih radova više koriste priloške ograde u odnosu na autore srpskih naučnih radova.

6.4. Imeničke ograde u naučnim radovima na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Različite vrednosti normalizovanih frekvencija imeničkih ograda u engleskim i srpskim naučnim radovima iz četiri različite discipline su date u tabeli 29 i grafikonu 5.

Tabela 29. Normalizovane frekvencije imeničkih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Imeničke ograde		Građevinarstvo			Lingvistika			Medicina			Poljoprivreda		
		Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini
Nefaktivne imeničke ograde	Engleski jezik	0,00	0,08	0,08	0,00	0,32	0,32	0,00	0,06	0,06	0,00	0,15	0,14
	Srpski jezik	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Epistemičke imeničke ograde	Engleski jezik	0,00	0,00	0,00	0,00	0,04	0,04	0,00	0,19	0,18	0,00	0,15	0,14
	Srpski jezik	0,00	0,28	0,27	2,88	0,34	0,37	0,00	0,59	0,54	0,00	0,00	0,00
Kognitivne imeničke ograde	Engleski jezik	0,00	0,04	0,04	0,00	0,62	0,61	0,00	0,26	0,24	0,00	0,35	0,32
	Srpski jezik	0,00	0,00	0,00	0,00	0,07	0,07	0,00	0,17	0,15	0,00	0,00	0,00
Ukupno:	Engleski jezik	0,00	0,12	0,12	0,00	0,98	0,97	0,00	0,52	0,48	0,00	0,64	0,60
	Srpski jezik	0,00	0,28	0,27	2,88	0,41	0,44	0,00	0,76	0,70	0,00	0,00	0,00

Grafikon 5. Normalizovane frekvencije imeničkih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Kao što se može videti iz tabele 29, upotreba imeničkih ograda varira među različitim jezicima i disciplinama. Sa stanovišta jezika, normalizovane frekvencije su više u engleskim naučnim radovima iz disciplina lingvistike i poljoprivrede, izuzev u apstraktima naučnih radova iz lingvistike, gde je normalizovana frekvencija ovih ograda viša u srpskom jeziku. S druge strane, u radovima iz discipline građevinarstva i medicine frekvencije imeničkih ograda su više u srpskim naučnim radovima.

Kada govorimo o građevinarstvu, frekvencije nefaktivnih i kognitivnih imeničkih ograda su više u engleskim naučnim radovima, dok primeri ovih ograda uopšte nisu zabeleženi u korpusu srpskih radova. S druge strane, normalizovana frekvencija epistemičkih imeničkih ograda je viša u srpskim naučnim radovima, dok u korpusu engleskih naučnih radova iz discipline građevinarstva ovih imeničkih ograda nije bilo.

Slično je kod normalizovanih frekvencija u engleskim i srpskim naučnim radovima iz lingvistike. Normalizovana frekvencija nefaktivnih i kognitivnih imeničkih ograda je viša u engleskim naučnim radovima, dok u srpskim naučnim radovima beležimo niže vrednosti (kod kognitivnih imeničkih ograda) ili nultu vrednost (kod nefaktivnih imeničkih ograda). Međutim, kod normalizovanih frekvencija epistemičkih imeničkih ograda, više vrednosti su zabeležene u srpskim naučnim radovima.

Gotovo identične podatke nalazimo i u naučnim radovima iz medicine, samo sa drugačijim vrednostima normalizovanih frekvencija.

Normalizovane frekvencije u engleskim naučnim radovima iz discipline poljoprivrede su više kod svih tipova imeničkih ograda zato što u korpusu srpskih naučnih radova iz ove naučne discipline nije zabeležen nijedan tip imeničke ograde.

Kad govorimo o naučnim radovima u celini, normalizovana frekvencija imeničkih ograda je najviša u engleskim naučnim radovima iz lingvistike (0,97 na 1.000 reči), dok u srpskim naučnim radovima iz poljoprivrede ovaj tip ograde nije zabeležen (0,00 na 1.000 reči).

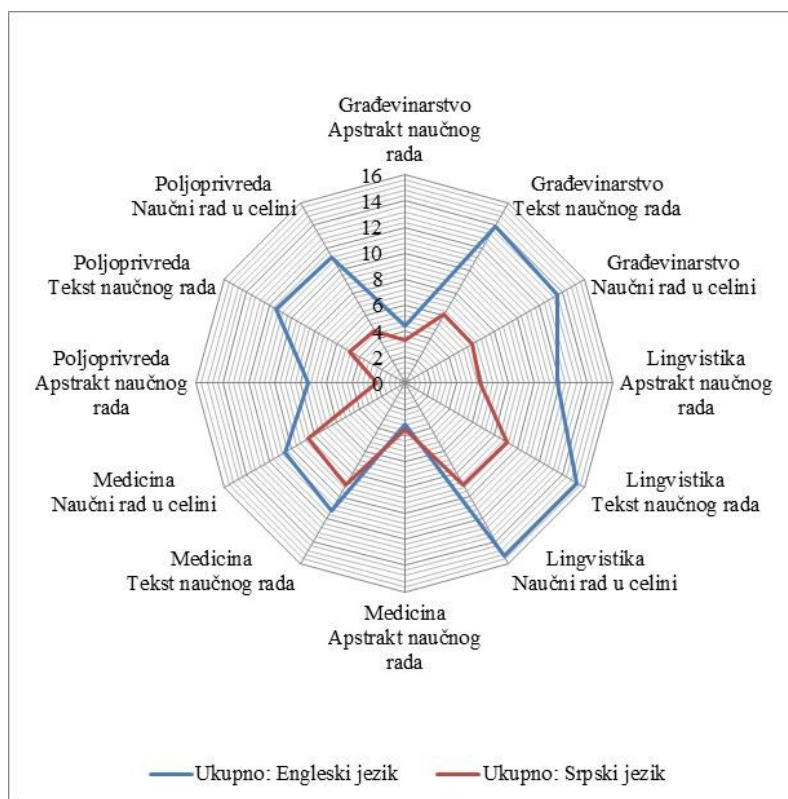
Normalizovana frekvencija imeničkih ograda u naučnim radovima na engleskom jeziku iznosi 0,65 imeničkih ograda na 1.000 reči, dok je u srpskim naučnim radovima 0,36 imeničkih ograda na 1.000 reči. Stoga, može se reći da se imeničke ograde češće javljaju u engleskim nego u srpskim naučnim radovima.

U tabeli 30 i grafikonu 6 možemo videti normalizovane frekvencije ograda u engleskim i srpskim naučnim radovima iz četiri discipline.

Tabela 30. Normalizovane frekvencije ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Ograde		Građevinarstvo			Lingvistika			Medicina			Poljoprivreda		
		Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini
Glagolske ograde	Engleski jezik	1,10	9,99	9,67	11,78	11,26	11,27	3,17	8,07	7,70	2,95	6,00	5,80
	Srpski jezik	0,00	4,06	3,90	2,88	7,06	7,00	1,78	3,82	3,64	1,05	2,28	2,20
Pridevske ograde	Engleski jezik	1,10	0,97	0,98	0,00	1,46	1,44	0,00	0,78	0,72	2,95	2,08	2,14
	Srpski jezik	1,66	0,28	0,34	0,00	0,53	0,52	0,89	1,19	1,16	0,00	0,53	0,50
Priloške ograde	Engleski jezik	2,21	2,87	2,85	0,00	1,63	1,62	0,00	1,89	1,74	1,47	2,68	2,60
	Srpski jezik	1,66	1,47	1,48	0,00	1,09	1,07	0,89	3,22	3,02	1,05	2,05	1,98
Imeničke ograde	Engleski jezik	0,00	0,12	0,12	0,00	0,98	0,97	0,00	0,52	0,48	0,00	0,64	0,60
	Srpski jezik	0,00	0,28	0,27	2,88	0,41	0,44	0,00	0,76	0,70	0,00	0,00	0,00
Ukupno:	Engleski jezik	4,42	13,95	13,61	11,78	15,33	15,29	3,17	11,26	10,65	7,36	11,40	11,14
	Srpski jezik	3,31	6,09	5,98	5,76	9,08	9,04	3,55	8,99	8,51	2,10	4,86	4,68

Kao što se vidi iz tabele 30, normalizovana frekvencija ograda je viša u naučnim radovima na engleskom nego u srpskom jeziku, sa izuzetkom normalizovane frekvencije ograda u apstraktima radova iz medicine, gde je normalizovana frekvencija ograda viša u apstraktima srpskih naučnih radova. Ovo može biti polazna osnova za dalja istraživanja apstrakata, koji se čak funkcionalno mogu smatrati žanrom za sebe (Lakić, 1999: 178).

Grafikon 6. Normalizovane frekvencije ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Imajući u vidu naučne radove u celini, možemo zaključiti da se autori engleskih naučnih radova više ograđuju u odnosu na autore srpskih naučnih radova, i u tome prednjače autori naučnih radova iz lingvistike na oba jezika. Drugim rečima, autori engleskih naučnih radova sa više obazrivosti i rezervisanosti formulišu svoje tvrdnje, što može biti i rezultat različitih kulturoloških razlika. Takođe, autori engleskih i srpskih lingvističkih radova teže da se ograđuju više nego autori naučnih radova iz drugih naučnih disciplina, što može ukazivati na razlike koje postoje u prirodi istraživanja, korišćenja različitih metoda i materijala istraživanja, kao i u upotrebi instrumenata u svrhe istraživanja. Čini se da autori lingvističkih radova koriste manje merljive i manje opipljive materijale, pa je stoga njihovo ograđivanje veće.

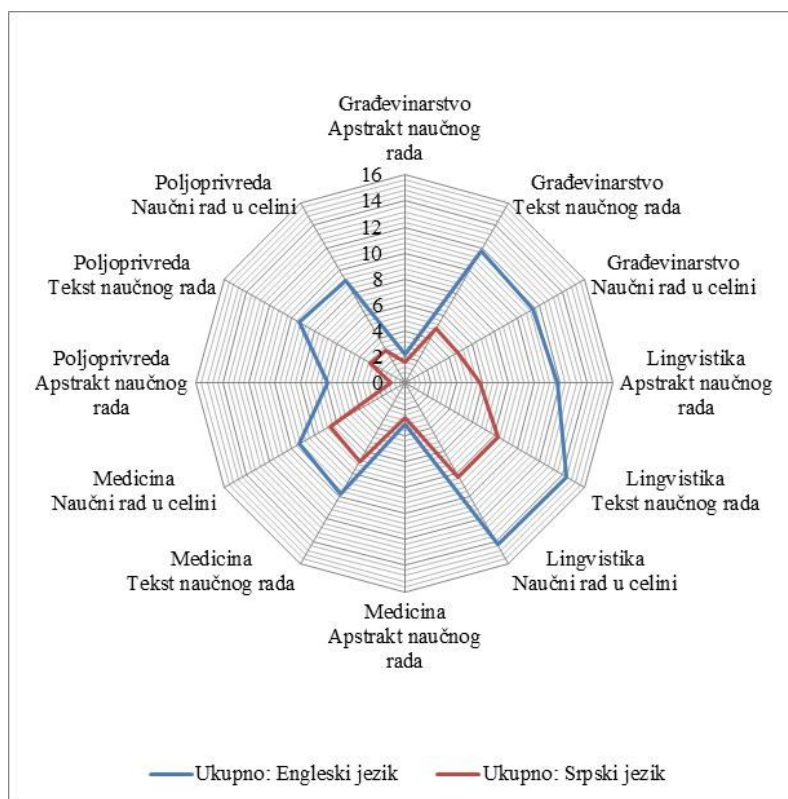
6.5. Epistemičke modalne ograde u naučnim radovima na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Normalizovane frekvencije epistemičkih modalnih ograda u engleskim i srpskim naučnim radovima iz četiri naučne discipline date su u tabeli 31 i na grafikonu 7.

Tabela 31. Normalizovane frekvencije epistemičkih modalnih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Epistemičke modalne ograde		Građevinarstvo			Lingvistika			Medicina			Poljoprivreda		
		Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini
Glagolske ograde	Engleski jezik	1,10	9,99	9,67	11,78	11,26	11,27	3,17	8,07	7,70	2,95	6,00	5,80
	Srpski jezik	0,00	4,06	3,90	2,88	7,06	7,00	1,78	3,82	3,64	1,05	2,28	2,20
Pridevske ograde	Engleski jezik	1,10	0,97	0,98	0,00	1,46	1,44	0,00	0,78	0,72	2,95	2,08	2,14
	Srpski jezik	1,66	0,28	0,34	0,00	0,53	0,52	0,89	1,19	1,16	0,00	0,53	0,50
Epistemičke priloške ograde	Engleski jezik	0,00	0,61	0,62	0,00	0,62	0,63	0,00	0,46	0,42	0,00	0,64	0,60
	Srpski jezik	0,00	0,21	0,20	0,00	0,34	0,33	0,00	1,19	1,08	0,00	0,23	0,21
Imeničke ograde	Engleski jezik	0,00	0,12	0,12	0,00	0,98	0,97	0,00	0,52	0,48	0,00	0,64	0,60
	Srpski jezik	0,00	0,28	0,27	2,88	0,41	0,44	0,00	0,76	0,70	0,00	0,00	0,00
Ukupno:	Engleski jezik	2,21	11,72	11,39	11,78	14,34	14,31	3,17	9,83	9,32	5,89	9,36	9,15
	Srpski jezik	1,66	4,83	4,70	5,76	8,33	8,30	2,66	6,95	6,58	1,05	3,04	2,90

U tabeli 31 uočavamo da je normalizovana frekvencija epistemičkih modalnih ograda viša u engleskim naučnim radovima iz svih disciplina u odnosu na normalizovanu frekvenciju u srpskim naučnim radovima. Imajući u vidu naučne radove u celini, normalizovana frekvencija ove vrste ograda je najviša u engleskim naučnim radovima iz lingvistike (14,31 na 1.000 reči), a najniža u srpskim naučnim radovima iz poljoprivrede (2,90 an 1.000 reči).

Grafikon 7. Normalizovane frekvencije epistemičkih modalnih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Zanimljivo je da je normalizovana frekvencija epistemičkih modalnih ograda u engleskim naučnim radovima iz svih disciplina 12,08 na 1.000 reči, dok u srpskim radovima iz svih disciplina ovih ograda ima 6,09 na 1.000 reči. Ovakvi rezultati mogu ukazivati da pri ograđivanju autori engleskih naučnih radova teže da svoje stavove, odnosno svoja opredeljenja vrlo pažljivo oblikuju izbegavajući kategorične tvrdnje u odnosu na autore srpskih naučnih radova.

6.5.1. Vrednosti epistemičkih modalnih ograda u naučnim radovima na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

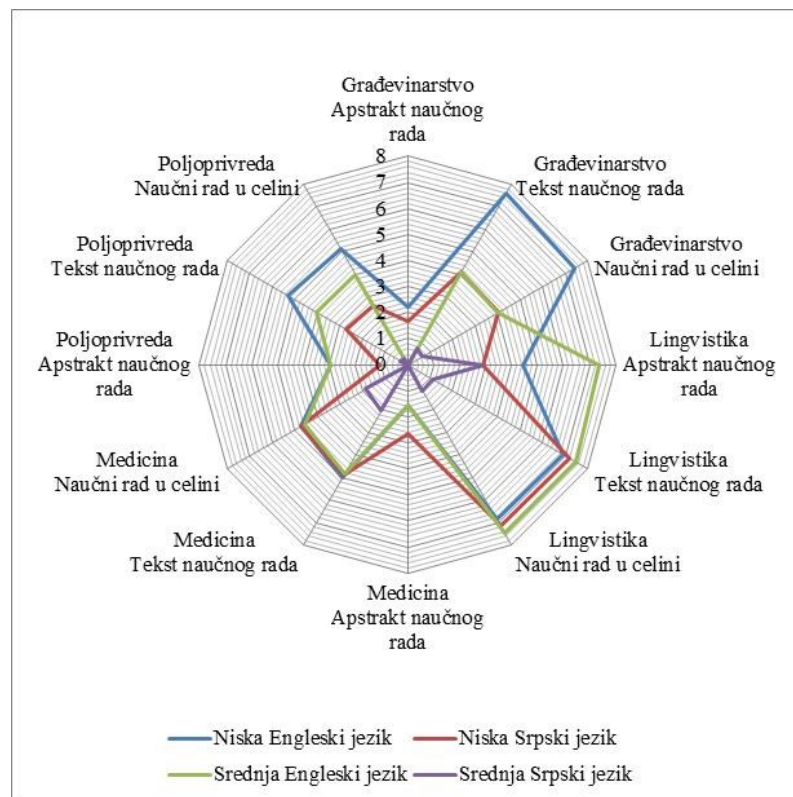
U tabeli 32 i na grafikonu 8 možemo videti normalizovane frekvencije vrednosti epistemičkih modalnih ograda u engleskim i srpskim naučnim radovima iz četiri date discipline.

Tabela 32. Normalizovane frekvencije vrednosti epistemičkih modalnih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Vrednosti epistemičkih modalnih ograda		Građevinarstvo			Lingvistika			Medicina			Poljoprivreda		
		Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini
Niska	Engleski jezik	2,21	7,60	7,41	4,42	6,88	6,85	1,58	5,01	4,75	2,95	5,30	5,15
	Srpski jezik	1,66	4,13	4,03	2,88	7,21	7,15	2,66	4,92	4,72	1,05	2,74	2,62
Srednja	Engleski jezik	0,00	4,12	3,98	7,36	7,46	7,46	1,58	4,82	4,57	2,95	4,06	3,99
	Srpski jezik	0,00	0,70	0,67	2,88	1,13	1,15	0,00	2,03	1,86	0,00	0,30	0,28

Kod epistemičkih modalnih ograda niske vrednosti, možemo primetiti da je njihova normalizovana frekvencija najviša u engleskim naučnim radovima iz discipline građevinarstva (7,41 na 1.000 reči), dok je najniža u srpskim naučnim radovima iz discipline poljoprivrede (2,62 na 1.000 reči). Zanimljivo je da je frekvencija ograda niske vrednosti jedino viša u srpskim naučnim radovima u celini iz discipline lingvistike.

Ako pogledamo normalizovane frekvencije srednje vrednosti u naučnim radovima, možemo videti da je najviša frekvencija uočena u engleskim naučnim radovima iz lingvistike (7,46 na 1.000 reči), a najniža u srpskim naučnim radovima iz poljoprivrede (0,28 na 1.000 reči).

Grafikon 8. Normalizovane frekvencije vrednosti epistemičkih modalnih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Epistemičke modalne ograde niske vrednosti preovlađuju i u engleskim (6,38 na 1.000 reči / 5,71 na 1.000 reči) i u srpskim (5,09 na 1.000 reči / 1,00 na 1.000 reči) naučnim radovima u odnosu na epistemičke modalne ograde srednje vrednosti.

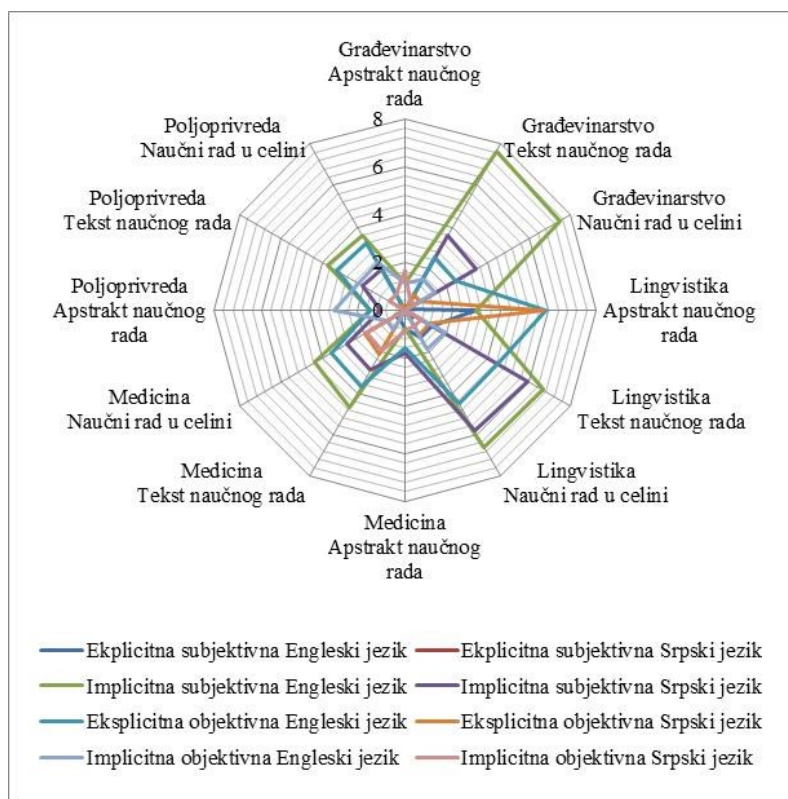
6.5.2. Orijentacije epistemičkih modalnih ograda u naučnim radovima na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Orijentacije epistemičkih modalnih ograda u engleskim i srpskim naučnim radovima iz četiri naučne discipline i frekvencije tih orijentacija su prikazane u tabeli 33 i grafikonu 9.

Tabela 33. Normalizovane frekvencije orijentacija epistemičkih modalnih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Orijentacije epistemičkih modalnih ograda		Građevinarstvo			Lingvistika			Medicina			Poljoprivreda		
		Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini
Eksplicitna subjektivna	Engleski jezik	0,00	0,08	0,08	2,95	1,28	1,30	0,79	0,46	0,48	0,00	0,05	0,05
	Srpski jezik	0,00	0,14	0,13	0,00	0,45	0,44	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Implicitna subjektivna	Engleski jezik	1,10	7,68	7,45	2,95	6,66	6,62	0,79	4,69	4,39	1,47	3,77	3,62
	Srpski jezik	0,00	3,57	3,43	0,00	5,93	5,85	1,78	2,88	2,79	1,05	2,05	1,98
Eksplicitna objektivna	Engleski jezik	0,00	2,51	2,42	5,89	4,49	4,51	1,58	3,71	3,55	1,47	3,32	3,20
	Srpski jezik	0,00	0,70	0,67	5,76	1,16	1,22	0,00	2,12	1,93	0,00	0,23	0,21
Implicitna objektivna	Engleski jezik	1,10	1,46	1,44	0,00	1,90	1,88	0,00	0,98	0,90	2,95	2,23	2,27
	Srpski jezik	1,66	0,42	0,47	0,00	0,79	0,78	0,89	1,95	1,86	0,00	0,76	0,71

Frekvencija epistemičkih modalnih ograda eksplicitne subjektivne orijentacije u srpskim radovima viša je samo u naučnim radovima iz discipline građevinarstva, i to kako u samim tekstovima naučnih radova tako i naučnim radovima u celini, dok u apstraktima naučnih radova ova vrsta orijentacije nije zabeležena. Dalje, frekvencija epistemičkih modalnih ograda implicitne subjektivne orijentacije viša je samo u apstraktima srpskih naučnih radova iz medicine. Frekvencija epistemičkih modalnih ograda eksplicitne objektivne orijentacije viša je u engleskim naučnim radovima uzimajući u obzir i apstrakte, tekstove radova kao i naučne radove u celini, dok ova vrsta orijentacije nije zabeležena u apstraktima naučnih radova iz građevinarstva. Potom, frekvencija epistemičkih modalnih ograda implicitne objektivne orijentacije viša je samo u apstraktima srpskim naučnim radovima iz discipline građevinarstva i u srpskim naučnim radovima (imajući u vidu apstrakte, tekstove naučnih radova i naučne radove u celini) iz discipline medicine.

Grafikon 9. Normalizovane frekvencije orijentacija epistemičkih modalnih ograda u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Kod naučnih radova u celini frekvencija epistemičkih modalnih ograda eksplicitne subjektivne orijentacije najviša je u engleskim naučnim radovima iz lingvistike (1,30 na 1.000 reči), dok epistemičke modalne ograde ove vrste orijentacije uopšte nisu zabeležene u srpskim naučnim radovima iz medicine i poljoprivrede (0,00 na 1.000 reči). Najviša frekvencija epistemičkih modalnih ograda implicitne subjektivne orijentacije je zabeležena u engleskim naučnim radovima iz građevinarstva (7,45 na 1.000 reči), a najniža u srpskim naučnim radovima iz poljoprivrede (1,98 na 1.000 reči). Epistemičke modalne ograde eksplicitne objektivne orijentacije su najzastupljenije u engleskim naučnim radovima iz lingvistike (4,51 na 1.000 reči), a najmanje zastupljene u srpskim naučnim radovima iz poljoprivrede (0,21 na 1.000 reči). Frekvencija epistemičkih modalnih ograda implicitne objektivne orijentacije je najviša u engleskim naučnim radovima iz poljoprivrede (2,27 na 1.000 reči), a najniža u srpskim naučnim radovima iz građevinarstva (0,47 na 1.000 reči).

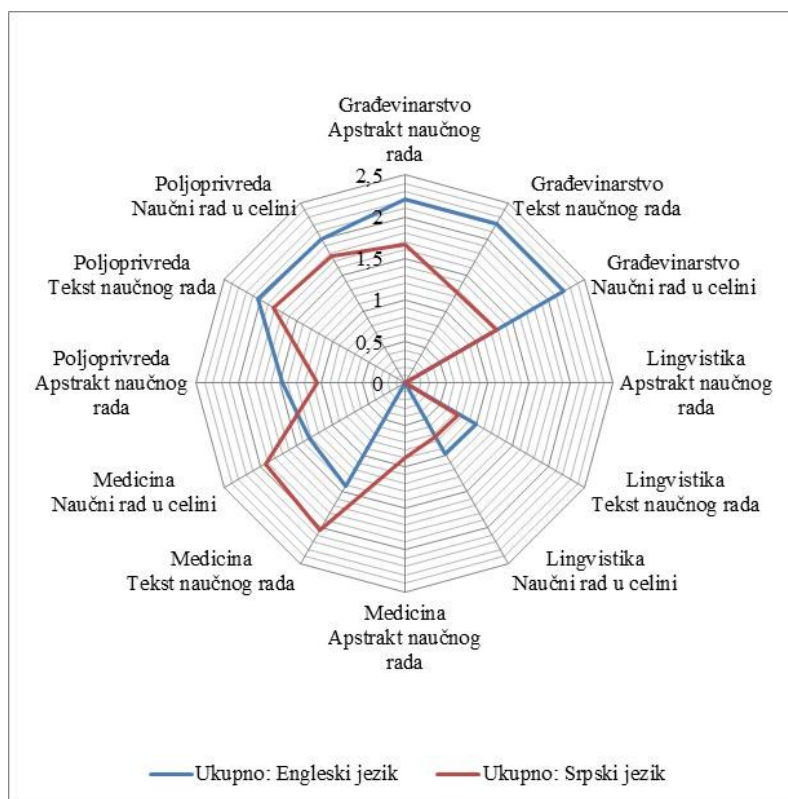
Sa stanovišta disciplina i jezika, najzastupljenija je implicitna subjektivna orijentacija, koja doprinosi iskazivanju persuzivnosti prilikom ubeđivanja čitalaca da prihvate autorovo mišljenje (Yang et al., 2015: 6).

6.6. Ograde nejasnosti u naučnim radovima na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Tabela 34 i grafikon 10 pokazuju različite frekvencije ograda nejasnosti u engleskim i srpskim naučnim radovima iz četiri discipline.

Tabela 34. Normalizovane frekvencije ograda nejasnosti u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Ograde nejasnosti		Građevinarstvo			Lingvistika			Medicina			Poljoprivreda		
		Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini
Aproksimativne priloške ograde	Engleski jezik	1,11	0,69	0,70	0,00	0,11	0,11	0,00	0,59	0,54	0,74	1,19	1,16
	Srpski jezik	0,00	0,21	0,20	0,00	0,15	0,15	0,89	1,02	1,01	1,05	0,68	0,71
Istinitosne priloške ograde	Engleski jezik	1,11	0,57	0,59	0,00	0,48	0,47	0,00	0,52	0,48	0,00	0,15	0,14
	Srpski jezik	1,66	0,70	0,74	0,00	0,34	0,33	0,00	0,00	0,00	0,00	0,08	0,07
Neodređene priloške ograde	Engleski jezik	0,00	0,97	0,94	0,00	0,41	0,40	0,00	0,33	0,30	0,74	0,69	0,70
	Srpski jezik	0,00	0,35	0,34	0,00	0,26	0,26	0,00	1,02	0,93	0,00	1,06	0,99
Ukupno:	Engleski jezik	2,21	2,22	2,22	0,00	0,99	0,98	0,00	1,43	1,32	1,47	2,03	2,00
	Srpski jezik	1,66	1,26	1,28	0,00	0,75	0,74	0,89	2,03	1,93	1,05	1,82	1,77

Grafikon 10. Normalizovane frekvencije ograda nejasnosti u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Posmatrajući naučne radove u celini, vidi se iz tabele 34 da su ograde nejasnosti najzastupljenije u engleskim naučnim radovima iz disciplina građevinarstva (2,22 na 1.000 reči), a najmanje zastupljene u srpskim naučnim radovima iz disciplina lingvistike (0,74 na 1.000 reči). Frekvencija ograda nejasnosti uglavnom je viša u engleskim nego u srpskim naučnim radovima, osim u srpskim naučnim radovima iz medicine, imajući u vidu apstrakte, same tekstove naučnih radova, kao i naučne radove u celini.

Frekvencije epistemičkih modalnih ograda i ograda nejasnosti date su u tabeli 35.

Tabela 35. Normalizovane frekvencije epistemičkih modalnih ograda i ograda nejasnosti u naučnim radovima (apstrakt + tekst naučnog rada) na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Ograde		Građevinarstvo			Lingvistika			Medicina			Poljoprivrede		
		Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini	Apstrakt naučnog rada	Tekst naučnog rada	Naučni rad u celini
Epistemičke modalne ograde	Engleski jezik	2,21	11,72	11,39	11,78	14,34	14,31	3,17	9,83	9,32	5,89	9,36	9,15
	Srpski jezik	1,66	4,83	4,70	5,76	8,33	8,30	2,66	6,95	6,58	1,05	3,04	2,90
Ograde nejasnosti	Engleski jezik	2,21	2,22	2,22	0,00	0,99	0,98	0,00	1,43	1,32	1,47	2,03	2,00
	Srpski jezik	1,66	1,26	1,28	0,00	0,75	0,74	0,89	2,03	1,93	1,05	1,82	1,77
Ukupno:	Engleski jezik	4,42	13,95	13,61	11,78	15,33	15,29	3,17	11,26	10,65	7,36	11,40	11,14
	Srpski jezik	3,31	6,09	5,98	5,76	9,08	9,04	3,55	8,99	8,51	2,10	4,86	4,68

Govoreći o naučnim radovima u celini, tabela 35 nam pokazuje da su epistemičke modalne ograde zastupljenije nego ograde nejasnosti u radovima sve četiri discipline i na oba jezika. Izuzetak bi činili jedino apstrakti engleskih i srpskih naučnih radova iz građevinarstva, gde su frekvencije epistemičkih modalnih ograda i ograda nejasnosti jednake (2,21 na 1.000 reči u apstraktima engleskih naučnih radova i 1,66 na 1.000 reči u apstraktima srpskih naučnih radova). Najviša frekvencija epistemičkih modalnih ograda zabeležena je u engleskim naučnim radovima iz lingvistike (14,31 na 1.000 reči), a najniža u srpskim naučnim radovima iz poljoprivrede (2,90 na 1.000 reči). Potom, najviša frekvencija ograda nejasnosti je uočena u engleskim naučnim radovima iz građevinarstva (2,22 na 1.000 reči), a najniža u srpskim naučnim radovima iz lingvistike (0,74 na 1.000 reči).

Ovo ukazuje da autori i engleskih i srpskih naučnih radova teže da se ograđuju pre iskazivanjem nepotpunog opredeljenja prema svojim tvrdnjama nego uvođenjem nejasnosti u same tvrdnje i u tome prednjače autori engleskih naučnih radova iz lingvistike.

6.7. Ograde u naučnim radovima na engleskom i srpskom jeziku iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede

Ovde bismo se još jednom vratili na samu radnu definiciju ograda i sematičko-pragmatički model koji se zasniva na kognitivnolingvističkom pristupu kategorizaciji,

sistemske funkcionalnoj lingvistici i teorijama epistemičke modalnosti. Radi lakšeg predstavljanja korpusa i boljeg pregleda rezultata, ograde smo podelili u različite kategorije. Ipak, smatramo da ovako date kategorije nisu neprobojne niti „tvrde”. Uzimajući u obzir navedene primere ograda i teoriju prototipa, možemo zaključiti da nisu svi navedeni primeri ograda podjednako reprezentativni, odnosno podjednako dobri primeri datih kategorija.

Prva, formalna podela – na glagolske, pridevske, priloške i imeničke ograde pogodna je zbog preglednosti navođenja primera, ograničavanja samog korpusa i kvantitativne analize rezultata.

Druga, funkcionalna podela je, kako smo već naveli, daleko primamljivija za lingviste. U našem radu funkcionalna strana radne definicije podrazumeva izbegavanje odnosno ublažavanje kategoričke tvrdnje, što se postiže bilo nepotpunim opredeljenjem autora naučnog rada prema istinitosti navedene propozicije bilo uvođenjem nejasnosti u samu propoziciju. Prema tome, ograde smo podelili na epistemičke modalne i ograde nejasnosti.

Kada pogledamo epistemičke modalne ograde, vidimo različite dobre i manje dobre primere. Primeri epistemičkih modalnih ograda niske vrednosti bili bi reprezentativniji od primera epistemičkih modalnih ograda srednje vrednosti. Dalje, u okviru svake podgrupe epistemičkih modalnih ograda možemo zapaziti dobre i manje dobre primere.

Naime, ako pogledamo glagolske ograde u okviru epistemičkih modalnih ograda, glagolske ograde sa markerom *might* su bolji primeri ograda nego glagolske ograde sa markerom *should*. Dakle, glagolske ograde sa markerom *might* bile bi prototip za epistemičke modalne glagolske ograde. U srpskom jeziku to bi svakako bile ograde sa markerom *moći*. Imajući u vidu leksičke glagolske ograde, prototip bi mogle biti glagolske ograde sa markerom *suggest* u engleskom, odnosno sa markerom *pretpostaviti* u srpskom jeziku. Čini se da se upotrebom ovih ograda izražava najmanje uverenje u istinitost tvrdnje.

Ako analiziramo pridevske ograde, ograde sa markerom *possible* u engleskom odnosno ograde sa markerom/ima *moгуć,a,e* u srpskom jeziku bile bi najreprezentativniji primeri pridevskih ograda.

Kad govorimo o priloškim ogradama, od aproksimativnih priloških ograda izdvojili bismo ograde sa markerima *approximately*, *about*, *around*, koje bi predstavljale dobre primere u engleskom jeziku, dok bi ograde sa markerima *oko*, *otprilike*, *skoro* bile reprezentativni primeri za ovaj tip ograde u srpskom jeziku. Ako posmatramo epistemičke priloške ograde, dobri primeri bi bile ograde sa markerima *possibly*, *perhaps* i *conceivably* u engleskom jeziku, dok bi u srpskom jeziku to bile ograde sa markerima *možda* i *moguće*. Imajući u vidu istinitosne priloške ograde, koje ne obiluju velikim brojem primera u našem korpusu, ograde sa markerima *generally* i *essentially* bile bi reprezentativne za engleski jezik, dok bi u srpskom jeziku donekle bile dobri primeri ograde sa markerima *generalno* i *suštinski*. Kada pogledamo neodređene priloške ograde, dobri primeri ovog tipa ograda bile bi ograde sa markerima poput *relatively*, *somewhat* i *rather* u engleskom, odnosno ograde sa markerima *relativno* i *nešto* u srpskom jeziku. Iz ovoga se može zaključiti da granice kategorija nisu neprobojne, već se mogu pomerati i da svi članovi jedne kategorije nisu podjednako dobri predstavnici te kategorije.

Dakle, autori naučnih radova i u engleskom i u srpskom jeziku imaju na raspolaganju različite leksičke jedinice, nosioce značenja i funkcije ograđivanja, kojima se mogu ograđivati u manjoj ili većoj meri. Ovo vodi ka mogućem zaključku da nije svako ograđivanje isto, odnosno da autori naučnih radova odabirom pojedinih ograda šalju određenu suptilnu poruku čitaocu svog naučnog rada. Stoga, pravilna upotreba ograda je veoma poželjna u naučnim radovima, jer na taj način autori mogu lakše uspostaviti dobar odnos sa svojim čitaocima, uglavnom pripadnicima iste diskursne zajednice i tako lakše obezbediti sebi mesto i prihvatanje u određenoj zajednici.

7. ZAKLJUČAK

7.1. Zaključna razmatranja

Ovaj rad se bavi istraživanjem upotrebe ograda u engleskim i srpskim naučnim radovima iz disciplina građevinarstva, lingvistike, medicine i poljoprivrede. Istraživanje smo započeli definicijama, pojmom i upotrebom ograda u jeziku, pre svega u naučnim radovima. Takođe, trudili smo se i da se osvrnemo na pojmove kategorizacije, teorije prototipa i teorije rasplnutih skupova, koji su donekle pomogli da se pojam ograde prepozna, uvede i istakne u nauci o jeziku kao važan segment kako u svakodnevnom govoru tako i u akademskom diskursu.

Pojam ograde je u velikoj meri istražen u literaturi koja se bavi engleskim akademskim diskursom, dok je u literaturi o ogradama u srpskom akademskom diskursu skromno obrađen. To je bio i jedan od razloga da započnemo ovo istraživanje. Vodilja nam je bila ideja Voldove (2006: 62), koja smatra da je važno da se uporede sličnosti i razlike drugih akademskih jezika sa engleskim akademskim jezikom kako bi studenti i istraživači koji dolaze iz raznih neengleskih govornih područja mogli lakše da upoređuju i kontrastiraju svoj maternji jezik sa engleskim jezikom, posebno u pogledu akademskog diskursa. Pored savladavanja gramatičkih pravila i usvajanja nove leksike, veoma je bitno pažnju posvetiti i pragmatičkoj kompetenciji, koja nam omogućava da poruku prenesemo na pravi način. Naime, pragmatička kompetencija je naročito važna prilikom usvajanja stranog/drugog jezika jer neuzimanje u obzir ove kompetencije može dovesti do neuspeha u ostvarivanju različitih komunikativnih ciljeva (Fraser, 2010: 15). Takođe, vodili smo se i tvrdnjom Voldove (2006: 63) da svaka disciplina ima sopstvenu terminologiju i sopstvene retoričke strategije koje preferira, te da treba uzeti u obzir i disciplinarne razlike jer ono što važi za jednu disciplinu ne mora važiti i za drugu. Zaista, rezultati našeg istraživanja pokazuju da postoji raznolikost i različitost u upotrebi ograda među izabranim disciplinama.

U literaturi se može primetiti da su prilikom sastavljanja taksonomija ograda uzimani u obzir različiti kriterijumi. Neki autori su polazili od formalnih, neki od

funkcionalnih kriterijuma. U ovom radu, krenuli smo od formalnih ne zanemarujući funkcionalne kriterijume. Trudili smo se da formalne kriterijume, kad god je to bilo moguće, ukrstimo sa funkcionalnim kriterijumima. Pokušali smo da ograde grupišemo s obzirom na morfološki, semantički i pragmatički nivo. Stoga smo u radu ograde prvo grupisali na glagolske, pridevske, priloške i imeničke, a sve one zapravo predstavljaju markere epistemičke modalnosti, evidencijalnosti i nejasnosti. Pored toga, ograde smo dalje razvrstali i na epistemičke modalne i ograde nejasnosti. Imajući u vidu sistemsku funkcionalnu gramatiku, ukazali smo i na različite vrednosti i orijentacije epistemičkih modalnih ograda.

Istraživanje je uključivalo rad na korpusu. On se sastojao od osam potkorpusa. Rad je podrazumevao kvantitativnu i kvalitativnu analizu. Navedene su apsolutne frekvencije, i, u cilju upoređivanja rezultata, normalizovane frekvencije, tj. broj ograda na 1.000 reči.

Istraživanje je pokazalo da ograde karakterišu i engleske i srpske naučne radove, čime je potvrđena prva hipoteza da ograde predstavljaju opštu funkcionalnu kategoriju, koja se, osim što se svakodnevno upotrebljava u govoru, sreće i u akademskom diskursu. Zatim, da se jedna ograda javlja na skoro svakih 74 (tačnije 73,77) reči u engleskim i na skoro svakih 135 (preciznije 135,38) reči u srpskim naučnim radovima.

Kvantitativna analiza je pokazala različite frekvencije ograda u analiziranim radovima u zavisnosti od jezika i discipline.

Normalizovana frekvencija ograda u analiziranim naučnim radovima na engleskom jeziku je bila 13,55 na 1.000 reči ($n=1.637$), a u radovima na srpskom jeziku 7,39 na 1.000 reči ($n=509$)¹¹⁵. Dakle, frekvencija ograda u naučnim radovima na engleskom jeziku je bila viša od frekvencije ograda u radovima pisanim na srpskom jeziku, što potvrđuje drugu hipotezu da bi frekvencija ograda u naučnim radovima (apstrakt i tekst naučnog rada) pisanim na engleskom jeziku trebalo da bude viša nego u naučnim radovima na srpskom jeziku. Ova razlika, koja se javlja u naučnim radovima pisanim na dva različita jezika, može se pripisati različitim kulturnim kontekstima. Naime, u engleskom jeziku se teži ublažavanju tvrdnje, dok u srpskom jeziku tendencija ublažavanja iskaza nije toliko

¹¹⁵ Ovde bismo želeli skrenuti pažnju na jedan detalj. Sa stanovišta jezika, frekvencija ograda bila je viša jedino u apstraktima srpskih naučnih radova iz medicine (3,55 na 1.000 reči) u odnosu na frekvenciju ograda u apstraktima engleskih naučnih radova iz iste discipline (3,17 na 1.000 reči).

zastupljena. Takođe, može se tvrditi da u engleskom jeziku postoji širi spektar leksičkih jedinica koje se mogu koristiti kao ograde. Uzmimo npr. epistemičke glagolske ograde. Kao što smo već videli, u engleskom jeziku postoji dobro razvijen sistem epistemičkih modalnih glagola, u ovom slučaju markera ograda, dok bi u srpskom jeziku ekvivalent uglavnom bio glagol, tj. marker epistemičkih modalnih glagolskih ograda *moći*. Ovde bi se svakako mogao uzeti u obzir i potencijal (mogućni način) kao mogući ekvivalent, ali pošto su predmet istraživanja leksičke jedinice, načine nismo razmatrali.

Frekvencija ograda uočena u naučnim radovima iz lingvistike bila je viša u odnosu na frekvencije ograda koje su zabeležene u radovima iz ostalih disciplina imajući u vidu oba jezika, čime je potvrđena treća hipoteza – da će frekvencija ograda u naučnim radovima iz oblasti humanističkih nauka (lingvistika) biti viša nego u radovima iz oblasti inženjerstva i tehnologije (građevinarstvo), medicinskih (medicina), i poljoprivrednih nauka (poljoprivrede) na engleskom i srpskom jeziku. Jedan od razloga za takvu tendenciju bi mogla biti priroda istraživanja u navedenim disciplinama. Istraživači iz disciplina građevinarstva, medicine i poljoprivrede se prilikom donošenja zaključaka uglavnom oslanjaju na konkretnije rezultate istraživanja do kojih su došli eksperimentima na gradilištu, polju i/ili u laboratoriji, pa stoga imaju malo prostora za moguća tumačenja rezultata. Ovo nas navodi na mogućí zaključak da istraživači iz disciplina građevinarstva, medicine i poljoprivrede teže da iskažu manje ogradeni stav, odnosno opredeljenje. S druge strane, u lingvistici, kategorična interpretacija rezultata često je nemoguća jer ne postoje dovoljno precizni instrumenti i sredstva kojima bi se neki rezultati istraživanja podvrgli, i to može biti razlog što autori naučnih radova iz discipline lingvistike pribegavaju ogradenijim izrazima u svojim radovima.

Kad posmatramo pragmatičke funkcije koje ograde imaju u naučnim radovima na engleskom i srpskom jeziku, nalazimo da su one gotovo identične. Autori naučnih radova pisanim na engleskom i srpskom jeziku iz četiri discipline koriste ograde iz sličnih razloga: da ublaže svoje iskaze i uvedu nejasnost u svoje tvrdnje, da budu indirektni, da ukažu na skromnost i poniznost prema članovima akademske diskursne zajednice, da budu učtivi i ostvare dobru komunikaciju, pre svega sa drugim članovima iste diskursne zajednice i tako sebi obezbede prihvatanje i moguće dalje citiranje rezultata istraživanja. Takođe, oni

ograde koriste i u svrhu ubeđivanja ostalih članova diskursne zajednice u tačnost i verodostojnost rezultata svojih istraživanja, te se može reći da se ograde koriste i radi persuazivnosti.

7.2. Ograničenja

Rad na korpusu je bio prilično zahtevan. S obzirom na polipragmatičku prirodu većine leksičkih jedinica, markera ograđivanja, koje su uzimane u obzir prilikom ekscerpiranja građe, ponekad je bilo veoma teško odrediti da li nešto jeste ili nije ograda. Stoga, jedno od ograničenja ovog istraživanja svakako jeste subjektivnost istraživača i subjektivni jezički osećaj. Uključivanje više kontrolnih istraživača, koji bi dobijene rezultate proverili ili uporedo ekscerpirali građu iz istog materijala, donekle bi pomoglo da se izbegne pristrasnost (M. Koprivica Lelićanin, lična komunikacija).

Razlike u frekvencijama koje su zabeležene u naučnim radovima, uzimajući u obzir kako jezike tako i discipline, mogu biti donekle uslovljene i zahtevima uredništva časopisa, ali i recenzenata koji odlučuju i traže od autora da se manje ili više ograđuju. Takođe, u nekim slučajevima razlike u frekvencijama su vrlo male, dok su u drugim prilično velike. Smatramo da bi navedene tvrdnje bile svakako potkrepljenije ukoliko bi se dodatno statistički proverile, tj. na taj način bi se dokazala ili opovrgla statistička značajnost navedenih razlika (M. Koprivica Lelićanin, lična komunikacija).

7.3. Perspektive

Na osnovu dobijenih rezultata ovog istraživanja, možemo ukazati na određene smernice za neka buduća istraživanja i primenu datog korpusa. Prilikom pisanja radova na engleskom jeziku autorima naučnih radova, pre svega neizvornim govornicima engleskog jezika, kako naučnicima tako i studentima filološke i nefilološke orijentacije, treba skrenuti pažnju na važnost pragmatičke kompetencije koja uključuje prepoznavanje potrebe za ograđivanjem. Ovo istraživanje, s obzirom na to da se bavi naučnim radovima na

engleskom i srpskom jeziku, može poslužiti, prvenstveno srpskim izvornim govornicima prilikom pisanja radova na engleskom, ali i na srpskom jeziku.

Ovakav korpus se može vrlo lako primeniti i u nastavi stranog jezika struke i nauke, predstavljajući studentima dragocenu bazu podataka posebno za potrebe akademskog pisanja, ali i razvijanja pragmatičke kompetencije.

Neka buduća istraživanja bi mogla uključivati, pored engleskih i srpskih naučnih radova, i naučne radove napisane na drugim jezicima. Pored toga, bilo bi zanimljivo proučiti pored žanra naučnog rada i neke druge žanrove, recimo, žanr naučno-popularnog rada. Takođe, korisno bi bilo i ispitivanje distribucije ograda u samom tekstu naučnog rada.

Pošto se ovaj rad bavi istraživanjem ograda, bilo bi svakako zanimljivo uraditi i istraživanje u vezi sa ogradama i pojačivačima u akademskom diskursu ili pak nekim drugim diskursima, naročito na materijalu srpskog jezika.

Prilikom ovog istraživanja u više navrata smo nezvanično razgovarali sa nekim autorima naučnih radova koji su uvršteni u naš korpus. Neki od njih su bili vrlo svesni namerne upotrebe ograda prilikom pisanja radova, dok su drugi smatrali da su ograde nepotrebne. Neka dalja istraživanja koja bi uključivala ispitivanja autora u vezi sa ograđivanjem ukazala bi na postojanje ili nepostojanje svesti o korišćenju ograda prilikom pisanja naučnih radova. Stoga, ovo istraživanje se može iskoristiti, proširiti i nastaviti bilo istraživanjima iz oblasti korpusne lingvistike, pragmatike, analize diskursa, analize žanra, didaktike ili sociolingvistike, ili pak primenom u praksi.

LITERATURA

- Aarts, B., Denison, D., Keizer, E., & Popova, G. (Eds.). (2004). *Fuzzy Grammar: A Reader*. New York: Oxford University Press, USA.
- Adolphs, S., Atkins, S., & Harvey, K. (2007). Caught Between Professional Requirements and Interpersonal Needs: Vague Language in Healthcare Contexts. In J. Cutting (Ed.), *Vague Language Explored* (pp. 62–79). Palgrave: Macmillan.
- Aikhenvald Y., A. (2004). *Evidentiality*. New York: Oxford University Press.
- Antić, Z. (2010). Osobenosti pisanog engleskog jezika u medicini. *Srpski arhiv za celokupno lekarstvo*, 138, 668–673.
- Ard, J. (1983). The role of the author in scientific discourse. In *The Annual American Applied Linguistics Meeting*. Minneapolis, Minn.
- Aristotle (1984). The Categories. In J. Barnes (Ed.), *The Complete Works of Aristotle* (the revised Oxford translation, pp. 3–24). Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Bellert, I. (1977). On semantic and distributional properties of sentential adverbs. *Linguistic Inquiry*, 8, 337–351.
- Blagojević, S. (2007). Autorovo ograđivanje kao retorička strategija u akademskom diskursu: kontrastivna analiza. *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Prištini*, (37), 125–134.
- Blagojević, S. (2008). *Metadiskurs u akademskom diskursu*. Niš: Filozofski fakultet.
- Bloor, M., & Bloor, T. (1993). How Economists Modify Propositions. In W. Henderson, T. Dudley-Evans, & R. Backhouse (Eds.), *Economics and Language* (pp. 153–169). London and New York: Routledge.
- Bolinger, D. (1972). *Degree Words*. The Hague, Paris: Mouton.
- Brown, P., & Levinson, S. C. (1987). *Politeness: Some Universals in Language Usage*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bugarski, R. (1991). *Uvod u opštu lingvistiku* (Drugo izdanje). Beograd, Novi Sad: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Zavod za izdavanje udžbenika.
- Bugarski, R. (2003). *Uvod u opštu lingvistiku*. Beograd: Čigoja štampa / XX vek.
- Butt, D., Fahey, R., Spinks, S., & Yallop, C. (1998). *Using Functional Grammar*. Sydney: National Centre for English Language Teaching and Research Macquarie University.
- Bybee, J., Perkins, R., & Pagliuca, W. (1994). *The Evolution of Grammar: Tense, Aspect, and Modality in Languages of the World*. Chicago and London: The University of Chicago Press.
- Chafe, W. (1986). Evidentiality in English Conversation and Academic Writing. In W. Chafe & J. Nichols (Eds.), *Evidentiality: The Linguistic Coding of Epistemology* (pp. 261–272). Norwood, New Jersey: Ablex Publishing Corporation.
- Channell, J. (1994). *Vague Language*. Oxford: Oxford University Press.
- Coates, J. (1983). *The semantics of the modal auxiliaries*. London and Canberra: Croom Helm Ltd.
- Cornillie, B. (2009). Evidentiality and epistemic modality. *Functions of Language*, 16(1), 44–62.
- Couture, B. (1986). Effective ideation in written text: a functional approach to clarity and exigence. In B. Couture (Ed.), *Functional approaches to writing: research*

- perspectives* (pp. 69–92). Norwood, NJ: Ablex.
- Crompton, P. (1997). Hedging in academic writing: Some theoretical problems. *English for Specific Purposes*, 16(4), 271–287.
- Cruse, D. A. P. (2000). *Meaning in Language: An Introduction to Semantics and Pragmatics*. New York: Oxford University Press.
- Crystal, D., & Davy, D. (1975). *Advanced conversational English*. London: Longman.
- Day, R. A. (1995). *How to Write and Publish a Scientific Paper* (4th edition). Cambridge University Press.
- De Haan, F. (1999). Evidentiality and Epistemic Modality: Setting Boundaries. *Southwest Journal of Linguistics*, 18, 83–101.
- De Haan, F. (2005). Typological Approaches to Modality. In W. Frawley (Ed.), *The Expression of Modality* (pp. 27–70). Berlin, New York: Mouton de Gruyter.
- Declerck, R. (1991). *A Comprehensive Descriptive Grammar of English*. Tokyo: Kaitakusha Co., Ltd.
- Dimković-Telebaković, G. (2007). *Some Explorations in Fuzzy Semantics*. Timișoara: Editura Universității de Vest.
- Dragičević, R. (2007). *Leksikologija srpskog jezika*. Beograd: Zavod za udžbenike.
- Dubois, B. L. (1987). Something on the order of around forty to forty-four: Imprecise numerical expressions in biomedical slide talks. *Language in Society*, 16, 527–541.
- Dudley-Evans, T. (1993). The Debate over Milton Friedman's Theoretical Framework: An Applied Linguist's View. In W. Henderson, T. Dudley-Evans, & R. Backhouse (Eds.), *Economics and Language* (pp. 132–152). London and New York: Routledge.
- Dumitriu, A. (1977). *A History of Logic. Vol. II*. Tunbridge Wells, Kent: Abacus Press.
- Fairclough, N. (1992). *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.
- Faller, M. T. (2002). *Semantics and Pragmatics of Evidentials in Cuzco Quechua*. Stanford University.
- Firth, J. R. (1957). *Papers in Linguistics 1934-1951*. London: Oxford University Press.
- Fraser, B. (1975). Hedged Performatives. In P. Cole & J. L. Morgan (Eds.), *Syntax and Semantics 3: Speech Acts* (pp. 187–210). New York: Academic Press.
- Fraser, B. (2010). Pragmatic Competence: The Case of Hedging. In G. Kaltenböck, W. Mihatsch, & S. Schneider (Eds.), *New Approaches to Hedging* (pp. 15–34). Bingley: Emerald Group Publishing Limited.
- Frawley, W. (1992). *Linguistic Semantics*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Frege, G. (1903/70). Grundgesetze der Arithmetik, vol. ii. In M. Beaney (Ed.), *The Frege Reader*. Oxford: Blackwell.
- Frege, G. (2004). Concepts. In B. Aarts, D. Denison, E. Keizer, & G. Popova (Eds.), *Fuzzy Grammar: A Reader* (pp. 33–35). New York: Oxford University Press.
- Givón, T. (1982). Evidentiality and epistemic space. *Studies in Language*, 6, 23–49.
- Greenbaum, S., & Quirk, R. (1990). *A student's grammar of the English language*. London: Longman.
- Grice, H. P. (1975). Logic and conversation. In P. Cole & J. L. Morgan (Eds.), *Syntax and Semantics, vol. 3* (pp. 41–58). New York: Academic Press.
- Halliday, M. A. K. (1988). On the language of physical science. In M. Ghadessey (Ed.), *Registers of Written English* (pp. 162–178). London: Pinter.
- Halliday, M. A. K. (1994). *Introduction to Functional Grammar* (Second edition). London:

- Edward Arnold (Publishers) Limited.
- Halliday, M. A. K. (2004). *Introduction To Functional Grammar* (Third edition). London: Hodder Arnold.
- Halliday, M. A. K., & Hasan, R. (1989). *Language, context, and text aspects of language in a social-semiotic perspective*. Oxford: Oxford University Press.
- Hengeveld, K. (1988). Illocution, Mood and Modality in a Functional Grammar of Spanish. *Journal of Semantics*, 6(1), 227–269.
- Hengeveld, K. (1989). Layers and operators in Functional Grammar. *Journal of Linguistics*, 25(1), 127–157.
- Hlebec, B. (2006). Pojam porodične sličnosti u leksikologiji. U P. Piper (Ed.), *Kognitivnolingvistička proučavanja srpskog jezika* (pp. 373–385). Beograd: Srpska akademija nauka i umetnosti.
- Holmes, J. (1995). *Women, men and politeness*. London: Longman.
- House, J., & Kasper, G. (1981). Politeness markers in English and German. In F. Coulmas (Ed.), *Conversational routine* (pp. 157–185). The Hague: Mouton.
- Hoye, L. (1997). *Adverbs and Modality in English*. London: Longman.
- Hoye, L. F. (2005). “You may think that; I couldn’t possibly comment!” Modality studies: Contemporary research and future directions. Part I. *Journal of Pragmatics*, 37(8), 1295–1321.
- Hübler, A. (1983). *Understatements and hedges in English*. Amsterdam: John Benjamins.
- Hyland, K. (1995). The Author in the Text: Hedging Scientific Writing. *Hong Kong Papers in Linguistics and Language Teaching*, 18, 33–42.
- Hyland, K. (1996). Talking to the Academy: Forms of Hedging in Science Research Articles. *Written Communication*, 13(2), 251–281.
- Hyland, K. (1998a). *Hedging in Scientific Research Articles*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Hyland, K. (1998b). Persuasion and context: The pragmatics of academic metadiscourse. *Journal of Pragmatics*, 30(4), 437–455.
- Hyland, K. (2000). Hedges, boosters and lexical invisibility: noticing modifiers in academic texts. *Language Awareness*, 9(4), 179–197.
- Hyland, K. (2009). *Teaching and Researching Writing* (Second). Harlow: Pearson Education Limited.
- Ivić, M. (1978). O srpskohrvatskim rečeničnim priložima. *Južnoslovenski Filolog*, XXXIV, 1–16.
- Ivić, M. (1982). O nekim principima glagolske prefiksacije u slovenskim jezicima. *Južnoslovenski filolog*, 38, 51–61.
- Ivić, M. (1995). *O zelenom konju: Novi lingvistički ogledi*. Beograd: Slovograf.
- Ivić, M. (2008). *Lingvistički ogledi* (III). Beograd: Biblioteka XX vek.
- Jackendoff, R. (1983). *Semantics and Cognition*. Cambridge, Mass: MIT Press.
- James, A. R. (1983). Compromisers in English: A cross-disciplinary approach to their interpersonal significance. *Journal of Pragmatics*, 7(2), 191–206.
- Katnić-Bakaršić, M. (1999). *Lingvistička stilistika*. Budimpešta: Open Society.
- Katnić-Bakaršić, M. (2002). Akademski diskurs: dileme i izazovi. *Obdobja*, (22), 191–198.
- Kay, P. (1983). Linguistic Competence and Folk Theories of Language: Two English Hedges. In *Proceedings of the Ninth Annual Meeting of the Berkeley Linguistics* (pp.

- 128–137).
- Keefe, R. (2004). The Phenomena of Vagueness. In G. Aarts, B., Denison, D., Keizer, E., & Popova (Ed.), *Fuzzy Grammar: A Reader* (pp. 45–65). New York: Oxford University Press.
- Klajn, I., i Šipka, M. (2008). *Veliki rečnik stranih reči i izraza*. Novi Sad: Prometej.
- Klikovac, D. (2004). *Metafore u mišljenju i jeziku*. Beograd: Biblioteka XX vek.
- Klikovac, D. (2008). *Jezik i moć: ogledi iz sociolingvistike i stilistike*. Beograd: Biblioteka XX vek.
- Konzorcijum biblioteka Srbije za objedinjenu nabavku – KoBSON.
http://kobson.nb.rs/vrednovanje/vrednovanje/prica_o_if.129.html,
http://kobson.nb.rs/nauka_u_srbiji/kategorizacija_casopisa_.33.html, (pristupljeno 20.7.2014)
- Labov, W. (1973). The Boundaries of Words and their Meanings. In B. C-J.N. & R. W. Shuy (Eds.), *New Ways of Analyzing Variation in English* (pp. 340–373). Washington, D.C.: Georgetown University Press.
- Labov, W. (2004). The Boundaries of Words and their Meanings. In G. Aarts, B., Denison, D., Keizer, E., & Popova (Ed.), *Fuzzy Grammar: A Reader* (pp. 67–91). New York: Oxford University Press.
- Lakić, I. (1999). *Analiza žanra: Diskurs jezika struke*. Podgorica: Univerzitet Crne Gore, Institut za strane jezike - Podgorica, Obod, Cetinje.
- Lakoff, G. (1972). Hedges: A study in meaning criteria and the logic of fuzzy concepts. In *Papers from the Eighth Regional Meeting* (pp. 183–228). Chicago Linguistic Society.
- Lakoff, G. (1973). Hedges: A study in meaning criteria and the logic of fuzzy concepts. *Journal of Philosophical Logic*, 2(4), 458–508.
- Lakoff, G. (1987). *Women, Fire, and Dangerous Things: What Categories Reveal about the Mind*. London: The University of Chicago Press.
- Lakoff, G. (2004). The Importance of Categorization. In G. Aarts, B., Denison, D., Keizer, E., & Popova (Ed.), *Fuzzy Grammar: A Reader* (pp. 139–179). New York: Oxford University Press.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors We Live By*. London: The University of Chicago Press.
- Lang, E. (1979). Zum Status der Satz adverbiale. *Slovo O Slovenost*, 40, 200–213.
- Langacker, R. W. (2004). Bounded Regions. In G. Aarts, B., Denison, D., Keizer, E., & Popova (Ed.), *Fuzzy Grammar: A Reader* (pp. 239–247). New York: Oxford University Press.
- Low, G. (1996). Intensifiers and hedges in questionnaire items and the lexical invisibility hypothesis. *Applied Linguistics*, 17(1).
- Lyons, J. (1977). *Semantics* (Vol. 2). Cambridge, London, New York, Melbourne: Cambridge University Press.
- Markkanen, R., & Schröder, H. (1987). Hedging and Its Linguistic Realizations in German, English and Finnish Philosophical Texts: A Case Study. In *Erikoiskielet ja käännösteoria. Vakki-seminaari VII. Vöyri 31.1.-1.2.1987*, (pp. 47–57). Vaasa: Vaasan korkeakoulu.
- Markkanen, R., & Schröder, H. (1997). Hedging: A Challenge for Pragmatics and Discourse Analysis. In Hartmut Schröder & R. Markkanen (Eds.), *Hedging and*

- Discourse: Approaches to the Analysis of a Pragmatic Phenomenon in Academic Texts* (pp. 3–18). Berlin: De Gruyter.
- Martín-Martín, P. (2008). The Mitigation of Scientific Claims in Research Papers: A Comparative Study. *International Journal of English Studies*, 8(2), 133–152.
- Martin, J. (1987). *Factual writing: exploring and challenging social reality*. Melbourne: Deakin University Press.
- Millán, E. L. (2008). Epistemic and Approximative Meaning Revisited: The Use of Hedges, Boosters and Approximators When Writing Research in Different Disciplines. In S. Burgess & P. Martín (Eds.), *English as and Additional Language in Research Publication and Communication*. (pp. 65–82). Bern: Peter Lang.
- Mrazović, P., i Vukadinović, Z. (2009). *Gramatika srpskohrvatskog jezika za strance* (Drugo, prerađeno i dopunjeno izdanje). Sremski Karlovci – Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
- Myers, G. (1989). The Pragmatics of Politeness in Scientific Articles. *Applied Linguistics*, 10(1), 1–35.
- Myers, G. (1990). *Writing biology: Texts in the social construction of scientific knowledge*. Madison: University of Wisconsin Press.
- Nuyts, J. (1993). Epistemic modal adverbs and adjectives and the layered representation of conceptual and linguistic structure. *Linguistics*, 31(5), 933–970.
- Nuyts, J. (2001a). *Epistemic Modality, Language, and Conceptualization*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Nuyts, J. (2001b). Subjectivity as an evidential dimension in epistemic modal expressions. *Journal of Pragmatics*, 33(3), 383–400.
- Palmer, F. R. (1979). *Modality and the English Modals*. New York: Longman.
- Palmer, F. R. (1986). *Mood and modality*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Palmer, F. R. (1990). *Modality and the English Modals* (Second). London and New York: Longman.
- Palmer, F. R. (2001). *Mood and Modality* (Second). Cambridge: Cambridge University Press.
- Panocová, R. (2005). Expression of Modality in Biomedical Texts. *Journal of Translation and Interpretation*, 3(1), 82–90.
- Perkins, M. R. (1983). *Modal Expressions in English*. London: Pinter.
- Piper, P., Antić, I., Ružić, V., Tanasić, S., Popović, Lj., i Tošović, B. (2005). *Sintaksa savremenog srpskog jezika: prosta rečenica*. Beograd: Institut za srpski jezik SANU - Beogradska knjiga - Matica srpska.
- Plungian, V. (2001). The place of evidentiality within the universal grammatical space. *Journal of Pragmatics*, 33(3), 349–357.
- Prčić, T. (1997). *Semantika i pragmatika reči*. Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
- Prince, E., Frader, J., & Bosk, C. (1982). On hedging in physician-physician discourse. In R. J. di Pietro (Ed.), *Linguistics and the professions* (pp. 83–97). Hillsdale, NJ: Ablex.
- Prokofieva, A., & Hirschberg, J. (2014). Hedging and Speaker Commitment. In 5th *International Workshop on Emotion, Social Signals, Sentiment & Linked Open Data*. Reykjavik, Iceland.
- Quirk, R., Greenbaum, S., Leech, G., & Svartvik, J. (1972). *A Grammar of Contemporary*

- English*. Harlow, Essex: Longman.
- Quirk, R., Greenbaum, S., Leech, G., & Svartvik, J. (1985). *A comprehensive grammar of the English language*. London and New York: Longman.
- Radovanović, M. (1986). *Sociolingvistika*. Novi Sad: Književna zajednica Novog Sada / Dnevnik.
- Radovanović, M. (2009). *Uvod u fazi lingvistiku*. Sremski Karlovci, Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
- Rečnik srpskoga jezika*. (2007). Novi Sad: Matica srpska.
- Rečnik srpskohrvatskoga književnog jezika*. (1990) (Drugo fototipsko izdanje). Novi Sad, Zagreb: Matica srpska, Matica hrvatska.
- Rosch, E. (1975). Cognitive representations of semantic categories. *Journal of Experimental Psychology: General*, 104(3), 192–233.
- Rosch, E. (2004). Principles of Categorization. In G. Aarts, B., Denison, D., Keizer, E., & Popova (Ed.), *Fuzzy Grammar: A Reader* (pp. 91–109). New York: Oxford University Press.
- Rosch, E., & Mervis, C. B. (1975). Family Resemblances: Studies in the Internal Structure of Categories. *Cognitive Psychology*, 7, 573–605.
- Russell, B. (1923). Vagueness. *Australasian Journal of Philosophy and Psychology I*, 84–92.
- Russell, B. (2004). Vagueness. In B. Aarts, D. Denison, E. Keizer, & G. Popova (Eds.), *Fuzzy Grammar: A Reader* (pp. 35–41). New York: Oxford University Press.
- Salager-Meyer, F. (1994). Hedges and textual communicative function in medical English written discourse. *English for Specific Purposes*, 13(2), 149–170.
- Schröder, H., & Zimmer, D. (1997). Hedging Research in Pragmatics: A Bibliographical Research Guide to Hedging. In H. Schröder & R. Markkanen (Eds.), *Hedging And Discourse : Approaches To The Analysis Of A Pragmatic Phenomenon In Academic Texts* (pp. 249–271). Berlin: De Gruyter.
- Shapin, S. (1984). Pump and circumstance: Robert Boyle's literacy technology. *Social Studies of Science*, 14, 481–520.
- Skelton, J. (1988). The care and maintenance of hedges. *ELT Journal*, 42(1), 37–43.
- Srpski citatni indeks – SCIndeks. <http://scindeks.ceon.rs/Journals.aspx>, <http://scindeks.ceon.rs/> (pristupljeno 4.8.2014)
- Stanojčić, Ž., i Popović, L. (1997). *Gramatika srpskoga jezika: udžbenik za I, II, III i IV razred srednje škole* (Peto, ispravljeno izdanje). Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Stevanović, M. (1958). Način određivanja glagolskih vremena. *Južnoslovenski filolog*, XXII, 19–48.
- Stevanović, M. (1969). *Savremeni srpskohrvatski jezik I–II*. Beograd: Naučna knjiga.
- Stubbe, M., & Holmes, J. (1995). You know, eh and other “exasperating expressions”: An analysis of social and stylistic variation in the use of pragmatic devices in a sample of New Zealand English. *Language & Communication*, 15(1), 63–88.
- Swales, J. M. (1990). *Genre Analysis: English in academic and reasearch settings*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Taylor, J. R. (1995). *Linguistic Categorization: Prototypes in Linguistic Theory*. Oxford:

- Clarendon Press.
- The Free Dictionary*. (n.d.). <http://www.thefreedictionary.com/> (pristupljeno 7.8.2014)
- Thompson, G. (1996). *Introducing functional grammar*. London: Arnold Edward.
- Tošović, B. (1988). *Funkcionalni stilovi*. Sarajevo: Svjetlost.
- Tošović, B. (2002a). *Funkcionalni stilovi*. Beograd: Beogradska knjiga.
- Tošović, B. (2002b). *Funkcionalni stilovi*. Graz: Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität Graz.
- Trbojević-Milošević, I. (2004). *Modalnost, sud, iskaz: epistemička modalnost u engleskom i srpskom jeziku*. Beograd: Filološki fakultet, Beograd, Čigoja štampa.
- Trbojević, I. (2011). On innocence and experience: Modal hedges in health care products instructions in English and Serbian. *Filolog – časopis za jezik, književnost i kulturu*, III, 131–140.
- Trbojević Milošević, I. (2012). Modal Hedges in Para-pharmaceutical Product Instructions: Some Examples from English and Serbian. *Revista de Linguas Para Fines Especificos*, 18, 71–92.
- Van der Auwera, J., & Plungian, V. (1998). Modality's semantic map. *Linguistic Typology*, 2, 79–124.
- Vande Kopple, W. J. (1985). Some exploratory discourse on metadiscourse. *College Composition and Communication*, 36, 82–93.
- Varttala, T. (1999). Remarks on the Communicative Functions of Hedging in Popular Scientific and Specialist Research Articles on Medicine. *English for Specific Purposes*, 18(2), 177–200.
- Varttala, T. (2001). *Hedging in Scientifically Oriented Discourse Exploring Variation According to Discipline and Intended Audience*. Tampere University.
- Verstraete, J.-C. (2001). Subjective and objective modality: Interpersonal and ideational functions in the English modal auxiliary system. *Journal of Pragmatics*, 33, 1505–1528.
- Vihla, M. (2002). Epistemic possibility: a study based on a medical corpus. In J. . Kirk (Ed.), *Corpora galore: analyses and techniques in describing English [Papers from the 19th international conference on English language research on computerised corpora (ICAME 1998), Language and computers no. 30]* (pp. 209–224). Amsterdam: Rodopi.
- Vold, E. T. (2006). Epistemic modality markers in research articles: a cross-linguistic and cross-disciplinary study. *International Journal of Applied Linguistics*, 16(1), 61–87.
- Watts, R. J. (2003). *Politeness*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Weinreich, U. (1966). On the semantic structure of English. In J. H. Greenberg (Ed.), *Universals of language*. (2nd edition, pp. 142–217). Cambridge, MA: MIT Press.
- Wierzbicka, A. (1990). Prototypes save. In S. L. Tsohatzidis (Ed.), *Meaning and Prototypes. Studies in Linguistic Categorization*. (pp. 347–367). London: Routledge.
- Wierzbicka, A. (2003). *Cross-Cultural Pragmatics: The Semantics of Human Interaction* (Second edition). Berlin, New York: Mouton de Gruyter.
- Wierzbicka, A. (2004). Prototypes Save. In B. Aarts, D. Denison, E. Keizer, & G. Popova (Eds.), *Fuzzy Grammar: A Reader* (pp. 461–478). New York: Oxford University Press.
- Wittgenstein, L. (1953). *Philosophical Investigations*. New York: Macmillan.

- Wittgenstein, L. (2004). Family Resemblances. In B. Aarts, D. Denison, E. Keizer, & G. Popova (Eds.), *Fuzzy Grammar: A Reader* (pp. 41–45). New York: Oxford University Press.
- Yang, A., Zheng, S., & Ge, G. (2015). Epistemic modality in English-medium medical research articles: A systemic functional perspective. *English for Specific Purposes*, 38, 1–10.
- Zadeh, L. A. (1965). Fuzzy sets. *Information and Control*, 8(3), 338–353.
- Zečević, S. (2006). *Antička iskazna logika: temporalnost i modalnost*. Beograd: Jasen.

PRILOG 1

Korpus naučnih radova na engleskom jeziku

Gradevinarstvo:

BaE1 – Parker, S. T., & Bowman, V. (2011). State-space methods for calculating concentration dynamics in multizone buildings. *Building and Environment*, 46(8), 1567–1577.

BaE2 – Reinhart, C. F., & Weissman, D. a. (2012). The daylit area - Correlating architectural student assessments with current and emerging daylight availability metrics. *Building and Environment*, 50, 155–164.

CaBM1 – Cromwell, J. R., Harries, K. A., & Shahrooz, B. M. (2011). Environmental durability of externally bonded FRP materials intended for repair of concrete structures. *Construction and Building Materials*, 25(5), 2528–2539.

CaBM2 – Maier, P. L., & Durham, S. A. (2012). Beneficial use of recycled materials in concrete mixtures. *Construction and Building Materials*, 29, 428–437.

Lingvistika:

JoP1 – Whitt, R. J. (2011). (Inter)Subjectivity and evidential perception verbs in English and German. *Journal of Pragmatics*, 43(1), 347–360.

JoP2 – Merrison, A. J., Wilson, J. J., Davies, B. L., & Haugh, M. (2012). Getting stuff done: Comparing e-mail requests from students in higher education in Britain and Australia. *Journal of Pragmatics*, 44(9), 1077–1098.

Ling1 – Reeve, M. (2011). The syntactic structure of English clefts. *Lingua*, 121(2), 142–171.

Ling2 – Scott, K. (2013). This and that: A procedural analysis. *Lingua*, 131, 49–65.

Medicina:

BMCM1 – Kelley, G. A., Kelley, K. S., Roberts, S., & Haskell, W. (2011). Efficacy of aerobic exercise and a prudent diet for improving selected lipids and lipoproteins in adults: a meta-analysis of randomized controlled trials. *BMC Medicine*, 9(1), 74.

BMCM2 – Beswick, A. D., Elvers, K. T., Smith, A. J., Gooberman-Hill, R., Lovering, A., & Blom, A. W. (2012). What is the evidence base to guide surgical treatment of infected

hip prostheses? Systematic review of longitudinal studies in unselected patients. *BMC Medicine*, 10(1), 18.

NEJoM1 – Foley, R. N., Gilbertson, D. T., Murray, T., & Collins, A. J. (2011). Long Interdialytic Interval and Mortality among Patients Receiving Hemodialysis. *New England Journal of Medicine*, 365, 1099–1107.

NEJoM2 – Ray, W. A., Murray, K. T., Hall, K., Arbogast, P. G., & Stein, C. M. (2012). Azithromycin and the risk of cardiovascular death [4]. *New England Journal of Medicine*, 367(8), 773–774.

Poljoprivreda:

CP1 – Edwards, C. A., Arancon, N. Q., Vasko-Bennett, M., Askar, A., Keeney, G., & Little, B. (2010). Suppression of green peach aphid (*Myzus persicae*) (Sulz.), citrus mealybug (*Planococcus citri*) (Risso), and two spotted spider mite (*Tetranychus urticae*) (Koch.) attacks on tomatoes and cucumbers by aqueous extracts from vermicomposts. *Crop Protection*, 29(1), 80–93.

CP2 – Knutson, A. E., Butler, J., Bernal, J., Bográn, C., & Campos, M. (2011). Impact of area-wide malathion on predatory arthropods and secondary pests in cotton during boll weevil eradication in Texas. *Crop Protection*, 30(4), 456–467.

FCR1 – Berry, P. M., Spink, J., Foulkes, M. J., & White, P. J. (2010). The physiological basis of genotypic differences in nitrogen use efficiency in oilseed rape (*Brassica napus* L.). *Field Crops Research*, 119(2-3), 365–373.

FCR2 – White, J. W., Hoogenboom, G., Kimball, B. a., & Wall, G. W. (2011). Methodologies for simulating impacts of climate change on crop production. *Field Crops Research*, 124(3), 357–368

Korpus naučnih radova na srpskom jeziku

Gradevinarstvo:

GMiK1 – Jevtić, D. L., Zakić, D. M., i Savić, A. R. (2011). Relevantne statičke i dinamičke metode za ocenu žilavosti mikroarmiranih betona. *Gradevinski materijali i konstrukcije*, 54(1), 3–27.

GMiK2 – Popović, Z., Puzavac, L., i Lazarević, L. (2011). Šinski defekti usled zamora materijala. *Gradevinski materijali i konstrukcije*, 54(2), 17–29.

IiVK1 – Petronjić, S., Grujić, B., i Balać, M. (2012). Ispitni pritisci i naponi za posude pod pritiskom prema novom Pravilniku 87/11. *Integritet i vek konstrukcija*, 12(3), 209–213.

IiVk2 – Dimić, I., Tomović, N., Blažić, J., Rakin, M., i Bugarski, B. (2013). Kontrolni proračun čvrstoće horizontalne posude pod pritiskom. *Integritet i vek konstrukcija*, 13(3), 157–161.

Lingvistika:

JF1 – Tanasić, S. Z. (2013). Vremensko i uzročno značenje veznika *pošto* u savremenom srpskom jeziku. *Južnoslovenski filolog*, LXIX(69), 319–334.

JF2 – Antić, I. N. (2013). Neke modifikacije vremenskog odnosa u rečenici s temporalnom klauzom. *Južnoslovenski filolog*, LXIX(69), 335–345.

ZMS1 – Arsenijević, N. (2011). Prilog proučavanju povratnih glagola u srpskom jeziku. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*, 54(1), 115–135.

ZMS2 – Alanović, M. (2012). O komplementarnosti sintaksičkih i semantičkih jedinica rečenice. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*, 55(1), 149–175.

Medicina:

SAzCL1 – Mujović, N., Grujić, M., Mrdja, S., Kocijančić, A., Milašinović, G., Jovanović, V., Čalović, Ž., Pavlović, S., Stojanov, P., Raspopović, S., Mujović, N., Vujisić Tešić, B., Petrović, i M., Petrović, O. (2011). Dugoročno kliničko praćenje bolesnika s nekontrolisanom atrijskom fibrilacijom i insuficijencijom srca nakon kateter-ablacije atrioventrikularnog čvora i ugradnje pejsmejke. *Srpski arhiv za celokupno lekarstvo*, 139(9-10), 591–598.

SazCL2 – Ratkov, E., Vidović, A., Minić, P., Janić, D., Šipetić-Grujičić, S., Džamić, A., i Arsić-Arsenijević, V. (2012). Nalaz laboratorijskih biomarkera kod hematoloških i pulmoloških bolesnika s visokim rizikom za aspergilozu. *Srpski arhiv za celokupno lekarstvo*, 140(5-6), 290–298.

VP1 – Banović, M., Vasiljević-Pokrajčić, Z., Vujisić-Tešić, B., Stanković, S., Nedeljković, I., Petrović, O., Boričić-Kostić, M., Petrović, M., Trifunović, D. i Ostojić, M. (2011). Karakteristike, ishod i prediktori jednogodišnjeg mortaliteta bolesnika sa akutnom srčanom insuficijencijom. *Vojnosanitetski pregled*, 68(2), 136–142.

VP2 – Pavlica, T., Božić-Krstić, V., Rakić, R., i Sakač, D. (2012). Prevalencija prekomerne telesne mase i gojaznosti kod odrasle seoske populacije Bačke i Banata. *Vojnosanitetski pregled*, 69(10), 833–839.

Poljoprivreda:

PiF1 – Jerinić-Prodanović, D., Protić, L., i Mihajlović, L. (2010). Predatori i parazitoidi *Cacopsylla pyri* (L.) (Hemiptera: Psyllidae) u Srbiji. *Pesticidi i fitomedicina*, 25(1), 29–42.

PiF2 – Ristić, D., Vučurović, A., Stanković, I., Jović, J., Milojević, K., Bulajić, A., i Krstić, B. (2011). Plasmopara obducens – nova pretnja proizvodnji *Impatiens Walleriana* u Srbiji. *Pesticidi i fitomedicina*, 26(1), 43–53.

RiP1 – Balalić, I., Crnobarac, J., Marinković, B., Miklič, V., i Stojšin, V. (2010). AMMI model u oceni interakcije hibrid $\times$ rok setve za prinos semena i sadržaj ulja suncokreta. *Ratarstvo i povrtarstvo*, 47(1), 163–171.

RiP2 – Marjanović Jeromela, A., Terzić, S., Zorić, M., Marinković, R., Atlagić, J., Mitrović, P., i Milovac, Ž. (2011). Ocena stabilnosti prinosa semena i ulja NS sorti uljane repice (*Brassica napus* L.). *Ratarstvo i povrtarstvo*, 48(1), 627–634.

BIOGRAFIJA AUTORA

Danijela (Dobrica) Đorđević je rođena 1982. godine u Prokuplju. Studije na Grupi za engleski jezik i književnost Filološkog fakulteta u Beogradu upisala je školske 2001/2002. godine, a diplomirala je 2006. godine sa prosečnom ocenom 8,57 (osam i 57/100) i stekla stručni naziv profesora engleskog jezika i književnosti. Diplomске akademske studije – master (studijski program Engleski jezik i književnost) upisala je školske 2007/2008. godine na Filološkom fakultetu u Beogradu i na istom fakultetu ih završila u januaru 2009. godine sa prosečnom ocenom u toku studija 9,50 (devet i 50/100), čime je stekla akademski naziv master profesor jezika i književnosti. Istraživanje za diplomski (master) rad *English Collocations with Names of Domestic Animals and their Serbian Equivalents* je obavila na korpusu tekstova iz oblasti poljoprivrede. Na Filološkom fakultetu u Beogradu je 2009. godine upisala doktorske akademske studije (modul Jezik). Učestvovala je na nekoliko međunarodnih konferencija.

Zaposlena je kao nastavnik stranog jezika za užu naučnu oblast Stručni jezik (predmet Engleski jezik) na Poljoprivrednom fakultetu u Beogradu.

Прилог 1.

Изјава о ауторству

Потписани-а Данијела Ђорђевић

Број индекса или пријаве докторске дисертације 08130Д

Изјављујем

да је докторска дисертација под насловом:

ОГРАДЕ У НАУЧНИМ РАДОВИМА НА ЕНГЛЕСКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

- резултат сопственог истраживачког рада,
- да предложена докторска дисертација у целини ни у деловима није била предложена за добијање било које дипломе према студијским програмима других високошколских установа,
- да су резултати коректно наведени и
- да нисам кршио/ла ауторска права и користио/ла интелектуалну својину других лица.

Потпис докторанда

У Београду, 2016. године

Данијела Ђорђевић

Прилог 2.

**Изјава о истоветности штампане и електронске
верзије докторске дисертације**

Име и презиме аутора Данијела Ђорђевић
Број индекса или пријаве докторске дисертације 08130Д
Студијски програм Наука о језику
Наслов докторске дисертације ОГРАДЕ У НАУЧНИМ РАДОВИМА НА ЕНГЛЕСКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ
Ментор доц. др Ивана Трбојевић Милошевић

Потписани/а Данијела Ђорђевић

Изјављујем да је штампана верзија моје докторске дисертације истоветна електронској верзији коју сам предао/ла за објављивање на порталу **Дигиталног репозиторијума Универзитета у Београду**.

Дозвољавам да се објаве моји лични подаци везани за добијање академског звања доктора наука, као што су име и презиме, година и место рођења и датум одбране рада.

Ови лични подаци могу се објавити на мрежним страницама дигиталне библиотеке, у електронском каталогу и у публикацијама Универзитета у Београду.

Потпис докторанда

У Београду, 2016. године

Данијела Ђорђевић

Прилог 3.

Изјава о коришћењу

Овлашћујем Универзитетску библиотеку „Светозар Марковић“ да у Дигитални репозиторијум Универзитета у Београду унесе моју докторску дисертацију под насловом:

ОГРАДЕ У НАУЧНИМ РАДОВИМА НА ЕНГЛЕСКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

која је моје ауторско дело.

Дисертацију са свим прилозима предао/ла сам у електронском формату погодном за трајно архивирање.

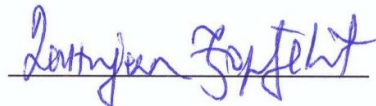
Моју докторску дисертацију похрањену у Дигитални репозиторијум Универзитета у Београду могу да користе сви који поштују одредбе садржане у одабраном типу лиценце Креативне заједнице (Creative Commons) за коју сам се одлучио/ла.

1. Ауторство
2. Ауторство - некомерцијално
- ☒ 3. Ауторство – некомерцијално – без прераде
4. Ауторство – некомерцијално – делити под истим условима
5. Ауторство – без прераде
6. Ауторство – делити под истим условима

(Молимо да заокружите само једну од шест понуђених лиценци, кратак опис лиценци дат је на крају).

Потпис докторанда

У Београду, 2016. године

1. Ауторство - Дозвољавање умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дела, и прераде, ако се наведе име аутора на начин одређен од стране аутора или даваоца лиценце, чак и у комерцијалне сврхе. Ово је најслободнија од свих лиценци.

2. Ауторство – некомерцијално. Дозвољавање умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дела, и прераде, ако се наведе име аутора на начин одређен од стране аутора или даваоца лиценце. Ова лиценца не дозвољава комерцијалну употребу дела.

3. Ауторство - некомерцијално – без прераде. Дозвољавање умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дела, без промена, преобликовања или употребе дела у свом делу, ако се наведе име аутора на начин одређен од стране аутора или даваоца лиценце. Ова лиценца не дозвољава комерцијалну употребу дела. У односу на све остале лиценце, овом лиценцом се ограничава највећи обим права коришћења дела.

4. Ауторство - некомерцијално – делити под истим условима. Дозвољавање умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дела, и прераде, ако се наведе име аутора на начин одређен од стране аутора или даваоца лиценце и ако се прерада дистрибуира под истом или сличном лиценцом. Ова лиценца не дозвољава комерцијалну употребу дела и прерада.

5. Ауторство – без прераде. Дозвољавање умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дела, без промена, преобликовања или употребе дела у свом делу, ако се наведе име аутора на начин одређен од стране аутора или даваоца лиценце. Ова лиценца дозвољава комерцијалну употребу дела.

6. Ауторство - делити под истим условима. Дозвољавање умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дела, и прераде, ако се наведе име аутора на начин одређен од стране аутора или даваоца лиценце и ако се прерада дистрибуира под истом или сличном лиценцом. Ова лиценца дозвољава комерцијалну употребу дела и прерада. Слична је софтверским лиценцама, односно лиценцама отвореног кода.